ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน)
ปริญญา

หลักสูตรและการสอน | การศึกษา
สาขา | **ภาควิชา**

เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

Development of Instructional Model to Enhance Ideal Thai Graduates for Undergraduate Students

นามผู้วิจัย นายชรินทร์ มั่งคั่ง

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ .....
(รองศาสตราจารย์ปราณี โพธิสุข, Ph.D.)

กรรมการ .....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์แม้นมาศ ลีลสัตยกุล, Ph.D.)

กรรมการ .....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์รุ่งแสง อรุณไพโรจน์, Ph.D.)

หัวหน้าภาควิชา .....
(รองศาสตราจารย์พรทิพย์ ไชยโส, ค.ด.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

.....
(รองศาสตราจารย์วินัย อาจคงหาญ, M.A.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 9 **เดือน** มีนาคม **พ.ศ.** 2549

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

Development of Instructional Model to Enhance Ideal Thai Graduates for Undergraduate Students

โดย

นายชรินทร์ มั่งคั่ง

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน)
พ.ศ. 2549

ISBN 974-16-1167-6

ชรินทร์ มั่งคั่ง 2549: การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน) สาขาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาการศึกษา ประธานกรรมการที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ปราณี โพธิสุข, Ph.D. 413 หน้า
ISBN 974-16-1167-6

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมไทย พัฒนารูปแบบการเรียนการสอน และศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนการสอนที่เสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย สำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 รอบ คือ *รอบที่ 1* เป็นการศึกษาจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้าง กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้สอน 45 คน และนักศึกษา 48 คน *รอบที่ 2* การใช้แผนการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 058414 หลักการสอนวิชาศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการเรียนรู้แบบประเมินคุณลักษณะการครองตน การครองคน การครองงาน การมีจิตสำนึกสาธารณะ แบบประเมินพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา แบบสังเกตพฤติกรรมและบรรยากาศการเรียนการสอน แบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน แบบบันทึกผลการสอน วิเคราะห์ข้อมูลโดย การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า

1. จริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ประกอบด้วย 10 จริยธรรม คือ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความประหยัด ความเมตตาความยุติธรรม ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความรับผิดชอบ ความอดทน ความเสียสละ และความสามัคคี

2. รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยที่พัฒนาขึ้นได้ใช้กรอบแนวคิดปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์ร่วมกับปรัชญาการศึกษาตามแนวปฏิรูปนิยม ทฤษฎีพัฒนาการเชิงจริยธรรม ทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ และการประเมินตามสภาพจริง ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างความตระหนักโดยวิเคราะห์สถานการณ์เชิงจริยธรรม (A-Awareness) 2) การเลือกประเด็นโดยประเมินตนเองเพื่อเลือกวิธีการเรียนรู้ (S-Selection) 3) การวางแผนโดยกำหนดเป้าหมายและขั้นตอนการเรียนรู้ (P-Plan) 4) การปฏิสัมพันธ์โดยลงมือปฏิบัติเพื่อสืบค้นความรู้ (I-Interaction) 5) การสะท้อนคิดเพื่อแบ่งปันความรู้ (R-Reflection) และ 6) การแสดงผลงานโดยแฟ้มสะสมผลงาน (E-Exhibition) สำหรับรูปแบบการเรียนการสอนนี้ใช้ชื่อว่า *"ASPIRE"*

3. แผนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นตามรูปแบบการเรียนการสอนประกอบด้วย 3 หน่วยการเรียน คือ หน่วยที่ 1 พลังอำนาจแห่งตน หน่วยที่ 2 รังสรรค์งานสอน หน่วยที่ 3 เรียนรู้ร่วมกัน และกิจกรรมที่นำมาบูรณาการในแผนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยมี 10 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมครูในอุดมคติ คุณค่าหนังสือนอกเวลา ประสบการณ์ความดี ครูแห่งชาติ สำนึกดีสังคมดี ครูภูมิปัญญาล้านนา วันว่างวันเวลาที่สำคัญ ปฏิบัติธรรมสร้างสมาธิ ห้องเรียนศึกษา และชุมชนศึกษา

4. คุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยของนักศึกษามีค่าร้อยละความก้าวหน้าเพิ่มขึ้นทั้ง 4 ด้าน โดยได้จากการประเมิน 3 ฝ่าย คือ นักศึกษาประเมินตนเอง เพื่อน และผู้สอน แล้วนำค่าร้อยละมาเปรียบเทียบครั้งแรกและครั้งหลัง ผลการเปรียบเทียบนักศึกษามีร้อยละความก้าวหน้าเพิ่มขึ้น ดังนี้ 1) การครองตน ร้อยละ 38.44 2) การครองคน ร้อยละ 63.92 3) การครองงาน ร้อยละ 59.15 และ 4) การมีจิตสำนึกสาธารณะ ร้อยละ 54.48 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยได้

ชรินทร์ มั่งคั่ง — ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่อประธานกรรมการ

10 / ก.พ. / 2549

Charin Mangkhang 2006: Development of Instructional Model to Enhance Ideal Thai Graduates for Undergraduate Students. Doctor of Philosophy (Curriculum and Instruction), Major Field: Curriculum and Instruction, Department of Education. Thesis Advisor: Associate Professor Pranee Potisook, Ph.D. 413 pages.
ISBN 974-16-1167-6

This research aimed to study ethics needed to enhance ideal Thai graduates, develop and study the effectiveness of the instructional model to enhance ideal Thai graduates for undergraduate students at Chiang Mai University. The research methodology was conduct under the participatory action research in two cycles. The first cycle was the study ethics needed to enhance ideal Thai graduates. The sample consisted of 45 instructors and 48 students. The second cycle was the implementation of the learning plans. The sample used was 20 undergraduate students who enrolled in course 058414: Principle of Teaching Distinguished Religious in the Secondary School in the first semester of 2005 academic year. The research tools were learning plans, five characteristic evaluating forms of students' self-consciousness, students' human consciousness, students' work consciousness, students' public consciousness and students' ethical behavior evaluating form. In addition, there were classroom observation of student and teaching learning atmosphere form, student learning record form and teacher teaching record form. Content analysis, frequency, mean, percentile changes of ideal Thai graduate characteristics were employed for data analysis. The research finding were as follows:-

1. The ethics need to enhance ideal Thai graduates for undergraduate students in faculty of education Chiang Mai University consisted of 10 ethical items; 1) unity 2) discipline 3) honesty 4) economy 5) sacrifice 6) impartiality 7) responsibility 8) perseverance 9) considerate and 10) human relationship

2. The development of instructional model enhancing ideal Thai graduates based on buddhisticism cooperated with constructivism, reconstructionism, moral development theories, cooperative learning and authentic assessment. The instructional model composed of 6 steps; 1) constructing awareness using moral situation analysis (A-Awareness) 2) selecting topics based on self evaluation and learning styles (S-Selection) 3) setting plan and determining learning process (P-Plan) 4) interacting through knowledge investigation (I-Interaction) 5) reflecting on knowledge sharing (R-Reflection) and 6) exhibiting by portfolios (E-Exhibition). This instructional model was named *ASPIRE*.

3. The learning plans consisted of 3 learning units.; 1) self empowerment 2) teaching invention 3) cooperative learning. There were 10 integrated learning activities; 1) ideal teachers 2) value of external reading 3) journal good experience 4) national teacher model 5) good consciousness for ideal society 6) Lanna indigenous teachers 7) time management 8) dharma practice 9) classroom participation and 10) community base learning.

4. The students' characteristics of ideal Thai graduates were developed in 4 aspects by triangular evaluation, students themselves, friends and instructors. When comparing first and second evaluation, it revealed that the percentage increased in each categories were; 1) self-consciousness (38.44%) 2) human consciousness (63.92%) 3) work consciousness (59.15%) and 4) public consciousness (54.48%). It indicated that the developed instruction model could enhance the characteristics of ideal Thai graduates.

C. Mangkhang — Student's signature

Pranee Potisook — Thesis Advisor's signature

10 / Feb / 2006

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยความเมตตาจาก รองศาสตราจารย์ ดร. ปราณี โพธิสุข ประธานกรรมการที่ปรึกษา ที่ได้เรียงร้อยความคิดถักทอถ้อยคำด้วยความอดทนเพื่อจุดประกายปัญญาเพื่อสร้างปณิธานให้เป็นจริงบนเส้นทางการเรียนรู้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสำหรับเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย ทุกกาลวาระเวลาอาจารย์เปรียบได้ดุจกระแสธารทิพย์เติมพลังใจให้แก่ผู้วิจัยใช้เป็นภูมิคุ้มกันความท้อแท้อยู่เสมอ ขออภิวาทด้วยจิตบริสุทธิ์ที่อาจารย์ได้ให้ต้นแบบจริยวัตรการเป็นครูที่เสริมสร้างคุณธรรมอันงดงามและสูงค่า ความเพียรพยายามในการให้คำแนะนำทางวิชาการที่เข้มแข็งจนงานวิจัยสำเร็จลงได้อย่างสมภาคภูมิแห่งปริญญาดุษฎีบัณฑิต และวาระนี้ผู้วิจัยขอน้อมสำนึกในพระคุณอันยิ่งใหญ่ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. แม้นมาศ ลีลสัตยกุล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุ่งแสง อรุณไพโรจน์ คณะกรรมการที่ปรึกษาที่ให้คำปรึกษา คำแนะนำเพิ่มเติมข้อมูลเพื่อให้วิทยานิพนธ์มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด และขอกราบขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ สมพงษ์ ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัยที่ได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์เพื่อความสมบูรณ์ยิ่งของวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัยขอมอบวิทยานิพนธ์เป็นเครื่องบูชาพระคุณ บิดา มารดา และ คุณยาย ที่ให้ความรักกำลังใจ และความเอื้ออาทรแก่ผู้วิจัยจนส่งผลให้งานวิจัยสำเร็จได้ด้วยดี สำหรับคุณค่าและประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์นี้ผู้วิจัยขออุทิศแด่ คุณปู่ คุณย่า และคุณตาผู้ซึ่งให้ความรักและเสริมสร้างความศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้กับผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้นำแก่นธรรมในศาสนาพุทธมาใช้เป็นแนวทางดับทุกข์และเป็นที่พึ่งทางใจในการดำรงชีวิต รวมทั้งผู้ช่วยศาสตราจารย์พิบูลศรี วาสนสมสิทธิ์ และรองศาสตราจารย์ก่องแก้ว เจริญอักษร แห่งคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ถ่ายทอดยุทธวิธีการสอนสังคมศึกษาให้กับผู้วิจัยด้วยความมุ่งมั่นและเมตตา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งสำนึกในพระคุณของอาจารย์มาโดยตลอดและขอตั้งปณิธานในสืบทอดการพัฒนาองค์ความรู้ทางการสอนสังคมศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีให้กับเยาวชนต่อไป

ชรินทร์ มั่งคั่ง

กุมภาพันธ์ 2549

สารบาญ

	หน้า
สารบาญตาราง	(3)
สารบาญภาพ	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
ขอบเขตของการวิจัย	6
ข้อตกลงเบื้องต้น	7
นิยามศัพท์	7
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	11
ทฤษฎีและแนวคิดการพัฒนาจริยธรรมนักศึกษา	12
ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน	30
แนวคิดการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมติไทย	40
แนวคิดการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ	46
กลวิธีการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย	55
แนวคิดการประเมินผลตามสภาพจริงในการเรียนการสอน	67
การประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้แบบสอบอัตนัยประยุกต์	70
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	72
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย	77
กรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน	85

สารบาญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์	151
ผลการวิจัย	151
ข้อวิจารณ์	268
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	285
สรุปผลการวิจัย	285
ข้อเสนอแนะ	294
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	297
ภาคผนวก	318
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	319
ภาคผนวก ข แบบสอบถามและแบบประเมินที่ใช้ในการวิจัย	323
ภาคผนวก ค รายชื่อนักศึกษาอาสาสมัครและนักศึกษากลุ่มทดลอง	351
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล	354
ภาคผนวก จ รูปแบบการเรียนการสอนและ เกณฑ์การประเมินผลการเรียนรู้	356
ภาคผนวก ฉ ตัวอย่างแผนการเรียนรู้และ แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	377
ภาคผนวก ช ตัวอย่างการเก็บข้อมูลภาคสนาม	399
ภาคผนวก ซ ตัวอย่างภาพกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชา	406
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	413

สารบาญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย	90
2	ร้อยละของความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างสำหรับนักศึกษาครูและสอดคล้องกับคุณลักษณะบัณฑิตตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	97
3	การวิเคราะห์แนวคิดเพื่อสร้างองค์ประกอบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	99
4	การสังเคราะห์คุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับคุณลักษณะบัณฑิตที่ต้องการเสริมสร้างตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	103
5	ค่าดัชนีความสอดคล้องของพฤติกรรมที่ต้องการเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	105
6	การสังเคราะห์องค์ประกอบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี	109
7	ค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	113
8	การวิเคราะห์สาระการเรียนรู้รายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	119

สารบาญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
9	ค่าดัชนีความเหมาะสมของแผนการเรียนรู้และเอกสารประกอบการสอนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา	122
10	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนของนักศึกษากลุ่มอาสาสมัคร	127
11	การวิเคราะห์แบบสอบอัตนัยประยุกต์รายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา	134
12	เวลาที่ใช้ในการทำแบบทดสอบอัตนัยประยุกต์รายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษาและแสดงเวลาที่ปรับแล้ว	136
13	ค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญในการประเมินแบบประเมินคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย	138
14	ค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญในการประเมินแบบประเมินพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา	142
15	สถานภาพทั่วไปของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษาจำแนกเป็นค่าร้อยละ	152
16	คะแนนและค่าร้อยละของการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียน	154

สารบาญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
17	คะแนนและค่าร้อยละของผลงานนักศึกษาที่เรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา	157
18	คะแนนและค่าร้อยละของผลการพัฒนาการนำเสนอผลงานและการมีส่วนร่วมในการเรียนของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา	160
19	คะแนนและค่าร้อยละของการพัฒนาคุณลักษณะการครองตนของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา	163
20	คะแนนและค่าร้อยละของการพัฒนาคุณลักษณะการครองคนของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา	165
21	คะแนนและค่าร้อยละของการพัฒนาคุณลักษณะการครองงานของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา	167
22	คะแนนและค่าร้อยละของการพัฒนาคุณลักษณะด้านการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา	169
23	คะแนนและค่าร้อยละของการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา	171

สารบาญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
24	คะแนนและค่าร้อยละของการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา	182
25	ร้อยละความคิดเห็นของนักศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา	187
26	ร้อยละความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์	188
27	ความถี่และร้อยละความคิดเห็นของนักศึกษาต่อกิจกรรมที่บูรณาการในการเรียนการสอนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา	190

สารบาญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	การออกแบบและพัฒนาระบบการสอน	39
2	กรอบแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย	85
3	ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย	86
4	รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี	87
5	ขั้นตอนการวิจัยพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย	95
6	กระบวนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย	118
7	เปรียบเทียบค่าร้อยละของคะแนนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษารายบุคคลครั้งแรกและครั้งหลัง	155
8	เปรียบเทียบค่าร้อยละของคะแนนผลงานกลุ่มและผลงานเดี่ยวของนักศึกษารายบุคคล	158
9	เปรียบเทียบค่าร้อยละของคะแนนการนำเสนอผลงานและการมีส่วนร่วมในการเรียนของนักศึกษาครั้งแรกและครั้งหลัง	161

สารบาญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
10	เปรียบเทียบค่าร้อยละของคะแนนรายข้อการพัฒนาคุณลักษณะการครองตนของนักศึกษาครั้งแรกและครั้งหลัง	164
11	เปรียบเทียบค่าร้อยละของคะแนนรายข้อการพัฒนาคุณลักษณะการครองคนของนักศึกษาครั้งแรกและครั้งหลัง	166
12	เปรียบเทียบค่าร้อยละของคะแนนรายข้อการพัฒนาคุณลักษณะการครองงานของนักศึกษาครั้งแรกและครั้งหลัง	168
13	เปรียบเทียบค่าร้อยละของคะแนนรายข้อการคุณลักษณะการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาครั้งแรกและครั้งหลัง	170
14	เปรียบเทียบค่าร้อยละของคะแนนการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยของนักศึกษาครั้งแรกและครั้งหลัง	172
15	เปรียบเทียบค่าร้อยละของคะแนนการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษารายบุคคล ครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3	183
16	เปรียบเทียบค่าร้อยละความคิดเห็นของนักศึกษาต่อกิจกรรมที่บูรณาการในการเรียนการสอนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา	191
17	วงจรการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย	205
18	จำนวนความถี่ของความคิดเห็นนักศึกษาต่อขั้นตอนการเรียนการสอนที่เสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย	236

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพคนโดยกำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2540) และในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ก็ได้ระบุให้การจัดการศึกษานั้นต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ การศึกษาทุกระบบต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้คุณธรรม จัดกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสม มีการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงามอย่างสมดุล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

การพัฒนาคุณภาพของคนให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาตินั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องการจัดการศึกษาเพื่อให้คนมีคุณภาพนั้นจำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือผนึกพลังเพื่อส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนที่มีอยู่ในตัวคนให้ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมตามศักยภาพในด้าน การรู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเอง มีอุปนิสัยที่งดงามและสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นสุข (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2540; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543ข; อาจอง, ม.ป.ป.) โดยกระบวนการเรียนรู้นั้นจะต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ

รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543ค)

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ผ่านมาได้สะท้อนวิกฤตคุณภาพของบัณฑิตที่ไม่สามารถสนองต่อทิศทางการพัฒนาประเทศและการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย คือ อุดมศึกษาสร้างปัญญาไม่ลึกและวิชาการไม่เข้มข้น การขาดคุณธรรมจริยธรรม คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับผู้จ้างแรงงานวิกฤตความสามารถในการแข่งขันในสังคมนานาชาติ ซึ่งส่งผลให้บัณฑิตในปัจจุบันมักจะใช้ความรู้อย่างขาดปัญญาญาณในการพิจารณาความถูกต้อง การสร้างความรู้ใหม่ในสถาบันการศึกษามีน้อยและขาดการเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริง (จรัส, 2542; พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2542ข; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543ก; ปทีป, 2544; ไพพรรณ, 2545; ประเวศ, 2546; มนตรี, 2547; มณีวรรณ, 2547) ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่ผ่านมายังขาดจุดยืน ขาดแก่นสาร ขาดวิสัยทัศน์ ขาดเป้าหมายที่จะพัฒนาองค์ความรู้ โดยเฉพาะในด้านวัฒนธรรม คุณธรรมเกือบไม่มีการสอนและนำมาใช้ ผู้คนรุ่นใหม่จึงขาดคุณธรรมกันมาก (สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2546) นอกจากนั้นกระบวนการเรียนการสอนยังขาดการบูรณาการวิชาสามัญศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และค่านิยมอันดีงามเข้าด้วยกัน การเรียนการสอนจึงอยู่ในลักษณะซอยเป็นแท่ง แบ่งเป็นท่อน ตัดตอนวิถีชีวิตที่แท้จริง ที่มนุษย์พึงเรียนรู้ด้วยระบบของความรู้คู่คุณธรรม ส่งผลให้ผู้เรียนขาดปัญญาที่จะใช้แก้ปัญหาชีวิตได้ อย่างรู้ทัน (วัลภา, 2543; ชุติมา, 2545; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงได้ตระหนักในความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตไทยให้มีความรู้ควบคู่กับการมีคุณธรรมและจริยธรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเร่งรัดและพัฒนากระบวนการถ่ายทอดการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรมเพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีคุณภาพและตอบสนองต่อวิสัยทัศน์การพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547) การพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้คนมีคุณภาพอย่างสมดุลในด้านความรู้ควบคู่คุณธรรมตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติและเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

โครงการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทยจึงได้จัดขึ้นเพื่อสนองตอบต่อทิศทางการปฏิรูปการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติโครงการในการประชุมเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม พุทธศักราช 2540 และกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานโครงการคือ การสร้างบัณฑิตเป็นคนดี มีงานทำด้วยคุณธรรมนำคุณภาพ โดยการดำเนินกิจกรรมนั้นมุ่งพัฒนาบัณฑิตให้มีความรู้อย่างแท้จริงในสาขาวิชาการ วิชาชีพควบคู่กับการมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นบัณฑิตที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามความต้องการของสังคมและประเทศ และการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในการเรียนการสอน ซึ่งแนวทางการจัดการเรียนการสอนนั้นผู้สอนสามารถสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในรูปแบบการศึกษาค้นคว้าแลกเปลี่ยนระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา การสร้างสถานการณ์จำลองคุณธรรม จริยธรรม จากสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เห็นเป็นรูปธรรมเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายขึ้นโดยการศึกษากรณีตัวอย่าง การกำหนดบทบาทสมมติและการยกตัวอย่างบุคลากรต้นแบบ (สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2546) การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นจะมีลักษณะที่มิได้เน้นเฉพาะเนื้อหาวิชาแต่เพียงอย่างเดียวแต่เน้นที่ทักษะการทำงานร่วมกัน การอยู่ร่วมกัน การปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบ ความมีน้ำใจ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบและเบียดเบียนผู้อื่นหรือส่วนรวม (กนกวรรณ, 2545) ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาการอุดมศึกษาที่ได้กำหนดให้สถาบันบันอุดมศึกษาผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม มีความเป็นผู้นำ มีความคิดและวิจารณญาณ มีความริเริ่มสร้างสรรค์ มีวินัย มีความรับผิดชอบ ความเข้มแข็ง ความอดทน ความมีสติ เพื่อให้พึ่งตนเองและอยู่ในสังคมกัลยาณมิตรด้วยมโนกรรมใฝ่รู้ ใฝ่ดี ใฝ่สร้างสรรค์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2547, สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2545; สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547; สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2547) กระบวนการเรียนการสอนจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การจัดการเรียนการสอนจึงต้องเน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม และบูรณาการตามความเหมาะสมของสถานศึกษา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในฐานะที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาเครือข่ายหลักในการดำเนินการเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยของภาคเหนือตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยได้กำหนดนโยบายและแนวทางการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ให้เป็นบัณฑิตอุดมคติไทยไว้ในแผนพัฒนาการศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ดังปรากฏในปณิธานของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ระบุให้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นแหล่งสะสม ค้นคว้า วิจัย และถ่ายทอดความรู้ ตามหลักแห่งเสรีภาพ

ทางวิชาการ โดยยึดมั่นสัจธรรมและคุณธรรม เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ การประยุกต์ เผยแพร่และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม บัณฑิตแห่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พึงฝักใฝ่ในการฝึกตนเป็นผู้รู้จริง คิดเป็น ปฏิบัติได้ สามารถครองตนและครองงานด้วยมโนธรรมและมีจิตสำนึกต่อสังคม และมีการกำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาการศึกษาของมหาวิทยาลัยนั้นก็เพื่อให้มหาวิทยาลัยสามารถผลิตบัณฑิตระดับต่างๆ ที่มีความรอบรู้คู่คุณธรรม เป็นผู้นำในสังคม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถปรับตัวได้ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และยังมีการกำหนดเป้าหมายที่สำคัญของแผนพัฒนาการศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่อีกประการหนึ่งคือ ให้มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรรวมทั้งอบรมและปลูกฝังจิตใจเพื่อพัฒนานักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่มีความรู้และมีความใฝ่รู้ มีคุณธรรมและจริยธรรมและมีระเบียบวินัย (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544) จากรายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า มาตรฐานคุณภาพของบัณฑิตนั้นบัณฑิตยังต้องปรับปรุงในเรื่องทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและยังมีความอดทนน้อย และได้มีการเสนอแนะให้มหาวิทยาลัยได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้และสนับสนุนให้มีคณะต้นแบบในการวิจัยด้านการเรียนการสอน (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547)

จากสภาพการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีที่ยังไม่สามารถแก้ไขวิกฤตด้านคุณภาพของบัณฑิตได้ เนื่องจากที่ผ่านมีการจัดการเรียนการสอนแบบแยกส่วนในด้านความรู้และด้านคุณธรรม ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนขาดการเชื่อมโยงและส่งผลต่อพฤติกรรมที่เป็นคนเก่งอย่างเดียวและขาดคุณลักษณะที่เป็นคนดี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่จึงได้กำหนดแนวปฏิบัติในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากระบวนการถ่ายทอดความรู้ด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพในทุกรายวิชาและมีพันธกิจที่สำคัญคือการเป็นหน่วยงานหลักในด้านการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนและผลิตผลงานการวิจัยทางด้านการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาโดยเน้นที่การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเป็นต้นแบบให้กับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และสถาบันเครือข่ายได้นำไปเป็นแนวทางเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยให้เกิดคุณลักษณะการเรียนรู้วิชาการและวิชาชีพควบคู่กับคุณธรรมจริยธรรม การจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมบุคลากรครูให้มีความรู้คู่คุณธรรมนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบันเนื่องจากวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่เป็นความคาดหวังของสังคมที่จะเป็นคนดีและคนเก่ง การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในครั้งนี้จึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องบูรณาการคุณธรรมและความรู้

สอดแทรกเข้าในการจัดการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ได้รูปแบบการเรียนการสอนที่เสริมสร้างให้นักศึกษามีคุณลักษณะการเรียนรู้อย่างมีจริยธรรม ซึ่งจริยธรรมที่นำมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนจะเสริมสร้างผู้เรียนให้เรียนรู้โดยใช้จริยธรรมในการกำกับตนเองเรียนรู้ มุ่งมั่นในการเรียนรู้ เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น และการเรียนรู้ด้วยสำนึกสาธารณะ เพื่อนำไปสู่การเป็นบัณฑิตอุดมคติไทย นอกจากนี้รูปแบบการเรียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นในครั้งนี้ยังเป็นต้นแบบให้กับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในการนำไปปรับใช้กับรายวิชาอื่นๆ ที่ต้องการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และสถาบันอุดมศึกษาเครือข่ายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณภาพด้วยความรู้ควบคู่คุณธรรมสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างนักศึกษาให้เป็นบัณฑิตอุดมคติไทย

<u>วัตถุประสงค์ของการวิจัย</u>

1. เพื่อศึกษาจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในด้านการครองตน การครองคน การครองงานและ การมีจิตสำนึกสาธารณะสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยในด้านการครองตน การครองคน การครองงาน และ การมีจิตสำนึกสาธารณะ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

3. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนการสอนที่เสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยในด้านการครองตน การครองคน การครองงาน และ การมีจิตสำนึกสาธารณะ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้กระบวนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในด้าน การครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะให้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2. ได้แนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในด้านการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะให้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่สอดคล้องกับปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

3. ได้แนวทางการเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยให้แก่นักศึกษาระดับปริญญาตรีในด้านการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะที่สอดคล้องกับปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ประยุกต์ใช้ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับรูปแบบที่ได้การศึกษาตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยยึดหลักการบูรณาการจริยธรรมในกิจกรรมการเรียนการสอน แล้วสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญถึงความเหมาะสมแล้วกำหนดเป็นรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2. กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย ประกอบด้วย ผู้สอน และ นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา (EDSS 058414) ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2548 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

3. ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

3.1 ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการจริยธรรมร่วมกับกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย

3.2 ผลการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยของนักศึกษาตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในด้าน การครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ

3.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา

3.4 ผลลัพธ์และความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยให้กับนักศึกษาที่เรียนในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และผู้วิจัยไม่สามารถควบคุมปัจจัยพื้นฐานบางประการในอดีตที่อาจส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา การศึกษาของผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาเฉพาะการเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในด้าน การครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะที่เกิดขึ้นหลังจากการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น อนึ่งงานวิจัยนี้มีการใช้มูลจริงจากการแสดงความคิดเห็นของนักศึกษาและเพื่อป้องกันความคิดเห็นที่อาจมีผลกระทบต่อนักศึกษา ผู้วิจัยจึงใช้ชื่อสมมติกับนักศึกษาทุกคนที่มีชื่อปรากฏในงานวิจัย

นิยามศัพท์

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การศึกษาความต้องการของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่จัดขึ้นตามหลักการ ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้วิธีสอนและเทคนิควิธีสอน แหล่งวิทยาการเรียนรู้ และการประเมินผลเพื่อช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้จริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างมาบูรณาการในกิจกรรมการเรียนการสอนประกอบด้วย 6 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนัก (A-Awareness) ขั้นที่ 2 การเลือกประเด็น (S-Selection) ขั้นที่ 3 การวางแผน (P-Plan) ขั้นที่ 4 การปฏิสัมพันธ์ (I-Interaction) ขั้นที่ 5 การสะท้อนคิด (R-Reflection) และ ขั้นที่ 6 การแสดงผลงาน (E-Exhibition) เพื่อใช้เป็นแนวทางการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนตามแผนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นโดยผู้วิจัย

การสร้างความตระหนัก หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้วิเคราะห์สถานการณ์และอภิปรายประเด็นปัญหาเกี่ยวกับจริยธรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนและสังคม

การเลือกประเด็น หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนแต่ละคนได้มีส่วนร่วมในการเลือกสาระที่ต้องการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน โดยยึดจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา

การวางแผน หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่สร้างทางเลือกให้ผู้เรียนได้มีอิสระในการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติและวางแผนการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจเพื่อไปสู่เป้าหมาย โดยใช้แบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมเสริมประสบการณ์

การปฏิสัมพันธ์ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติในการสืบค้นเพื่อเรียนรู้ด้วยตนเองโดยมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล แหล่งเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ตามที่ผู้เรียนได้เลือกไว้ และแสดงความรู้สึกต่อกระบวนการทำงานของผู้เรียน

การสะท้อนคิด หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เสนอข้อค้นพบความรู้ด้วยตนเอง อภิปรายเพื่อสรุปเป็นความรู้ นำเสนอวิธีการค้นคว้าและองค์ความรู้ที่ได้รับ การแลกเปลี่ยนความรู้ การใช้คุณธรรมในการเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย

การแสดงผลงาน หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอผลงานที่เชื่อมโยงให้เห็นการบูรณาการคุณธรรมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และแสดงการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่ค้นพบ

บัณฑิตอุดมคติไทย หมายถึง นักศึกษามีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามปณิธานของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในด้านการครองตน ครองคน ครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ

การครองตน หมายถึง พฤติกรรมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในเรื่อง ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และความประหยัด

การครองคน หมายถึง พฤติกรรมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในเรื่อง ความมีเมตตากรุณา ความยุติธรรม และความมีนุษยสัมพันธ์

การครองงาน หมายถึง พฤติกรรมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในเรื่อง ความรับผิดชอบ และความมุ่งมั่นอดทน

การมีจิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง พฤติกรรมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในเรื่อง ความเสียสละ และความสามัคคี

ผู้สอน หมายถึง ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยที่สอนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา (EDSS 058414) ภาคการศึกษา ภาคต้น ปีการศึกษา 2548

นักศึกษาระดับปริญญาตรี หมายถึง ผู้เรียนหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตหลักสูตร 4 ปี ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และลงทะเบียนเรียนรายวิชา 058414: หลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2548

ผลการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย หมายถึง คะแนนมีความก้าวหน้าในเรื่อง พฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา และคุณลักษณะด้านการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ

ผลสัมฤทธิ์การเรียนการสอน หมายถึง ผลของคะแนนเพิ่มขึ้นหลังจากที่นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

ผลลัพธ์ของการเรียนการสอน หมายถึง ประโยชน์ที่ผู้เรียนและผู้สอนได้รับจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนทีพัฒนาขึ้น ซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการครองตน ครองคน ครองงาน และมีจิตสำนึกสาธารณะ และผู้สอนได้นำไปใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน

ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกของนักศึกษาต่อขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนในแผนการเรียนรู้ ความคิดเห็นนักศึกษาต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่นำใช้ในการเรียนการสอน

ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ร้อยละของคะแนนมีความก้าวหน้าในเรื่อง พฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา คุณลักษณะการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีและแนวคิดการพัฒนาจริยธรรมนักศึกษา
   1.1 ความหมายและองค์ประกอบของจริยธรรม
   1.2 แนวคิดและทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม
   1.3 เกณฑ์การตัดสินทางจริยธรรม
   1.4 จริยธรรมสำหรับการเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย
2. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
   2.1 ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน
   2.2 องค์ประกอบของรูปแบบการสอน
   2.3 การจัดกลุ่มรูปแบบการเรียนการสอน
   2.4 แนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
3. แนวคิดการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย
   3.1 แนวคิดพื้นฐานทางปรัชญาการศึกษา
   3.2 ทฤษฎีการเรียนรู้
4. แนวคิดการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ
   4.1 ความหมายของการเรียนการสอนแบบบูรณาการ
   4.2 ความสำคัญของการเรียนการสอนแบบบูรณาการ
   4.3 รูปแบบการบูรณาการในการเรียนการสอน
   4.4 แนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ
5. กลวิธีการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย
6. แนวคิดการประเมินผลตามสภาพจริงในการเรียนการสอน
7. การประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้แบบสอบอัตนัยประยุกต์
8. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย
10. กรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

ทฤษฎีและแนวคิดการพัฒนาจริยธรรมนักศึกษา

การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ประกอบด้วย ความหมายและองค์ประกอบของจริยธรรม แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาการทางจริยธรรม เกณฑ์การตัดสินจริยธรรม และจริยธรรมสำหรับการเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย ดังรายละเอียดตามลำดับดังนี้

ความหมาย และองค์ประกอบของจริยธรรม

การมีจริยธรรมของมวลมนุษย์เป็นเป้าหมายสูงสุดของการอยู่ร่วมกันในสังคม และจริยธรรมก็เป็นกลไกสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคน หน้าที่ของจริยธรรมจึงเป็นบรรทัดฐานเพื่อควบคุมพฤติกรรมการปฏิบัติที่ไม่พึงประสงค์ของคนในสังคม

1. ความหมายของจริยธรรม มีนักวิชาการไทยและนักวิชาการต่างประเทศได้กล่าวถึงความหมายของจริยธรรมไว้ดังนี้คือ

1.1 จริยธรรมตามแนวคิดของนักวิชาการไทย การศึกษาความหมายจริยธรรมตามแนวคิดของนักวิชาการของไทยพบว่า พระธรรมปิฎก (2542ก) ได้กล่าวที่มาของความหมายจริยธรรม มาจากคำว่า “พรมจรรย์” ซึ่งเป็นเรื่องของความมีคุณค่า ความดี ความชั่ว และเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบัญญัติธรรมและสัจธรรมเพราะบัญญัติธรรมคือพฤติกรรมที่มนุษย์บัญญัติขึ้นเพื่อกำหนดให้มนุษย์ปฏิบัติตาม เช่นเดียวกับแนวคิดของ ดวงเดือน (2544) ที่อธิบายเกี่ยวกับจริยธรรมว่า เป็นลักษณะพฤติกรรมทางสังคมซึ่งประกอบด้วย 2 ลักษณะคือ ลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกจะเป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบให้การสนับสนุนและผู้กระทำส่วนใหญ่เกิดความพอใจในการกระทำนั้นว่าเป็นสิ่งถูกต้องเหมาะสม ส่วนลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกจะเป็นพฤติกรรมที่สังคมต้องลงโทษหรือพยายามกำจัดและผู้กระทำส่วนใหญ่จะรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ดังทัศนะของ สมบูรณ์ (2544) ที่ได้กล่าวถึงความหมายของจริยธรรม คือ พฤติกรรมการปฏิบัติแล้วเกิดความดี ความงาม ความสวย ซึ่งเป็นสิ่งที่เหนือกว่าคุณประโยชน์ที่กำหนด และ สุนทร (2544) ยังได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับจริยธรรมว่า เป็นศีลธรรมประการหนึ่งและเป็นคุณธรรมอีกประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกัน เช่น คนที่มีศีล ต้องละเว้นการฆ่าสัตว์ ซึ่งแสดง

ถึงคุณธรรมของบุคคลคือมีความเมตตาด้วย สอดคล้องกับ ทิศนา (2546) ที่แสดงแนวคิดไว้ว่าจริยธรรมเป็นการแสดงออกในทางประพฤติปฏิบัติซึ่งสะท้อนคุณธรรมภายในให้เห็นเป็นรูปธรรม และ จินตนา (2545) เห็นว่าจริยธรรมนั้นหมายถึงพฤติกรรมที่ดีได้รับการยอมรับจากบุคคลทั่วไปที่ใช้เป็นแบบอย่าง และแนวทางในการคิด การปฏิบัติจนกลายเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนในสังคม

1.2 จริยธรรมตามแนวคิดของนักวิชาการต่างประเทศ การศึกษาความหมายของจริยธรรมตามแนวคิดของชาวต่างประเทศ พบว่า Hinman (1998) ได้อธิบายความหมายของจริยธรรมว่าเป็นการแสดงออกถึงการมีจิตสำนึกเกี่ยวกับความเชื่อในหลักศีลธรรมที่ใช้ควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ ปรับปรุง เสริมสร้าง ตรวจสอบความเชื่อที่เป็นหลักศีลธรรมนั้น เช่นเดียวกับ Thiroux (1998) ที่เห็นว่าจริยธรรมนั้นเป็นพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับค่านิยมที่ประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้อง ดีงามและรวมทั้งการประพฤติตามหลักประเพณี ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Shaw (1999) ที่กล่าวถึง จริยธรรมว่า เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของบุคคลที่แสดงออกว่าเป็นคนที่ประพฤติดี และการใช้กฎทางสังคมในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสม และ Wring (2000) มีความเห็นว่าจริยธรรมนั้นเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมในด้านทักษะการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม การดูแลเอาใจใส่และการกระตุ้นให้มีการเลือกใช้ชีวิตอย่างรู้ค่าและไม่กระทำความผิด

ดังนั้นจึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า ความหมายของ จริยธรรม จากนักวิชาการไทยและนักวิชาการต่างประเทศนั้น หมายถึง การแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์โดยได้รับการยอมรับว่าเป็นคุณลักษณะถูกต้อง ดีงามตามหลักของศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมที่สังคมยึดถือปฏิบัติ

2. องค์ประกอบทางจริยธรรม การศึกษาเอกสารงานที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมพบว่าองค์ประกอบทางจริยธรรมมี 3 ส่วน คือ จริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในสังคม บุคคลกับความสัมพันธ์จริยธรรม และจริยธรรมในลักษณะพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

สำเริง (2537) ได้อธิบายเกี่ยวองค์ประกอบจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในสังคมไว้ 3 องค์ประกอบดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับจริยธรรม หมายถึง ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวกับจริยธรรมของสังคมที่ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติ ซึ่งเป็นความรู้ทางจริยธรรมที่ได้รับการอบรมสั่งสอนหรือเรียนรู้จากสถาบันในสังคม เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันสื่อมวลชน

สถาบันศาสนา และสถาบันการเมืองการปกครอง เป็นต้น

2. ทัศนคติเกี่ยวกับจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรม เช่น การชอบหรือไม่ชอบ การเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมีพื้นฐานมาจากแรงจูงใจที่มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมการตัดสินใจของบุคคล ซึ่งเหตุผลเชิงจริยธรรมจะมีความสัมพันธ์กับระดับการมีจริยธรรม

พิภพ (2545) ได้กำหนดองค์ประกอบของจริยธรรมบุคคลที่มีความสัมพันธ์จริยธรรม ซึ่งมี 3 องค์ประกอบดังนี้

1. ความรู้ หมายถึง การรู้เกี่ยวกับหลักจริยธรรมคำสอนและเข้าใจเนื้อความแห่งข้อความนั้นๆ อย่างกระจ่างและเข้าใจจริง

2. ความเข้าใจ หมายถึง การดูดดื่ม ซึมซับในจริยธรรมคำสอน จนสามารถยับยั้งกายใจ และวาจาให้หันเข้าหาความประพฤติดีมีมารยาท

3. ความประพฤติ หมายถึง การใช้จริยธรรมเป็นเครื่องสะกิดใจเตือนใจ การใช้สติในการยับยั้งไม่กระทำความชั่ว

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ก) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของจริยธรรมบุคคลในลักษณะพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ไว้ 3 ลักษณะดังนี้

1. จริยธรรมบุคคล (personal ethics) หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้เรียนพัฒนาตนเองโดยการใช้จริยธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความขยันหมั่นเพียรมาใช้ในการคิดและแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาตนเอง

2. จริยธรรมสังคม (social ethics) หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลได้เรียนรู้เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่นในระบบสังคมเช่น การศึกษา การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ ซึ่งผู้เรียนจะต้องใช้จริยธรรมในการปฏิบัติตามระเบียบของสังคม การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เช่น ความเมตตา การเสียสละ การมีมนุษยสัมพันธ์ เป็นต้น

3. จริยธรรมสิ่งแวดล้อม (environment ethics) หมายถึง พฤติกรรมในการแสดงออกที่คำนึงถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมกับชีวิตมนุษย์ พฤติกรรมการมีจริยธรรมสิ่งแวดล้อม เช่น การรู้จักประมาณตนในการบริโภค ความกตัญญูต่อสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์สภาพแวดล้อม และการมีสำนึกสาธารณะ เป็นต้น

จากการศึกษาองค์ประกอบของจริยธรรมพอสรุปได้ว่า องค์ประกอบทางจริยธรรมที่พบจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคลในสังคมซึ่งประกอบด้วย 1) จริยธรรมเพื่อตนเอง ซึ่งเป็นจริยธรรมเพื่อใช้ควบคุมในการพัฒนาตนเอง ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ 2) จริยธรรมสังคม เช่น การมีมนุษยสัมพันธ์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม และ 3) จริยธรรมเพื่ออุดมการณ์ เป็น การประพฤติปฏิบัติโดยให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม

<u>แนวคิดและทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม</u>

จริยธรรมของบุคคลที่เกิดขึ้นจะมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางร่างกายและประสบการณ์การเรียนรู้ของมนุษย์ที่ได้รับการถ่ายทอดและปลูกฝัง ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่เกี่ยวกับ ขั้นตอนการพัฒนาจิตพิสัยกับจุดมุ่งหมายการศึกษา การพัฒนาจริยธรรมกับพัฒนาการของมนุษย์ ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างค่านิยม และ การใช้ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมเพื่อเสริมสร้างคนดี และคนเก่ง โดยผู้วิจัยได้เสนอรายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังนี้

Bloom (1956)ได้เสนอทฤษฎีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ซึ่ง Bloom จำแนกจุดมุ่งหมายการศึกษาออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ จุดมุ่งหมายด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain) หรือด้านความรู้ความเข้าใจ จุดมุ่งหมายทางด้านทักษะ (psychomotor domain) หรือด้านการปฏิบัติการกระทำ และจุดมุ่งหมายทางด้านจิตพิสัย (affective domain) หรือด้านจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก เจตคติ และการพัฒนาด้านจิตพิสัยนี้ ทิศนา (2546) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างเจตคติและการพัฒนาจิตพิสัยตามแนวคิดของ Bloom ไว้ดังนี้

1. ขั้นการรับรู้ (perceiving or receiving) การที่บุคคลจะเกิดการพัฒนาลักษณะนิสัยใด ๆได้บุคคลนั้นจะต้องมีโอกาสได้รับรู้และใส่ใจในสิ่งนั้น ๆ ก่อน ดังนั้นหากเราต้องการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมหรือค่านิยมใด ๆ ให้แก่บุคคล เราจึงต้องพยายามจัดสิ่งเร้า หรือสถานการณ์ที่ช่วยให้บุคคลเกิดการรับรู้และความสนใจในคุณธรรม จริยธรรม หรือค่านิยมนั้น ๆ
2. ขั้นการตอบสนอง (responding) แม้บุคคลได้รับรู้และเกิดความสนใจในสิ่งนั้นแล้ว แต่หากไม่มีโอกาสตอบสนองต่อสิ่งนั้น ความสนใจนั้นก็จะไม่ได้รับการพัฒนาไปจนถึงระดับ

การพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย ดังนั้นในการสอนจึงจำเป็นต้องพยายามให้บุคคลนั้นมีโอกาสตอบสนองต่อสิ่งนั้นและเกิดความรู้สึกพอใจ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลนั้นเกิดพัฒนาการจริยธรรมจากการตอบสนอง

3. ขั้นการเห็นคุณค่า (valuing) หากบุคคลมีโอกาสตอบสนองต่อสิ่งใดแล้วได้รับผลเป็นที่พึงพอใจ บุคคลนั้นก็จะเริ่มเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น ดังนั้น หากเราสามารถจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลนั้นจะได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติ ตามคุณธรรม จริยธรรม หรือค่านิยมนั้นก็จะช่วยให้บุคคลเห็นคุณค่าของการปฏิบัติ และเต็มใจที่จะปฏิบัติเช่นนั้นต่อไป

4. ขั้นการจัดระบบ (organizing) การที่บุคคลเห็นคุณค่าของคุณธรรม จริยธรรม หรือค่านิยมใด ๆ แล้ว จะสามารถพัฒนาขึ้นไปเป็นลักษณะนิสัยได้นั้น บุคคลนั้นจะต้องนำไปปฏิบัติหรือนำไปใช้ในระบบชีวิตของตน การจัดระเบียบหรือระบบในการปฏิบัติตนตามคุณธรรม จริยธรรม หรือค่านิยมนั้น ๆ ได้ก้าวไปสู่ขั้นสูงสุดของการพัฒนาทางด้านจิตพิสัย คือ การพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย

5. ขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย (characterization) บุคคลที่สามารถปฏิบัติตามคุณธรรม จริยธรรม หรือค่านิยมที่ยึดถือในวิถีการดำเนินชีวิตของตนอย่างสม่ำเสมอ ในที่สุดก็จะพัฒนาถึงขั้นการเป็นลักษณะนิสัยของตน ซึ่งนับเป็นขั้นสูงสุดของการพัฒนาทางด้านจิตพิสัย

Piaget (1965) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลว่า จริยธรรมจะขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคล ซึ่ง Piaget ได้แบ่งพัฒนาขั้นการพัฒนาจริยธรรมของมนุษย์เป็น 3 ขั้น ซึ่งแต่ละขั้นของพฤติกรรมจริยธรรมจะมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของบุคคล ดังที่ สุรางค์ (2544) ได้เสนอรายละเอียดพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ขั้นก่อนจริยธรรม (pre-moral stage) จะเริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึงสองขวบ ในขั้นนี้เด็กยังไม่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดล้อมอย่างละเอียด แต่มีความอยาก ความต้องการทางกายซึ่งต้องการที่จะได้รับการบำบัด โดยไม่คำนึงถึงกาลเทศะใดๆ ทั้งสิ้น เมื่อเด็กมีความสามารถในการพูด ก็จะเริ่มรับรู้สภาพแวดล้อมและบทบาทของตนเองต่อบุคคลอื่นๆ เป็นขั้นที่เรียกว่า “ไร้เดียงสา”

2. ขั้นยึดคำสั่ง (heteronyms stage) จะเริ่มตั้งแต่อายุ 2-8 ปี ในขั้นนี้เด็กจะมีความเกรงกลัวผู้ใหญ่ และเห็นว่าคำสั่งของผู้ใหญ่คือประกาศิตที่ตนต้องกระทำตาม

3. ขั้นยึดหลักแห่งตน (autonomous) เริ่มตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป ขั้นนี้เกิดขึ้นจากการพัฒนาสติปัญญาและประสบการณ์ในการมีบทบาทในกลุ่มเพื่อนเด็กด้วยกัน รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล

การพิจารณาสิ่งต่างๆ โดยใช้หลักความยุติธรรม มีความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันของบุคคล ในช่วงอายุ 7-10 ปี เด็กที่อยู่ในสังคมปกติจะพัฒนามาถึงขั้นนี้ แต่มีเด็กบางคนที่พัฒนาการอาจหยุดชะงักในขั้นที่ 2 อาจเนื่องด้วยการอบรมเลี้ยงดู ทางสังคมหรือขาดประสบการณ์ในกลุ่มเพื่อนก็ได้

Kohlberg (1981) ได้นำแนวคิดของ Piaget มาปรับปรุงโดยได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมจะดำเนินไปตามขั้นตอน จากขั้นที่ 1 ไปถึงขั้นที่ 6 จะข้ามขั้นไม่ได้ พัฒนาการอาจจะชะงักอยู่ในขั้นใดขั้นหนึ่งก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถทางสติปัญญาและเหตุการณ์ทางสังคม ดังที่ มาลินี (2537) ได้กล่าวถึงแนวคิดของ Kohlberg ซึ่งแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมเป็น 6 ขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 หลักการเชื่อฟังและหลักเลี่ยงการถูกลงโทษ (obedience and punishment) ขั้นนี้เริ่มตั้งแต่เด็กแรกเกิดจนถึงอายุประมาณ 7 ปี จะใช้หลักการเชื่อฟังและหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษและเลือกกระทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง เด็กในวัยนี้เข้าใจความดีคือ การไม่ถูกลงโทษ

ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (naively egoistic orientation) ขั้นนี้มีอายุระหว่าง 7 – 10 ปี เป็นขั้นที่เด็กเน้นความสำคัญของการได้รับรางวัลและคำชมเชย การสัญญาจะให้รางวัลจึงเป็นแรงจูงใจให้เด็กทำความดีได้มากกว่าการดุหรือทำโทษหรือถูกตำหนิ

ขั้นที่ 3 หลักการกระทำตามเพื่อน (good boy orientation) ขั้นนี้มีอายุระหว่าง 10 – 13 ปี บุคคลวัยนี้เป็นวัยที่ให้ความสำคัญกับเพื่อนมาก ต้องการทำให้กลุ่มยอมรับ เพื่อนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเด็กในช่วงวัยนี้มาก

ขั้นที่ 4 หลักการกระทำตามหน้าที่ (authority and social order maintaining) ขั้นนี้มีอายุระหว่าง 13 – 16 ปี บุคคลวัยนี้จะมีความรู้และประสบการณ์ที่ยึดกฎเกณฑ์ของกลุ่มเป็นหลักการกระทำที่ถูกต้องจะต้องพิจารณาเพื่อกลุ่มและศรัทธาต่อกฎเกณฑ์ของกลุ่ม

ขั้นที่ 5 หลักการกระทำตามสัญญา (contractual legalistic orientation) กลุ่มนี้มีอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป ขั้นนี้บุคคลจะกระทำเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้ถูกกล่าวว่าเป็นคนไร้เหตุผล เป็นคนไม่แน่นอน การทำตามสัญญาที่ให้กับบุคคลอื่นจะมีความสำคัญมาก

ขั้นที่ 6 หลักอุดมคติสากล (conscience or principle orientation) ขั้นนี้เป็นขั้นที่เกิดขึ้นกับวัยผู้ใหญ่ บุคคลในขั้นนี้จะมีอุดมคติหรือคุณธรรมประจำใจ เป็นบุคคลที่เสียสละเพื่อสังคมโดยไม่ได้หวังสิ่งตอบแทนและเป็นบุคคลตัวอย่างในสังคมได้

Raths (1966); นาตยา (2542) และ นงเยาว์ (2545) ได้กล่าวถึง ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างค่านิยม (value clarification)ให้กับผู้เรียนโดยการสอนจะต้องผ่านกระบวนต่างๆ เป็นขั้นๆ ไป ซึ่งได้แก่ การเลือกโดยพิจารณาผลที่จะได้รับในแต่ละทางเลือก เกิดความซาบซึ้งภาคภูมิใจในสิ่งที่คัดเลือกไว้และลงมือปฏิบัติในสิ่งที่เลือกแล้วประกอบด้วย 3 ฐาน 7 ขั้นดังนี้

ฐานที่ 1 การเลือกความเชื่อและพฤติกรรม

ขั้นที่ 1 สำรวจทางปฏิบัติ

ขั้นที่ 2 พิจารณาผลที่จะเกิดจากทางปฏิบัติแต่ละทาง

ขั้นที่ 3 ตัดสินใจเลือกอย่างเสรี

ฐานที่ 2 การนิยมและเห็นชอบ

ขั้นที่ 4 เห็นชอบและเน้นทางบวก

ขั้นที่ 5 เสริมความมั่นใจ

ฐานที่ 3 การปฏิบัติให้เห็นเป็นกิจนิสัย

ขั้นที่ 6 แสดงค่านิยม

ขั้นที่ 7 ทำซ้ำ ๆ ให้เป็นลักษณะนิสัย

ดวงเดือน (2544) ได้เสนอทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสำหรับคนไทยเพื่อแสดงสาเหตุของพฤติกรรมของคนดี และคนเก่งซึ่งเปรียบเสมือนกับต้นไม้ที่ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 คือดอกและผลไม้บนต้น จะแสดงพฤติกรรมการทำดีละเว้นความชั่วเป็นพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศและการเป็นพลเมืองดี เช่น พฤติกรรมการทำงาน พฤติกรรมการขยันเรียน พฤติกรรมพัฒนาสังคม เป็นต้น

ส่วนที่ 2 คือส่วนลำต้นของต้นไม้ เป็นส่วนที่แสดงจิตลักษณะ 5 ด้าน คือ 1) เหตุผลเชิงจริยธรรม 2) มุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง 3) ความเชื่ออำนาจในตน 4) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และทัศนคติ 5) คุณธรรมและค่านิยม

ส่วนที่ 3 คือรากของต้นไม้ เป็นส่วนที่แสดงจิตลักษณะในขั้นสูงที่เหมาะสมกับอายุ 3 ด้าน คือ 1) สติปัญญา 2) ประสบการณ์ทางสังคม และ 3) สุขภาพจิต

จากแนวคิดและทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมซึ่งนักวิชาการได้กล่าวถึง พอสรุปได้ว่าแนวทางในการเสริมสร้างให้บุคคลเป็นคนเก่งและคนดีจะต้องพัฒนาไปพร้อมๆ กันทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ความคิด ด้านเจตคติ และด้านพฤติกรรมการปฏิบัติ ในการพัฒนาคุณลักษณะ

ที่พึงประสงค์ของเด็กไทยตามทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม สติปัญญา และประการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับจากทางสังคมจึงเป็นรากของต้นไม้ที่มีความสำคัญในการเสริมสร้างคุณลักษณะทางจิตใจให้มีเหตุผลทางจริยธรรมเป็นลำต้นของต้นไม้ที่แข็งแรงในการแสดงพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดีที่มีความรับผิดชอบ ขยันหมั่นซึ่งเป็นดอกและผลของต้นไม้ที่มีประโยชน์และมีคุณค่าของสังคม ดังนั้นการพัฒนาจริยธรรมจะต้องจัดสถานการณ์ให้เหมาะสมและตอบสนองกับวัยของผู้เรียน และจะต้องปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องจึงจะทำให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งและปฏิบัติจนเป็นจิตตนิสัย

<u>เกณฑ์การตัดสินทางจริยธรรม</u>

การตัดสินทางจริยธรรมนั้นจะต้องมีกฎเกณฑ์และแนวทางในการตัดสินว่าพฤติกรรมใดมีความเหมาะสมและถูกต้อง การมีกฎเกณฑ์ในการพิจารณาจริยธรรมที่เหมาะสมเพื่อตัดสินทางจริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ เกณฑ์ที่นำมาใช้ในการตัดสินทางจริยธรรมในสังคมมี 2 เกณฑ์ คือ เกณฑ์การตัดสินทางจริยธรรมตามแนวคิดนักปรัชญา และเกณฑ์การตัดสินทางจริยธรรมตามแนวคิดของนักการศึกษา ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. การตัดสินทางจริยธรรมตามแนวคิดนักปรัชญา ดังที่ กีรติ (2538) และ บุญมี (2542) ได้กำหนดเกณฑ์การตัดสินทางจริยธรรมตามแนวคิดของนักปรัชญา ประกอบด้วย 6 กลุ่ม คือ กลุ่มสัมพัทธนิยม กลุ่มประโยชน์นิยม กลุ่มปฏิบัตินิยม กลุ่มบริสุทธิ์นิยม กลุ่มสมบูรณ์นิยม และกลุ่มอัตถิภาวนิยม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 กลุ่มสัมพัทธนิยม (relativism) กลุ่มนี้เชื่อว่า คุณค่าทางจริยธรรมนั้นจะเกิดขึ้นได้ต้องสัมพันธ์กับเงื่อนไขอื่นๆ เช่น ความดี ความชั่ว จะไม่แน่นอนตายตัวแต่จะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและปัจจัยภายนอกเป็นส่วนประกอบได้แก่ เวลา สถานที่ ดินฟ้าอากาศ สภาพแวดล้อม สภาพเศรษฐกิจ บุคคลสังคม จารีตประเพณี วัฒนธรรม เป็นตัวกำหนด เหตุนี้การกระทำอย่างหนึ่งเวลาหนึ่งอาจจะดี แต่ในเวลาอื่นอาจจะไม่ดีก็ได้ ซึ่งแบ่งได้ 2 ลักษณะคือ

1.1.1 สัมพัทธนิยมส่วนบุคคล ถือว่าความดีความชั่วขึ้นอยู่กับการตัดสินในของแต่ละบุคคลเป็นผู้ชี้ขาด ดังที่ Protagoras and Thrasymachus (อ้างถึงใน พิภพ, 2545) ที่กล่าวว่า คนเป็นมาตรวัดทุกสิ่ง (man is measure of all things) เกณฑ์จริยธรรมถูกกำหนดขึ้นจากผู้มีอำนาจเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตน ผู้ด้อยอำนาจจำใจปฏิบัติด้วยความเกรงกลัว แต่นานเข้ากลายเป็นความเคยชินในการปฏิบัติ

1.1.2 สัมพัทธนิยมทางสังคม ถือว่า ความดี ความชั่ว ความถูก ความผิด ความจริง ความเท็จ ควรไม่ควร และอื่นๆ อีกมาก เป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางสังคมและจารีตประเพณี

ของสังคมนั้นๆ หมายความว่า สังคมและจารีตประเพณีของสังคมนั้นๆ เป็นตัวการในการชี้ขาดและตัดสินคุณค่าทางจริยธรรม เพราะจริยธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้รับการฝึกฝนอบรมมาโดยตรง ดังที่ Benedict (1955 อ้างถึงใน บุญมี 2542) และ Durkheim (อ้างถึงใน พิภพ, 2545) ที่กล่าวว่า ความรู้สึกชอบส่วนตัวไม่สามารถใช้เป็นเกณฑ์ทางจริยธรรมได้ถ้าสมาชิกในสังคมคนอื่นๆ ไม่เห็นด้วย และมีผลต่อการประพฤติที่ไม่สบายใจและอาจถูกลงโทษได้

1.2 กลุ่มประโยชน์นิยม (utilitarianism) กลุ่มนี้ถือว่า ประโยชน์สุขเท่านั้นเป็นเครื่องตัดสินการกระทำของมนุษย์ว่าดีหรือไม่ดี ถูกหรือไม่ถูก ควรหรือไม่ควร การตัดสินว่าผิดหรือถูกคือ ประโยชน์ หรือ หลักมหสุข (the greatest happiness principle) ดังที่ บุญมี (2542) ซึ่งได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมตามแนวคิดของนักปรัชญากลุ่มประโยชน์นิยมไว้ดังนี้

1.2.1 จะต้องกำหนดในสิ่งที่สามารถให้ประโยชน์สุขที่สุดและยาวนานที่สุด

1.2.2 จะต้องเลือกสิ่งที่เลวน้อยที่สุด ถ้าหากไม่มีสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เลือก

1.2.3 จะต้องยึดเอาประโยชน์สุขจำนวนมากที่สุดของคนจำนวนมากที่สุดในสังคมนั้นๆ

1.2.4 จะต้องไม่ลดประโยชน์สุขของตนให้น้อยลงนั่นคือก็จะต้องให้ความสุขเสมอหน้ากัน

1.2.5 จะต้องไม่คำนึงถึงเจตนาในการกระทำเป็นสำคัญ แต่จะเอาประโยชน์ที่เกิดขึ้นอันเป็นผลสำคัญยิ่งกว่า

1.2.6 จะต้องคำนึงตัวผู้กระทำนั้นด้วยว่าเป็นผู้หนึ่งที่จะได้รับผลของการกระทำนั้นเหมือนกันกับผู้อื่นในสังคม

1.3 กลุ่มปฏิบัตินิยม กลุ่มนี้ถือว่าการตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมว่า อะไรดี อะไรชั่ว อะไรถูก อะไรผิด เป็นกลุ่มที่ต้องอาศัยผลของการปฏิบัติ ถ้าเกิดผลดีแก่การดำรงชีวิตและการงานก็เป็นสิ่งดีเป็นประโยชน์ในด้านส่วนตัว ส่วนในด้านการงานควรคำนึงถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นเพราะการปฏิบัติงานด้วยจะต้องมีการทดสอบหรือมีการปฏิบัติว่ามีคุณค่าจริงและเป็นสิ่งที่ถูก และประโยชน์สุขนั้นจะต้องเป็นประโยชน์สุขของส่วนรวมและเป็นที่ยอมรับของสังคมด้วย ดังที่ พิภพ (2545) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับ เกณฑ์มาตรฐานจริยธรรมในกลุ่มปฏิบัตินิยมไว้ว่า เกณฑ์การตัดสินทางจริยธรรมจะต้องได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันและเน้นการปฏิบัติที่ส่งเสริมให้มนุษย์สามารถแก้ปัญหาให้ทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ

1.4 กลุ่มบริสุทธิ์นิยม กลุ่มนี้เชื่อว่า เจตนาดีจะต้องดีเป็นเครื่องตัดสินการกระทำของมนุษย์ว่า อะไรดี อะไรถูกต้อง ถ้ากระทำด้วยเจตนาดี ถือว่าเป็นการกระทำดี กระทำที่ถูกต้องโดย

ไม่ต้องคำนึงถึงผลว่าจะเป็นอย่างไร ในทางตรงข้าม คุณค่าทางจริยธรรมย่อมแน่นอน ตายตัว และมีอยู่จริงในตัวของมันเองโดยไม่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขใด ๆ เช่น บุคคล สังคม หรือสถานที่ ดังที่ Kant (1941 อ้างถึงใน บุญมี, 2542) ได้กล่าวว่า การกระทำที่ดีคือการกระทำด้วยเจตนาดีและการกระทำด้วยเจตนาดีเป็นการกระทำตามหน้าที่ ดังนั้นการกระทำตามหน้าที่โดยมีเจตนาไม่ได้หวังสิ่งตอบแทน จึงเป็นการกระทำหน้าที่ตามหลักจริยธรรมที่ถูกต้อง ดีงาม

1.5 กลุ่มสมบูรณ์นิยม กลุ่มนี้เชื่อว่ามโนธรรมเป็นเกณฑ์ในการตัดสินคุณค่าทางจริยธรรม สอดคล้องกับ พิภพ (2545) ที่ได้ให้ทัศนะว่า ความดี ความชั่วมีอยู่ในสิ่งนั้นจริงๆ โดยตัวของมันเอง ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามเจตนารมณ์ของบุคคลหรือการตัดสินใจ มีความแน่นอนตายตัว ใช้มโนธรรมเป็นเกณฑ์การตัดสินทางจริยธรรม เช่นเดียวกับ บุญมี (2542) ที่เห็นว่า มโนธรรม คือ ความรู้สึกระลึกได้ รู้เอง สำนึกเอง ว่าอะไรเป็นความดี ว่าอะไรเป็นความชั่ว อะไรถูก อะไรผิด เพราะความดี ความชั่วที่ทำไปไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ ไม่จำเป็นต้องมีผลลัพธ์ออกมาเป็นตัวเลข เพราะเป็นเรื่องของคุณธรรมที่เป็นนามธรรม ผู้มีมโนธรรมจะต้องใช้ปัญญาระดับสูง มีเหตุผล มีสัมมาปัญญา (right knowledge) หรือปัญญาของอารยชน ปัญญาของผู้เจริญหรือได้พัฒนาดีแล้ว

1.6 กลุ่มอัตถิภาวนิยม กลุ่มนี้เชื่อว่า คุณค่าทางจริยธรรมเป็นเกณฑ์ที่มนุษย์กำหนดขึ้นมาเอง ด้วยการเลือกในสิ่งที่มีความรับผิดชอบเป็นพื้นฐาน ไม่มีเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมที่แน่นอนตายตัว แต่ขึ้นอยู่กับบุคคลแต่ละคนในสถานการณ์เฉพาะหน้าของตนเองที่จะใช้เสรีภาพในการตัดสินหรือเลือกกระทำได้ ดังที่ บุญมี (2542) ได้กล่าวว่า คุณค่าทางจริยธรรมที่มนุษย์กำหนดและสร้างเกณฑ์ขึ้นก็เพื่อที่จะใช้เป็นกรอบปฏิบัติในสิ่งที่ดีมีคุณค่าต่อตนเองและผู้อื่นให้มากที่สุด

พิภพ (2545) ได้กำหนดกฎเกณฑ์การตัดสินทางจริยธรรมตามแนวคิดปรัชญาไว้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ มนุษยธรรม สัจจนิยม และประโยชน์นิยม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้คือ

1. มนุษยธรรมนิยม เป็นเกณฑ์ที่สำคัญประการหนึ่งที่ใช้ในการตัดสินทางจริยธรรม เนื่องจาก การกระทำใดก็ตามถ้าเป็นไปเพื่อคุณภาพการเป็นมนุษย์ เช่น การพัฒนาความเป็นอยู่ ประสิทธิภาพ ความสามารถทางวิชาการ ความสามัคคี และความยุติธรรม การกระทำดังกล่าวถือว่าเป็นจริยธรรม

2. สัจจนิยม คือเกณฑ์ที่ใช้ตัดสินว่าจริยธรรม เป็นความดีที่เป็นสากลเกณฑ์ และส่วนใหญ่จริยธรรมถูกกำหนดโดยศาสนาต่างๆ ซึ่งไม่อาจเปลี่ยนแปลงไปตามประโยชน์ของผู้ใดผู้หนึ่ง

3. ประโยชน์นิยม คือการตัดสินเอาประโยชน์ที่ได้รับเป็นเกณฑ์ หากพฤติกรรมใดก่อประโยชน์ยิ่งใหญ่ และมีผลดีต่อสังคมอย่างกว้างขวางให้ถือเป็นมาตรฐานแห่งจริยธรรม

ดังนั้นเกณฑ์การตัดสินทางจริยธรรมตามแนวคิดของนักปรัชญากล่าวโดยสรุปว่า คุณค่าของจริยธรรมของมนุษย์นั้นจะถูกกำหนดขึ้นประกอบด้วย ประโยชน์ที่ตนเองได้รับและไม่ได้สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น การปฏิบัติความดีเป็นนั้นที่ไม่สามารถเปลี่ยนไปตามความต้องการของคนใดคนหนึ่งได้แต่จะต้องคำนึงถึงส่วนรวม และมโนธรรมสำนึกเป็นการกระทำที่ไม่สามารถตีค่าวัดเป็นตัวเลขได้เพราะผู้มีคุณธรรมคือผู้ที่ใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา

2. เกณฑ์การตัดสินทางจริยธรรมตามแนวคิดนักการศึกษา มาลินี (2537) ได้อธิบายถึงเกณฑ์การพิจารณาทางจริยธรรมของบุคคลไว้ซึ่งประกอบด้วย

1. พิจารณาจากเจตนา (intentionally in judgment) โดยเน้นที่การมีเจตนา เช่น การไม่ทำการบ้านเพราะช่วยเหลือพ่อแม่ หรือ ไม่ทำเพราะขี้เกียจ เป็นต้น

2. พิจารณาจากความสัมพันธ์ (relativism in judgment) ให้พิจารณาว่าการกระทำใดๆ ที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นหรือไม่ เช่น บางคนเรียนเก่งแต่ไม่มีเพื่อน แต่บางคนเรียนไม่เก่งแต่มีเพื่อนมาก เป็นต้น

3. พิจารณาจากพฤติกรรมการกระทำซึ่งกันและกัน (use of reciprocity) ให้พิจารณาว่าการกระทำใดๆ ก็ตามมีพฤติกรรมการกระทำซึ่งกันและกันในทางที่ดีหรือไม่ เช่น การแบ่งอาหารให้เพื่อน การช่วยเพื่อนถือของ เป็นต้น

4. พิจารณาความเป็นอิสระในการถูกลงโทษ (independence of sanction) ให้พิจารณาว่าการกระทำใดๆ ก็ตามนั้นถูกลงโทษหรือไม่ เช่น การไม่ยอมทำตามคำสั่งถ้าเห็นว่าคำสั่งนั้นทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ซึ่งแสดงออกถึงความกล้าหาญทางจริยธรรม

5. พิจารณาจากการให้อภัยและการแก้แค้น (use of punishment as restitution and reform) ให้พิจารณาว่าการกระทำใดๆ ก็ตามเป็นการให้อภัยหรือเป็นการแก้แค้น เช่น การทำผิดแล้วยอมรับผิด การกล่าวขอโทษ หรือแสดงความยินดีรับผิดชอบ เป็นต้น

6. พิจารณาจากกฎธรรมชาติและความรับผิดชอบ (naturalist views of misfortune) ให้พิจารณาว่าการกระทำใดๆ ก็ตามเป็นไปตามธรรมชาติของความโชคร้ายหรือไม่ การยอมรับกฎธรรมชาติเช่น การมาสายแล้วถูกลงโทษ เพราะกล้าเผชิญกับความจริงและยอมรับกฎธรรมชาติคือความโชคร้าย

พิภพ (2545) ได้กล่าวถึงเกณฑ์การตัดสินทางจริยธรรมบุคคลโดยใช้มาตรฐานในการปฏิบัติมาใช้เป็นเกณฑ์การตัดสินทางจริยธรรม แบ่งได้ 4 แนวทางคือ

1. บุคคลใช้ความสุขเป็นมาตรฐานจริยธรรม โดยตัดสินว่าดีหรือไม่จากผลการกระทำ ถ้าผลการกระทำก่อให้เกิดความสุขต่อตนเองและต่อผู้อื่นก็ถือว่าเป็นความดี แต่ถ้าเกิดผลตรงข้ามก็ถือว่า ไม่ดี ไม่ถูกต้อง

2. บุคคลที่ใช้หน้าที่เป็นมาตรฐานจริยธรรม การตัดสินของบุคคลจะตัดสินว่าดีหรือไม่ดูที่เจตนาทำหน้าที่ ถ้ามีเจตนาดีตั้งใจทำหน้าที่ให้ดีก็ถือว่าเป็นการทำหน้าที่ถูกต้อง

3. บุคคลที่ใช้ตนเองเป็นมาตรฐานจริยธรรม โดยใช้ตนเองเป็นเกณฑ์ในการตัดสินทางจริยธรรม ใช้มนุษย์เป็นเกณฑ์ตัดสินความดี ความชั่ว

4. บุคคลที่เชื่อความอยู่รอดเป็นมาตรฐานจริยธรรม โดยถือว่าการรักษาตัวรอดเป็นยอดดี การปรับตนเองและสังคมให้อยู่รอดถือว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้อง

เกณฑ์การตัดสินทางจริยธรรมตามแนวคิดนักการศึกษาพอสรุปได้ว่า การที่บุคคลจะตัดสินใจทำความดีนั้น จะต้องใช้ ความรู้ (knowledge) เจตคติ (attitude) และทักษะ (skill) เป็นแนวทางในการปฏิบัติที่สังคมเห็นว่าดี เกณฑ์การตัดสินทางความดีในทางจริยธรรมจึงไม่ตายตัว แต่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และบริบททางสังคมนั้นๆ

<u>จริยธรรมสำหรับการเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย</u>

การเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยหรือจริยธรรมที่พึงประสงค์เป็นแนวทางในการกล่อมเกลาผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาให้มีความสมบูรณ์ทั้งความรู้และคุณธรรม ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอแนวคิดที่นักวิชาการได้กล่าวถึงซึ่งประกอบด้วย ดัชนีบ่งชี้จริยธรรมของนักศึกษา จุดมุ่งหมายของการเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ จริยธรรมการทำงานร่วมกับผู้อื่น จริยธรรมของนักศึกษา และคุณลักษณะบัณฑิตที่สอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

อมร (2542) ได้กำหนดดัชนีบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาที่พึงประสงค์ไว้ 2 ด้านดังนี้คือ

1. ด้านคุณธรรม
   1.1 มีความโอบอ้อมอารี มีเมตตา
   1.2 มีความศรัทธาต่อศาสนา มีความละอายชั่ว กลัวบาป
   1.3 มีความสามัคคี ร่วมกันทำงาน
   1.4 มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ

1.5 มีความขันติ อดทน อดกลั้น

2. ด้านจริยธรรม

2.1 มีความเพียรในการใฝ่หาความรู้ และการปฏิบัติที่ถูกต้อง

2.2 รู้จักตนเอง รู้จักสังคม วัฒนธรรม ภูมิใจในความเป็นไทย

2.3 รู้จักกาลเทศะ มีสัมมาคารวะ

2.4 มีความยืดหยุ่น ไม่ยืนหยัดในความคิดของตนฝ่ายเดียว ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นแล้วนำมาวิเคราะห์

2.5 มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

2.6 มีความซื่อสัตย์สุจริต คิดดี คิดชอบ

จรัส (2542) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยนั้นหมายถึง ความพยายามและกระบวนการสร้างความฝันให้เป็นความจริงเพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีคุณลักษณะที่ดี มีความเป็นเลิศอย่างสมบูรณ์ ซึ่ง จรัส ได้กล่าวถึงคุณลักษณะสำคัญของบัณฑิตในด้านต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การเป็นบัณฑิตอุดมคติไทย มี 6 ด้านดังนี้

1. ด้านวิชาชีพ หมายถึงความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพแต่ละวิชาชีพย่อมมีความแตกต่างกันได้ โดยบางวิชาชีพมีการรองรับตามกฎหมายให้มีสิทธิพิเศษเหนือประชาชนทั่วไป ข้อกำหนดด้านวิชาชีพจึงเป็นข้อกำหนดที่พึงมีในการรับสิทธิตามกฎหมายจากรัฐ ซึ่งส่วนใหญ่รัฐจะมอบหมายให้วงการวิชาชีพนั้นๆ ดูแลกันเองโดยดูว่ามีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะได้รับสิทธิ และดูแลให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบจรรยา-บรรณของวิชาชีพ

2. ด้านความเป็นนักวิชาการ หมายถึง ความสามารถในการหาความรู้เพิ่มเติมและคงความเป็นนักวิชาการไว้ตลอดไป ทั้งนี้ต้องมีวินัยใฝ่รู้กำกับอยู่ด้วย จึงจะสามารถเป็นนักวิชาการได้ ในสภาพที่วิทยาการก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความสามารถทางวิชาการโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษ การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสารสนเทศ การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการเป็นนักวิชาการนอกจากนี้นักวิชาการยังมีจรรยาบรรณ หรือศีล ของนักวิชาการอันพึงรักษา ได้แก่ความซื่อสัตย์สุจริต ไม่กล่าวเท็จ ไม่เอาสมบัติของผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นของตน และใช้วิชาการที่ก่อให้เกิดประโยชน์ไม่ใช่ก่อให้เป็นโทษ หรืออันตรายต่อสังคมและต่อตนเอง

3. ด้านกระบวนการคิด ตั้งแต่การมีวิจารณญาณ สามารถตีค่าสิ่งต่างๆ ได้ และใช้ข้อมูลข้อเท็จจริงได้อย่างเหมาะสมและสมเหตุสมผลเรียกได้ว่าคิดเป็น

4. ด้านความสามารถที่จะพัฒนาและปรับตนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีนวัตกรรมที่สามารถสร้างงานของตนเองได้ เรียกได้ว่าทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น

5. ด้านความเป็นพลเมืองดีของประเทศ ของภูมิภาคและของโลก โดยมีค่านิยมความเชื่อที่ถูกต้องสมฐานะทั้งด้านสังคมและมนุษยธรรม เช่น สันติภาพ ความยุติธรรมในสังคม เสรีภาพ เสมอภาค และ เอกภาพ อันเป็นเครื่องกำกับพฤติกรรมให้สามารถใช้ความรู้และสมรรถนะไปในทางที่ถูกที่ควร สามารถยืนหยัดในหลักการเป็นที่พึ่งของสังคมได้

6. ด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามสมควรแก่ฐานะของผู้ที่ได้รับการศึกษาดี โดยสอดแทรกกำกับอยู่ในพฤติกรรมทุกด้าน ทั้งกาย วาจา และใจ

สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต (2458) ได้กำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัยไว้ 4 ประการดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ มีความรักความผูกพันต่อท้องถิ่นและมีความซาบซึ้งในศิลปวัฒนธรรมไทย

2. มีความรู้ความสามารถในวิชาการหรือวิชาชีพ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีความสามารถในการประยุกต์ทฤษฎีและหลักการสู่การปฏิบัติ มีความสามารถในการศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเอง

3. เห็นประโยชน์ของส่วนรวม รู้จักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มได้ดี มีความรับผิดชอบ ขยัน อดทน มีความเป็นผู้นำ และ พึ่งตนเองได้

4. มีสุขภาพดีทั้งกายและจิตใจ และมีบุคลิกภาพที่ดี

Chickering and Reisser (1993 อ้างถึงใน เฉลิมชัย, 2545) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติที่สถาบันอุดมศึกษาควรพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวนักศึกษามี 7 ด้านดังนี้

1. การพัฒนาสมรรถภาพ หมายถึง ความสามารถในการนำสมรรถภาพทางด้านสติปัญญา ร่างกาย และทักษะในการปฏิบัติงานตลอดจนความสามารถทางด้านสังคมไปใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างเหมาะสมถูกต้อง

2. การพัฒนาอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการปรับสภาวะของจิตใจต่อพฤติกรรมและผลกระทบจากสภาพแวดล้อมพร้อมทั้งสามารถแสดงออกทางด้านพฤติกรรมอย่างเหมาะสมถูกต้อง

3. การพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง หมายถึง ความสามารถในการมีสภาพจิตใจที่มั่นคงแน่วแน่ มีความเสียสละ มีความเชื่อมั่น สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง มีจุดยืนเป็นของตนเอง มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันสามารถดำเนินชีวิตให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4. การพัฒนาความมีเอกลักษณ์ หมายถึง ความสามารถในการเลือกสรรสิ่งที่คิดว่าดีงามและถูกต้อง โดยยึดถือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการแสดงออกทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างถูกต้องตามบทบาท เพศ ของตน

5. การพัฒนาความมีอิสระในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล หมายถึง ความสามารถในการเลือกคบคน รวมทั้งเรียนรู้ที่จะปรับพฤติกรรมของตนเองให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้

6. การกำหนดเป้าหมายในชีวิตอย่างชัดเจน หมายถึง ความสามารถในการวางแผนและกำหนดรูปแบบในการดำเนินชีวิต ตลอดจนลำดับของสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้มีลักษณะประสานสัมพันธ์กันระหว่างด้านอาชีพ นันทนาการ และวิถีชีวิต

7. การพัฒนาบูรณาการ หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานการสร้างค่านิยมทางบุคลิกภาพและกำหนดความพอเหมาะพอดีเข้าด้วยกัน

วิรัช (2546) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนระดับอุดมศึกษา พอสรุปได้ 3 คุณลักษณะดังนี้

1. การครองตน ประกอบด้วยคุณลักษณะที่แสดงออกได้แก่ การปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามกาลเทศะ การทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี ร่าเริง แจ่มใส มั่นคงทางอารมณ์ การแต่งกายได้เหมาะสมกับโอกาส สุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะ มีกริยามารยาทและวาจาสุภาพ และพูดด้วยน้ำเสียงไพเราะ เป็นต้น

2. การครองงาน ประกอบด้วยคุณลักษณะที่แสดงออก ได้แก่ การเรียนรู้งานได้รวดเร็ว ทำงานได้คล่องแคล่ว กระตือรือร้นในการทำงาน ผลงานเป็นที่ประจักษ์ จริงใจและจริงจังต่อการทำงาน ปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่ได้รับ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพในสิทธิของผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ ยินดีหรือยอมรับเมื่อกระทำความผิด ให้อภัยหรือยินดีต่อเพื่อนร่วมงาน และมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น เป็นต้น

3. การมีสำนึกส่วนรวม ประกอบด้วยคุณลักษณะที่แสดงออก ได้แก่ การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม การร่วมแก้ปัญหาส่วนรวม การเสียสละเพื่อส่วนรวม การมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม การร่วมกิจกรรมต่อส่วนรวม การปกป้องประโยชน์เพื่อส่วนรวม การรักษาศักดิ์ศรีของหน่วยงานหรือองค์กร การรักษาสาธารณสมบัติของส่วนรวม การสนับสนุนกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการใช้และรักษาทรัพยากร

ผกา (2544) ได้กล่าวถึงการใช้จริยธรรมในการทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งผู้เรียนควรมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 12 ประการดังต่อไปนี้

1. การมีฉันทะ คือความพอใจในการทำงาน มีความตั้งใจที่จะทำงานให้สำเร็จและต้องมีความพอใจร่วมกันในผลงานกลุ่ม

2. การมีความร่วมมือ เป็นคุณธรรมที่ต้องใช้ในการร่วมประชุมปรึกษาเพื่อวางแผนการทำงานเป็นการฝึกความสามัคคีและความรับผิดชอบ

3. การมีความยุติธรรม เช่น การแบ่งกลุ่มทำงานให้มีความเสมอภาคกัน ไม่ให้มีการเอาเปรียบแต่ละคนได้ปฏิบัติงานจริงตามส่วนที่ได้รับมอบหมายอย่างยุติธรรม

4. การมีความอดทน ผู้สอนสามารถสังเกตจากการรายงานผลการทำงานของผู้เรียน การฝึกจริยธรรมการสู้งานด้วยความมุ่งมั่นจนสำเร็จสามารถปลูกฝังจริยธรรมความซื่อสัตย์ได้ด้วย

5. การมีความซื่อสัตย์ การที่ผู้เรียนไปค้นคว้าหาความรู้ก็เป็นความซื่อสัตย์ต่อตนเอง เพราะมีความตั้งใจที่จะไปค้นคว้าหาความรู้อยู่แล้ว

6. การมีความรับผิดชอบ เมื่อทุกคนในกลุ่มได้รับมอบหมายให้ไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในด้านใดมาก็มีความรับผิดชอบ ถ้าทุกคนรับผิดชอบงานก็จะดำเนินไปได้ด้วยดี และเกิดความสำเร็จตามที่มุ่งหมายไว้

7. การสู้งาน เป็นลักษณะของการรู้จักทำงานพบอุปสรรคปัญหาใดก็แก้ไข ขอคำปรึกษาจากผู้สอน หาทางแก้ไขทำต่อไปจนสำเร็จไม่ปล่อยหรือเลิกงานกลางคัน

8. การควบคุมตนเอง เป็นลักษณะของการชนะใจตนเองที่จะทำในสิ่งที่ตั้งใจไว้แล้ว พยายามควบคุมตัวเองให้ทำงานที่ตั้งใจไว้จนเป็นผลสำเร็จ

9. การมีความประณีตในการทำงาน เช่น การเขียนลายมืออ่านง่าย ผลงานมีคุณภาพ

10. การมีความขยันหมั่นเพียร ผู้สอนสามารถสังเกตจากการทำงานที่แข่งกับเวลา ส่งงานก่อนกำหนด เป็นต้น

11. การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เช่น การเสนอแนวคิดใหม่ๆ ผลงานสามารถสาธิตและแสดงแบบจำลองที่เป็นรูปธรรมได้

12. การรู้จักแก้ปัญหา เช่น การตั้งปัญหาถามเพื่อนเมื่อเสนอผลงานจบ การที่ผู้ฟังซักถามทำให้ผู้เรียนได้ฝึกการแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่

กุหลาบ (2547) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะบัณฑิตที่สอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพ พบคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ สรุปได้ 3 ด้านดังนี้

1. ด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ การตรงต่อเวลา การรู้จักใจเขาใจเรา การมีเหตุผล การสำนึกต่อส่วนรวม การเป็นผู้ให้และผู้รับ การประหยัด มีความรับผิดชอบ รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น และ การช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น

2. ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ ความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ การปฏิบัติตามต่อระเบียบกฎหมาย การรักษามาตรฐานวิชาชีพ การปฏิบัติวิชาชีพด้วยความยุติธรรม การมีความศรัทธาต่อวิชาชีพ การยกย่องให้เกียรติวิชาชีพอื่นๆ การช่วยเหลือเกื้อกูลในวิชาชีพ การคำนึงถึงความปลอดภัยที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพ

3. ด้านจรรยาบรรณต่อผู้อื่น สังคมและประเทศชาติ ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อสวัสดิภาพของประชาชน การเคารพศักดิ์ศรีของประชาชน และ การเคารพศักดิ์ศรีของเพื่อนร่วมงาน

พิภพ (2545) ได้กล่าวถึงจริยธรรมของนักศึกษาที่ควรปฏิบัติต่อสถาบันการศึกษาไว้ 14 ประการดังนี้

1. รัก ศรัทธา กตัญญูต่อสถานศึกษาที่ตนศึกษาอยู่ ต้องตอบแทนด้วยการประพฤติดี ประพฤติชอบ อยู่ในระเบียบวินัย ทำชื่อเสียงให้แก่สถาบัน

2. เคารพ สุภาพ อ่อนน้อม มีมารยาทที่ดี ให้เกียรติแก่ผู้สถาปนาสถานศึกษา ได้แก่ ครู อาจารย์ผู้บริหารสถานศึกษา

3. ตั้งใจทำหน้าที่หลักให้สมบูรณ์ คือ หมั่นศึกษาเล่าเรียน ร่วมกิจกรรมให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาทุกกรณี

4. สร้างทัศนคติที่ดีต่อสถานศึกษาที่ตนศึกษาอยู่ ต้องพึงตระหนักอยู่เสมอว่าไม่มีที่ไหนสมบูรณ์ทุกอย่าง หรือดีพร้อมทุกเรื่อง

5. การเป็นผู้ให้และผู้รับ คือ เป็นผู้ให้และผู้รับที่ดี รู้จักเสียสละ บำเพ็ญประโยชน์ให้สถาบัน สร้างเสริมสิ่งที่ดีแก่สถาบัน รับความรู้ ทักษะ ประสบการณ์จากสถาบันการศึกษาอย่างเต็มที่

6. ประพฤติแต่สิ่งที่ถูกต้อง ต่อต้านผู้ที่คิดร้ายต่อสถาบัน

7. ไม่ทำลายสมบัติของสถานศึกษา ใช้อย่างประหยัด รักษาทรัพย์สินของสถาบัน

ไม่ขีดเขียนฝาผนัง เป็นต้น

8. เคารพสถานที่ แต่งกายเรียบร้อย ไม่สวมรองเท้าแตะ ไม่ส่งเสียงดังรบกวน

9. ให้เกียรติเพื่อนเสมอ เคารพสิทธิหน้าที่ ไม่เบียดเบียนเอาเปรียบผู้อื่น เคารพความคิดที่มีเหตุผลของตนเองและผู้อื่น ประนีประนอมคิดหาทางสายกลาง

10. ฝึกน้ำใจนักกีฬา โดยเล่นกีฬา ออกกำลังกาย ยอมรับในกติกา

11. พึงถือว่าเกียรติอยู่เหนือผลประโยชน์ใดๆ ทั้งสิ้น

12. พึงถือว่าชีวิตในสถาบันการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตจริง

13. ฝึกเป็นคนมีเหตุผล รับพิจารณาทุกอย่างที่มีเหตุผลด้วยความเคารพ แม้ตนเองจะยังไม่เห็นด้วยกับเหตุผลนั้น พึงยอมรับด้วยเหตุผล

14. พึงมีความสุจริตในการทำงานที่ครูอาจารย์มอบหมายในการศึกษา เช่น การบ้าน แบบฝึกหัด การทำรายงาน การสอบ ต้องถือว่าเกียรติอยู่เหนือสิ่งใด

จิราภรณ์ (2547) ได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตที่สอดคล้องกับปรัชญาของสถาบันไว้ 13 คุณลักษณะดังนี้คือ

1. มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์
2. มีความสามารถในการเป็นผู้นำ
3. เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน
4. มีคุณธรรม จริยธรรม
5. มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
6. มีความสุขในการทำงาน
7. มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพ
8. มีจิตสำนึกที่ดี เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
9. เป็นแบบอย่างด้านสุขภาพต่อชุมชน
10. มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี
11. เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย
12. มีความสามารถในการสื่อสารและทักษะในการพูด
13. มีความสามารถในการสื่อสารภาษาสากลในระดับพื้นฐานที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

จากการศึกษาจริยธรรมสำหรับการเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยจากแนวคิดของนักวิชาการที่เกี่ยวข้องพอสรุปได้ว่า การเสริมสร้างให้นักศึกษาเพื่อไปสู่เป้าหมายการเป็นบัณฑิตอุดมคติไทย นั้นจะต้องเสริมสร้างคุณลักษณะการครองตน เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ คุณลักษณะการครองคน เช่น ความสามารถในการเป็นผู้นำ การให้เกียรติผู้อื่น คุณลักษณะการครองงาน เช่น ตั้งใจทำงานอย่างรอบคอบ รู้จักแก้ปัญหาในการทำงาน คุณลักษณะการมีจิตสำนึกสาธารณะ เช่น การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม การรักษาทรัพย์สินของสถาบัน ซึ่งในการเสริมสร้างนั้นจะต้องสอดแทรกในครอบคลุมในการปฏิบัติทั้งความรู้ เจตคติ และทักษะเพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของสถาบันที่กำหนดไว้

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยมีสาระที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ความหมาย องค์ประกอบ การจัดกลุ่ม และการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน

Saylor, Alexander and Lewis (1981) ได้กล่าวว่า รูปแบบการสอน (teaching model) หมายถึง แบบหรือแผน (pattern) ของการสอนที่มีการจัดกระทำพฤติกรรมขึ้นจำนวนหนึ่ง ซึ่งมีความแตกต่างกันเพื่อจุดหมายหรือจุดเน้นเฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่ง

Joyce, Weil and Calhoun (2004) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการสอนไว้ว่า เป็นแผนหรือแบบซึ่งสามารถใช้เพื่อการสอนในห้องเรียนทางตรง หรือการสอนเป็นกลุ่มย่อยเพื่อจัดสื่อการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งรวมทั้งหนังสือ ภาพยนตร์ เทปบันทึกเสียง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และหลักสูตรรายวิชาแต่ละรูปแบบ จะให้แนวทางในการออกแบบการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์แตกต่างกัน

ทิศนา (2545ข) ให้ความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนว่า หมายถึง สภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอน ที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่างๆ โดยอาศัยวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ เข้ามาช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักการที่ยึดถือและได้ให้ข้อสรุปว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนกับระบบการเรียนการสอนมีความหมายเหมือนกัน แต่นิยมใช้ต่างกันในแง่ของระบบย่อยและระบบใหญ่ ระบบการจัดการเรียนการสอนนิยมใช้กับระบบใหญ่ ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนการสอนโดยรวม ส่วนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนนิยมใช้กับระบบที่ย่อยกว่า เช่น รูปแบบวิธีสอนแบบสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง วิธีสอนแบบแก้ปัญหา วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน เป็นต้น

จากแนวความคิดเกี่ยวกับความหมายของรูปแบบการสอนที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบการสอน หมายถึง แบบ แผน หรือโครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของรูปแบบการสอน ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา ขั้นตอนการสอน การประเมินผล โดยผ่านขั้นตอนการสร้างอย่างเป็นระบบเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่กำหนด

<u>องค์ประกอบของรูปแบบการสอน</u>

รูปแบบการสอนมีหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับผู้ออกแบบได้ดำเนินการเพื่อสนองจุดมุ่งหมายของโครงการ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้พิจารณารูปแบบการสอนที่นักการศึกษาได้เสนอไว้เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยมีสาระที่สำคัญของรูปแบบการสอนที่ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายของการเรียน เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

Dick and Carey (1996) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนการสอนไว้ 2 ประการดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมายของการเรียนการสอน เป็นการตั้งความคาดหวังกับผู้เรียนเมื่อจบการเรียนการสอนแล้วต้องการให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอย่างไร การกำหนดความคาดหวังนั้นมาจากข้อมูลที่หลากหลาย เช่น การประเมินจุดประสงค์ของหลักสูตรที่ระบุไว้ การประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้เรียนในห้องเรียน เป็นต้น

2. การวิเคราะห์เป้าหมายการเรียนการสอน เป็นการพิจารณาเกี่ยวกับความสามารถของผู้เรียนว่าจะต้องมีความสามารถอะไรบ้าง มีทักษะและพฤติกรรมอย่างไรเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน

วารินทร์ (2541) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนารูปแบบการสอนที่ควรคำนึงถึงมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการได้แก่

1. หลักการของรูปแบบการสอน เป็นส่วนที่กล่าวถึงความเชื่อและแนวคิด ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบการสอน หลักการของรูปแบบการสอนที่จะเป็นตัวชี้นำ การกำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม และขั้นตอนการดำเนินงานในรูปแบบการสอน

2. จุดประสงค์การสอน เป็นส่วนที่ระบุถึงความคาดหวังที่ต้องการให้เกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบการสอน

3. เนื้อหา เป็นส่วนที่ระบุถึงเนื้อหาและกิจกรรมต่างๆ ที่จะใช้ในการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของรูปแบบการสอน

4. กิจกรรมและขั้นตอนการดำเนินงาน เป็นส่วนที่ระบุถึงวิธีการปฏิบัติในขั้นตอนต่างๆ เมื่อนำรูปแบบการสอนไปใช้

5. การวัดและประเมินผลเป็นส่วนที่ประเมินถึงประสิทธิผลของรูปแบบการสอน

Joyce, Weil and Calhoun (2004) ได้เสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยเริ่มจากการเสนอภาพเหตุการณ์ในห้องเรียน (scenario) เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนแต่ละแบบ ซึ่งแต่ละแบบมีองค์ประกอบสี่ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 กล่าวถึงที่มาของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน (orientation to the model) ประกอบด้วยเป้าหมายของรูปแบบ ข้อตกลงเบื้องต้น หลักการ มโนทัศน์ที่สำคัญที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบการสอน

ส่วนที่ 2 รูปแบบการจัดการเรียนการสอน (the model of teaching) มี 4 ตอน ประกอบด้วย

1. ขั้นตอนของรูปแบบ (syntax หรือ phases) เป็นการจัดเรียงตามลำดับกิจกรรมที่จะสอนเป็นขั้นๆ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีจำนวนขั้นตอนการสอนแตกต่างกัน

2. รูปแบบของสังคม (social system) เป็นการอธิบายบทบาทผู้สอน ผู้เรียน และความสัมพันธ์ซึ่งกันและการในแต่ละรูปแบบ บทบาทของผู้สอนจะแตกต่างกันไป ในแต่ละรูปแบบการสอน

3. หลักการแสดงการโต้ตอบ (principle of reaction) เป็นการบอกวิธีการที่ผู้สอนจะตอบสนองต่อสิ่งที่ผู้เรียนกระทำ อาจเป็นการให้รางวัล พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การสร้างบรรยากาศอิสระและไม่มีการประเมินว่าถูกหรือผิด

4. ระบบการสนับสนุน (support system) เป็นการบอกเงื่อนไขหรือสิ่งจำเป็นในการที่จะใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้เกิดผล เช่น การสอนฝึกทักษะ ผู้เรียนจะต้องได้ฝึกการทำงานในสถานที่ด้วยอุปกรณ์ที่ใกล้เคียงกับสภาพการทำงานจริงๆ

ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนไปใช้ (application) เป็นการแนะนำและให้ข้อสังเกตการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนนั้น เช่น จะใช้กับเนื้อหาประเภทใดใช้กับผู้เรียนระดับใดจึงจะเหมาะสม

ส่วนที่ 4 ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนทางตรงและทางอ้อม (instructional and nurturant effects) เป็นการบอกให้รู้ว่าแต่ละรูปแบบจะเกิดอะไรบ้างกับผู้เรียน โดยผลทางตรงมาจากการสอนของผู้สอนที่จัดขึ้นตามขั้นตอน หรือผลทางอ้อมมาจากสภาพแวดล้อม ซึ่งถือเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นแฝงไปกับผลการสอนซึ่งสามารถใช้เป็นข้อพิจารณาในการเลือกรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ในห้องเรียน

รูปแบบการสอนของ Joyce, Weil and Calhoun นอกจากจะให้รายละเอียดอย่างเป็นระบบของเรียนการสอนทั้ง 4 ส่วนดังกล่าวแล้ว ก่อนที่จะกล่าวถึงภูมิหลังด้านทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักการ มโนทัศน์ที่สำคัญของรูปแบบการสอน Joyce, Weil and Calhoun ได้มีการอธิบายให้เห็นภาพหรือเหตุการณ์ในห้องเรียนโดยใช้การเล่าเรื่อง ซึ่งการนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนในลักษณะนี้จะทำให้ผู้สอนที่นำรูปแบบการเรียนการสอนไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้เข้าใจบริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

<u>การจัดกลุ่มรูปแบบการเรียนการสอน</u>

การจัดกลุ่มรูปแบบการเรียนการสอนนั้น มีนักการศึกษาและนักวิชาการด้านการเรียนการสอนได้จัดกลุ่มและแบ่งเกี่ยวกับรูปแบบการสอนไว้ดังนี้

Joyce, Weil and Calhoun (2004) ได้จัดกลุ่มรูปแบบการสอนเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย

1. กลุ่มที่เน้นการประมวลผลข้อมูล (the information processing family) รูปแบบการสอนในกลุ่มนี้เน้นการค้นหาและประมวลผลข้อมูล ให้รู้ปัญหาและหาคำตอบของปัญหาและให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดเห็นและสร้างมโนทัศน์ รูปแบบการสอนในกลุ่มนี้บางรูปแบบเน้นให้

ผู้เรียนสร้างมโนทัศน์และทดสอบสมมติฐาน บางรูปแบบมุ่งที่การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ บางรูปแบบมุ่งส่งเสริมความสามารถทางสติปัญญาโดยทั่วไป ตัวอย่างการสอนในรูปแบบนี้ เช่น รูปแบบการสอนมโนทัศน์ (concept attainment model) รูปแบบการสอนแบบสืบสอบทางวิทยาศาสตร์ (scientific inquiry model) รูปแบบการจำ (memory model)

2. กลุ่มที่เน้นตัวบุคคล (the personal family) รูปแบบการสอนในกลุ่มนี้มุ่งพัฒนาตัวบุคคล พัฒนาทัศนคติและค่านิยมที่ดีงาม เพื่อให้บุคคลมีความเข้าใจในตนเองดีขึ้น มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง มีความสามารถสร้างสรรค์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น ตัวอย่างของรูปแบบการสอนในกลุ่มนี้ เช่น รูปแบบการสอนไม่สั่งการ (non directive teaching model)

3. กลุ่มที่เน้นปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (the social family) รูปแบบการสอนในกลุ่มนี้มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่นและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นการใช้กระบวนการประนีประนอมในการแก้ปัญหา เน้นการมีส่วนร่วมกับผู้อื่นโดยใช้หลักประชาธิปไตย ตัวอย่างรูปแบบการสอนในกลุ่มนี้ เช่น รูปแบบการสอนแบบสืบสอบทางสังคมศาสตร์ (social science inquiry model) และ รูปแบบการสอนให้ค้นคว้าเป็นกลุ่ม (group investigation model)

4. กลุ่มที่เน้นการปรับพฤติกรรม (the behavioral systems family) รูปแบบการสอนกลุ่มนี้มุ่งพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนและทักษะการปฏิบัติ ทฤษฎีพื้นฐานที่รองรับรูปแบบการสอนในกลุ่มนี้ ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนามการปรับพฤติกรรม (behavioral modification) การรักษาเยียวยาพฤติกรรม (behavioral therapy) การกำหนดงานและแจ้งผลความก้าวหน้าให้ผู้เรียนทราบอย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น รูปแบบการฝึกความกล้าแสดงออก (assertive training model) และรูปแบบการเรียนรู้เงื่อนไข (contingency management model)

Saylor, Alexander and Lewis (1981) ได้จัดกลุ่มของรูปแบบการสอนตามหลักสูตรไว้ 5 แบบ โดยพิจารณาความเกี่ยวข้องสอดคล้องกับหลักสูตรแต่ละประเภท ซึ่งรูปแบบการสอนตามแนวคิดนี้ได้จัดแบ่งไว้ดังนี้คือ

1. รูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับหลักสูตรที่เน้นเนื้อหา (subject matter discipline) เช่น การบรรยาย การอภิปราย การถามคำถาม เป็นต้น

2. รูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับหลักสูตรที่เน้นสมรรถภาพ (specific competencies / technology) เช่น การทำแบบฝึกหัด การฝึกฝน เป็นต้น

3. รูปแบบการสอนที่เหมาะกับหลักสูตรที่เน้นคุณลักษณะ (human traits/ process) เช่น การค้นคว้าเป็นกลุ่ม การเรียนแบบสืบสวนสอบสวน เป็นต้น

4. รูปแบบการสอนที่เหมาะกับหลักสูตรที่เน้นกิจกรรมและปัญหาสังคม (social function / activities) เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน การปฏิบัติกิจกรรมบริการสังคม เป็นต้น

5. รูปแบบการสอนที่เหมาะกับหลักสูตรที่เน้นความต้องการและความสนใจของผู้เรียน (interests and needs / activities) เช่น การเรียนแบบเอกเทศ หรือการเรียนด้วยตนเอง การศึกษาค้นคว้าอิสระ เป็นต้น

Cole (1992) จัดรูปแบบการสอนโดยพิจารณาในแง่การสอนที่มีผลต่อผู้สอนและผู้เรียนในลักษณะต่างกัน โดยสังเคราะห์มาจากรูปแบบการสอนตามแนวคิดของนักการศึกษาทางด้านการสอนซึ่งได้รูปแบบการสอนดังนี้

1. รูปแบบการสอนที่เน้นคุณลักษณะ (the personality characteristic model) รูปแบบนี้จะเน้นที่บุคลิกภาพของผู้สอนนั้นจะต้องมีบุคลิกลักษณะที่ดี เช่น ความเมตตา มีคุณธรรม เป็นตัวอย่างให้กับผู้เรียนได้ ซึ่งเป็นรูปแบบการสอนที่มุ่งให้ผู้สอนปรับบุคลิกภาพ

2. รูปแบบแนวพฤติกรรมนิยม (the behaviorist model) เป็นรูปแบบที่นำแนวคิดในการวางเงื่อนไข ตามแนวพฤติกรรมนิยมของผู้เรียนในห้องเรียนโดยผู้สอนเป็นผู้กำหนดและวางเงื่อนไขต่างๆ ในห้องเรียน เช่น การจัดสภาพแวดล้อม การให้รางวัล การลงโทษ เป็นต้น ข้อดีของรูปแบบนี้คือ จะใช้ได้ดีกับผู้เรียนที่มีความสามารถระดับต่ำ เหมาะกับทักษะการสอนให้อ่านออกเขียนได้ ซึ่งเป็นทักษะพื้นๆ สำหรับข้อจำกัด คือ มีลักษณะกำหนดตายตัวยืดหยุ่นน้อย ผู้สอนจะปรับให้เข้ากับลักษณะการสอนของตนเองได้ยากและไม่เหมาะกับการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดในระดับสูง เช่น การคิดเชิงวิจารณ์ ความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

3. รูปแบบที่เน้นการฝึกทักษะการสอน (the teaching skill model) บางครั้งเรียกว่าการสอนแบบจุลภาค (micro-teaching) เป็นการเน้นฝึกทักษะการสอน เหมาะสำหรับการสอนนักศึกษาครู เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกพัฒนาทักษะต่างๆ ที่จำเป็นต้องใช้สอน เช่น การอธิบาย การตั้งคำถาม การจัดชั้นเรียนเป็นต้น เป็นการฝึกกลุ่มย่อยในห้องปฏิบัติการสอน ข้อจำกัดคือขาดการบูรณาการเพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์จริงเพราะมีการแบ่งฝึกเป็นทักษะย่อยและสภาพของการฝึกในห้องปฏิบัติการมักแตกต่างจากสภาพความเป็นจริงในห้องเรียน

4. รูปแบบที่เน้นการแสดงบทบาท (the role model) รูปแบบนี้มีพื้นฐานมาจากทฤษฎี

ทางด้านจิตวิทยาและสังคมวิทยา ที่เน้นเรื่องการรับบทบาทต่างๆ ในสังคมมาใช้ปรับบุคลิกลักษณะ ทัศนคติ และพฤติกรรมที่แสดงออกในการสอน ผู้สอนอาจจะต้องแสดงหลายบทบาท เช่น เป็นผู้ช่วยเหลือ ผู้แนะแนว ผู้บริหาร ผู้นำกลุ่ม ขึ้นอยู่กับสถานการณ์การสอน จุดอ่อน คือ บทบาทอาชีพที่ผู้สอนนำมาใช้อาจไม่เหมือนบทบาทจริงทั้งหมด ผู้สอนจึงต้องปรับให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในห้องเรียน

5. รูปแบบที่เน้นกลวิธีหรือเทคนิควิธี (the subject method or techniques model) รูปแบบนี้เชื่อว่าหัวข้อต่างๆ ของเนื้อหาวิชาแต่ละเนื้อหาวิชาจะต้องใช้เทคนิคเฉพาะหรือวิธีการที่มีลำดับขั้นตอนที่แน่นอน เป็นขั้นตอนเฉพาะวิชานั้นๆ ทำให้มีข้อจำกัด คือ ผู้สอนจะมุ่งเน้นติดอยู่กับลำดับขั้นตอนการสอนที่ใช้อยู่ ไม่สามารถปรับไปใช้กับเนื้อหาได้และมักละเลยไม่สนใจในการสร้างแรงจูงใจให้เกิดในตัวผู้เรียน หรือแม้แต่การจัดสภาพชั้นเรียน รูปแบบนี้ไม่สอดคล้องกับความต้องการในเชิงวิชาชีพของผู้สอน

6. รูปแบบที่เน้นหลักการสอน (the teaching principle model) รูปแบบนี้มีความเชื่อพื้นฐานว่าในการสอนเนื้อหาวิชาต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพตามสถานการณ์ที่แตกต่างกันนั้น มีหลักการสอนที่ช่วยกำหนดชี้แนะการสอน หลักการสอนเหล่านั้นจะช่วยครูให้ตัดสินใจเลือกยุทธศาสตร์การสอน เลือกวิธีการ และเทคนิคการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาต่างๆ ได้

รูปแบบการสอนดังกล่าวข้างต้นนี้จะมีลักษณะแตกต่างไปจากแนวคิดของผู้อื่น ตรงที่มีมิติกว้างออกไปถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการสอนทั้งหมด เช่น ตัวครู บทบาทครู การฝึกครู ซึ่งต่างจากผู้อื่นที่มีมุมมองรูปแบบการสอนในเทคนิควิธีสอนต่างๆ เท่านั้น

ทิศนา (2545) ได้จัดหมวดหมู่ของรูปแบบการสอนตามลักษณะของวัตถุประสงค์เฉพาะหรือเจตนารมณ์ของรูปแบบ โดยจัดกลุ่มได้ 5 หมวดพอสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาพุทธิพิสัย (cognitive domain) เช่น รูปแบบการสอนมโนทัศน์ รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดของ Gagne รูปแบบการเรียนการสอนโดยการนำเสนอมโนทัศน์ล่วงหน้า รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นความจำ และรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ผังกราฟิก เป็นต้น

2. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัย (affective domain) เช่น รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยของ Bloom รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้การซักค้าน รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ และ รูปแบบการเรียนการสอนโดยวิธีทำความกระจ่างในค่านิยม เป็นต้น

3. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านทักษะพิสัย (psychomotor domain) เช่น รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของ Simpson รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของ Harrow และรูปแบบการเรียนการสอนทักษะการปฏิบัติของ Davis เป็นต้น

4. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นพัฒนาทักษะกระบวนการ (process skills) เช่น รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการคิดอุปนัย รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการคิดสร้างสรรค์ และรูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการแก้ปัญหาอนาคตตามแนวคิดของ Torrance เป็นต้น

5. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการบูรณาการ (integration) เช่น รูปแบบการเรียนการสอนทางตรง รูปแบบการเรียนการสอนโดยการสร้างเรื่อง (story line) รูปแบบการเรียนการสอนตามวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT) และรูปแบบการเรียนการสอนแบบร่วมมือเรียนรู้ เป็นต้น

จากรูปแบบการเรียนการสอนข้างต้นนี้ ลักษณะเด่นของการจัดรูปแบบการสอนคือ จะเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันตรงจุดเน้นที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนและปริมาณของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

<u>แนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน</u>

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้นไปใช้พัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ในการพัฒนารูปแบบการสอนจะต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ในการเลือกเพื่อให้บรรลุผลตามที่ต้องการ ดังที่ Saylor, Alexander, and Lewis (1981) ได้เสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่พอสรุปได้ดังนี้

1. เป้าหมายและวัตถุประสงค์ ผู้พัฒนารูปแบบการสอนต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการกำหนดจุดประสงค์ของกิจกรรมที่มอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัติจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายโดยทั่วไปของการสอนมากที่สุด ดังนั้นรูปแบบที่จะพัฒนาขึ้นจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายโดยทั่วไป

2. ความมีโอกาสสูงในการบรรลุเป้าหมาย ผู้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการที่จะบรรลุเป้าหมาย ระดับความเป็นไปได้ขึ้นอยู่กับความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมการฝึกในรูปแบบกับวัตถุประสงค์ในการสอน

3. แรงจูงใจของผู้เรียน ความมีประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนขึ้นอยู่กับระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนของผู้เรียน ผู้พัฒนารูปแบบจึงควรจัดให้มีกิจกรรมที่จะ

สร้างแรงจูงใจในการเรียนให้กับผู้เรียน อาจจะทำได้โดยการจัดให้มีสื่อใหม่ๆ ที่ท้าทายผู้เรียนเพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน

4. หลักการเรียนรู้ การพัฒนารูปแบบการสอนไม่ควรยึดมั่นกับทฤษฎีหรือหลักการเรียนรู้เพียงอย่างเดียว แต่ควรนำหลักการเรียนรู้หลายๆ อย่างมาปรับใช้ในทางปฏิบัติด้วย เช่นพัฒนาการทางด้านสติปัญญา แรงจูงใจ การเสริมแรง พัฒนาการด้านเจตคติและค่านิยม ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์

5. สิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือและทรัพยากร ผู้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจะต้องคำนึงถึงความพร้อมในด้านเครื่องมือ สิ่งอำนวยความสะดวก และทรัพยากรที่จำเป็นต่อการพัฒนารูปแบบการสอน

Joyce, Weil and Calhoun (2004) ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการสอนซึ่งมีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการสอนต้องมีทฤษฎีรองรับ เช่น ทฤษฎีจิตวิทยาการเรียนรู้ ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ เป็นต้น

2. รูปแบบการสอนที่พัฒนาแล้วก่อนที่จะนำไปใช้ต้องมีการวิจัยเพื่อตรวจสอบทฤษฎีและคุณภาพในการใช้งานในสถานการณ์จริง และนำข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไขอยู่เรื่อยๆ

3. การพัฒนารูปแบบการสอนอาจออกแบบให้ใช้ได้กว้างขวาง หรือเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

4. การพัฒนารูปแบบการสอนแต่ละรูปแบบจะต้องมีจุดมุ่งหมายหลักเป็นตัวตั้ง ซึ่งในการนำรูปแบบการสอนไปใช้ควรเลือกให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของรูปแบบนั้น จึงจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุด แต่ก็สามารถนำรูปแบบการสอนนั้นไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นได้ ถ้าพิจารณาเห็นว่าเหมาะสมแต่ประสิทธิภาพของการสอนอาจต่ำลง

วารินทร์ (2541) ได้กล่าวถึงหลักการพื้นฐานในการออกแบบและพัฒนาระบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนนั้นมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 4 ประการคือ

1. ปรับปรุงการเรียนการสอนโดยวิธีแก้ปัญหาและมีข้อมูลย้อนกลับอย่างเป็นระบบ

2. ปรับปรุงการจัดการด้านออกแบบและพัฒนาคนโดยใช้การตรวจตราคนอย่างเป็นระบบ

3. ปรับปรุงกระบวนการประเมินโดยประเมินการออกแบบ ส่วนประกอบและลำดับขั้นตอนต่างๆ รวมทั้งข้อมูลย้อนกลับและทำการปรับปรุงให้เป็นไปตามการออกแบบ

อย่างเป็นระบบ

4. สร้างหรือทดสอบทฤษฎีการสอนและทฤษฎีการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการออกแบบและพัฒนาระบบการสอน

การออกแบบการสอนที่มีข้อมูลย้อนกลับเพื่อการประเมินทุกขั้นตอน (cybernetic) มาใช้กับการออกแบบและพัฒนาระบบการสอนสามารถแสดงเป็นขั้นตอนได้จากแผนภูมิข้างล่างนี้

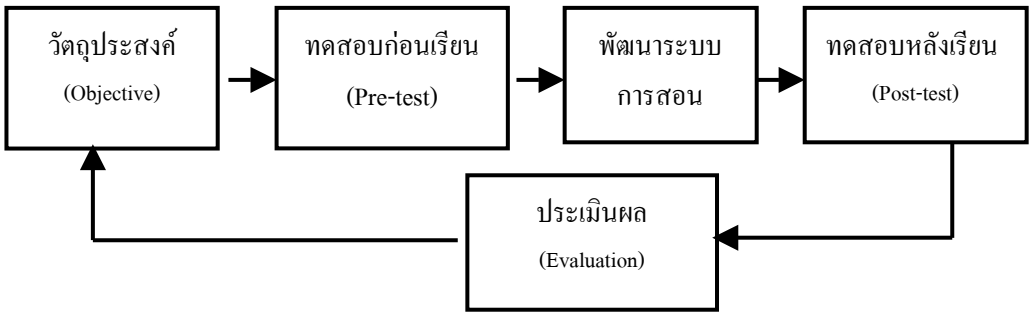

ภาพที่ 1 การออกแบบและพัฒนาระบบการสอน

จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนารูปแบบการสอนจากนักการศึกษา พอสรุปเป็นขั้นตอนสำคัญในการพัฒนารูปแบบการสอนได้ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และข้อค้นพบจากการวิจัย ตลอดจนการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน หรือปัญหาจากเอกสาร ผลการวิจัยหรือจากการสังเกตสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดหลักการเป้าหมาย และองค์ประกอบอื่นๆ ของรูปแบบการสอนให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน และสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบระเบียบ การกำหนดเป้าหมายของรูปแบบการสอน จะช่วยให้ผู้สอนสามารถเลือกรูปแบบการสอนไปใช้ให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของการสอน เพื่อให้การสอนบรรลุผลสูงสุด

3. การกำหนดแนวทางในการนำรูปแบบการสอนไปใช้ ประกอบด้วย รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการและเงื่อนไขต่างๆ เช่น ใช้กับผู้เรียนในกลุ่มใหญ่ หรือกลุ่มย่อย ผู้สอนจะต้องเตรียมงานหรือจัดสภาพการเรียนการสอนอย่างไร เพื่อให้การใช้รูปแบบการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การประเมินรูปแบบการสอนเป็นการทดสอบความมีประสิทธิภาพของรูปแบบที่สร้างขึ้น โดยทั่วไปจะใช้วิธีการต่อไปนี้

4.1 ประเมินความเป็นไปได้ในเชิงทฤษฎีโดยคณะผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งจะประเมินความสอดคล้องภายในระหว่างองค์ประกอบต่างๆ

4.2 ประเมินความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โดยการนำรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริงในลักษณะของการวิจัยเชิงทดลองหรือกึ่งทดลอง

5. การปรับปรุงรูปแบบการสอน มี 2 ระยะประกอบด้วย

5.1 ระยะก่อนนำรูปแบบไปทดลองใช้ การปรับปรุงรูปแบบการสอนในระยะนี้ใช้ผลจากการประเมินความเป็นไปได้เชิงทฤษฎีเป็นข้อมูลในการปรับปรุง

5.2 ระยะหลังการนำรูปแบบการสอนไปทดลองใช้ การปรับปรุงการสอนในระยะนี้อาศัยข้อมูลจากการทดลองเป็นตัวชี้นำในการปรับปรุง และอาจมีการนำรูปแบบการสอนไปทดลองใช้และปรับปรุงซ้ำจนกว่าจะได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

จากแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนพอสรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนนั้นจะต้องมีการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน ทดลองใช้ และประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอน

แนวคิดการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย

การพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดพื้นฐานทางปรัชญาการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้คู่คุณธรรม ทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ และทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

แนวคิดพื้นฐานทางปรัชญาการศึกษา

ปรัชญาการศึกษาเป็นแนวคิดความเชื่อและค่านิยมพื้นฐานที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อต้องการให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามความคาดหวังของสังคมโดยอาศัยความเชื่อในปรัชญาการศึกษาที่นักการศึกษาเลือกใช้ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมี

แนวคิดพื้นฐานมาจากกลุ่มปรัชญาพิพัฒนนิยม (progressivism) ซึ่งผู้ที่นำแนวคิดนี้มาพัฒนาเป็นรูปแบบการเรียนการสอนคือ ดิวอี้ (Dewey, 1938 อ้างถึงใน อัครพงษ์, 2546) ในการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนนั้น ผู้สอนจะต้องมองผู้เรียนในลักษณะองค์รวมที่หมายถึง ร่างกาย จิตใจ สังคมและปัญญา การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องสามารถประสานความคิด ความรู้สึกและการกระทำของผู้เรียนขณะเรียนเข้าด้วยกัน (กุลยา, 2543) การบูรณาการแนวคิดพื้นฐานทางปรัชญาการศึกษาเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะเก่ง ดี และมีสุข จึงมีความสำคัญในการจัดการศึกษาในปัจจุบัน เนื่องจากปรัชญาแต่ละลัทธิจะมีข้อดีและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงประยุกต์ใช้ปรัชญาการศึกษาที่สอดคล้องกับพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนให้มีคุณลักษณะความรู้คู่คุณธรรมประกอบด้วยปรัชญาการศึกษาที่เกี่ยวข้องดังนี้

ปรัชญาจิตนิยม (idealism) เป็นปรัชญาการศึกษาที่เชื่อว่าทุกอย่างสมบูรณ์ไม่เปลี่ยนแปลง ผู้สอนที่ใช้ปรัชญานี้จะเน้นผู้สอนเป็นสำคัญในการจัดการเรียนการสอน การประยุกต์ใช้ปรัชญานี้ผู้สอนควรใช้ในบางกรณีเช่น การสำรวจลีลาการเรียนรู้เพื่อออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคลองกับความสนใจของผู้เรียน การเป็นต้นแบบที่ดีให้กับผู้เรียนในการเรียนรู้ เป็นต้น

ปรัชญานิรันตรนิยม (perenialism) เป็นปรัชญาการศึกษาที่มุ่งถึงพื้นฐานความรู้เช่นเดียวกับจิตนิยม แต่ขยายขอบเขตไปถึงการค้นคว้าสาระที่สืบทอดกันมาโดยตำรา โดยปรัชญานี้ยังมุ่งเน้นที่ครูเป็นหลักในการเรียนการสอน การประยุกต์ใช้ปรัชญานี้คือผู้สอนต้องปรับบทบาทในการจัดหาแหล่งวิทยาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนให้หลากหลาย การใช้คำถามกระตุ้นนำในการเรียนรู้ เป็นต้น

ปรัชญาพิพัฒนาการนิยม (progressivism) เป็นปรัชญาการศึกษาที่มีแนวคิดมาจากปฏิบัตินิยม (pragmatism) ดังที่ Dewey ได้อธิบายว่าการเรียนรู้ต้องมาจากการปฏิบัติ (learning by doing) เนื่องจากคนกับธรรมชาติมีความสัมพันธ์กัน ปรัชญาพิพัฒนนิยมเป็นปรัชญาการศึกษาที่เน้นการพัฒนาโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและมีความเชื่อว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จากการปฏิบัติจริงและแก้ปัญหา ดังที่ อุ่นตา (2546) ได้กล่าวถึงประยุกต์แนวคิดทางด้านปรัชญาพัฒนาการนิยม มาใช้ในการเรียนการสอนโดยเน้นที่ การเรียนรู้และการศึกษาควรตอบสนองความต้องการและปัญหาของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะและแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในสังคม ดังนั้นจุดเน้นทางการศึกษาของ Dewey คือ การศึกษาเป็นความเจริญงอกงาม (education as growth) และการศึกษาเป็นประสบการณ์ (education as experience) การเรียนการสอนในแนวทางนี้ผู้สอนมีหน้าที่เป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำแก่ผู้เรียน (ชัยฤทธิ์, 2544)

ปรัชญาภาวะนิยม (existentialism) เป็นปรัชญาการศึกษาที่เชื่อว่าผู้เรียนคือปัจเจกบุคคล

มีอิสระที่จะเลือกทิศทางของตนเองและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเสรี ดังที่ วัชรี (2546) ได้กล่าวถึงจุดเน้นของปรัชญานี้ จะเน้นที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการจัดการเรียนการสอนควรจัดให้สอดคล้องตามศักยภาพของผู้เรียน และผู้เรียนควรมีโอกาสเลือกเรียนในสิ่งที่ตนเองถนัดและสนใจ ผู้สอนควรให้เสรีภาพและความรับผิดชอบกับผู้เรียนในการเลือกตัดสินใจด้วยตัวเองเพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความสามารถที่จะตระหนักในตนเอง (self-awareness) ให้มากที่สุด

ปรัชญามนุษยนิยม (humanism) เป็นปรัชญาที่เชื่อถือความมนุษย์โดยแท้และมนุษย์แต่ละคนจะมีจุดมุ่งหมายของตนเองควรเปิดโอกาสให้เลือกเรียนสิ่งที่เขาต้องการจะรู้ ดังที่ Goodman (1971 อ้างถึงใน แสงเดือน, 2545) ที่อธิบายว่า การเรียนรู้จะไม่เกิดขึ้นถ้าผู้เรียนปราศจากความต้องการ การเปิดโอกาสให้แสดงออกตามที่เขาอยากเป็นและควรจะเป็นจึงมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดมนุษยนิยม กลุ่มปรัชญานี้จะเน้นให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้ตามศักยภาพของตนเองและเน้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง (learn how to learn) และจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาตัวผู้เรียนในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะเรื่องอารมณ์ ความรู้สึกการเห็นคุณค่าตนเอง (self – esteem)

จากแนวคิดพื้นฐานทางปรัชญาการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอน พอสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรมในการเรียนการสอนนั้นปรัชญาทุกกลุ่มมีความสัมพันธ์กับการเรียนการสอน และในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำปรัชญามนุษยนิยมและปรัชญาพิพัฒนนิยมมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนเนื่องจากแนวคิดปรัชญาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ควบคู่กับคุณธรรมโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับแหล่งเรียนรู้ในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์

<u>ทฤษฎีการเรียนรู้</u>

การเรียนรู้ของคนเริ่มจากการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อม การปรับตัวของมนุษย์ในแต่ละช่วงอายุจะมีความซับซ้อนและละเอียดมากขึ้น การเรียนรู้ส่วนหนึ่งมาจากประสบการณ์ที่ได้รับ และส่วนหนึ่งมาจากการเรียนการสอน ในด้านการจัดการเรียนการสอนนั้นมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ผู้สอน ผู้เรียน สาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง นวัตกรรมการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียน ซึ่งแต่ละองค์ประกอบนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์กันเพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้มีศักยภาพในด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านจิตใจอย่างสมดุล การปรับวิธีสอนให้

สอดคล้องกับลีลาการเรียนรู้ ของผู้เรียน (learning style) นั้นจะทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการสร้างความรู้ และแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ มาปรับใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบการสร้างความรู้ (constructivism) มีแนวคิดพื้นฐานมาจากทฤษฎีพัฒนาการของ Piaget and Vygotsky (อ้างถึงใน ทิศนา และ คณะ, 2545) ได้อธิบายว่า นักทฤษฎีกลุ่มการสร้างความรู้ได้มีแนวคิดว่า แม้โลกนี้จะมีอยู่จริงแต่ความหมายของสิ่งต่างๆ มิได้มีอยู่ในตัวของมันเอง ในโลกนี้จึงไม่มีความหมายที่ถูกต้องหรือเป็นจริงที่สุด ทฤษฎีนี้จึงให้ความสำคัญกับกระบวนการและวิธีการของบุคคลในการแปลความหมายและสร้างความรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ ดังที่ Fosnot (1996) และ Henriques (1997) ที่มีความเชื่อว่า ความรู้เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นจากภายในของแต่ละบุคคลที่ได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและประสบการณ์เดิม การที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ใหม่จะทำให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งมากขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนนั้นสอดคล้องกับ Henderson (1966) ที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ด้วยตนเองมี 3 องค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. ประสบการณ์เดิมหรือโครงสร้างความรู้เดิมของแต่ละบุคคล
2. ประสบการณ์ใหม่หรือความรู้ใหม่ ได้แก่ ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้สึกที่บุคคลได้รับ
3. กระบวนการทางปัญญาหรือทักษะกระบวนการต่างๆ ที่ใช้ในการทำความเข้าใจความรู้ที่รับมาและใช้ในการเชื่อมโยงและปรับความรู้เข้ากับความรู้ใหม่

หลักการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีสร้างความรู้ ดังที่ ทิศนา (2545) ได้เสนอขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. ผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างตื่นตัว (active learning) โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้จัดกระทำกับข้อมูลหรือประสบการณ์ต่างๆ และสร้างความหมายของสิ่งนั้นด้วยตัวเอง
2. ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศทางสังคมจริยธรรม (socio-moral) ให้เกิดขึ้นเนื่องจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญของการสร้างความรู้ การร่วมมือการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดและประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนและบุคคลอื่นจะช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนกว้างขวางขึ้น

3. ผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนนำตนเองและควบคุมตนเองในการเรียนรู้

4. ผู้สอนจำเป็นต้องเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากผู้ถ่ายทอดความรู้และควบคุมการเรียนรู้ไปเป็นผู้ช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ ทำหน้าที่ช่วยสร้างแรงจูงใจภายในให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน จัดเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ให้คำปรึกษาแนะนำทั้งด้านวิชาการและด้านสังคม ให้ความช่วยเหลือผู้เรียนที่มีปัญหาและประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

5. ผู้สอนควรประเมินผลตามจุดมุ่งหมายของผู้เรียนแต่ละคนและการวัดผลควรใช้วิธีการหลากหลายโดยอาศัยบริบทจริงที่ขึ้นอยู่กับความสนใจและการสร้างความหมายที่แตกต่างของแต่ละบุคคล

2. แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (co-operative learning) มีแนวคิดพื้นฐานจากความเชื่อที่ว่า สมาชิกกลุ่มทุกคนมีความสามารถแตกต่างกัน การเรียนรู้ของกลุ่มจะประสบความสำเร็จได้ต้องมาจากความร่วมมือของสมาชิกกลุ่มทุกคน ดังที่ Slavin (1995) และ Johnson and Johnson (1997) ได้อธิบายว่า การเรียนแบบร่วมมือเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนให้ร่วมมือกันเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม การเรียนการสอนแบบร่วมมือเป็นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเป็นกลุ่มโดยเน้นให้ผู้เรียนในกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับผิดชอบทำงานร่วมกันเพื่อให้งานกลุ่มประสบผลสำเร็จ โดยสมาชิกภายในกลุ่มต้องกระตุ้นสมาชิกคนอื่นและช่วยเหลือกันในการเรียนรู้

การเรียนรู้แบบร่วมมือมีนักการศึกษาที่กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือว่าเป็นการเรียนรู้โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม มีการพึ่งพออาศัยกันเชิงบวก มีความรับผิดชอบต่อกลุ่ม และ มีทักษะการทำงานเป็นทีมจึงจะทำให้การเรียนรู้แบบร่วมมือประสบความสำเร็จ ดังที่ ปทีป (2544) และ สมศักดิ์ (2544) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. การพึ่งพาอาศัยกันเชิงบวก ผู้เรียนต้องมีความเชื่อว่าแต่ละคนมีความสามารถในแต่ละด้านแตกต่างกัน ทุกคนในกลุ่มต้องอาศัยซึ่งกันและกันเพื่อให้งานสำเร็จมีการแบ่งปันสิ่งที่ตนเองมีอยู่ให้กับสมาชิก แบ่งงานกันตามบทบาท ตามความถนัดและความเชี่ยวชาญของตน

2. ปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน ผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนความรู้กันและกัน คิดแก้ปัญหาร่วมกัน ส่งเสริมความสำเร็จร่วมกัน

3. ความรับผิดชอบส่วนบุคคล การกำหนดบทบาทความรับผิดชอบของสมาชิกกลุ่ม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การให้ความร่วมมือกลุ่ม การยอมรับ สนับสนุน การคัดค้าน

ด้วยเหตุผล การควบคุมตนเอง การสร้างแรงจูงใจด้านความคาดหวังในความสำเร็จ เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องตระหนักในระหว่างการทำงานกลุ่มเพื่อสร้างค่านิยมในด้านความรับผิดชอบส่วนบุคคล

4. ทักษะการทำงานเป็นทีม เป็นการประสานสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจในการทำงานกลุ่มของผู้เรียน โดยผู้เรียนจะต้องมีทักษะที่จำเป็นได้แก่ การให้ข้อมูล การแสวงหาข้อมูล การประสานงาน การจูงใจ การประเมิน การขยายความ เป็นต้น

5. กระบวนการกลุ่ม การเรียนการสอนแบบร่วมมือต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มจึงจะทำให้การเรียนการสอนแบบร่วมมือประสบความสำเร็จ

หลักการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือนั้น สุลัดดา (2536); ชุติมา (2540); กมลวรรณ (2543); จินตวีพร (2544); ปทีป (2544) และ ทิศนา (2545ก) ได้เสนอขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนตามหลักการนี้ไว้ประกอบด้วย

1. การให้รางวัลหรือเป้าหมายของกลุ่ม (team reward) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนได้ตั้งเป้าหมายหรือรางวัลไว้เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความพยายามในการเรียนรู้มากขึ้นและพยายามปรับพฤติกรรมของตนเพื่อความสำเร็จของกลุ่ม ซึ่งรางวัลได้แก่ คำชมเชย เกียรติบัตร เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความพยายามที่จะไปถึงเป้าหมายนั้น

2. ความสามารถของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม (individual accountabilities) ในการจัดการเรียนการสอนจะต้องบอกขั้นตอนที่สามารถบอกถึงความสามารถของสมาชิกแต่ละคนได้ว่ามีความเข้าใจในประเด็นที่เรียนนั้น และในการเรียนแต่ละครั้งต้องมั่นใจว่าสมาชิกทุกคนในกลุ่มเข้าใจเนื้อหาที่เรียน สามารถอธิบายในสิ่งที่ตนเข้าใจได้อย่างถูกต้อง เป้าหมายของแต่ละกลุ่มจะประสบความสำเร็จได้ต้องขึ้นอยู่กับความสามารถของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม

3. สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมีโอกาสที่จะช่วยให้กลุ่มประสบความสำเร็จได้เท่าเทียมกัน (equal opportunities for success) การจัดการเรียนการสอนเน้นให้สมาชิกกลุ่มทุกคนมีส่วนช่วยเหลือกลุ่มของตนเองให้ผ่านกิจกรรมไปได้เท่าเทียมกันทั้งผู้เรียนเก่ง ผู้เรียนปานกลาง และผู้เรียนอ่อน

แนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ที่ผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ประกอบด้วย 7 แนวทางที่สำคัญดังนี้

1 การสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้จะต้องสร้างแรงจูงใจให้การเรียนแบบกลุ่มมากกว่าการเรียนรายบุคคลหรือการแข่งขัน ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มจะสร้างพลังในทางบวกให้แก่กลุ่ม

2 สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มของการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและพึ่งพากันเรียนรู้

3 การปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม นอกจากจะพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียนแล้ว ยังพัฒนาทักษะทางสังคมไปในตัวด้วย เป็นรูปแบบการสอนที่พัฒนากิจกรรมทางสติปัญญาที่เพิ่มพูนการเรียนรู้มากกว่าการเรียนรายบุคคล

4 การร่วมมือกันเรียนรู้จะเพิ่มพูนความรู้สึกในทางบวกต่อกันและกัน ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ลดความรู้สึกโดดเดี่ยวและห่างเหิน ในทางตรงข้ามจะสร้างความสัมพันธ์และความรู้สึกที่ดีต่อบุคคลอื่น

5 การร่วมมือกันเรียนรู้จะพัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าของตนเอง รู้จักตนเองจากการเรียนรู้ได้ดีขึ้น รวมทั้งจากสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ตระหนักว่าตัวเองได้รับการยอมรับและเอาใจใส่จากสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม

6 ผู้เรียนสามารถพัฒนาความสามารถในการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิผลจากงานที่กำหนดให้กลุ่มรับผิดชอบ การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทำงานร่วมกันมากก็จะทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะทางสังคมมากขึ้นด้วย

7 ทักษะทางสังคมที่จำเป็นต่างๆ สามารถเรียนรู้และฝึกฝนได้เพื่อประสิทธิภาพของการทำงานร่วมกัน

จากการที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ทฤษฎีแนวคิดที่นำไปสู่การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมติไทย พอสรุปได้ว่า คุณลักษณะของผู้เรียนสามารถเปลี่ยนแปลงได้จากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมที่ได้รับ การสร้างให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนจึงเป็นแนวทางในการนำไปปรับใช้กับการเรียนการสอนเพื่อปรับพฤติกรรมของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

<u>แนวคิดการการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ</u>

การจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นั้นได้กำหนดให้จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยเน้นความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และการบูรณาการตามความเหมาะสมในแต่ละระดับการศึกษา สถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งสร้างองค์ความรู้ที่สำคัญของสังคม โดยมีภารกิจหลัก 4 ประการ ได้แก่ การสอนหรือผลิตบัณฑิต การสร้างองค์ความรู้ใหม่หรือการวิจัย การบริการทางวิชาการ และการทำนุบำรุงส่งเสริมศิลป

วัฒนธรรม ในปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับความเร่งด่วนในการพัฒนาประเทศ ความต้องการบัณฑิตที่มีคุณภาพสูงมากกว่าระยะที่ผ่านมา สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องพัฒนาบัณฑิตเป็นคนดี มีงานทำ ด้วยคุณธรรมนำคุณภาพ (สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2546) การบูรณาการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนจึงเป็นนโยบายหลักของการจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อเชื่อมโยงความสมบูรณ์ของบัณฑิตให้มีความสมดุลทั้งความรู้และคุณธรรมซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งที่มีคุณภาพในสังคมโดยรวม สำหรับในงานวิจัยนี้มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ซึ่งประกอบด้วย ความหมายของการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ความสำคัญของการเรียนการสอนแบบบูรณาการ รูปแบบการบูรณาการในการเรียนการสอน และแนวทางในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ตามลำดับดังนี้

<u>ความหมายของการเรียนการสอนแบบบูรณาการ</u>

การศึกษาเกี่ยวกับความหมายของการเรียนการสอนแบบบูรณาการจากนักวิชาการนั้น พบว่า ชัยอนันต์ (2541) ได้ให้ความหมายว่า การบูรณาการ คือ กระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงทักษะกับการดำรงชีวิตและทักษะกับสาระ(substance)อย่างมีดุลภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ ประเวศ (2546) ที่กล่าวว่า การบูณาการ คือ การเชื่อมโยงองค์ประกอบเกี่ยวกับชีวิต สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและศาสนธรรมอย่างสมดุล เช่นเดียวกับ Johnsen (1994) ได้ให้ความหมายว่า การบูรณาการ คือ การหาความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในหลายๆ วิชาที่เกี่ยวข้องกับหัวเรื่อง ความคิดรวบยอดหรือปัญหาที่ต้องการให้ผู้เรียนได้ศึกษา และ Clarke and Agne (1996) ยังมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่าการบูรณาการ คือการเชื่อมโยงรายวิชาต่างๆ เพื่อจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ดังที่ วัฒนาพร (2542) ก็ได้อธิบายถึงการบูรณาการว่าเป็นการนำศาสตร์ต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานกันเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงาน การจัดการเรียนการสอน เช่นเดียวกับ สุมน (2544) ได้แสดงทัศนะว่าการบูรณาการ คือ ความสมบูรณ์ ความเต็ม ความพอดี ความสมดุล ความผสมกลมกลืน มีสัดส่วนพอเหมาะ สนองวัตถุประสงค์และเป็นเอกภาพ

จากความเห็นของนักการศึกษาดังกล่าวจึงพอจะสรุปได้ว่า การบูรณาการ หมายถึง การสร้างความสมดุลในสัดส่วนที่เหมาะสมในการเชื่อมโยงรายวิชาให้มีความสมบูรณ์และเป็นเอกภาพแล้วนำไปวางแผนเพื่อจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตให้กับผู้เรียน

ความสำคัญของการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

การเรียนการสอนแบบบูรณาการจะให้ความสำคัญต่อผู้เรียนในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและเป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ซึ่งนักวิชาการด้านการศึกษาที่ได้แสดงทัศนะเกี่ยวความสำคัญของการบูรณาการไว้ดังนี้

สิริพัชร์ (2546) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบูรณาการที่มีต่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. ผู้เรียนเห็นความสำคัญระหว่างสิ่งที่เรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน
2. ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นและความคิดรวบยอดและได้รับประสบการณ์จากการหาความรู้โดยใช้หัวข้อเรื่อง (theme) เป็นพื้นฐาน
3. กระบวนการสื่อสารเป็นไปตามสภาพที่แท้จริง ซึ่งผู้เรียนจะได้เป็นผู้กระทำกิจกรรมการเรียนรู้ตามหัวข้อเรื่อง
4. ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการร่วมปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น
5. ผู้สอนมีบทบาทในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกมากกว่าเป็นผู้ให้ข้อมูลหรือบอกความรู้
6. การวางแผนทำงานกลุ่มของผู้เรียนเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ

Richmond and Striley (1994) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบูรณาการไว้ว่า ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้หลากหลาย เพราะว่า ความคิดรวบยอดในแต่ละเรื่องที่ผู้สอนจะเปลี่ยนแปลงไปตามความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน การเรียนแบบบูรณาการจะทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของสิ่งที่เรียนและมีความเข้าใจมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้แนวทางการจัดการศึกษาต้องยึดหลักผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด โดยเน้นการเรียนรู้ตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากธรรมชาติ และการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

จากความสำคัญของการบูรณาการพอสรุปได้ว่า การเรียนการสอนแบบบูรณาการจึงมีความสำคัญเนื่องจากเป็นแนวทางที่ส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสามารถเชื่อมโยงไปสู่การแก้ปัญหาที่มีลักษณะเป็นองค์รวม การบูรณาการจึงมีความสำคัญต่อผู้เรียนเพราะว่าในการดำรงชีวิตของผู้เรียนจะต้องอาศัยการเชื่อมโยงประสบการณ์ใน

โรงเรียนกับสังคม การจัดประสบการณ์เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและปฏิบัติจริงนั้นจะทำให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้อย่างมีความหมายและเห็นความสำคัญของสิ่งที่เรียนรู้

<u>รูปแบบการบูรณาการในการเรียนการสอน</u>

Jacob (1989 อ้างถึงใน วลัย, 2546) ได้เสนอรูปแบบการบูรณาการเกี่ยวกับการเรียนการสอนไว้ 5 รูปแบบ ในแต่ละรูปแบบมีลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. การบูรณาการที่เนื้อหาแต่ละวิชาที่สอนแยกกัน (discipline-based)
2. การบูรณาการที่สอน 2 วิชาคู่ขนานโดยใช้เนื้อหาร่วมกัน (concurrent events)
3. การบูรณาการที่สอนหลายวิชาแยกกัน (multi-disciplinary) แต่สอนในหัวเรื่องเดียวกัน
4. การบูรณาการที่สอนหลายวิชาร่วมกัน (interdisciplinary) แต่สอนในหัวเรื่อง เดียวกัน
5. การบูรณาการที่เป็นการผสมผสานระหว่างเนื้อหาหลายวิชากับทักษะกระบวนการจุดมุ่งหมายและกิจกรรม

กรมวิชาการ (2545ข) ได้กำหนดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

1. การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว เป็นการบูรณาการที่ผู้สอนคนเดียวจัดการเรียนการสอนโดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่างๆ กับหัวเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิตจริงหรือสาระที่กำหนดขึ้นมา เช่น การสอนสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับ น้ำ ผู้สอนสามารถเชื่อมโยงสาระเรื่องน้ำกับสาระอื่นๆ ในการจัดการเรียนการสอน
2. การบูรณาการแบบคู่ขนาน การจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมกันจัดการเรียนการสอนโดยอาจยึดหัวข้อเดียวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วบูรณาการเชื่อมโยงแบบคู่ขนาน
3. การบูรณาการแบบสหวิทยาการ เป็นการบูรณาการในลักษณะการนำเนื้อหาจากหลายกลุ่มสาระมาเชื่อมโยงเพื่อจัดการเรียนรู้ โดยให้ผู้สอนนำบางหัวเรื่องที่สามารถวางแผนการสอนในทุกกลุ่มวิชาได้ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง
4. การบูรณาการแบบโครงงาน เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยผู้สอนและผู้เรียนร่วมสร้างสรรค์โครงการขึ้น โดยใช้เวลาการเรียนต่อเนื่องหลายชั่วโมงด้วยการนำเอาจำนวนชั่วโมงของวิชาต่างๆ ที่ผู้สอนเคยสอนแยกกันนั้นมารวมเป็นเรื่องเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ในลักษณะการสอนเป็นทีม เรียนเป็นทีม ในกรณีที่ต้องการเน้นทักษะบางเรื่องเป็นพิเศษ ผู้สอนสามารถแยก

กันสอนได้ เช่นกิจกรรมเสริมหลักสูตรในการเข้าค่ายดนตรี กิจกรรมเข้าค่ายภาษาอังกฤษ กิจกรรมเข้าค่ายศิลปะเป็นต้น

Fogarty (1991, 2002) ได้เสนอรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการไว้ 10 รูปแบบ โดยแต่ละรูปแบบมีลักษณะจุดเน้นในการบูรณาการดังนี้

1. แบบแยกรายวิชา (fragmented) เป็นการสอนที่เน้นวิชาหนึ่งโดยเฉพาะเป็นรูปแบบการบูรณาการที่เหมาะสมกับโรงเรียนที่มีนักเรียนมากและเหมาะกับการสอนในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งแต่ละวิชาที่สอนจะแยกย่อยชัดเจนและสมบูรณ์ในตัวเอง

2. แบบเชื่อมโยง (connect) เป็นการสอนที่เน้นการเชื่อมโยงมโนทัศน์ของเนื้อหาในวิชาเดียวกัน ความคิดและทักษะที่สัมพันธ์เพื่อผู้เรียนมีความเข้าใจมากขึ้น

3. แบบเน้นรายวิชา (nests) เป็นการนำทักษะต่างๆ มาบูรณาการภายในเนื้อหา เช่น ทักษะการคิด ทักษะทางสังคม ทักษะเทคโนโลยี โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่เน้นหนักในรายวิชาเดียว

4. แบบเรียงลำดับ (sequenced) เป็นการสอนที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาและทักษะในแต่ละวิชาโดยนำความคิดรวบยอดและทักษะที่เกี่ยวข้องกันมาบูรณาการร่วมกัน

5. แบบแบ่งปัน (shared) เป็นการสอนที่เน้นการวางแผนสอน 2 วิชาที่มีแนวคิดและทักษะและเจตคติที่เกี่ยวข้องกันเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของผู้สอนในการทำกิจกรรมร่วมกัน

6. แบบโยงใย (webbed) เป็นการสอนที่ใช้หัวเรื่องเพื่อเชื่อมโยงไปสู่วิชาอื่นๆ ซึ่งหัวเรื่องที่กำหนดจะมาจากสถานศึกษาเป็นผู้กำหนด

7. แบบร้อยเรียง (threaded) เป็นการสอนที่ใช้ทักษะความคิด ทักษะทางสังคม ทักษะในการเรียนที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องในแต่ละวิชาถูกนำมาร้อยเรียงเพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ครั้งต่อไปง่ายขึ้น

8. แบบบูรณาการ (integrated) เป็นการใช้หัวเรื่อง (theme) เป็นแกนกลางในการเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาต่างๆ และทักษะต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และเน้นการสอนเป็นทีมเพื่อตรวจสอบทักษะ แนวคิดและเจตคติ

9. แบบลุ่มลึก (immersed) เป็นการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างลุ่มลึกในรายวิชาเดียวที่ผู้เรียนสนใจ โดยใช้ความรู้เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่

10. แบบเครือข่าย (network) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีโอกาสขยายความสนใจและเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจจากการเลือกเครือข่ายของผู้เชี่ยวชาญและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

จากรูปแบบการบูรณาการพอจะสรุปได้ว่า การบูรณาการจะมี 2 รูปแบบคือ บูรณาการภายในวิชา และบูรณาการข้ามวิชา ซึ่งใน 2 รูปแบบนี้มีจุดมุ่งหมายร่วมกันคือการเชื่อมโยงความรู้กับการนำไปใช้ประโยชน์และเห็นคุณค่าต่อสิ่งที่ผู้เรียนกำลังเรียนรู้

<u>แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ</u>

การสอนแบบบูรณาการของผู้สอนนั้นได้มีนักวิชาการได้ให้แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการไว้ดังนี้

อมร (2542) ได้เสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบูรณาการในลักษณะการสอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษาไว้ 4 แนวทางดังต่อไปนี้

1. สอดแทรกกิจกรรมด้านวิชาการลงในหน่วยการเรียนเพื่อก่อให้เกิดความใฝ่รู้ ความรับผิดชอบ การมีวิจารณญาณ ด้วยการให้นักศึกษาค้นคว้ารูปแบบต่างๆ เช่น การศึกษาคตินิยมไทยในงานประติมากรรมที่เป็นมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษถึงปัจจุบันแล้วนำมาเสนอให้ทุกคนฟัง
2. สอดแทรกกิจกรรมด้านศาสนา โดยมีความเชื่อว่าทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดี เพื่อให้เกิดความศรัทธา ความมีสติ และความรับผิดชอบ เช่น การศึกษาและปฏิบัติงานในรูปแบบประติมากรรมด้วยเอกลักษณ์หรือสัญลักษณ์ต่างๆ
3. สอดแทรกกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม เพื่อก่อให้เกิดความสามัคคี ความสุภาพอ่อนโยน ความมีวินัย เช่น การให้ผู้เรียนศึกษาประเพณีต่างๆ ของแต่ละภาคของประเทศไทย ตลอดจนศึกษาภูมิปัญญาไทย วันสำคัญทางศาสนา แล้วนำมาประยุกต์กับการออกแบบ เขียนแบบและสร้างงานประติมากรรมด้วยรูปแบบไทยๆ ร่วมกันเป็นกลุ่ม การเสนอและตอบคำถามในลักษณะเป็นทีม
4. สอดแทรกกิจกรรมด้านอนุรักษ์ เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบต่องานศิลปะไทยตลอดจนการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การนำนักศึกษาไปดูงานทางด้านศิลปะไทยหรือตามโบราณสถานต่างๆ เป็นต้น

เบญจมาศ (2548) ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ แกนกลางประสบการณ์อยู่ที่ความต้องการ

ของผู้เรียน และการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่ผู้สอนควรคำนึงถึงนั้นมี 3 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ เนื้อหาวิชา (subject matter unit) เป็นการเน้นเนื้อหาหรือหัวข้อเรื่องที่นำมาบูรณาการกับวิชาอื่น ความสนใจ (center of interest) การเรียนรู้จะต้องมาจากความสนใจของผู้เรียนเป็นพื้นฐาน และ การบูรณาการประสบการณ์ (integrative experience unit) เป็นการรวบรวมประสบการณ์ มีจุดเน้นอยู่ที่ผลการเรียนรู้และความสามารถไปสู่พฤติกรรม การปรับตัวของผู้เรียนโดยนำประสบการณ์เดิมมาผสมผสานกับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ใหม่

ดังนั้นลักษณะสำคัญของการสอนแบบบูรณาการ คือ การเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกัน ประมวลความรู้หลากหลายและประสบการณ์ที่แตกต่างมาร้อยเรียง เพื่อสร้างประเด็นหลักและหัวข้อเรื่องและนำความรู้จากหน่วยต่างๆ ที่สัมพันธ์กับหัวข้อนั้นๆ มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน และลงมือทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง ซึ่งมีแนวทางสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

1. การบูรณาการระหว่างโรงเรียนกับบ้าน เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนในโรงเรียนกับชีวิตประจำวันที่บ้าน เมื่อเรียนครบถ้วนแล้วผู้เรียนมีคุณภาพทีดีขึ้น แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของสิ่งที่เรียนอย่างแท้จริง

2. การบูรณาการระหว่างความรู้กับกระบวนการเรียนรู้ ครูผู้สอนต้องจัดกิจกรรมในการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจมากที่สุด แนะนำให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้เพื่อสนองความสนใจเหล่านั้น ทั้งนี้ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย

3. การบูรณาการระหว่างความรู้กับการกระทำ ในการแสวงหาความรู้เพื่อเรียนรู้นั้นจะต้องเริ่มที่การปฏิบัติคือ รู้แล้วต้องลงมือทำ การเรียนรู้แต่ทฤษฎีอย่างเดียวไม่เพียงพอเพราะเมื่อปฏิบัติแล้วอาจมีข้อขัดข้อง มีปัญหาที่ต้องแก้ไข

4. การบูรณาการระหว่างการพัฒนาความรู้กับการพัฒนาจิตใจ การแสวงหาความรู้หรือเรียนรู้แล้วลงมือปฏิบัติ มีคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม ความสนใจและสุนทรียภาพ ผู้สอนต้องมีความอ่อนโยนและเอื้ออาทร ความหวังดี และห่วงใยผู้เรียนจริงๆ จึงจะสามารถพัฒนาด้านจิตใจของผู้เรียนได้

5. การบูรณาการระหว่างวิชาต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้พร้อมๆ กัน เพื่อหล่อหลอมให้เกิดความหลากหลายในชีวิต ซึ่งการบูรณาการวิชาต่างๆ ดังกล่าวต้องเหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

ชัยฤทธิ์ (2545) ได้อธิบายถึงการเรียนการสอนแบบบูรณาการนั้น เป็นการสอนโดยมีการกำหนดเรื่องขึ้นมาแล้วนำวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงให้เกิดเป็นวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน เช่น การสอนหัวเรื่องมะพร้าว วิชาที่นำมาบูรณาการในวิชาเกษตร คือ การเตรียมดิน การคัดเลือกพันธุ์ การเก็บเกี่ยว และวิชาสังคมศึกษา คือ พืชเศรษฐกิจ แหล่งเพาะปลูก เป็นต้น

วลัย (2546) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการไว้เป็น 2 ประการซึ่งมีแนวทางที่สำคัญไว้ 2 แนวทางพอสรุปได้ดังนี้

1. แบบบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว เป็นการนำองค์ความรู้ในวิชาอื่นๆ มาบูรณาการหรือที่เรียกว่า รูปแบบการสอดแทรก (infusion model) การบูรณาการแบบนี้ผู้เรียนจะได้เห็นมุมมองของหลายศาสตร์ หรือวิชาต่างๆ โดยใช้หัวเรื่อง (theme) เป็นหลักและเป็นการบูรณาการระหว่างสาระการเรียนรู้หรือสาขาวิชาต่างๆ ซึ่งครูต้องมีการวางแผนร่วมกัน มีการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ที่มีอยู่ในหลักสูตรของกลุ่มวิชาต่างๆ และมองเห็นความเชื่อมโยงของเนื้อหาและทักษะต่างๆ ระหว่างสาระการเรียนรู้เหล่านั้นและตั้งเป็นหัวเรื่องไว้ แต่เวลาจัดการเรียนรู้ ผู้สอนแต่ละคนจะแยกสอนตามรายวิชาของตนเอง ดังนั้นการบูรณาการจึงมีลักษณะจากหลักการไปสู่เรื่องเฉพาะ (deductive approach) เช่น การใช้โครงงานในการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น

2. การบูรณาแบบการสอนเป็นทีม เป็นการบูรณาการที่อาจเป็นได้ทั้งระหว่างสาระการเรียนรู้หรือภายในสาระการเรียนรู้และอาจสอนได้ทั้งที่ใช้หัวเรื่อง หรือโครงงาน (project) ถ้าเป็นการบูรณาการระหว่างสาระการเรียนรู้ผู้สอนจะต้องวางแผนและสอนร่วมกันเป็นทีม ซึ่งจะต้องมีการจัดตารางเวลาสอนให้เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์บูรณาการ (integrated concept) ของหัวเรื่อง หรือ ประเด็น ดังนั้นการบูรณาการจึงมีลักษณะจากเรื่องเฉพาะไปสู่หลักการ (inductive approach)

จรรยา (2540) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจิตใจจริยธรรมให้กับเยาวชนไว้ในลักษณะการบริหารจัดการที่สัมพันธ์กับการเรียนการสอนทั้งระบบไว้ดังนี้

1. การสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษากับสถาบันครอบครัวเพื่อเป็นต้นแบบที่ดีแก่เยาวชนทั้งความคิด พฤติกรรม การแสดงออก และการสื่อสารทั้งหมด

2. การสร้างความต่อเนื่องในการพัฒนาจิตใจจริยธรรม เนื่องจากการพัฒนาจริยธรรมเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและซับซ้อนต้องใช้เวลาประคับประคองอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดี

3. การสอนด้วยความรักความหวังดีอย่างจริงใจ เพราะความรักจะทำให้ครูเลือกใช้วิธีการทางบวกมากกว่าวิธีลบ ซึ่งเป็นการลงโทษที่จับผิด ครูที่รักเด็กมักจะลงโทษเมื่อเห็นสมควรจริงๆ และเพื่อปรับปรุง มิใช่ลงโทษด้วยอารมณ์

4. สัมพันธภาพและปฏิสัมพันธ์จะต้องเป็นไปในทางบวกและสร้างสรรค์ เยาวชนจึงจะยอมรับการอบรมสั่งสอนจากครู

5. จะต้องสร้างเยาวชนให้ประสบความสำเร็จในการเรียนหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อสร้างความภาคภูมิใจเห็นความมีคุณค่าของตน

สุมน (2544) ได้เสนอแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบธรรมจักรของกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ฐานความคิดตามแนวพุทธศาสตร์ มีองค์ประกอบ 6 ประการคือ

1. การสร้างบรรยากาศแห่งศรัทธาและความเป็นกัลยาณมิตร

2. การสร้างโอกาสแก่ผู้เรียนด้วยวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายตลอดชีวิต

3. การจัดกิจกรรมปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถักทอความคิดพิชิตปัญหา

4. บูรณาการสร้างความสมดุลของสาระการเรียนรู้ การฝึกฝน การสร้างสรรค์ความรู้และการทบทวนผลเพื่อไปใช้ในชีวิตจริง

5. การแสวงหา การจัดแหล่งเรียนรู้และให้เครื่องมือการเรียนรู้สู่โลกกว้าง ผู้เรียนได้เรียนวิธีการเรียนรู้

6. การเชื่อมโยงกลไกทุกองค์กร เช่น ครอบครัว สถานศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน เอกชน และองค์กรอื่นๆ เป็นเครือข่ายร่วมมือกันจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างเข้มแข็งและต่อเนื่องทางปัญญา

กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ (2543) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ไว้ 4 แนวทางพอสรุปได้ ดังนี้

1. การเรียนการสอนแบบสอดแทรก (infusion instruction) เป็นการสอนแบบสอดแทรกซึ่งวางแผนการสอนโดยครูผู้สอนคนเดียว ในรูปแบบนี้ผู้สอนคนเดียวในวิชาหนึ่งจะสอดแทรกเนื้อหาวิชาอื่นๆ เข้าไปในการเรียนการสอนได้อย่างอิสระตามที่ผู้สอนวางแผน

2. การเรียนการสอนแบบคณะ (parallel instruction) เป็นการสอนที่ผู้สอนตั้งแต่ 2 ขึ้นไปสอนต่างวิชากัน ต่างคนต่างสอนแต่ต้องวางแผนการสอนร่วมกัน สำหรับงานที่มอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัตินั้นอาจแตกต่างกันไปในแต่ละวิชา แต่ทั้งหมดจะต้องมีหัวเรื่อง ความคิดรวบยอดและปัญหาร่วมกัน

3. การเรียนการสอนแบบสหวิทยาการ(multidisciplinary) เป็นการสอนที่ผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปสอนต่างวิชากัน ต่างคนต่างสอนแต่ต้องวางแผนการสอนร่วมกัน สำหรับงานที่มอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัติหรือการทำโครงงานนั้นจะต้องทำร่วมกันซึ่งจะช่วยเชื่อมโยงสาขาวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งผู้สอนต้องวางแผนร่วมกันในการมอบหมายให้ผู้เรียนได้ทำโครงงานด้วยกัน

4. การเรียนการสอนแบบข้ามวิชา (tran-disciplinary instruction การสอนนี้ผู้สอนวิชาต่างๆ จะร่วมกันวางแผนเป็นคณะหรือเป็นทีมเพื่อปรึกษาหารือในการกำหนดหัวเรื่องความคิดรวบยอด ปัญหาร่วมกันแล้วร่วมกันดำเนินการสอนนักศึกษากลุ่มเดียวกัน

จากแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตที่พึงประสงค์นั้น พอสรุปได้ว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนมีความสำคัญโดยจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนครูผู้สอนจะต้องสร้างบรรยากาศแห่งศรัทธาและความเป็นกัลยาณมิตร จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน แสวงหาแหล่งเรียนรู้ให้คำแนะนำและเชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายและสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้

กลวิธีการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย การจัดการเรียนการสอนแบบมิติการเรียนรู้ การเรียนการสอนแบบความรู้คู่คุณธรรม การเรียนการสอนแบบพุทธวิธี การเรียนการสอนแบบคุณลักษณ์ศึกษา การเรียนการสอนแบบสัญญาการเรียน การเรียนการสอนแบบการเรียนรู้บริการสังคม และการเรียนการสอนแบบสะท้อนคิด ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

การเรียนการสอนแบบมิติการเรียนรู้

Costa and Lowerly (1989); Marzano et al. (1997) และ ปิยะรัตน์ (2545) ได้กล่าวถึงการเรียนการสอนแบบมิติการเรียนรู้ (dimension of learning) นั้นมีแนวทางในการจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. ข้อตกลงเบื้องต้น

1.1 การเรียนการสอนต้องสะท้อนให้เห็นว่าสิ่งที่ดีที่สุดเกี่ยวกับการเรียนรู้นั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร

1.2 การเรียนรู้ประกอบด้วยปฏิสัมพันธ์ของการคิด 5 แบบ ในมติการเรียนรู้ทั้ง 5 มิติ

1.3 หลักสูตรตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 (K –12) ควรครอบคลุมถึงการสอนเจตคติและ การรับรู้ (perception) และจิตตนิสัยการคิด (habits of mind) ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

1.4 แนวทางในการเรียนการสอนจะต้องมีทั้งแนวทางที่เน้นผู้สอนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม (teacher directed) และแนวทางที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม (student directed)

1.5 การประเมินผลต้องเน้นที่การใช้ความรู้ของผู้เรียน (students' uses of knowledge) และกระบวนการในการให้เหตุผลที่ซับซ้อน (complex reasoning processes) มากกว่าการประเมินเพียงจำข้อมูล

2. หลักการสำคัญ

หลักการสำคัญของรูปแบบการเรียนรู้แบบมิติการเรียนรู้นั้นมีองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การเรียนรู้บรรลุจุดมุ่งหมายตามการเรียนรู้แบบ 5 มิติดังมีรายละเอียดนี้

มิติการเรียนรู้ที่ 1 เจตคติและการรับรู้ (attitudes and perception) เจตคติและการรับรู้จะส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน หากผู้เรียนมีความรู้สึกไม่ปลอดภัยและไม่ชอบสภาพห้องเรียน ผู้เรียนก็จะเกิดความรู้สึกไม่อยากเรียน เกิดการเรียนรู้ได้น้อย หากผู้เรียนมีทัศนคติไม่ชอบงานที่ได้รับมอบหมายให้ทำ ผู้เรียนก็จะไม่มีความพยายามในงานที่ทำดังกล่าว ดังนั้นในการเรียนการสอนที่ให้เกิดประสิทธิผล ต้องช่วยให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติและการรับรู้ที่ดีต่อห้องเรียนและการเรียนรู้

มิติการเรียนรู้ที่ 2 การได้รับและบูรณาการความรู้ (acquire and integrate knowledge) เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนบูรณาการความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิม โดยผู้สอนต้องเป็นผู้ชี้แนะให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ใหม่และความรู้เดิม จัดระบบข้อมูล และจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวเข้าไว้ในหน่วยความจำระยะยาว (long term memory) และเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ขั้นตอนต่างๆ และปรับทักษะและกระบวนการดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อตนเองและฝึกจนปฏิบัติทักษะและกระบวนการดังกล่าวได้คล่อง

มิติการเรียนรู้ที่ 3 การกลั่นกรองและขยายความรู้ (extend and refine knowledge) การเรียนรู้ไม่ได้หยุดนิ่งอยู่ที่การรับรู้และบูรณาการความรู้ แต่ผู้เรียนต้องพัฒนาความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถ่องแท้ในความรู้ที่ได้รับ โดยผ่านกระบวนการขยายและกลั่นกรองความรู้ เช่น การขจัดมโนทัศน์คลาดเคลื่อน หรือการหาข้อสรุปเป็นต้น ผู้เรียนจะวิเคราะห์สิ่งที่เรียน หรือความรู้ที่ได้รับโดยใช้กระบวนการให้เหตุผลที่หลากหลายซึ่งกระบวนการโดยทั่วไปที่ใช้ในการขยายและกลั่นกรองความรู้ประกอบด้วย 8 กระบวนการคือ

1. การเปรียบเทียบ (comparing) หมายถึง กระบวนการคิดเพื่อระบุความเหมือนและความแตกต่างของสิ่งต่างๆ และสามารถแสดงความเหมือนและความแตกต่างดังกล่าวให้เห็นได้อย่างชัดเจน

2. การจัดหมวดหมู่ (classifying) หมายถึง กระบวนการคิดเพื่อจัดหมวดหมู่ของสิ่งต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมโดยดูจากคุณลักษณะเฉพาะของสิ่งนั้นๆ

3. ทักษะในการอธิบายเชิงสรุป (abstracting) หมายถึง กระบวนการคิดอธิบายรูปแบบและความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ หรือเหตุการณ์ต่างๆ ในเชิงสรุปได้อย่างถูกต้องและชัดเจนทำให้เกิดความเข้าใจกระจ่างชัดยิ่งขึ้น

4. การให้เหตุผลแบบอุปนัย (inductive reasoning) หมายถึง กระบวนการคิดให้เหตุผลและสร้างข้อสรุปหรือพิสูจน์หลักการทั่วไปโดยเอากรณีเฉพาะรายหรือเรื่องเฉพาะหนึ่งๆ มาอ้าง

5. การให้เหตุผลแบบนิรนัย (deductive reasoning) หมายถึง กระบวนการคิดให้เหตุผลและลงความเห็นโดยพิจารณาหลักการทั่วไปที่ทุกคนยอมรับและให้ข้อสรุปและความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

6. การหาสิ่งสนับสนุน (constructing support) หมายถึง กระบวนการคิดหาเหตุผลหรือสิ่งสนับสนุนหรือคิดพิสูจน์คำพูดหรือการกระทำต่างๆ ของตนเองและสามารถทำให้ผู้อื่นเชื่อถือได้

7. การวิเคราะห์ข้อผิดพลาด (analyzing errors) หมายถึง กระบวนการคิดหาข้อผิดพลาดในการคิดต่างๆ ทั้งของตนเองและของผู้อื่น

8. การวิเคราะห์ความเห็น (analyzing perspective) หมายถึง กระบวนการคิดอธิบายเหตุผลในสิ่งที่ตนคิด และสามารถวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้อื่นที่มีความหลากหลายและแตกต่างจากความคิดของตนเองได้อย่างมีเหตุผล

มิติการเรียนรู้ที่ 4 การใช้ความรู้อย่างมีความหมาย (use knowledge meaningfully) การเรียนรู้จะเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้นำความรู้ไปใช้ในการทำงานที่มีความหมายต่อผู้เรียน กระบวนการให้เหตุผลที่จะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้อย่างมีความหมายนั้นประกอบด้วย 6 กระบวนการคือ

1. การตัดสินใจ (decision making) หมายถึง กระบวนคิดเพื่อสร้างเกณฑ์และทางเลือกต่างๆ ในการแก้ปัญหาและสามารถตัดสินใจเลือกใช้ทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา

2. การแก้ปัญหา (problem solving) หมายถึง กระบวนการคิดเพื่อเอาชนะอุปสรรคหรือข้อจำกัดต่างๆ ในการแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่ง

3. การสืบค้น (investigation) หมายถึง กระบวนการคิดเพื่อสืบค้นเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อชี้แนะแนวทางในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งของความคิดหรือเหตุการณ์นั้นๆ ได้

4. การสืบสวนโดยการทดลอง (experimental inquiry) หมายถึง กระบวนการคิดเพื่อสร้างคำอธิบายหรือสมมุติฐานของประเด็นต่างๆ และทดสอบหรือพิสูจน์คำอธิบายหรือสมมุติฐานนั้นๆ

5. การพัฒนาหรือประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ (invention) หมายถึงกระบวนการคิดเพื่อพัฒนาหรือสร้างสิ่งใหม่ๆ หรือกระบวนการใหม่ๆ ที่ตรงตามความต้องการของปัญหาหรือสถานการณ์ต่างๆ

6. การวิเคราะห์ระบบ (system analysis) หมายถึง กระบวนการคิดวิเคราะห์ส่วนต่างๆ ของระบบ และวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของส่วนประกอบนั้น และอธิบายว่าส่วนประกอบต่างๆ ของระบบทำงานร่วมกันอย่างไร

มิติการเรียนรู้ที่ 5 จิตตนิสัยการคิด (habits of mind) ผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการเรียนรู้ได้แก่ผู้เรียนที่พัฒนาจิตตนิสัยที่ดีในการคิด และนำไปใช้ในการเรียนรู้ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีการคิดอย่างวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ และสามารถจัดระเบียบการคิดของตนเองได้ ซึ่งมีลักษณะการคิด 3 ลักษณะคือ

1. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) หมายถึง การคิดแสวงหาสิ่งที่ถูกต้องชัดเจนและยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น

2. การคิดสร้างสรรค์ (creative thinking) หมายถึง การคิดที่แสวงหาคำตอบอย่างไม่หยุดนิ่ง แม้ว่าในบางครั้งจะต้องเผชิญปัญหาหรืออุปสรรคก็จะไม่ย่อท้อ สามารถกำหนดมาตรฐานในการทำงานของตนได้และในขณะเดียวกันก็ยอมรับในมาตรฐานการทำงานของผู้อื่นและสามารถนำบางส่วนที่เหมาะสมกับตนเองมาปรับใช้ได้ สามารถรับมือกับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้อย่างเหมาะสม

3. การคิดแบบกำกับตนเอง (self – regulated thinking) หมายถึง การคิดทบทวนและติดตามผลการคิดของตนเอง รู้ว่าตนเองกำลังทำอะไรอยู่ รู้จักการวางแผนที่เหมาะสม สามารถระบุ

และเลือกใช้ทรัพยากรที่จำเป็นต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมเมื่อได้รับผลย้อนกลับ (feedback) ใดๆ ก็ตอบสนองได้อย่างเหมาะสมและสามารถประเมินประสิทธิภาพของการกระทำใดๆ ได้เหมาะสม

<u>การเรียนการสอนแบบความรู้คู่คุณธรรม</u>

Saylor, Alexander and Lewis (1981)ได้เสนอรูปแบบความรู้คู่คุณธรรมเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการความรู้ร่วมกับคุณธรรมให้ผู้เรียน ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย โดยมีการดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ โดยกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการคิดควบคู่ไปกับการเรียนการสอนตามเนื้อหาวิชา
2. ความมีโอกาสสูงที่จะบรรลุเป้าหมาย เนื่องจากมีผลการวิจัยยืนยันว่าคุณธรรมจริยธรรมสามารถเรียนรู้ควบคู่กับเนื้อหาวิชาได้ ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าผู้เรียนมีโอกาสสูงที่จะสามารถบรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวังได้
3. แรงจูงใจของผู้เรียน ผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพในแสดงออกถึงคุณลักษณะที่ดีอยู่ตลอดเวลาถ้ามีการจัดสถานการณ์การเรียนการสอนที่เอื้อต่อการการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์
4. หลักการเรียนรู้ ใช้หลักการเรียนรู้จากความรู้และทักษะพื้นฐานของผู้เรียนไปสู่ความรู้และทักษะที่ยากและซับซ้อนขึ้นตามลำดับโดยเป็นการเรียนรู้จากง่ายไปหายากหรือจากรูปธรรมไปหานามธรรม
5. ความสะดวกสบายเครื่องมือและทรัพยากร การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกตินั้นสามารถใช้สื่อการเรียนการสอนที่เทคโนโลยีสารสนเทศได้ ดังนั้นจึงมีความพร้อมในด้านเครื่องมือและทรัพยากรที่ใช้ในการเรียนการสอน

<u>การเรียนการสอนแบบพุทธวิธี</u>

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2542ก) และ สุมน (2545) ได้เสนอแนวคิดกระบวนการเรียนการตามแนวคิดทางพุทธศาสตร์โดยใช้พุทธวิธีในการเรียนการสอนแบบการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการเรียนการสอนที่สำคัญดังนี้

1. ขั้นสร้างเจตคติที่ดีต่อครู
    1.1 การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับระดับชั้น วัยของผู้เรียน

วิธีการเรียนการสอนและเนื้อหาของบทเรียน

1.2 การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับศิษย์ ครูเป็นกัลยาณมิตรในการทำตนให้เป็นที่เคารพของศิษย์ มีบุคลิกภาพที่ดี สะอาด แจ่มใส สำรวม มีสุขภาพจิตดี มีความมั่นใจในตนเอง

1.3 การเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ ประกอบด้วย การใช้สื่อการเรียนการสอนเพื่อเร้าความสนใจ เช่น การจัดป้ายนิเทศ นิทรรศการ เสนอเอกสารภาพ กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง การให้ข้อมูลย้อนกลับต่อผู้เรียนทันที เป็นต้น

2. ขั้นดำเนินการสอน

2.1 การเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของบทเรียน

2.2 การจัดเตรียมข้อมูลและแนะนำแหล่งวิทยาการเรียนรู้

2.3 การฝึกการรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการ โดยใช้ทักษะทางวิทยาศาสตร์ และทักษะทางสังคมเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้

2.4 การจัดกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด ลงมือค้นคว้า คิดวิเคราะห์และสรุปความคิด

2.5 การฝึกสรุปประเด็นของข้อมูล ความรู้ และเปรียบเทียบประเมินค่าโดยวิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทดลอง ทดสอบ จัดเป็นทางเลือกและทางออกของการแก้ปัญหา

2.6 การเลือกและตัดสินใจของผู้เรียน

2.7 การทำกิจกรรมฝึกปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ผลการเลือกและการตัดสินใจของผู้เรียน

3. ขั้นการสรุป

3.1 ผู้สอนและผู้เรียนรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการปฏิบัติในทุกขั้นตอน

3.2 ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้

3.3 ผู้สอนและผู้เรียนสรุปผลการปฏิบัติ

3.4 ผู้สอนและผู้เรียนสรุปบทเรียน

3.5 ผู้สอนวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

<u>การเรียนการสอนแบบคุณลักษณ์ศึกษา</u>

Lickona (1992, 1997); สุมน (2544); พรทิพย์ (2546) และ มนสิช (2547) ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบคุณลักษณ์ศึกษา (character education) ไว้ 9 แนวทางดังนี้

1. ครูต้องเป็นกัลยาณมิตร (teacher as caregiver, moral model and moral mentor) ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ครูต้องมีหน้าที่ในการดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนให้ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ เคารพในสิทธิความพยายาม เสริมสร้างให้ผู้เรียนเคารพตนเอง ด้านที่ 2 ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ได้แก่ การยอมรับผู้อื่น ความรับผิดชอบ ด้านที่ 3 ครูต้องเป็นที่ปรึกษาทางจริยธรรม เช่น การอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับจริยธรรมแนะนำด้วยการอภิปราย เล่าเรื่อง เพื่อกระตุ้นพฤติกรรมทางบวก การแก้ไขปรับปรุงการแสดงออกของพฤติกรรมเป็นต้น

2. การจัดสภาพแวดล้อมห้องเรียนสร้างสรรค์ (creating a caring classroom) ได้แก่ การสร้างชุมชนจริยธรรมในห้องเรียน โดยการช่วยเหลือให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะเข้าใจของผู้อื่น ช่วยให้ผู้เรียนเคารพสิทธิ ห่วงใย และเห็นพ้องกับผู้อื่นในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ช่วยให้นักเรียนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่มีค่านิยมที่ดี การเพิ่มพูนความร่วมมือและสามัคคีในกลุ่มเพื่อนและการสร้างขอบเขตของวัฒนธรรมกลุ่มในทางบวก

3. การปฏิบัติตามหลักศีลธรรม (moral discipline) ได้แก่ การช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณลักษณะที่จำเป็นของตนเอง เช่น การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม การควบคุมตนเอง การเคารพผู้อื่น การดำเนินการเกี่ยวกับกฎระเบียบ การกำหนดแนวทางให้ผู้เรียนสามารถเห็นและเข้าใจค่านิยมหรือกฎเกณฑ์ทางศีลธรรม ไม่เน้นการให้รางวัลหรือการลงโทษ แต่ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการเคารพกฎศีลธรรมที่มีต่อตนเองและผู้อื่น

4. การสร้างบรรยากาศประชาธิปไตยในห้องเรียน (creating a democratic classroom environment) ได้แก่การจัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนได้มีการประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นและความต้องการ หรือปัญหาของกลุ่มและทำการวิเคราะห์หาแนวทางแก้ปัญหา โดยการกำหนดข้อตกลงและลงชื่อรับรู้ร่วมกัน ประเมินผลในการแก้ปัญหาในการประชุมครั้งต่อไปเน้นประเด็นการแก้ปัญหาและส่งเสริมการแสดงออกทางจริยธรรม

5. การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างค่านิยม (teaching value through the curriculum) ได้แก่ การให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย ของคุณลักษณะบุคคลในบทละครเรื่องสั้น การส่งเสริมให้ผู้เรียนเขียนข้อมูลที่เป็นจริงลงในแบบบันทึกการทำงานหรือรายงาน การจัดสถานการณ์เพื่อตัดสินทางจริยธรรม (moral dilemmas)

6. การเรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative learning) ได้แก่การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านความสามารถทางสังคมและความสามารถทางจริยธรรมโดยการพัฒนาคุณลักษณะในเรื่อง การชื่นชมผู้อื่น การทำงานเป็นทีม ความสามารถในการใช้มุมมองที่ถูกต้องและสร้างสรรค์

7. การมีหิริโอตตัปปะ (conscience craft) ได้แก่การดำเนินการร่วมกันของผู้เรียนและ

ผู้สอนเกี่ยวกับ การใช้คำคมที่เป็นข้อความทางจริยธรรมติดไว้ในห้องเรียน การตั้งกฎของห้องเรียนและเขียนติดไว้ให้เห็นชัดเจน และพยายามทำให้ผู้เรียนเข้าใจว่างานต่างๆ จะสัมพันธ์กับคุณภาพของคุณลักษณะของผู้เรียน

8. การแสดงออกทางจริยธรรมที่คาดหวัง (ethical reflection) ได้แก่การดำเนินการที่มุ่งพัฒนาความรู้ความเข้าใจในลักษณะความดีที่พึงประสงค์และสถานการณ์ที่ควรใช้ การมีความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมของตน การตัดสินใจทางจริยธรรม การมีเหตุผลทางจริยธรรม การเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น และความสามารถในการใช้วิจารณญาณของตนเอง

9. การสอนเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง (teaching conflict resolution) ได้แก่การดำเนินการโดยฝึกให้ผู้เรียนรู้จักกล่าวคำขอโทษและการให้อภัยจนติดเป็นนิสัย ส่งเสริมการแสดงบทบาทการแก้ปัญหาความขัดแย้งในทางบวก ควบคุมความขัดแย้งที่จะทำให้สภาพชุมชนจริยธรรมในห้องเรียนลดลง

สำหรับขั้นตอนการสอนเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจนักศึกษานั้น พรทิพย์ (2546) ได้เสนอขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ 4 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นการระบุกิจกรรมการเรียนให้ชัดเจน คือ การกำหนดกรอบให้ผู้เรียนทราบขั้นตอนในแต่ละช่วงของการเรียน อันจะมีผลต่อการประเมินการเรียนของวิชาและของตนเองในสัปดาห์นั้น

2. ขั้นการกำหนดเงื่อนไขของพลังอำนาจ คือ การกำหนดข้อพึงปฏิบัติสำหรับการเรียนการสอนวิชานี้ เพื่อให้เกิดการเสริมสร้างพลังอำนาจ เช่น การกล่าวสวัสดี การแสดงความชื่นชมอย่างจริงใจโดยการกล่าวขอบคุณ เป็นต้น

3. ขั้นการให้ความรู้และข้อมูล คือ การให้ความรู้ทางวิชาการและแนวทางคุณธรรมที่กำหนดไว้ในวิชาเป็นหลักการสำคัญ แต่สามารถเพิ่มเติมเนื้อหาอื่นๆ และคุณธรรมที่เกี่ยวข้องได้ตามที่ผู้สอนเห็นสมควรและหรือกลุ่มผู้เรียนนำเสนอไว้

4. ขั้นให้ผลป้อนกลับ คือ ผู้สอนจะให้ผลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเสมอเพื่อนำไปปรับปรุงให้ดีขึ้นหรือขยายผลให้เด่นชัดขึ้น ขณะเดียวกันผู้เรียนสามารถให้ผลป้อนกลับแก่ผู้สอนเพื่อปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้นในสัปดาห์ต่อไปได้

5. ขั้นการเป็นที่ยอมรับ คือ ขั้นการยอมรับจากเพื่อน การให้คำชมเชยให้กำลังใจจากผู้สอนถือว่าเป็นขั้นที่ได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจที่สำคัญของผู้เรียน

<u>การเรียนการสอนแบบสัญญาการเรียน</u>

Knowles (1980); Tompkins and McGraw (1988); ทิศนา (2546) และ อาชัญญา (2546) ได้กล่าวถึงรูปแบบการเรียนการสอนแบบสัญญาการเรียน(learning contract) เป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนและผู้สอนสร้างข้อตกลงร่วมกันขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเรียนรู้ของผู้เรียน สัญญาการเรียนเป็นเอกสารที่ระบุถึงสิ่งที่ผู้เรียนต้องการจะเรียนรู้ วิธีการที่ผู้เรียนเลือกปฏิบัติในการเรียนรู้ ระยะเวลาที่กำหนดและเกณฑ์ในการประเมิน สัญญาการเรียนจึงเป็นข้อตกลงอย่างต่อเนื่องในการทำงานระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนที่มุ่งเน้นการตัดสินใจร่วมกันทั้งสองฝ่ายเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งแนวทางการจัดการเรียนการสอนมีขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

1. ระบุความต้องการ ในการพบกันครั้งแรกระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนต้องสร้างบรรยากาศการมีข้อตกลงร่วมกันด้วยการมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันทำให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งข้อตกลงนั้นต้องมีความยืดหยุ่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการเรียน โดยมีความเชื่อในเงื่อนไข 2 ประการคือ ประการแรก ข้อตกลงนั้นต้องตั้งอยู่บนฐานความสนใจ และประการที่สอง ผู้สอนควรลดอำนาจในการชี้นำผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนระบุความต้องการและความสนใจของตนเอง

2. การตั้งเป้าหมายการเรียนเป็นการอภิปรายและแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนถึงเป้าหมายการเรียน ความต้องการและความคาดหวังร่วมกันอันจะนำไปสู่การใช้วิธีการเรียนรู้และการวัดความก้าวหน้าในการเรียน การตั้งเป้าหมายต้องคำนึงถึงความท้าทายให้เกิดแรงจูงใจในการเรียน ผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความตระหนักในตนเองถึงผลที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจ ขั้นตอนนี้จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในสัญญาการเรียนที่ผู้เรียนสร้างขึ้น

3. แหล่งการเรียนรู้ ผู้สอนและผู้เรียนต้องระดมความคิดเห็นร่วมกันถึงแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสม เช่น ตำรา สถานประกอบการ เพื่อน ผู้เชี่ยวชาญ อาจให้ผู้เรียนไปศึกษาสถานการณ์จริงในโรงเรียนจากครูผู้สอนในโรงเรียน เป็นต้น

4. พัฒนาแผนการเรียน เป็นการทำข้อตกลงร่วมกันในเรื่องวิธีการและกิจกรรมการเรียนที่จะนำไปสู่เป้าหมายการเรียน ซึ่งข้อตกลงนั้นจะสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจที่มีศูนย์กลางอยู่ที่ผู้เรียน

5. การกำหนดความรับผิดชอบ ในการทำสัญญาการเรียนต้องมีการตกลงถึงบทบาทความรับผิดชอบระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้ต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนตลอดเวลา ไม่ใช่เป็นการปล่อยผู้เรียนโดยอิสระเพียงลำพังด้วยการให้ผู้เรียนรายงานความก้าวหน้าในการเรียน การนำเสนอ ทบทวนสัญญาการเรียนและนัดหมายพบกันในครั้งต่อไป

6. ทำความตกลงเรื่องกรอบเวลา โดยระบุระยะเวลาที่ผู้เรียนต้องดำเนินกิจกรรมการเรียนให้สำเร็จสมบูรณ์และหลักฐานการเรียนรู้ที่บ่งถึงความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายในการเรียน ซึ่งกรอบเวลาจะขึ้นอยู่กับระยะเวลา รายวิชา และความสนใจของผู้เรียน

7. การประเมินผล ในระหว่างดำเนินกิจกรรมการเรียน ผู้สอนต้องประเมินเป็นระยะเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียน ถ้าไม่มีความก้าวหน้าควรทบทวนการทำงาน ปัญหาอุปสรรค เมื่อสิ้นสุดการเรียนต้องประเมินผลรวมโดยให้ผู้เรียนประเมินถึงจุดอ่อนจุดแข็งและปัญหาอุปสรรคในการเรียน และผู้สอนต้องให้ข้อมูลย้อนกลับ

8. ทบทวนข้อตกลง โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนข้อตกลงในเรื่องวิธีการเรียนตามความเหมาะสมกับสถานการณ์

การเรียนการสอนแบบใช้สัญญาการเรียนเป็นวิธีการเรียนที่ผู้สอนกับผู้เรียนได้สร้างข้อตกลงร่วมกันเพื่อใช้เป็นแนวทางการเรียนการสอน ผู้วิจัยเห็นว่าวิธีการดังกล่าวจะนำไปสู่การกำกับตนเองในการเรียนรู้อย่างมีเงื่อนไข ซึ่งผลการใช้สัญญาการเรียนจะทำให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบและพัฒนาตนเอง มีทักษะการทำงานอย่างเป็นระบบ มีเป้าหมายการเรียนอย่างชัดเจน มีความรับผิดชอบในการเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการเป็นบุคลที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการเรียนรู้และสามารถปรับวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ของตนเองได้

<u>การเรียนการสอนแบบการเรียนรู้บริการสังคม</u>

Duckenfield and Swanson (1992); ชวาลา (2544); เฉลิมชัย (2545) และ Paulo Friere (อ้างถึงใน จันทร์เพ็ญ, 2546)ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้บริการสังคม (service learning) มาจากความเชื่อที่ว่าการศึกษาต้องเชื่อมโยงกับสำนึกทางสังคม การศึกษาต้องช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความรับผิดชอบและเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับการเป็นพลเมืองประชาธิปไตย การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือ การลงมือปฏิบัติและเชื่อมโยงกับประสบการณ์ที่มีเป้าหมาย การเรียนรู้ด้วยบริการสังคมจึงมีเป้าหมายที่สำคัญคือเป็นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งวิชาการและการบริการสังคมในลักษณะเสริมซึ่งกันและกัน ในการจัดการเรียนรู้สามารถจำแนกประเภทของการเรียนรู้ตามลักษณะของกิจกรรมการบริการสังคมได้ 3 ลักษณะดังนี้

1. การให้บริการโดยตรง (direct service) เป็นกิจกรรมการบริการที่ให้ผู้เรียนได้ช่วยเหลือแบบตัวต่อตัวหรือแบบเผชิญหน้ากับบุคคลผู้รับบริการ เช่น การสอนซ่อมเสริม การเป็นพี่เลี้ยง การเยี่ยมคนชรา เวลาที่ทำกิจกรรมคือสัปดาห์ละครั้งเป็นเวลาหลายเดือน ประสบการณ์ทำกิจกรรมบริการให้บุคคลที่แตกต่างไปจากตน ทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้นมีทักษะการปรับตัวได้ดีขึ้น

2. การให้บริการทางอ้อม (indirect service) เป็นกิจกรรมที่ให้การบริการที่ผู้เรียนไม่ต้องสัมพันธ์กับผู้รับบริการแต่กิจกรรมส่วนใหญ่มักจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนโดยรวมมากกว่าจะเป็นประโยชน์เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น โครงการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การปลูกต้นไม้ การทำความสะอาดคลอง การดำเนินงานเป็นการร่วมทำเป็นกลุ่มใหญ่ ปีละครั้งหรือสองครั้ง ซึ่งต้องใช้เวลาเตรียมนานแต่ใช้เวลาในการสะท้อนประสบการณ์น้อย กิจกรรมลักษณะนี้ไม่ยุ่งยากกับตารางเรียนเพราะทุกคนทำกิจกรรมนอกห้องเรียนพร้อมกันในเวลาเดียวกัน

3. การบริการในลักษณะเป็นผู้สนับสนุน (advocacy) เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนปฏิบัติในลักษณะเป็นตัวแทนเพื่อเป็นปากเป็นเสียงในการแก้ปัญหาสังคม หรือให้ข้อมูลเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น หรือเป็นผู้ชักชวน (lobbyist) ปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน เช่น การเรียกร้องสิทธิความเสมอภาค การชักชวนชุมชนให้ช่วยกันปฏิบัติการรักษาสิ่งแวดล้อม

การบริการสังคมนั้นเป็นภารกิจหนึ่งที่เป็นเป้าหมายของสถาบันการศึกษาและกิจกรรมบริการสังคมเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สอดแทรกไว้ในหลักสูตรบูรณาการ จึงมีการบูรณาการการเรียนรู้ด้วยบริการสังคมไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอน ดังที่ ชวาลา (2544) และ จันทร์เพ็ญ (2546) ได้อธิบายถึงขั้นตอนและกิจกรรมการเรียนรู้บริการสังคมเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้านวิชาการไว้ 5 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตั้งเข็มทิศ เป็นการนำเสนอสถานการณ์ที่เป็นจริง เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจและร่วมกันตั้งจุดประสงค์ในการเรียนรู้หรือเลือกประเด็นที่สนใจ

2. ขั้นคิดรอบคอบ เป็นกิจกรรมทบทวนหรือทักษะที่มีอยู่เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหารวมทั้งการเรียนรู้เนื้อหาสาระเพิ่มเติม

3. ขั้นประกอบกิจ เป็นการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้หรือเป็นการฝึกฝนทักษะที่จำเป็นจนเกิดความคล่องแคล่ว และสามารถนำไปใช้ได้

4. พินิจไตร่ตรอง เป็นการทบทวนกระบวนการหรือสิ่งที่เรียนรู้ทั้งจากในห้องเรียนและการทำกิจกรรมรับใช้สังคมในคาบเรียนที่ผ่านมา สรุปเป็นสิ่งที่เรียนรู้เป็นความคิดรวบยอด

5. ตอบสนองและประเมิน เป็นการแสดงผลจากการทำกิจกรรม สรุปสิ่งที่เรียนรู้และประเมินตนเองและสร้างองค์ความรู้

การจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคมสามารถปรับได้ตามสถานการณ์ที่ผู้สอนต้องการได้ โดยไม่จำเป็นที่จะต้องจัดให้ครบตามขั้นตอนดังกล่าว หรือผู้สอนอาจจะจัดการเรียนการสอนสลับขั้นตอนได้เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่ผู้สอนเห็นว่าเหมาะสม และควรให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมบริการสังคมทันทีที่มีโอกาส เพราะในบางครั้งอาจมีเหตุการณ์การขอความช่วยเหลือเกิดขึ้นในชุมชน ดังนั้นผู้สอนจึงต้องปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

<u>การเรียนการสอนแบบสะท้อนคิด</u>

Kolb (1984); อำพร (2543); George, Gagnon and Michelle (2001 อ้างถึงใน สุนทรา, 2546) และ Harris and Mosely (2000) ได้กล่าวถึง การเรียนการสอนแบบสะท้อนคิด (reflection learning) เป็นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการได้อธิบายถึงสิ่งที่ตนเองได้พบเห็น หรือบอกเล่าถึงประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้สัมผัส ซึ่งวิธีการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดดังกล่าวประกอบด้วย 2 วิธีการที่สำคัญดังนี้

1. ให้ผู้เรียนได้อธิบายถึงมโนทัศน์ กระบวนการ เจตคติ ที่ได้รับจากการเรียนรู้ ผู้สอนสามารถตรวจสอบความรู้ ความเข้าใจของผู้เรียนจากการประเมินประสิทธิภาพการสอน

2. ให้ผู้เรียนสะท้อนความรู้สึกต่อผลงานที่ตนเองและผู้อื่นนำเสนอ เป็นการสะท้อนความรู้สึก กระบวนการและสิ่งที่คาดหวัง อาจให้ผู้เรียนบอกว่าอะไรที่เขาได้เรียนรู้ในวันนี้ อะไรเป็นความรู้ใหม่ อะไรที่ต้องการเรียนรู้เพิ่ม และอะไรที่ได้ความรู้จริงๆ

แนวทางการจัดกิจกรรมการสะท้อนคิดผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมให้กับผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติการสะท้อนคิดซึ่งประกอบด้วย 4 แนวทางดังนี้

1. ให้ผู้เรียนมีเวลาสำหรับการสะท้อนคิดถึงสิ่งที่เรียนในแต่ละวันอย่างน้อยคนละ 5 นาที ส่วนในกลุ่มชั้นเรียนอย่างน้อยควรมีเวลา 10 นาที การสะท้อนคิด ควรให้ผู้เรียนได้อธิบายเหตุการณ์ความรู้สึกที่ได้รับจากประสบการณ์การทำงานกลุ่ม การสะท้อนคิดอาจมีโครงสร้างให้ผู้เรียนได้เก็บบันทึกเป็นเอกสาร

2. การสนทนากลุ่มวงกลม (closing circle) เป็นวิธีการที่รวดเร็วโดยให้ผู้เรียนพูด 1 เรื่อง

ที่รู้เกี่ยวกับเนื้อหาการเรียน และการนำไปประยุกต์ใช้ อาจเป็นสิ่งที่ได้เรียน สิ่งที่ยังมีข้อสงสัย คำตอบที่แตกต่างจากบทเรียน หรือเนื้อหาในการประเมินผลการเรียน

3. การเขียนบัตรดัชนี (index card) ให้ผู้เรียนเขียนสิ่งที่คิดบนบัตรดัชนีแล้วเวียนให้เพื่อนอ่านในเรื่องการวางแผนการเรียนในครั้งต่อไป บัตรดัชนีอาจใช้เป็นครั้งคราวหรือใช้สะสมเป็นการวางแผนการเรียนครั้งต่อไป บัตรดัชนีนี้อาจเป็นความรู้ใหม่หรือมโนทัศน์ ผู้เรียนสามารถใช้บัตรดัชนีสำหรับการเขียนรายงานเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนและสามารถมองเห็นพัฒนาการของผู้เรียนได้

4. การเขียนจดหมาย (journals) หรือ บันทึกการเรียน (logs) ให้ผู้เรียนเขียนจดหมายหรือบันทึกถึงเพื่อน หรือ ผู้สอน ว่ามีความรู้สึกอย่างไรต่อการเรียนการสอน ซึ่งแบบบันทึกการเรียนนั้นเป็นเครื่องมือสะท้อนคิดที่ใช้ประเมินผลการเรียนตามสภาพจริงได้ ดังที่ Johnson and Johnson (2002) ได้อธิบายไว้ว่า logs นั้นเป็น การรายงานตนเองในลักษณะการเขียนสั้นๆ ประเด็นที่สำคัญจากการอ่านหนังสือ การทดลอง สำหรับ journals นั้นเป็นการเขียนบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับเนื้อหาที่ได้จากการสังเกต การแสดงความรู้สึก จึงมีอิสระในการเขียนมากกว่าการบันทึกการเรียน

การสะท้อนคิดจึงเป็นวิธีการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประมวลประสบการณ์และแสดงออกอย่างอิสระ ช่วยให้ผู้เรียนค้นพบตนเอง ส่งเสริมพัฒนาการทางความคิด ส่งเสริมการแก้ปัญหาโดยให้ผู้เรียนคิดวิธีแก้ปัญหาและแสดงวิธีการนั้นจากประสบการณ์ของตน และยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือการประเมินผลการเรียนรู้ผู้เรียนทั้งในด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัยได้

แนวคิดการประเมินผลตามสภาพจริงในการเรียนการสอน

แนวคิดการประเมินผลโดยใช้แฟ้มผลงาน

แนวทางการประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือการประเมินตามสภาพจริง (authentic assessment) แฟ้มผลงาน (portfolios) เป็นเครื่องมือการวัดผลที่เน้นให้ผู้เรียนแสดงผลการเรียนรู้ที่ปรากฏในรูปแบบผลงาน คือการดูผลงานของผู้เรียนเป็นหลักแทนการใช้ข้อสอบที่วัดความจำ โดยให้ผู้เรียนทำกิจกรรมด้วยการสร้างงาน เช่นเดียวกับแนวคิดของ Bird (1990); Hans and Dennis (1996); อุทุมพร (2540); ธนพร (2542); ส.วาสนา และ คณะ (2543); จินตวีพร (2544) และ Joyce, Weil and Calhoun (2004)

ที่กล่าวถึง การประเมินโดยใช้แฟ้มผลงานซึ่งพอสรุปได้ว่า การใช้แฟ้มผลงานเป็นการประเมินตามสภาพจริงซึ่งเป็นการประเมินกระบวนการทำงานของสมองและจิตใจของผู้เรียนอย่างตรงไปตรงมาในสิ่งที่ผู้เรียนปฏิบัติซึ่งแฟ้มผลงานนั้นเป็นเครื่องมือที่สามารถนำมาใช้ในการตีค่าความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนได้

ลักษณะสำคัญของแฟ้มผลงาน

Barton and Collins (1993) และ ธนพร (2542) ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของแฟ้มผลงานผู้เรียนไว้ 7 ประการดังนี้

1. การแสดงจุดมุ่งหมายชัดเจน(explicitness of purpose) ลักษณะของแฟ้มมีสิ่งบ่งชี้ถึงจุดมุ่งหมายของผู้สอนกับผู้เรียนจะต้องร่วมมือกันกำหนดจุดมุ่งหมายของการทำแฟ้มผลงานให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนทราบความคาดหวังในการพัฒนาแฟ้มผลงานในครั้งนั้น

2. การบูรณาการ (integration) ข้อมูลที่ปรากฏในแฟ้มผลงานของผู้เรียนมีลักษณะการบูรณาการระหว่างความรู้ความสามารถทางวิชาการที่ได้จากการเรียนรู้ในห้องเรียนกับประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้จากภายนอกห้องเรียน

3. การแสดงข้อมูลหลากหลาย (multi-sources) ข้อมูลที่ผู้เรียนนำเสนอควรมาจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผลการประเมินผู้เรียนมีความเที่ยงตรงมากที่สุด เอกสารหลักฐานในแฟ้มจะต้องได้มาจากหลายแหล่งข้อมูลเพื่อที่จะสามารถตัดสินความสามารถของผู้เรียนได้อย่างครอบคลุม

4. การแสดงข้อมูลตามจริง (authentic) ข้อมูลที่ผู้เรียนแสดงมีตรงตามความเป็นจริง โดยจะต้องมีความเชื่อมโยงกันระหว่างสภาพการเรียนการสอนที่แท้จริงกับหลักฐานในแฟ้มผลงาน

5. การแสดงพลวัตการประเมิน (dynamic assessment) มีลักษณะที่แสดงการเปลี่ยนของแฟ้ม มีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ทำให้สามารถตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ทุกระยะ ตลอดเวลา

6. การแสดงความเป็นเอกลักษณ์ (student ownership) เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงบุคลิกภาพที่มีลักษณะเด่นของผู้เรียน ความรู้สึกเป็นเจ้าของงานในแฟ้มงานและแสดงถึงความสามารถในการบูรณาการระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ เนื่องจากผู้เรียนเป็นผู้เลือกชิ้นงานและประเมินชิ้นงานด้วยตนเอง จึงทำให้แฟ้มงานของแต่ละคนเป็นแฟ้มที่สร้างสรรค์ชัดเจน แสดงความเป็นเจ้าของผลงานในแฟ้มผลงานนั้นๆ

7. การประยุกต์ใช้หลากหลาย (multipurpose nature) สามารถนำไปปรับใช้ได้มากกว่าหนึ่งวิชา เช่น นอกจากประเมินผู้เรียนแล้ว ยังสามารถประเมินความสำเร็จในการปฏิบัติกิจกรรมการสอนของผู้สอน ประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรมการศึกษาและช่วยให้ผู้เรียนทำงานที่สอดคล้องกับความสามารถของตนเองอีกด้วย

<u>กระบวนการประเมินผลโดยใช้แฟ้มผลงาน</u>

การประเมินโดยใช้แฟ้มผลงานสามารถทำได้หลากหลายทางเลือกทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ ความเหมาะสมและระดับชั้นเรียน เวลาและวิธีสอน ดังที่ สุวิทย์ (2540); บูรชัย (2541) และ สมนึก (2544) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการประเมินแฟ้มผลงานสามารถแบ่งเป็นระดับการประเมินได้ 3 ระดับดังนี้

1. ระดับผลงานพื้นฐาน มีขั้นตอนการประเมิน 4 ขั้นตอนคือ
   1.1 การรวบรวมข้อมูล
   1.2 การคัดเลือกชิ้นงานหรือหลักฐาน
   1.3 การแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงาน
   1.4 การประเมินผลงาน
2. ระดับผลงานพัฒนามีขั้นตอนการประเมิน 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย
   2.1 การวางแผนจัดทำแฟ้มผลงาน
   2.2 การเก็บรวบรวมผลงานหรือชิ้นงาน
   2.3 การคัดเลือกชิ้นงานหรือหลักฐาน
   2.4 การแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงาน
   2.5 การประเมินผลงาน
   2.6 การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับผลงาน
   2.7 การจัดนิทรรศการและแสดงผลงาน
3. ระดับผลงานสร้างสรรค์ มี 10 ขั้นตอนดังต่อไปนี้
   3.1 การวางแผนจัดทำแฟ้มผลงาน
   3.2 การเก็บรวบรวมผลงานหรือชิ้นงาน
   3.3 การคัดเลือกชิ้นงานหรือหลักฐาน
   3.4 การจัดระบบของแฟ้มผลงาน
   3.5 การแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงาน

3.6 การตรวจสอบความสามารถของตนเอง
3.7 การประเมินค่าของแฟ้มผลงาน
3.8 การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับผลงาน
3.9 การปรับเปลี่ยนผลงาน
3.10 การจัดนิทรรศการแสดงผลงาน

การใช้แฟ้มผลงานมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้นจึงพอสรุปได้ว่า การประเมินตามสภาพจริงโดยใช้แฟ้มผลงานเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับวิธีการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย เนื่องจากเป็นแนวทางที่เน้นให้ผู้เรียนได้สะท้อนสภาพการณ์การเรียนรู้ที่เป็นจริงทั้งในด้านวิชาการและการปฏิบัติ บ่งชี้ถึงกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ และเป็นเครื่องมือที่แสดงศักยภาพของผู้เรียนเพื่อนำไปสู่ปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างสร้างสรรค์

การประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้แบบสอบอัตนัยประยุกต์

แนวคิดการใช้แบบสอบอัตนัยประยุกต์ (modified essay question: MEQ) นั้นพัฒนาขึ้นเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาของการทดสอบแบบเลือกตอบ โดยเริ่มมีการใช้ครั้งแรกในการตัดสินผลการเรียนของนักศึกษาแพทย์ระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยนิวคาสเซิล ประเทศออสเตรเลีย ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1987 โดยจะใช้แบบสอบเอ็มอีคิววัดผลเมื่อตอนสิ้นภาคเรียน แบบสอบเอ็มอีคิวของมหาวิทยาลัยนิวคาสเซิลที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะเป็นกรณีศึกษา ซึ่งผู้สอนออกข้อสอบโดยเลือกให้เหมาะกับเนื้อหาที่ต้องการ ข้อสอบและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้แล้วเสนอกรณีศึกษาตามลำดับขั้นของเหตุการณ์ แต่ไม่เสนอต่อเนื่องกันจนจบเหมือนข้อสอบเรียงความ แบบสอบเอ็มอีคิวจึงมีบทบาทสำคัญในการตัดสินผลการเรียนของนักศึกษาแพทย์เนื่องจากสามารถวัดได้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้านของนักศึกษา คือด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านเจตคติ แบบสอบเอ็มอีคิวนอกจากจะใช้วัดศักยภาพของนักศึกษาแล้วยังสามารถนำมาใช้ในการสอนทั้งที่เป็นกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่โดยการเลือกสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สอนแล้วให้นักศึกษาสอบก่อนบรรยาย หลังจากบรรยายเสร็จแล้วก็แจกคืนนักศึกษาโดยไม่ให้ตรงกับเจ้าของที่ทำแบบสอบแล้วดำเนินการอภิปรายโดยใช้คำถามในแบบสอบเอ็มอีคิวเป็นตัวนำ นักศึกษาจะเกิดการเรียนรู้จากคำตอบของเพื่อนที่ตนได้รับแจกและจากคำตอบของนักศึกษาคนอื่นๆ จะทำให้นักศึกษาได้ความคิดที่หลากหลายจากการได้ฟังคำตอบที่แตกต่างกันออกไป (พวงแก้ว, 2539) ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้แบบสอบแบบ

เอ็มอีคิวในการวัดผลในการเรียนการสอนมาประยุกต์ใช้เนื่องจากเป็นการวัดผลที่เน้นกระบวนเรียนรู้แบบแก้ปัญหาและสามารถใช้สถานการณ์ในแบบสอบในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียนได้ด้วย

ลักษณะของข้อสอบแบบเอ็มอีคิว

รูปแบบของแบบสอบแบบเอ็มอีคิวเป็นข้อสอบที่นำเสนอกรณีศึกษา ซึ่งเป็นสถานการณ์จริงตามลำดับขั้นตอนการเกิดเหตุการณ์ ดังนั้นข้อสอบแบบเอ็มอีคิวจึงกำหนดให้ผู้ทำข้อสอบใช้ข้อมูลเฉพาะในหน้ากระดาษคำตอบนั้นๆ ไม่ให้ย้อนกลับไปแก้ไขข้อสอบที่ทำไปแล้วหรือเปิดไปดูข้อมูลข้างหน้าซึ่งลักษณะของแบบสอบถามแบบเอ็มอีคิวมีลักษณะสำคัญ 3 ประการดังนี้ (พวงแก้ว, 2532)

1. เป็นคำถามปลายเปิด (open-ended response)
2. ผู้ตอบต้องจัดการกับเวลาที่ใช้ในการตอบแต่ละคำถามโดยจะกำหนดเวลาโดยประมาณในการตอบคำถามแต่ละข้อพร้อมกับการให้เวลารวมสำหรับข้อสอบทั้งชุด ผู้สอบจะต้องปรับเวลาเอง ถ้าหากทำข้อสอบข้อใดเกินเวลาไปก็ต้องไปลดเวลาในการตอบข้ออื่นจึงจะสามารถทำข้อสอบได้ทันทุกข้อ
3. การให้คะแนนมีการตั้งกรรมการการสร้างโมเดลคำตอบ (model answers) และกำหนดเกณฑ์ความสามารถในการเรียนรู้ (mandatory level of competence: MLC)

การใช้แบบสอบแบบเอ็มอีคิวในการวัดทักษะกระบวนการแก้ปัญหาโดยทั่วไปผู้สอนสามารถปรับจุดมุ่งหมายของการวัดเป็นระดับขั้นการแก้ปัญหาได้ เช่น ความสามารถในการกำหนดปัญหาหรือความสามารถในการตั้งสมมติฐาน ความสามารถในการรวบรวมข้อมูล ความสามารถในการปรับปรุงสมมติฐาน ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล การทดลอง หรือการทดสอบสมมติฐาน และความสามารถในสรุปความรู้จากข้อเฉลยของปัญหา

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่าแบบสอบเอ็มอีคิวนั้นสามารถวัดได้ครอบคลุมทุกด้าน การนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนจึงเป็นทางเลือกในการใช้เครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ให้สอดคล้องตามสภาพจริงที่สามารถวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนได้และเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอีกด้วย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ส.วาสนา (2538) และ บุญเรียง (2546 อ้างถึง Whyte,1991) ได้กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research หรือ PAR) หมายถึง กระบวนการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลเพื่อตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับภาระงานที่ปฏิบัติอยู่เช่นเดียวกันกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แต่ในการวิจัยแบบ PAR นั้นทั้งนักวิจัยและผู้ปฏิบัติงานจะมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มกำหนดประเด็นที่จะทำการแก้ไขปรับปรุง หรือสร้างขึ้นมาใหม่ การวางแผนปฏิบัติการ การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบหรือการประเมินผล และการนำผลที่ได้ไปแก้ไขปรับปรุง จุดเด่นของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมคือ การจัดการและการสนับสนุนต่างๆ รวมถึงงานที่พัฒนาได้จากการทำการวิจัยนั้นจะมิได้สิ้นสุดลงพร้อมกับการดำเนินการวิจัย ภายใต้ความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม

Fals-Borda and Rahman (1991); ปิยะวัติ (2543); Garwick and Auger (2003); Leff, Costigan and Power (2004) และ White, Suchowierska and Campbell (2004) ได้เสนอแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พอสรุปได้ คือ การร่วมมือร่วมใจกันระหว่างนักวิจัยและผู้บริโภคงานวิจัย ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้งานวิจัยที่ทำขึ้นนั้นสอดคล้องและตอบรับกับการแก้ปัญหามากขึ้น และในขณะเดียวกันก็รักษามาตรฐานของความเป็นวิทยาศาสตร์ของกระบวนการไว้ด้วย และองค์ประกอบที่สำคัญของการนำวิธีการวิจัยแบบนี้มาใช้อย่างเป็นระบบคือ การคัดเลือกผู้ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในงานวิจัย การชี้แจงบทบาทและความสัมพันธ์ของนักวิจัยและผู้เข้าร่วมวิจัย การให้ความรู้แก่ทีมนักวิจัย ความสำคัญการวิจัยเชิงปฏิบัติการจึงมาจากความต้องการของผู้ใช้งานวิจัยอย่างแท้จริง

จากการศึกษาความหมายและความสำคัญเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม พอสรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยที่นักวิจัยและผู้ปฏิบัติงานจะมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มกำหนดประเด็นที่จะทำการแก้ไขปรับปรุง หรือ

สร้างขึ้นมาใหม่ การวางแผนปฏิบัติการ การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบหรือการประเมินผล และการนำผลที่ได้ไปแก้ไขปรับปรุง

<u>หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม</u>

ผู้วิจัยได้นำหลักการสำคัญที่เป็นคุณลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนซึ่งประกอบด้วย 6 ประเด็นที่สำคัญดังนี้

1. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นความพยายามที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนโดยการศึกษาและเรียนรู้จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการลงมือปฏิบัติในสถานการณ์จริง

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการทำงานเป็นกลุ่มแบบมีส่วนร่วม (participatory) ซึ่งใช้การปรึกษา ร่วมมือกันทำงาน (collaboration) โดยการฝึกปฏิบัติตามแนวทางที่กลุ่มกำหนด

3. การวิจัยปฏิบัติการใช้การสะท้อนการปฏิบัติ (reflection) โดยประเมินตรวจสอบในทุก ๆ ขั้นตอนเพื่อปรับปรุงการฝึกหรือการปฏิบัติให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย

4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างมีระบบ (systematic learning process) โดยบุคคลที่เกี่ยวข้องนำความคิดเชิงนามธรรมมาสร้างเป็นข้อสมมติฐานทดลองฝึกปฏิบัติ ซึ่งเป็นการทดสอบว่าข้อสมมติฐานของแนวคิดนั้นผิดหรือถูก

5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ (start small) อาจจะเริ่มต้นจากบุคคลคนเดียวที่พยายามดำเนินการเปลี่ยนแปลง หรือปรับปรุงบางสิ่งบางอย่างทางการศึกษาให้ดีขึ้น โดยขณะที่ปฏิบัติการต้องปรึกษา รับฟังข้อคิดเห็นและอาศัยร่วมปฏิบัติจากผู้เกี่ยวข้อง

6. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการสร้างความรู้ใหม่ ที่ให้แนวทางปฏิบัติเชิงรูปธรรมจากการบันทึก (records) พัฒนาการของกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เห็นกระบวนการเข้าสู่ปัญหา การแก้ปัญหา การปรับปรุงและได้ผลสรุปที่สมเหตุสมผล ในขณะเดียวกันสามารถนำปรากฏการณ์ที่ศึกษามาประมวลเป็นข้อเสนอเชิงทฤษฎี (proposition) ได้

จากหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการพอสรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนได้โดยผู้สอนและผู้เรียนต้องร่วมมือดำเนินการตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา วางแผนการแก้ปัญหา การลงมือปฏิบัติ และนำผลที่ได้มาพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนครั้งต่อไปให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพบริบทที่ผู้สอนได้ปฏิบัติงานอยู่ กระบวนการปฏิบัตินี้จะทำให้ผู้สอนและผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันบนพื้นฐานของความร่วมมือซึ่งกันและกันและผู้วิจัยมีความเชื่อว่าแนวทางดังกล่าวจะนำไปสู่

การแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับความต้องการอย่างแท้จริง

ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Kimmis and McTaggart (1990); ส.วาสนา (2538) และ McTaggart (1997) ได้กล่าวถึงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนมี 4 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นวางแผน (plan) เริ่มต้นด้วยการสำรวจปัญหาสำคัญที่ต้องการให้มีการแก้ไขโดยมีการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา

2. ขั้นปฏิบัติการ (act) เป็นการนำแนวคิดที่กำหนดเป็นกิจกรรมในขั้นการวางแผนมาดำเนินการ เมื่อลงมือปฏิบัติการจะใช้การวิเคราะห์วิจารณ์ประกอบกันไปด้วยโดยรับฟังจากผู้ร่วมวิจัยหรือผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ จากการปฏิบัติจะเป็นการย้อนกลับว่า แผนที่วางไว้อย่างสมเหตุสมผลผลนั้นปฏิบัติได้จริงมากน้อยเพียงใด และอาจมีอุปสรรคอื่นๆ มาเกี่ยวข้องโดยไม่คาดคิดซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ฉะนั้นการวางแผนที่กำหนดไว้อาจยืดหยุ่นได้ นั่นคือการปฏิบัติการควรมีลักษณะเป็น (fluid and dynamic) โดยผู้วิจัยต้องใช้วิจารณญาณและการตัดสินใจที่เหมาะสม

3. ขั้นสังเกตการณ์ (observe) ขณะที่ทำการวิจัยดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนที่วางไว้ เป็นเรื่องแน่นอนว่า ในสภาพการณ์จริงนั้นต้องมีความไม่ราบรื่น อุปสรรค และข้อขัดข้องบางประการ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องใช้การสังเกตการณ์ควบคู่ไปด้วย สังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างระมัดระวัง ด้วยความใจกว้าง

4. ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (reflect) เป็นขั้นสุดท้ายของวงจรการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ การประเมินหรือการตรวจสอบกระบวนการ ปัญหา หรือสิ่งที่เป็นข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติการ ผู้วิจัยร่วมกับกลุ่มผู้เกี่ยวข้องตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นพื้นฐานในการนำข้อมูลไปปรับปรุงและวางแผนการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาในครั้งต่อไป

จากการศึกษาเกี่ยวกับขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม พอสรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมนั้นเป็นการวิจัยที่ดำเนินการร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ที่ใช้ผลการวิจัยโดยมีการปฏิบัติงานร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นการวิจัย โดยมีขั้นตอนที่สำคัญการดำเนินการวิจัยที่สำคัญ 4 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนการวางแผน เป็นขั้นตอนแรกที่มีการสำรวจปัญหา

เพื่อนำมาวางแผนในการแก้ปัญหา ขั้นตอนที่ 2 เป็นการปฏิบัติการเป็นการปฏิบัติงานตามแผนที่ได้กำหนดไว้ ขั้นตอนที่ 3 เป็นการสังเกตการณ์เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อตัดสินใจ และขั้นตอนที่ 4 เป็นการสะท้อนผลการปฏิบัติเพื่อนำผลที่ได้จากการสังเกตมาปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน

<u>การรวบรวมข้อมูลของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม</u>

เทคนิคการรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการนั้นมีความสำคัญมากซึ่งจะช่วยให้การรวบรวมข้อมูลเป็นระเบียบง่ายต่อการวิเคราะห์ข้อมูล ดังที่ กมลวรรณ (2543); ผ่องพรรณ (2543); ปราณี (2546) และ สุวิมล (2546) ที่ได้กล่าวถึงเทคนิคในการรวบรวมข้อมูลที่ควรนำมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมี 14 วิธีดังต่อไปนี้

1. การจดบันทึกสะสม (anecdotal records) ผู้สอนหรือผู้วิจัยใช้ในการบันทึก บรรยายสภาพการณ์เชิงรูปธรรมที่ผู้เรียนคนหนึ่งๆ (หรือกลุ่ม) ได้พบในระยะเวลายาวต่อเนื่องกันเพื่อให้เห็นเป็นภาพรวมของสภาพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัยนั้น

2. การใช้บันทึกสนาม (field note) เป็นการจดบันทึกเหมือนกับการใช้ระเบียนสะสม แต่การใช้บันทึกสนามจะจดบันทึกตามสถานการณ์ที่เห็นโดยปราศจากข้อคิดเห็นส่วนตัว การแปลความการบันทึกโดยวิธีนี้ ผู้สอนหรือผู้วิจัยจะเห็นพฤติกรรมเกิดขึ้นตามสภาพจริง

3. การบันทึก การบรรยายถึงพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม (ecological behavioral description) เป็นการจดบันทึกที่พยายามให้ความเข้าใจกับลำดับขั้นของพฤติกรรมในชั้นเรียนที่กำลังเป็นอยู่ และมีสิ่งใดเกิดขึ้นบ้าง เช่น ขณะที่บรรยากาศในชั้นเรียนกำลังเครียดมีผู้เรียน 2-3 คน ส่งเสียงหัวเราะออกมา ผู้เรียนเดินไปมาไม่หยุดนิ่งขณะที่ครูกำลังบรรยาย เป็นต้น

4. การวิเคราะห์เอกสาร (document analysis) ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องที่มีอยู่ เช่น คู่มือครู สมุดเตรียมสอน สมุดจดงาน และสมุดทำแบบฝึกหัดของนักเรียน บันทึกผลการเรียน รายงานประจำปี เอกสารแสดงกฎระเบียบหรือนโยบายของสถาบันการศึกษา

5. การจดบันทึกอนุทินหรือจดหมายเหตุรายวัน (diaries) เป็นการบันทึกส่วนบุคคล (ไม่จำเป็นต้องเป็นความลับส่วนตัว) ที่ระบุถึงหัวข้อหรือเรื่องราวที่ตนเองสนใจเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอน ผู้เรียนควรได้แสดงความรู้สึก หรือข้อคิดเห็นในแง่มุมของตนเองโดยการเขียนลงอนุทิน

6. การจดบันทึกลงกระดาษแข็งเป็นรายเรื่อง (item sampling cards) เป็นการบันทึกเหมือนอนุทิน แต่เน้นเฉพาะเรื่องในช่วงเวลาหนึ่ง ผู้สอนหรือผู้เรียนควรจดบันทึกเป็นรายวัน

วันละหนึ่งเรื่องลงในกระดาษแข็งแต่ละใบแยกกัน

7. การใช้ข้อมูลจากแฟ้มผลงาน (portfolios) เช่น รายงานการประชุม แฟ้มข้อมูลสภาพปัญหาที่กำลังดำเนินการวิจัยอยู่ บทความการวิเคราะห์ทางการศึกษา วิเคราะห์ผลการเรียนของผู้เรียน

8. การใช้แบบสอบถาม (questionnaire) ใช้แบบสอบถามศึกษาข้อมูลเชิงความคิดเห็นแบบปลายเปิด หรือใช้แบบสอบถามปลายปิดมีตัวเลือกให้ตอบ จะให้ได้ข้อมูลที่เป็นรายละเอียดครบถ้วนเพียงพอ ผู้วิจัยต้องกำหนดหัวข้อเรื่องที่จะถามให้รัดกุมและครอบคลุม

9. การสัมภาษณ์ (interview) เทคนิคการสัมภาษณ์มีการยืดหยุ่นว่าการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ผู้วิจัยสามารถดำเนินการได้ 3 ลักษณะได้แก่ ลักษณะที่หนึ่ง คือ แบบไม่ได้วางแผนเป็นการสนทนาในลักษณะที่ไม่เป็นทางการระหว่างผู้สอนกับผู้สอน หรือผู้สอนกับผู้เรียน ลักษณะที่สองคือ แบบวางแผนแต่ไม่มีโครงสร้าง เป็นการเปิดโอกาสให้คู่สนทนาเลือกหัวข้อที่สนใจจะพูด ผู้สัมภาษณ์จะใช้คำถามอื่นๆ ประกอบเพื่อให้คำตอบที่ชัดเจนเข้าประเด็น และลักษณะที่สาม คือ แบบมีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ที่เป็นไปตามข้อคำถามที่ผู้วิจัยได้เตรียมการไว้แล้ว

10. การใช้สังคมมิติ (socio-metric methods) เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงสังคมในกลุ่มผู้เรียนโดยใช้คำถาม เช่น เขาชอบที่จะทำงาน หรือไม่ชอบทำงานกับใคร เขาชอบที่จะสังสรรค์หรือไม่ชอบสังสรรค์กับใคร แล้วนำชื่อที่ถูกระบุไว้มาโยงหาความสัมพันธ์ว่าใครเป็นที่นิยมของกลุ่มหรือใครถูกสมาชิกกลุ่มไม่สนใจหรือเพิกเฉย

11. การใช้แบบตรวจสอบปฏิสัมพันธ์และแบบสำรวจรายการ (interaction schedules and checklists) เพื่อความสะดวกและเชื่อถือได้ในการสังเกตพฤติกรรมระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้วิจัยอาจสร้างรายงานแสดงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอน และผู้เรียนประกอบการสังเกตโดยการตรวจสอบ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นไปตามรายการที่มีอยู่ เช่น การใช้คำถามของผู้สอน โอกาสในการตอบคำถามของผู้เรียน

12. การใช้เครื่องบันทึกเสียง (tape recording) การบันทึกเสียงของกิจกรรมในชั้นเรียนจะให้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ได้อย่างละเอียดลึกซึ้งในการเรียนการสอนเป็นกลุ่มเล็กๆ หรือในการสนทนารายบุคคล

13. การใช้วีดิทัศน์ (video recording) บันทึกภาพและเสียงลงเครื่องวีดิทัศน์เพื่อให้เห็นกิจกรรมทั้งชั้น หรือเลือกบันทึกรายการประเด็นที่สนใจจะมีประโยชน์มากในการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ภายหลัง

14. การใช้แบบทดสอบ (test) ใช้แบบทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วัดจุดเด่นจุดด้อยในเนื้อหาวิชาของผู้เรียน เป็นการรวบรวมข้อมูลทางด้านความสามารถของผู้เรียน

การใช้เทคนิคการเรียนรวบรวมข้อมูลนั้นผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่สอดคล้องกับลักษณะข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการ จึงพอสรุปได้ว่า เทคนิคการรวบรวมข้อมูลมี 2 ลักษณะคือ การรวบรวมข้อมูลโดยใช้บุคคล และ การรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือหรือใช้เทคโนโลยี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย

การศึกษาในงานวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ประกอบด้วยงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาสมรรถภาพของทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์ การวิเคราะห์คำสำคัญที่ปรากฏในจรรยาบรรณวิชาชีพ การวิเคราะห์รูปแบบที่เหมาะสมกับการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย การศึกษาบัณฑิตที่พึงประสงค์ การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็น การบูรณาการและสอดแทรกคุณลักษณะในการเรียนการสอน และ การใช้แฟ้มสะสมผลงานในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของนักศึกษาครู ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้

Austriaco (1995) ได้วิจัยเกี่ยวกับสมรรถภาพของทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์ในสังคมยุคปัจจุบันกลุ่มประเทศเอเชีย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ ศึกษาสมรรถภาพของทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์ในสังคมปัจจุบัน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 29 คน เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถาม โดยใช้เทคนิคเดลฟาย ผลการวิจัยพบว่า สมรรถภาพที่พึงประสงค์ของคนในสังคมยุคปัจจุบันมีดังนี้คือ 1) จะต้องมีความเชื่อมั่นและมีความสามารถที่จะรับผิดชอบต่อตนเอง เพื่อให้มั่นใจว่ามีบุคคลที่มีทักษะทางด้านเทคนิคและการจัดการที่จำเป็นในปัจจุบันและอนาคต 2) มีความเชื่อมั่นและความสามารถที่จะแสดงการกระทำที่เหมาะสมอย่างมีประสิทธิผลที่จะอธิบายเกี่ยวกับตนเอง และที่คงจะเรียนรู้จากประสบการณ์ได้ดีอย่างต่อเนื่อง 3) เป็นบุคคลที่มองไปข้างหน้า (pro-activity) เพื่อค้นหาสิ่งใหม่ที่จะนำมาปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิผล 4) การเป็นบุคคลที่กล้าเสี่ยงและปรับตัวง่าย 5) การเป็นบุคคลที่รู้ทำงานร่วมกับผู้อื่น (team player) 6) การเป็นคนที่มีทักษะหลายอย่าง (multi-skill)

กุหลาบ (2547) ได้วิเคราะห์คำสำคัญที่พบในจรรยาบรรณวิชาชีพ 48 จรรยาบรรณ ใน 3 สาขาวิชาชีพ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์คำสำคัญที่ปรากฏในจรรยาบรรณวิชาชีพในประเทศไทย กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้แทนจากองค์กรวิชาชีพ 23 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละสาขา 25 ท่าน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น การวิเคราะห์เนื้อหาและการตรวจสอบสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า คำสำคัญที่เป็นข้อควรปฏิบัติในด้าน 3 ด้าน คือ ด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง ด้านที่ 2 คือด้านจริยธรรมวิชาชีพ และด้านที่ 3 คือ ด้านจรรยาบรรณต่อผู้อื่นสังคมและประเทศชาติ คำสำคัญที่ปรากฏได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต การปฏิบัติตามคำสั่งกฎระเบียบ และหน้าที่ของตนเอง รู้จักการประหยัด รู้จักเคารพสิทธิผู้อื่น และช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น ซึ่งหากมีการนำคำเหล่านี้ไปบูรณาการสร้างรายวิชาผลิตบัณฑิตให้สามารถยึดเป็นแนวทางปฏิบัติแล้วจะช่วยผดุงไว้ซึ่งเกียรติและศักดิ์ศรีของตนเองและของวิชาชีพได้อย่างดี

สุภาพ และ คณะ (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย โดยวิเคราะห์จากโครงการที่สถาบันอุดมศึกษาปฏิบัติตามโครงการเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยของทบวงมหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการนำร่องของทบวงมหาวิทยาลัยในปีงบประมาณ 2544 และ 2545 นั้นมีจำนวนโครงการทั้งสิ้น 39 โครงการ โดยมีโครงการที่เชื่อว่าได้ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนแก่นักศึกษา 4 โครงการซึ่งการดำเนินงานโครงการเพื่อให้นักศึกษาพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นจำเป็นต้องดำเนินการภายใต้ระบบการประกันคุณภาพ และผู้บริหารของสถาบันจะต้องใช้ระบบตรวจสอบภายในอย่างจริงจังเพื่อผลักดันงานนี้ให้ประสบสำเร็จเป็นรูปธรรม ระบบการเรียนการสอนในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปและการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษาล้วนส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทยทั้งสิ้น

Smith (1993) ได้วิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์จากการเรียนรู้เชิงบริการสังคมโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาคุณลักษณะของบัณฑิตที่ได้จากการเรียนรู้เชิงบริการสังคม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมบริการสังคมของมหาวิทยาลัย จำนวน 37 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า ผลผลิตของการเรียนรู้เชิงบริการมีทั้งหมด 13 คุณลักษณะ ได้แก่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (personal connection) การพัฒนาอาชีพ การกำหนดเป้าหมาย (career development/ goal setting)

การเปลี่ยนแปลง (change) การมีสมรรถภาพ (competencies) การช่วยเหลือผู้อื่น (contribution) การพัฒนาความเสียสละ (spiritual development) พันธสัญญา (commitment) การกระจ่างค่านิยม (clarification of value) การกล้าเผชิญ (confrontation) การเชื่อมโยงความรู้ (cognitive connection/ curriculum) การมีอัตมโนทัศน์ (self- concept) การเป็นผู้มีส่วนร่วม (civic participation) ความฉลาดทางอารมณ์ (emotions)

พงษ์ศักดิ์ (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะครูวิชาชีพให้แก่ นักศึกษาสายวิชาชีพครูของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะครูวิชาชีพแก่นักศึกษาสายครูวิชาชีพสำหรับนักศึกษาสายครูวิชาชีพของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาสายครูวิชาชีพ ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 29 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น แบบทดสอบความรู้ แบบวัดทัศนคติ แบบสังเกตเกี่ยวกับคุณลักษณะครูวิชาชีพ ผลการวิจัย พบว่า คุณลักษณะของวิชาชีพครูที่จำเป็นต้องเสริมสร้างในแต่ละด้านคือ ด้านการสอนประกอบด้วย การวางแผนการสอนวิชาชีพ การใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่เหมาะสมกับวิชาชีพ การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนวิชาชีพ ด้านความรอบรู้ประกอบด้วย อาชีวศึกษา วิชาชีพครู และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านความสัมพันธ์กับชุมชนและสถานประกอบการ ประกอบด้วย มนุษยสัมพันธ์ การประสานความร่วมมือกันทางการศึกษาและการสำรวจชุมชน และ ด้านทักษะและบุคลิกภาพ ประกอบด้วย เจตคติต่อวิชาชีพครู ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความเมตตากรุณา และความเชื่อมั่นในตนเอง

จิราพร (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนากิจกรรมเชิงประสบการณ์และศึกษาประสิทธิภาพของกิจกรรมเชิงประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมนักศึกษา กลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2546 จำนวน 37 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น จำนวน 226 ชั่วโมง แบบประเมินคุณลักษณะเชิงจริยธรรม และแบบประเมินความคิดเห็นต่อกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลมีคุณลักษณะเชิงจริยธรรมและเจตคติเชิงจริยธรรมหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

เป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนานักศึกษาพยาบาลให้เกิดคุณลักษณะเชิงจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ ความเมตตากรุณา และความซื่อสัตย์ได้

จิราภรณ์ (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนานักศึกษาให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตทางพยาบาลศาสตร์ กลุ่มประชากรเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 ทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมของฝ่ายวิชาการ ฝ่ายกิจการนักศึกษาและฝ่ายพัฒนาบุคลากร เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบประเมินตนเองหลังสิ้นสุดการเรียนการสอนและหลังการปฏิบัติกิจกรรมหรือโครงงาน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนานักศึกษาให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้นต้องผสมผสานกันระหว่างรูปแบบกิจกรรม โครงการและการจัดการเรียนการสอนให้ดำเนินไปพร้อมๆ กัน ได้แก่ การจัดโครงงานกิจกรรมนักศึกษาและงานบริการวิชาการแก่สังคมเพื่อให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมเสริมหลักสูตรและสนับสนุนกิจกรรมให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์การทำงานเป็นทีม การเป็นแบบอย่างด้านสุขภาพต่อชุมชน และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มีการจัดปฏิทินกิจกรรมของนักศึกษาตลอดปีการศึกษา

สุทธิพร และ คณะ (2547). ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาจริยธรรมวิชาชีพ สำหรับนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการสอนและศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาจริยธรรมวิชาชีพสำหรับนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตปทุมธานี จำนวน 2 ห้องเรียน 57 คน ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการแนวคิดและเทคนิคการสอนต่างๆ ได้แก่ แนวคิดการเรียนร่วมมือกันพัฒนาวินัย(cooperative discipline) แนวคิดระบบคู่สัญญา (contract system) แนวคิดของวิธีการกระจ่างในค่านิยม (value clarification) แนวคิดการปรับพฤติกรรม (behavioral modification) แนวคิดการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคนิคแผนผังมโนมติ (concept mapping) โดยจัดเป็นขั้นตอนการสอนและแผนการสอน 6 ขั้นรูปแบบการสอนที่ได้พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่การสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาวิชาชีพให้กับนักศึกษา และยังพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือและให้ความสนในกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเฉพาะกิจกรรมพัฒนาสังคม และกิจกรรมระบบคู่สัญญาซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ปกครองของนักศึกษา ระบุว่า นักศึกษามีการพัฒนาตนเองมากขึ้น ครูผู้สอนเห็นว่ารูปแบบการสอนมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้สอนเพื่อพัฒนาจริยธรรมวิชาชีพสำหรับนักศึกษาได้

มาณี (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบูรณาการคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในกระบวนการวิจัย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อบูรณาการคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในการเรียนการสอนวิชาระเบียบวิธีวิจัยขั้นสูง กลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 14 คน และใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้องค์ความรู้ในกระบวนการวิจัยขั้นสูงในระเบียบวิธีวิจัยขั้นสูง รวมทั้งบูรณาการลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยเข้าในกระบวนการวิจัย จะส่งผลต่อนักศึกษาโดยตรงในการเสริมสร้างให้นักศึกษาใฝ่เรียนรู้ ค้นคว้า คิดเป็น ทำเป็น และเกิดผลต่อโรงเรียนและชุมชนที่เป็นพื้นที่ปฏิบัติการเรียนรู้ ทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้กับโรงเรียนและชุมชน

Robie and Kidwell (2003) ได้ศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมของอาจารย์และนักศึกษาที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีจริยธรรมและไม่มีจริยธรรมในการเรียนการสอนนักศึกษาระดับปริญญาตรีคณะธุรกิจ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนส่งผลต่อพฤติกรรมนักศึกษา กลุ่มเป้าหมายเป็นอาจารย์ผู้สอน 9 คน และนักศึกษา 300 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นปลายเปิด และวิเคราะห์จากแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องการการจัดการเรียนการสอนได้แก่ ด้านเนื้อหา การประเมินผล บรรยากาศการเรียนการสอน และพฤติกรรมการมีบุคลิกภาพการมีสัมมาคารวะ และกลุ่มตัวอย่างยังได้เสนอแนะว่า กิจกรรมการอภิปรายเกี่ยวกับประเด็นทางด้านจริยธรรมในระหว่างการเรียนการสอนจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมจริยธรรมของอาจารย์และนักศึกษา

วันทนา (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในกระบวนการเรียนการสอน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ พัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีคุณสมบัติด้านคุณธรรม จริยธรรมจรรยาวิชาชีพ กลุ่มตัวอย่าง คือนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงสาขาบริหารธุรกิจและระดับปริญญาตรีที่เรียนกระบวนวิชา 01-120-001 การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม จำนวน 60 คน การเก็บข้อมูลโดยใช้การสนทนากลุ่ม (focus group) จากนักศึกษาและอาจารย์ ผลการวิจัยพบว่า การสอนสอดแทรกนักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในระดับดีด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม การปฏิบัติตามระเบียบ การประหยัดสิ่งของและทรัพย์สินของส่วนรวม การดูแลธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การมีวินัยในตนเอง การประหยัดสิ่งของและ

ทรัพย์สินของตนเอง การปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้น การดูแลรักษาสาธารณสมบัติและมีความซื่อสัตย์สุจริต สำหรับด้านความมีใจเมตตากรุณานักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงระดับปานกลาง

Luala et al. (2001) ได้วิจัยเรื่อง การรับรู้บรรยากาศจริยธรรมของคณาจารย์และนักศึกษาและความคงทนการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า คณาจารย์และนักศึกษามีความเห็นแตกต่างกันในด้านการสร้างบรรยากาศทางจริยธรรม ซึ่งได้แก่การมีมนุษยสัมพันธ์ การมีปฏิสัมพันธ์กับนักศึกษานั้น คณาจารย์เห็นว่าตนเองได้ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แต่นักศึกษาเห็นว่าคณาจารย์มีพฤติกรรมนี้อยู่ในระดับน้อย แต่ทั้ง 2 กลุ่ม ก็เห็นสอดคล้องกันว่าบรรยากาศทางจริยธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนและการคงทนต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา และผลงานวิจัยยังพบอีกว่าบรรยากาศทางจริยธรรมที่ดีคือการให้คำแนะนำนักศึกษาของคณาจารย์ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการเรียนการสอน

Murray, Feuerstein and Adams (2005) ได้ศึกษาทัศนะของนักศึกษามหาวิทยาลัยต่อการปฏิบัติงานยุติธรรมในการทำผิดกฎหมายและความแตกต่างทางเพศกับการให้เหตุผลทางจริยธรรม ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบทัศนะโดยอาศัยบริบททางสังคมกับการให้เหตุผลทางจริยธรรมในวิถีชีวิต กลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาที่เรียนวิชาสังคมวิทยาการศึกษา 6 หมู่เรียน จำนวน 281 คน แบ่งเป็นเพศหญิง 169 คน และเพศชาย 112 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่เขียนตอบและนำเนื้อหาจากข้อเขียนมาวิเคราะห์การให้เหตุผลทางจริยธรรม ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ในการใช้กฎหมายในกระบวนการยุติธรรม จะมีผลต่อการให้เหตุผลทางจริยธรรมของนักศึกษาและนักศึกษาหญิงจะให้เหตุผลทางจริยธรรมดีกว่านักศึกษาชาย

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่า สมรรถภาพของทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์นั้นจะต้องมีความเชื่อมั่นและมีความรับผิดชอบต่อตนเอง เป็นบุคคลที่รู้วิธีการทำงานเป็นทีม (Austriaco,1995) เช่นเดียวกับ Covey (1989 อ้างถึงใน สงกรานต์, 2548) ที่กล่าวถึง 7 อุปนิสัยที่พึงฝึกปฏิบัติเพื่อปรับตนไปสู่บุคคลที่มีคุณภาพสูงนั้น ประกอบด้วย 1) การเป็นคนกระตือรือร้น (be proactive) เป็นการเสริมสร้างให้มีความกล้าแผชิญสิ่งใหม่ กล้ารับผิดชอบและปรับปรุงงานที่หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อจะได้บรรลุวัตถุประสงค์ 2) ตั้งเป้าหมายก่อนลงมือทำงานเสมอ (being with the end in mind) มุ่งที่ความสำเร็จของโครงการโดยคำนึงถึงเป้าหมายของทีมงานและองค์กรไว้ด้วยกัน 3) จัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง (first thingfirst)

มุ่งเน้นทำสิ่งที่สำคัญก่อนและส่งเสริมการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผล 4) คิดเพื่อชนะ(think win-win) มุ่งเน้นการแก้ปัญหาร่วมกันและแสวงหาแนวทางที่มีผลประโยชน์ด้วยกัน 5) เข้าใจคนอื่นเพื่อให้คนอื่นเข้าใจเรา (seek first to understand, then to be understood) สร้างความชัดเจนในการติดต่อสื่อสารให้มากขึ้นด้วยการใช้ทักษะการฟัง เพิ่มความไว้วางใจผู้อื่นจะทำให้ผู้อื่นเปิดกว้างในการรับฟังเรามากขึ้น 6) การรวมพลังประสานใจ (synergize) ผนึกพลังต่างๆ ร่วมกันจากสมาชิกในกลุ่มเพื่อนำมาเป็นส่วนได้เปรียบในทางเลือกใหม่ 7. ฝึกฝนนิสัยอยู่เสมอ (sharpening the saw) พัฒนาและผสมผสานอุปนิสัยเหล่านั้นให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับสุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจของตนเองให้สมดุล ซึ่ง Covey มีความเชื่อว่า อุปนิสัยที่มีประสิทธิผลสูงสุดนั้น จะเริ่มต้นจากการพึ่งผู้อื่น (dependence) ไปเป็นการพึ่งพาตนเอง (independence) และนำไปสู่การพึ่งพากันและกัน (interdependence) และ กุหลาบ (2547) ยังได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่า การปฏิบัติตามกฎระเบียบ และการควบคุมตนเองในการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับผู้อื่นเป็นคุณลักษณะสำคัญที่กำหนดไว้ในจรรยาบรรบรรณวิชาชีพ นอกจากนี้ สุภาพ และคณะ (2547) ยังเห็นว่า รูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทยนั้นโครงการที่เชื่อว่าจะก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนแก่นักศึกษาจำเป็นต้องสอดแทรกจริยธรรมเข้าไปในการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ มาณี (2542) และ วันทนา (2547) ที่เห็นว่า การสอดแทรกจริยธรรมเข้าไปในหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนจะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้ นอกจากนี้ยังพบว่าการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่บูรณาการแนวคิดและเทคนิคการสอนเข้าไปในการเรียนการสอนก็จะสามารถพัฒนาจริยธรรมให้กับนักศึกษาได้ (สุทธิพร และคณะ, 2547) เช่นเดียวกับ Luala et al. (2001) ที่มีความเห็นว่า การจัดสภาพแวดล้อมที่เสริมสร้างบรรยากาศจริยธรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียนก็มีผลต่อความคงทนในการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ การอภิปรายเกี่ยวกับประเด็นทางจริยธรรมในขณะที่มีการเรียนการสอนก็เป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีเหตุผลเชิงจริยธรรมได้ (Robie and Kidwell, 2003; Murray, Feuerstein and Adams, 2005) ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า การพัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยนั้นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอน คือ ผู้เรียนที่มีความกระตือรือร้น ผู้สอนที่เป็นกัลยาณมิตร กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและปฏิบัติจริง และการวัดและประเมินผลการเรียนตามสภาพจริงนั้นเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยได้

กรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและนำมาใช้เป็นกรอบการวิจัยเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยนั้น เป็นการจัดการเรียนการสอนที่จะต้องเน้นให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์จากการปฏิบัติกิจกรรมเสริมประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนใช้จริยธรรมในการกำกับตนเองเรียนรู้ มุ่งมั่นการเรียนรู้ เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น และการเรียนรู้อย่างมีจิตสำนึกสาธารณะ โดยผู้สอนจะต้องบูรณาการจริยธรรมไปพร้อมๆ กับการเรียนรู้ด้านวิชาการ และจะต้องวางแผนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเองและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

รูปแบบการเรียนการสอนที่ผ่านมายังมุ่งเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาวิชามากกว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและไม่เน้นที่กระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของคุณธรรมจริยธรรม จากสภาพปัญหาการเรียนการสอนและคุณภาพบัณฑิตครูในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย มีหลักการและแนวคิดที่สนับสนุนการวิจัยประกอบด้วย แนวคิดสอนตามแนวพุทธศาสตร์ แนวคิดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปสังคม ทฤษฎีพัฒนาการจริยธรรมของ Kolhberg ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม แนวคิดการสร้างจิตตนิสัยการเรียนรู้ของ Marzano ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ และแนวคิดการประเมินตามสภาพจริงในในการสร้างแผนการเรียนรู้ สำหรับขั้นตอนการเรียนการสอนผู้วิจัยได้ใช้ขั้นตอนการสอนแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการร่วมกับการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ดังแสดงในรูปภาพที่ 2 ดังนี้

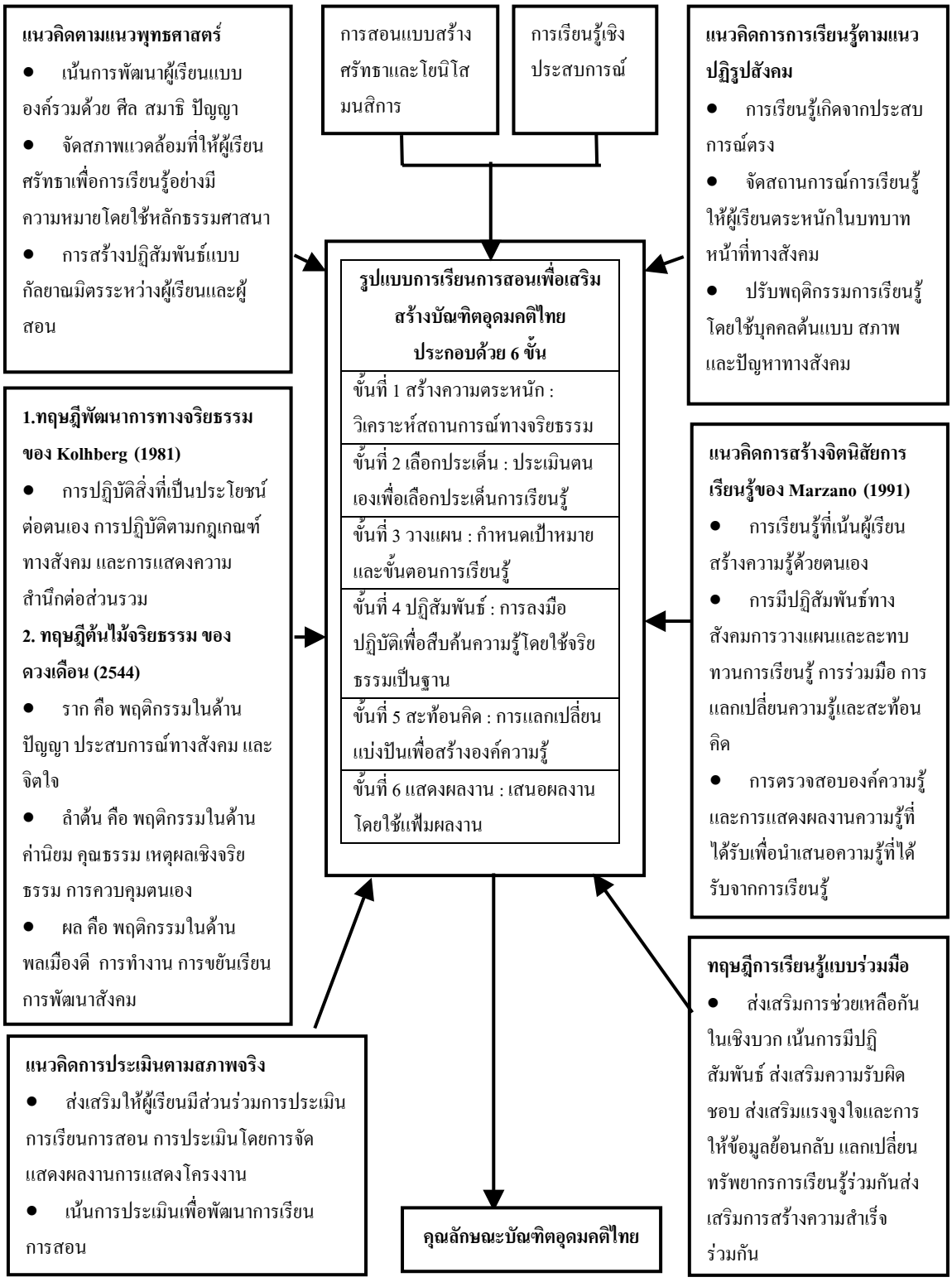

<u>ภาพที่ 2</u> กรอบแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย

2. ขั้นตอนการเรียนการสอนตามรูปแบบเรียนการสอนผู้วิจัยได้นำแนวคิดการสอนแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการผนวกการเรียนรู้เชิงประสบการณ์มาเป็นแนวในจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละแผนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้น ดังแสดงในภาพที่ 3 ประกอบดังนี้

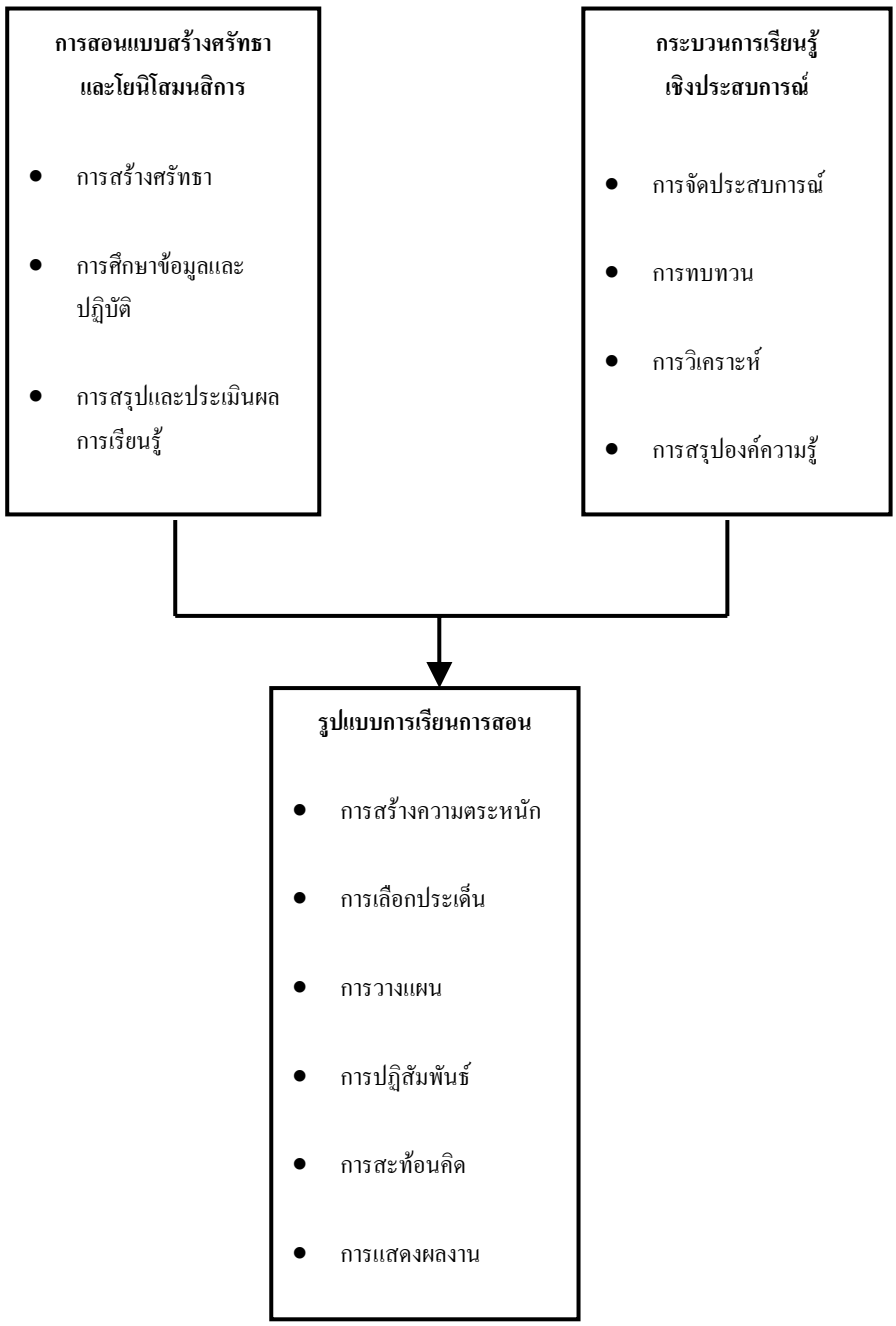

ภาพที่ 3 ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย

จากกรอบแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย ซึ่งเป็นรูปแบบที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอนซึ่งแต่ละขั้นตอนผู้วิจัยได้นำกระบวนการสอนแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการร่วมกับการเรียนรู้เชิงประสบการณ์มาใช้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นว่าการเรียนการสอนลักษณะนี้จะทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยด้านการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น โดยในแต่ละแผนการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนประกอบด้วย 6 ขั้น ดังนี้คือ ขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนัก (A- Awareness) ขั้นที่ 2 การเลือกประเด็น (S-Selection) ขั้นที่ 3 การวางแผน (P-Plan) ขั้นที่ 4 การปฏิสัมพันธ์ (I-Interaction) ขั้นที่ 5 การสะท้อนคิด (R-Reflection) ขั้นที่ 6 การแสดงผลงาน (E-Exhibition) หรือเรียกรูปแบบการเรียนการสอนนี้ว่า *“ASPIRE MODEL”* ดังแสดงในภาพที่ 4 ดังนี้

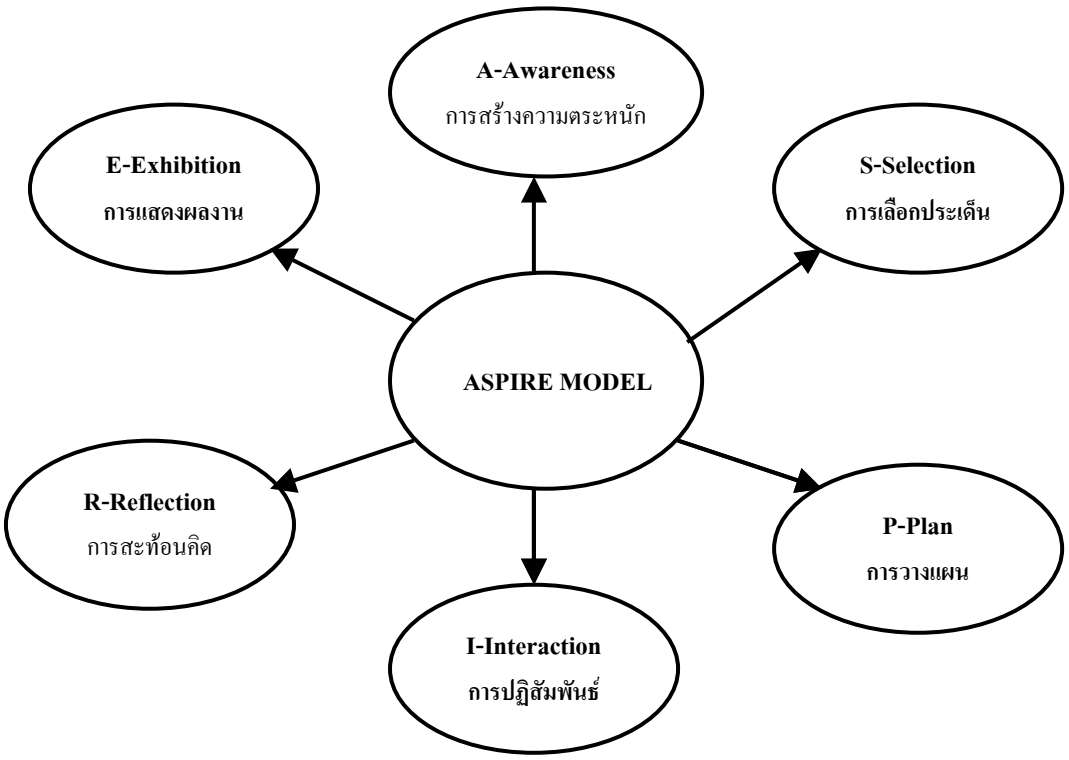

<u>ภาพที่ 4</u> รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research: PAR) โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
3. การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

<u>ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง</u>

1. ประชากร คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การทดลอง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) กับนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 058414 หลักการสอนวิชาศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 20 คน

ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยมีแนวทางดำเนินการเพื่อสร้างกรอบในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มี 2 แนวทางคือ

1.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย ตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยศึกษาเกี่ยวกับ จริยธรรมที่จำเป็นต้องเสริมสร้างให้กับนักศึกษาครูตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในด้าน การครองตน การครองคน การครองงาน การมีจิตสำนึกสาธารณะ เพื่อนำจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย

1.2 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม แนวคิดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

2. การพัฒนานวัตกรรมการสอน ผู้วิจัยได้สร้างแผนการเรียนรู้โดยใช้จริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในขั้นตอนที่ 1 มาบูรณาการในกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษามีคุณลักษณะการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ

3. การทดลองใช้ ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองใช้กับนักศึกษาในสถานการณ์จริง

4. การประเมินผลและปรับปรุง ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการทดลองใช้มาพิจารณาปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนให้สมบูรณ์เพื่อเผยแพร่และนำไปใช้

ผู้วิจัยได้แสดงขั้นตอนการวิจัยและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย ดังมีรายละเอียดเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา แหล่งข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้ในตารางที่ 1

<u>ตารางที่ 1</u> ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย

ขั้นตอนการวิจัย	วัตถุประสงค์การวิจัย	วิธีการศึกษา	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ
1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน	1.1 เพื่อศึกษาจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างสำหรับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ที่สอดคล้องกับปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	1. ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. ศึกษาความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างจริยธรรมนักศึกษา จำนวน 100 คน	1. เอกสาร ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. อาจารย์ผู้สอน จำนวน 50 คน 3. นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 จำนวน 50 คน	1. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	1.2 เพื่อสร้างกรอบรูปแบบเรียนการสอนที่บูรณาการจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	1. เพื่อศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนที่บูรณาการจริยธรรม 2. ตรวจสอบความเหมาะสมของคุณลักษณะที่สอดคล้องกับปณิธานของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 3. ตรวจสอบความเหมาะสมของกรอบรูปแบบการเรียนการสอน	1. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนการสอน 2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 9 คน	1. แบบสอบถามกรอบรูปแบบการเรียนการสอน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ขั้นตอนการวิจัย	วัตถุประสงค์การวิจัย	วิธีการศึกษา	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ
2. การพัฒนานวัตกรรมการสอน	2.1 เพื่อสร้างแผนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. พัฒนาแผนการเรียนรู้จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในขั้นตอนที่1	1. เอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในขั้นตอนที่ 1	1. แผนการเรียนรู้ที่ใช้จริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างมาบูรณาการในกิจกรรมการเรียนการสอน
	2.2 เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของแผนการเรียนรู้	1. ตรวจสอบความเหมาะสมโดยสอบถามผู้เชี่ยวชาญถึงความเหมาะสมของแผนการเรียนรู้ 2. นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำไปใช้ทดลองนำร่อง	1. ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนและด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนจำนวน 9 คน 2. นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่เป็นอาสาสมัครจำนวน 22 คน	1. แบบประเมินความเหมาะสมของแผนการเรียนรู้

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ขั้นตอนการวิจัย	วัตถุประสงค์การวิจัย	วิธีการศึกษา	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ
	2.3 เพื่อสร้างแบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์	1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผลด้านจริยธรรม 2. สร้างแบบประเมินพฤติกรรมจริยธรรม 3. ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ของแบบประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาหาค่าเชื่อมั่นโดยนำไปประเมินกับนักศึกษา	1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนจริยธรรมในสถาบันอุดมศึกษา 9 คน 3. นักศึกษาที่เป็นอาสาสมัคร จำนวน 22 คน	1. แบบประเมินพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา 2. แบบประเมินการครองตน 3. แบบประเมินการครองคน 4. แบบประเมินการครองงาน 5. แบบประเมินการมีจิตสำนึกสาธารณะ
	2.4 เพื่อสร้างแบบประเมินความคิดเห็นต่อการเรียนการสอน	1. สร้างแบบประเมินความคิดเห็นต่อการเรียนการสอน 2. ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ	1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 9 คน 2 นักศึกษาที่เป็นอาสาสมัคร จำนวน 22 คน	1. แบบประเมินความคิดเห็นต่อการเรียนการสอน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ขั้นตอนการวิจัย	วัตถุประสงค์การวิจัย	วิธีการศึกษา	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ
	2.5 เพื่อสร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	1. สร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ 2. ตรวจสอบความหาค่ายากง่ายของแบบทดสอบ	1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 9 คน 2. นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	1. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบอัตนัยประยุกต์
	2.6 เพื่อสร้างเครื่องมือสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน	1. สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน 2. ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ	1. ผู้สอน 2 คน 2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอน จำนวน 9 คน	1. แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน 2. แบบบันทึกผลการสอน
	2.7 เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของการนำแผนการเรียนรู้ไปทดลองใช้	1. นำร่องทดลองการใช้รูปแบบการเรียนการสอน(pilot study) 2. นำข้อมูลจากการศึกษานำร่องมาปรับปรุงแผนการเรียนรู้	1. ผู้สอน 2 คน 2. นักศึกษาอาสาสมัคร 22 คนที่กำลังศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	1. แผนการเรียนรู้ 2. แบบประเมินพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา 3. แบบสังเกตผู้เรียน 4. แบบประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนการสอน 5. แบบบันทึกผลการสอน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ขั้นตอนการวิจัย	วัตถุประสงค์การวิจัย	วิธีการศึกษา	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ
3. การทดลองใช้	3.1 เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอน	1. ทดลองการใช้รูปแบบการสอนแบบกลุ่มเดียววัดครั้งแรกและครั้งหลังเพื่อเปรียบเทียบร้อยละคะแนนการพัฒนา	1. ผู้สอน 2 คน 2. นักศึกษาที่เรียนรายวิชา 058414 หลักสอนวิชาศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา 20 คน	1. แผนการเรียนรู้ 2. แบบประเมินพฤติกรรมจริยธรรม 3. แบบสังเกตผู้เรียน 4. แบบประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนการสอน
4. การประเมินและปรับปรุง	4.1 เพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอน	1. วิจัยเชิงปฏิบัติการโดยใช้ กลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม ทดสอบครั้งแรกและครั้งหลัง 2. ประเมินคุณลักษณะจริยธรรม 3 ครั้ง คือ ระหว่างเรียน (สัปดาห์ที่ 8) หลังเสร็จสิ้นการเรียน (สัปดาห์ที่ 16) และหลังจากเสร็จสิ้นการเรียนไปแล้ว 4 สัปดาห์ (สัปดาห์ที่ 20) 3. ประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนกาสอน	1. อาจารย์ผู้สอน 2 คน 2. นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภาคต้น ปีการศึกษา 2548	1. แผนการเรียนรู้ 2. แบบประเมินคุณลักษณะจริยธรรมของนักศึกษา 3. แบบประเมินความคิดเห็นต่อการเรียนการสอน
	4.2 เพื่อปรับปรุงและเผยแพร่รูปแบบการเรียนการสอน	1. ปรับปรุงแผนการเรียนรู้หลังจากนำไปทดลองใช้ 2. เผยแพร่รูปแบบการเรียนการสอน	1. คณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	1. รูปแบบการเรียนการสอนที่สมบูรณ์

ขั้นตอนการวิจัยในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย สำหรับนักศึกษาได้แสดงในแผนภาพที่ 5 ดังนี้

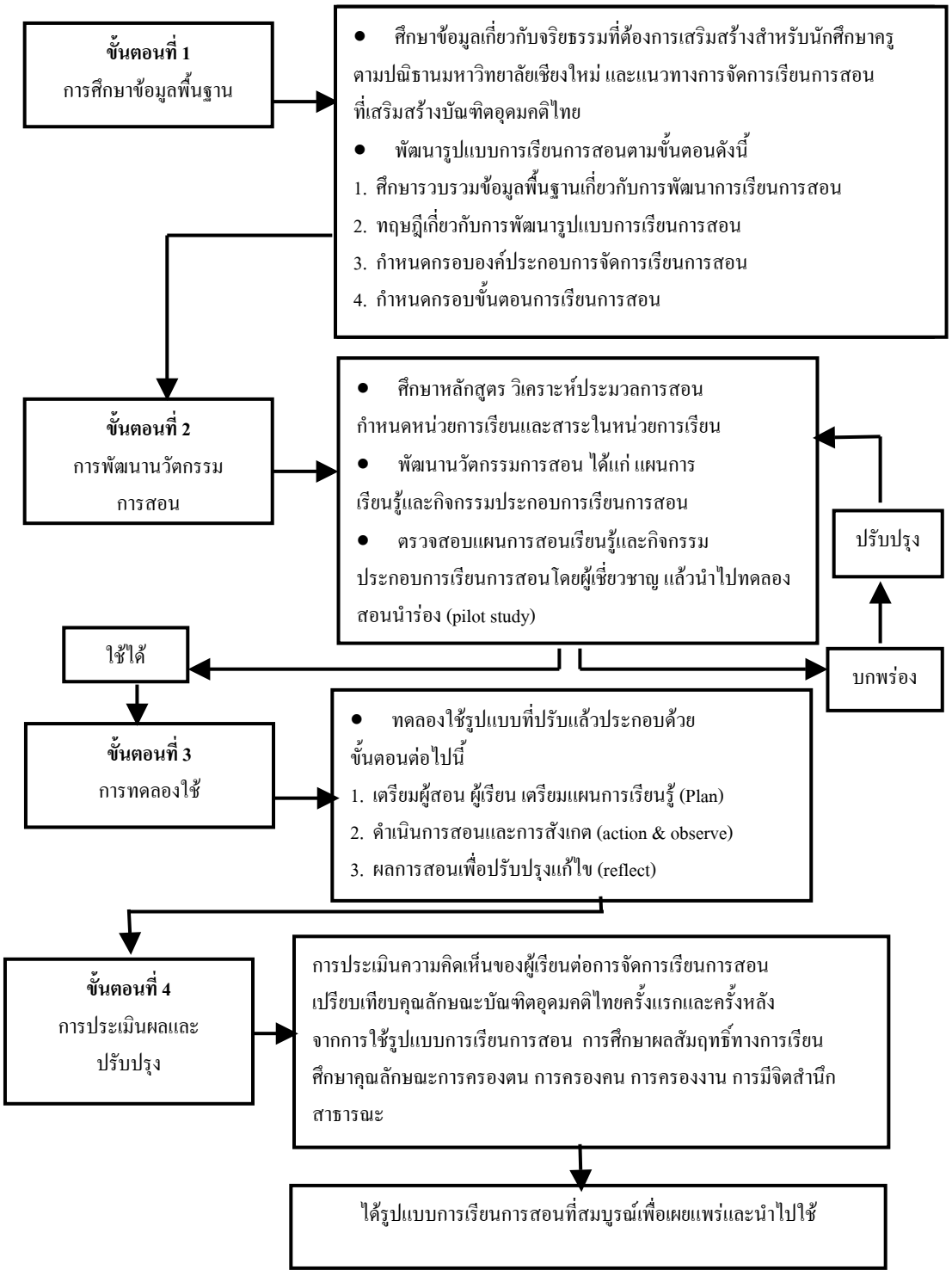

ภาพที่ 5 ขั้นตอนการวิจัยพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการประกอบด้วย 4 ขั้นตอนซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

การดำเนินการในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานต่างๆ เพื่อสร้างกรอบแนวคิดพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนจำเป็นต่อการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

1. ศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรรมที่ต้องการเสริมสร้างให้กับนักศึกษาครูและสอดคล้องกับปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นการศึกษาจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพครู คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและคุณภาพด้านคุณลักษณะของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา วิเคราะห์ได้จริยธรรมต้องการเสริมสร้างสำหรับวิชาชีพครู จำนวน 10 จริยธรรม คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความอดทน ความเมตตา ความสามัคคี ความยุติธรรม ความมีมนุษยสัมพันธ์ และความประหยัด

2. ศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยสอบถามเกี่ยวกับจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างให้กับนักศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2.1 กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์และนักศึกษา ซึ่งผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 100 คน ประกอบด้วย

2.1.1 อาจารย์ผู้สอน จำนวน 50 คนโดยมีคุณสมบัติที่มีประสบการณ์สอนนักศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อย่างน้อย 5 ปี

2.1.2 นักศึกษา จำนวน 50 คน โดยมีคุณสมบัติเคยผ่านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียนและกำลังศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นปลายเปิดเกี่ยวกับจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างสำหรับนักศึกษาครูตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในด้าน การครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

2.3 การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่เพื่อนำจริยธรรมที่อาจารย์และนักศึกษาเห็นว่าต้องการเสริมสร้างตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2.4 ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมที่จำเป็นและต้องการเสริมสร้างให้กับนักศึกษาครูตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 100 คนได้รับแบบสอบถามคืนมา 93 คน คิดเป็นร้อยละ 93 ประกอบด้วย อาจารย์ 45 คน และนักศึกษา48 คน โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้จริยธรรมที่มีค่าความถี่ร้อยละ 80 ขึ้นไป ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าจำเป็นและต้องการเสริมสร้างที่สอดคล้องตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ร้อยละของความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างสำหรับนักศึกษาครูและสอดคล้องกับคุณลักษณะบัณฑิตตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

n=93

คุณลักษณะบัณฑิตตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	จริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างสำหรับนักศึกษาครู	ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษา			
		อาจารย์ (n =45)	นักศึกษา (n=48)	ความถี่ (n=93)	ร้อยละ
การครองตน	ความมีระเบียบวินัย	45	47	92	98.92
	ความซื่อสัตย์	44	45	89	95.69
	ความประหยัด	43	42	85	91.39
การครองคน	ความเมตตา	45	47	92	98.92
	ความยุติธรรม	44	46	90	96.77
	ความมีมนุษยสัมพันธ์	44	42	86	92.47
การครองงาน	ความรับผิดชอบ	45	47	92	98.92
	ความอดทน	45	42	87	93.54
การมีจิตสำนึก	ความเสียสละ	43	48	91	97.84
สาธารณะ	ความสามัคคี	44	45	89	95.69

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้สอนและนักศึกษาเห็นสอดคล้องกันว่าจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างสำหรับนักศึกษาครูตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ *ด้านการครองตน* มี 3 จริยธรรม คือ 1) ความมีระเบียบวินัย 2) ความซื่อสัตย์ และ 3) ความประหยัด *ด้านการครองคน* มี 3 จริยธรรม คือ 1) ความเมตตา 2) ความยุติธรรม และ 3) ความมีมนุษยสัมพันธ์ *ด้านการครองงาน* มี 2 จริยธรรม คือ 1) ความรับผิดชอบ และ 2) ความอดทน *ด้านการมีจิตสำนึกสาธารณะ* มี 2 จริยธรรม คือ 1) ความเสียสละ และ 2) ความสามัคคี

จากผลการศึกษาจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างสำหรับนักศึกษาครู พบว่า จริยธรรมที่สอดคล้องกับคุณลักษณะบัณฑิตตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ประกอบด้วย 10 จริยธรรม ได้แก่ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความประหยัด ความเมตตา ความยุติธรรม ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความรับผิดชอบ ความอดทน ความเสียสละ และ ความสามัคคี

3. การศึกษาหลักการ ทฤษฎีและแนวคิดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับคุณลักษณะบัณฑิตตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ซึ่งครอบคลุมคุณลักษณะความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความประหยัด ความเมตตา ความยุติธรรม ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความรับผิดชอบ ความอดทน ความเสียสละ และ ความสามัคคี ประกอบด้วยแนวคิดของ สุมน (2542); ผกา (2544); พระธรรมปิฎก (2544) และสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2546) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์แนวคิดเพื่อสร้างองค์ประกอบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

หลักการ/ทฤษฎี/แนวคิด	คุณลักษณะบัณฑิตตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผู้เสนอแนวคิดและสาระสำคัญของคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์
1. ปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์ (Buddhisticism) 1.1 การเรียนรู้จะเน้นกระบวนการเรียนรู้ตามแนวพุทธวิธี โดยใช้การสอนแบบการสร้างศรัทธาโยนิโสมนสิการ 1.2 การเรียนรู้เน้นการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมด้วย ศีล สมาธิ และ ปัญญา 1.3 การเรียนรู้โดยบูรณาการหลักธรรมทางศาสนา 1.3.1 พรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) 1.3.2 อิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) 1.3.3 สัปปุริสธรรม 7 (ธัมมัญญุตา อัตถัญญุตา อัตตัญญุตา มัตตัญญุตา กาลัญญุตา ปริสัญญุตา ปุคลัญญุตา) 1.3.4 กัลยาณมิตรธรรม 7 (ปิโย ครุ ภาวนีโย วตฺตา วจนขโม คมฺภีรญจ กถำ กตฺตา โน จัฏฐาเน นิโยชเย)	1. การครองตน 2. การครองคน 3. การครองงาน 4. การมีจิตสำนึกสาธารณะ	สุมน (2542) ได้กำหนดคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ไว้ 5 ข้อ ประกอบด้วย 1. ครูเป็นมนุษย์ที่ได้รับการฝึกฝน กล่อมเกลาให้มีจิตใจสูง รู้จักให้อภัย มีความเมตตากรุณา 2. ครูเป็นกัลยาณมิตรที่เป็นผู้ให้การศึกษาที่ดี เป็นผู้คุ้มครอง ปกป้องและรักษาศิษย์ 3. ครูเป็นผู้นำทางปัญญาและวิญญาณที่เป็นผู้สั่งสอน อบรมให้ศิษย์ มีปัญญา ให้พ้นจากอวิชชาทั้งหลาย ให้รู้ถูก รู้ผิด รู้จักวินิจวิเคราะห์อย่างมีเหตุมีผล 4. ครูเป็นผู้มีศาสตร์และศิลป์ที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถทั้ง ทางด้านวิชาชีพและวิชาการ ทันต่อวิชาการที่เปลี่ยนแปลงไป 5. ครูเป็นผู้ค้ำจุนชาติที่เป็นผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรมและ สร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

ตารางที่ 3 (ต่อ)

หลักการ/ทฤษฎี/แนวคิด	คุณลักษณะบัณฑิตตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผู้เสนอแนวคิดและสาระสำคัญของคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์
2. ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) 2.1 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนตระหนักในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคมโดยใช้การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ 2.2 สาระการเรียนรู้จะใช้สภาพและปัญหาสังคมเป็นฐานเพื่อปลุกเร้าคุณธรรม **3. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kolhberg (1981) และดวงเดือน (2544)** 3.1 เน้นการจัดสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของกิจกรรมการเรียนรู้ 3.2 จัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์การตัดสินใจโดยใช้สถานการณ์ทางจริยธรรม 3.3 เน้นการปรับพฤติกรรมโดยใช้ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมที่เน้นให้มีการปรับตั้งแต่ ราก ลำต้นเพื่อความสมบูรณ์ของดอกและผล		ผกา (2544) ได้กำหนดคุณลักษณะครูที่ดีไว้ 7 ข้อดังนี้ 1. ภูมิใจและรับผิดชอบต่องานอาชีพของตนเอง 2. มีความรู้ดี 3. กระตือรือร้นในการอบรมสั่งสอนศิษย์และงานในหน้าที่ 4. หมั่นสำรวจตนเอง 5. อดทน อดกลั้นต่อพฤติกรรมต่างๆ ของศิษย์ 6. เอาใจใส่ต่อการเรียนของศิษย์อย่างสม่ำเสมอ 7. ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากและความเหนื่อยยากในการทำงาน

ตารางที่ 3 (ต่อ)

หลักการ/ทฤษฎี/แนวคิด	คุณลักษณะบัณฑิตตามปณิธาน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผู้เสนอแนวคิดและสาระสำคัญ ของคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์
4. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างความรู้ (Constructivism) 4.1 การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้โดยมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม 4.2 การร่วมมือ การแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนและระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน **5. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Co-operative Learning)** 5.1 ส่งเสริมการพึ่งพาและช่วยเหลือกันในเชิงบวก 5.2 ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์และการทำงานอย่างใกล้ชิด 5.3 เน้นความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ 5.4 เน้นการส่งเสริมแรงจูงใจและการให้ข้อมูลย้อนกลับ 5.5 มีแลกเปลี่ยนทรัพยากรการเรียนรู้ร่วมกัน 5.6 ส่งเสริมการสร้างความสำเร็จร่วมกัน		พระธรรมปิฎก (2544)ได้กำหนดคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ไว้ 7 ข้อ ประกอบด้วย 1. มีบุคลิกภาพที่ดีเป็นที่ศรัทธาและวางใจต่อศิษย์ 2. มีใจคอหนักแน่นน่าเคารพและเป็นที่พึ่งทางปัญญา 3. มีความซื่อสัตย์น่ายกย่องไม่มีลับลมคมในต่อศิษย์ 4. ให้คำแนะนำตักเตือนต่อศิษย์โดยปราศจากอคติ 5. อดทนต่อถ้อยคำของศิษย์ด้วยความเมตตา 6. มีความสามารถในการอธิบายสิ่งที่ลึกซึ้งให้ศิษย์เข้าใจได้ง่าย 7. ไม่ชักชวนศิษย์ไปในทางที่เสื่อมเสีย

ตารางที่ 3 (ต่อ)

หลักการ/ทฤษฎี/แนวคิด	คุณลักษณะบัณฑิตตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผู้เสนอแนวคิดและสาระสำคัญของคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์
6. แนวคิดการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) 6.1 เน้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียน 6.2 มีการประเมินโดยใช้ผลงาน 6.3 เน้นการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน		สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2546) ได้กำหนดคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูไว้ 12 ข้อ ดังนี้ 1. ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ 2. ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน 3. มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ 4. พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง 5. พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ 6. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผลถาวรที่เกิดขึ้น 7. รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ 8. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน 9. ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ 10. ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน 11. แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา 12. สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์

3.1 การสังเคราะห์คุณลักษณะบัณฑิตครูที่พึงประสงค์จากกรอบแนวคิดของนักการศึกษาและองค์กรทางด้านวิชาชีพครูได้พฤติกรรมคุณลักษณะบัณฑิตที่ต้องการเสริมสร้างซึ่งเป็นคุณลักษณะของบัณฑิตครูที่พึงประสงค์ จำนวน 7 ข้อ ดังแสดงในตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 การสังเคราะห์คุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับคุณลักษณะบัณฑิตที่ต้องการเสริมสร้างตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คุณลักษณะบัณฑิตตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผู้เสนอแนวคิด	คุณลักษณะบัณฑิตครูที่พึงประสงค์ตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
การครองตน การครองคน การครองงาน การมีจิตสำนึกสาธารณะ	สุมน (2542) ผกา (2544) พระธรรมปิฎก (2544) สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2546)	1. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีอย่างสม่ำเสมอ 2. มีความเป็นประชาธิปไตยด้วยการเคารพสิทธิ์ของผู้อื่น 3. มีมนุษยสัมพันธ์ในทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี 4. มีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อหน้าที่ด้วยความรอบคอบ 5 ขยันหมั่นเพียร อดทนในการทำงานอย่างมุ่งมั่น 6. มีความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 7. มีความสามัคคีในแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

3.2 การนำคุณลักษณะบัณฑิตครูที่พึงประสงค์จากตารางที่ 4 จำนวน 7 ข้อที่ได้จากการสังเคราะห์มาสร้างเป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้และสอดคล้องกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แล้วเพื่อนำไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 9 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างให้กับนักศึกษาครูของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ภาคผนวก ก)

3.3 การตรวจสอบความสอดคล้อง (index of congruence: IOC) ผู้วิจัยได้นำคะแนนความคิดเห็นที่ได้ที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ในกรณีที่ผลคะแนนได้มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ขึ้นไปถือว่ามีพฤติกรรมที่ต้องการเสริมสร้างมีความเหมาะสมไม่ต้องปรับปรุง ถ้าได้คะแนนน้อยกว่า 0.5 ผู้วิจัยต้องปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง พบว่าทุกประเด็นมีค่า IOC. มากกว่า 0.5 แสดงว่าพฤติกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถนำไปสร้างแบบประเมินคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยได้ ผลการวิเคราะห์ค่า IOC. แสดงในตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 ค่าดัชนีความสอดคล้องของพฤติกรรมที่ต้องการเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คุณลักษณะบัณฑิตตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	คุณลักษณะบัณฑิตครูที่พึงประสงค์	จริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	พฤติกรรมที่พึงประสงค์	ความคิดเห็น (9 คน)				รายการปรับปรุง
				เหมาะสม	ไม่แน่ใจ	ไม่เหมาะสม	IOC	
การครองตน	1. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีอย่างสม่ำเสมอ	ความมีระเบียบวินัย	การตรงต่อเวลา การใฝ่รู้ในการเรียนอย่างตั้งใจและปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถาบันด้วยความเต็มใจ	9	0	0	1.00	
		ความซื่อสัตย์	การนำเสนอข้อมูลที่เที่ยงตรง การเชื่อมั่นในความจริง การกล้าพูดและกล้าทำในสิ่งที่ถูกต้องอย่างเหมาะสม	8	1	0	0.89	
		ความประหยัด	การวางแผนการทำงาน การจัดลำดับการเรียนรู้ การเลือกใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับจุดประสงค์ของการเรียน และการใช้เวลาว่างให้คุ้มค่าและเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้	8	0	1	0.78	ปรับ “วางแผนการใช้เวลาในการทำงาน”

ตารางที่ 5 (ต่อ)

คุณลักษณะบัณฑิตตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	คุณลักษณะบัณฑิตครูที่พึงประสงค์	จริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	พฤติกรรมที่พึงประสงค์	ความคิดเห็น (9 คน)				
				เหมาะสม	ไม่แน่ใจ	ไม่เหมาะสม	IOC	รายการปรับปรุง
การครองคน	2. มีความเป็นประชาธิปไตยด้วยการเคารพสิทธิ์ของผู้อื่น	ความยุติธรรม	การมอบหมายงานที่รับผิดชอบอย่างเป็นธรรม การประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยเหตุผล และการให้ข้อเสนอแนะกับผู้อื่นด้วยความจริงใจ	8	1	0	0.89	
	3. มีมนุษยสัมพันธ์ในทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี	ความเมตตา	การแลกเปลี่ยนความรู้ การแนะนำช่วยเหลือผู้อื่นและการยอมรับข้อเสนอแนะจากผู้อื่นเพื่อการพัฒนาตนเองและกลุ่ม	8	0	1	0.78	ปรับ “การให้ความช่วยเหลือผู้อื่นในการเรียนรู้
		ความมีมนุษยสัมพันธ์	การยอมรับในความสามารถ ความคิดเห็น ความแตกต่างระหว่างบุคคล และมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง	8	1	0	0.89	

ตารางที่ 5 (ต่อ)

คุณลักษณะบัณฑิตตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	คุณลักษณะบัณฑิตครูที่พึงประสงค์	จริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	พฤติกรรมที่พึงประสงค์	ความคิดเห็น (9 คน)				รายการปรับปรุง
				เหมาะสม	ไม่แน่ใจ	ไม่เหมาะสม	IOC	
การครองงาน	4. มีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อหน้าที่ด้วยความรอบคอบ	ความรับผิดชอบ	การแสดงความความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานด้วยความรอบคอบตั้งใจไม่ละทิ้งงาน และทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จตามกำหนด	9	0	0	1.00	
	5. ขยันหมั่นเพียรอดทนในการทำงานอย่างมุ่งมั่น	ความมุ่งมั่นอดทน	การปฏิบัติงานโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค การควบคุมอารมณ์และความพยายามในการทำงานจนสำเร็จ	9	0	0	1.00	
การมีจิตสำนึกสาธารณะ	6. มีความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม	ความเสียสละ	การปฏิบัติตามมติส่วนรวม แสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม การช่วยเหลือกลุ่ม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม	8	1	0	0.89	
	7. มีความสามัคคีเพื่อแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	ความสามัคคี	การปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มและช่วยเหลืองานในกลุ่ม มีส่วนร่วมในการอภิปรายและประสานสัมพันธ์ร่วมมือทำงานอย่างสันติและการหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง	8	0	1	0.78	ปรับ “มีความเป็นกัลยาณมิตรในการอภิปราย

3.4 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างให้กับนักศึกษาครู พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันในทุกประเด็นมากกว่า 0.50 แสดงว่า พฤติกรรมจริยธรรมที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมีรายการที่ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน1 คนยังเห็นว่ามีประเด็นไม่เหมาะสมและได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงและเพิ่มเติมใน 3 ประเด็นต่อไปนี้ คือ 1) พฤติกรรมจริยธรรมในเรื่องของความประหยัดควรปรับจาก *"การวางแผนการทำงาน"* เป็น *"การวางแผนการใช้เวลาในการทำงาน"* 2) พฤติกรรมจริยธรรมในเรื่องความเมตตา ปรับจาก *"การแนะนำช่วยเหลือผู้อื่น"* เป็น *"การให้ความช่วยเหลือผู้อื่นในการเรียนรู้"* 3) พฤติกรรมจริยธรรมในเรื่องความสามัคคี ปรับจาก *"มีส่วนร่วมในการอภิปราย"* เป็น *"มีความเป็นกัลยาณมิตรในการอภิปราย"* ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวมาปรับปรุงและแก้ไขให้สมบูรณ์

4. การสร้างกรอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย

4.1 ศึกษาแนวคิด ปรัชญาการศึกษา ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย ดังแสดงในตารางที่ 6

4.2 การศึกษาองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย ผู้วิจัยสรุปองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนได้ 4 องค์ประกอบดังนี้คือ

4.2.1 องค์ประกอบที่ 1 จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ หมายถึง เป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาครูเมื่อผ่านการเรียนการสอนตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การครองตน การครองคน การครองงาน และการสำนึกสาธารณะ และผลการเรียนรู้ตามเนื้อหารายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา

4.2.2 องค์ประกอบที่ 2 สาระการเรียนรู้ หมายถึง หน่วยเนื้อหาในรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา

4.2.3 องค์ประกอบที่ 3 การจัดการเรียนรู้หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ การสร้างความตระหนัก การเลือกประเด็น การวางแผน การปฏิบัติ การสะท้อนคิด และการแสดงผลงาน

4.2.4 องค์ประกอบที่ 4 การประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง การติดตามการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ตามเป้าหมายการเรียนรู้ในด้าน การครองตน การครองคน การครองงาน และการสำนึกสาธารณะ โดยประเมินผลในระหว่างเรียนและประเมินหลังสิ้นสุดการเรียนการสอน

ตารางที่ 6 การสังเคราะห์องค์ประกอบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

กรอบแนวคิดรูปแบบการจัดการเรียนการสอน	ผู้เสนอแนวคิดและสาระสำคัญการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย	คำอธิบายกระบวนเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย	กิจกรรมการเรียนการสอน
รูปแบบการเรียนการสอนแบบการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการร่วมกับการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ มี 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนัก ขั้นที่ 2 การเลือกประเด็น ขั้นที่ 3 การวางแผน ขั้นที่ 4 การปฏิสัมพันธ์ ขั้นที่ 5 การสะท้อนคิด ขั้นที่ 6 การแสดงผลงาน	**การสร้างความตระหนัก** Marzano (การสร้างทัศนคติและการรับรู้), พระธรรมปิฎก (การสร้างศรัทธา), สุมน (เสนอสถานการณ์ปลุกเร้าคุณธรรม), กรมวิชาการ (ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น), ทิศนา (การสร้างบรรยากาศทางสังคมจริยธรรม)	**ขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนัก** หมายถึง สถานการณ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้วิเคราะห์เหตุการณ์และอภิปรายประเด็นปัญหาทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนและสังคม	**ขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนัก (Awareness)** 1.1 ผู้เรียนพิจารณาสถานการณ์ ปัญหาที่ผู้สอนนำเสนอโดยใช้สื่อประกอบ เช่น รูปภาพ วีดิทัศน์ สถานการณ์จำลอง สไลด์ อินเทอร์เน็ต ใบงาน กรณีตัวอย่าง แล้วให้ผู้เรียนวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อปลุกเร้าคุณธรรม 1.2 ผู้เรียนแสดงความเป็นกัลยาณมิตรในการแสดงความคิดเห็น ร่วมอภิปรายปัญหาด้วยเหตุผลเพื่อสร้างความตระหนักในการแก้ปัญหาดังกล่าวร่วมกับผู้สอนและกลุ่มเพื่อน
	การเลือกประเด็น Knowles (การตัดสินใจร่วมกัน) Marzano (การจัดระบบข้อมูล), สมคิด (กำหนดสิ่งที่การเรียนรู้ของตนได้), ชวาลา (การทบทวนความรู้เพื่อเรียนรู้เพิ่มเติม), สุนทรา (ระบุความต้องการเรียนรู้อย่างมีจุดหมาย)	**ขั้นที่ 2 การเลือกประเด็น** หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนแต่ละคนได้มีส่วนร่วมในการเลือกสาระที่ต้องการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน โดยยึดจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา	**ขั้นที่ 2 การเลือกประเด็น (Selection)** 2.1 ผู้เรียนเชื่อมโยงสถานการณ์กับใบความรู้โดย 2.1.1 ระบุว่าตนมีความรู้อะไรบ้าง 2.1.2 ประเด็นที่ต้องการเรียนรู้อะไรเพิ่มเติมหรือต้องการแก้ปัญหา 2.2 ผู้สอนประเมินความรู้และความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียน

ตารางที่ 6 (ต่อ)

กรอบแนวคิดรูปแบบการจัดการเรียนการสอน	ผู้เสนอแนวคิดและสาระสำคัญการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย	คำอธิบายกระบวนเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย	กิจกรรมการเรียนการสอน
	การวางแผน Tompkins and McGraw (การกำหนดความรับผิดชอบ), จิราพร (การวางแผนปฏิบัติกิจกรรม), สุนทรา (การสร้างข้อตกลงร่วมกัน), อาชัญญา (การตั้งเป้าหมายการเรียน)	**ขั้นที่ 3 การวางแผน** หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่สร้างทางเลือกให้ผู้เรียนได้มีอิสระในการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติและวางแผนการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจเพื่อไปสู่เป้าหมาย โดยใช้แบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมเสริมประสบการณ์	**ขั้นที่ 3 การวางแผน (Plan)** 3.1 ผู้เรียนเขียนแผนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้โดย กำหนดจุดมุ่งหมาย กิจกรรมการเรียนรู้ ระยะเวลา การประเมินผล บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลในกลุ่ม 3.2 ผู้สอนตรวจสอบแผนการเรียนรู้ของผู้เรียนพร้อมให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อความครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้
	การปฏิสัมพันธ์ Marzano (การสืบค้น), จันทร์เพ็ญ (การฝึกทักษะที่จำเป็น), มนสิช (การทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์), ทิศนา (การมีปฏิสัมพันธ์กับแหล่งเรียนรู้)	**ขั้นที่ 4 การปฏิสัมพันธ์** หมายถึง ผู้เรียนได้ดำเนินการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล แหล่งเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ตามที่ผู้เรียนได้วางแผนไว้	**ขั้นที่ 4 การปฏิสัมพันธ์ (Interaction)** 4.1 ผู้เรียนศึกษาค้นความตามแผนการเรียนรู้ภายใต้บทบาทและความรับผิดชอบโดยใช้คุณลักษณะครูที่พึงประสงค์เป็นฐาน 4.2 ผู้เรียนนำเสนอผลการเรียนรู้ 4.3 ผู้สอนตรวจสอบผลการเรียนรู้พร้อมทั้งเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อให้ครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้

ตารางที่ 6 (ต่อ)

กรอบแนวคิดรูปแบบการจัดการเรียนการสอน	ผู้เสนอแนวคิดและสาระสำคัญการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย	คำอธิบายกระบวนเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย	กิจกรรมการเรียนการสอน
	การสะท้อนคิด Marzano (การคิดวิจารณญาณ), Lickona (การสร้างบรรยากาศประชาธิปไตย), สุมน (การคิดแบบโยนิโสมนสิการ), ชวาลา (ความคิดรวบยอด), อำพร (การมีวิจารณญาณของผู้เรียน)	**ขั้นที่ 5 การสะท้อนคิด** หมายถึง ผู้เรียนได้สังเคราะห์ข้อความรู้ที่ค้นพบด้วยตนเอง อภิปรายเพื่อเสนอองค์ความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การใช้คุณธรรมในการเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิต	**ขั้นที่ 5 การสะท้อนคิด (Reflection)** 5.1 ผู้เรียนนำเสนอผลการเรียนรู้ต่อชั้นเรียน 5.2 ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความรู้ให้ข้อเสนอแนะให้ข้อมูลย้อนกลับ 5.3 ผู้สอนสรุปและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม 5.4 ผู้เรียนสรุปเป็นองค์ความรู้ที่สมบูรณ์ 5.5 ผู้เรียนสะท้อนคุณลักษณะบัณฑิตที่ได้จากการเรียนรู้
	การแสดงผลงาน Barton and Conlins (การเสนอแฟ้มผลงาน), Jonhson and Johnson (การบันทึกการเรียนรู้), ธนพร (การตัดสินความสามารถผู้เรียน), สมศักดิ์ (การนำเสนอโครงงาน)	**ขั้นที่ 6 การแสดงผลงาน** หมายถึง ผลงานที่ผู้เรียนนำเสนอได้แสดงการเชื่อมโยงระหว่างการบูรณาการคุณธรรมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และการนำองค์ความรู้และคุณลักษณะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	**ขั้นที่ 6 การแสดงผลงาน (Exhibition)** 6.1 ผู้เรียนวางแผนการนำเสนอองค์ความรู้ 6.2 ผู้สอนตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ 6.3 ผู้เรียนร่วมประเมินผลงาน

4.3 ผู้วิจัยได้กำหนดผู้เชี่ยวชาญโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจงเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย

4.4 ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยด้วยการสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 9 คน

4.5 เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง องค์ประกอบรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น (ภาคผนวก ข) โดยมีลักษณะคำถาม 2 แบบ คือ 1) แบบคำถามให้เลือกตอบ ได้แก่ เหมาะสม ไม่แน่ใจ ไม่เหมาะสม 2) แบบคำถามปลายเปิด เพื่อให้ตอบความคิดเห็นอย่างอิสระโดยประเด็นสำคัญในการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ความเหมาะขององค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนทั้ง 5 องค์ประกอบ

4.6 การตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย ผู้วิจัยได้นำโครงสร้างรูปแบบการเรียนการสอนไปประเมินโดยการสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและอาศัยดุลยพินิจในการแสดงความคิดเห็นตามประเด็นคำถามแล้วรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

4.7 การประเมินความสอดคล้องของข้อมูลด้วยดัชนีความสอดคล้อง (index of congruence: IOC) เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ซึ่งดัชนีความสอดคล้องคำนวณได้จากสูตร (บุญเชิด, 2527; พวงรัตน์, 2540)

$$IOC = \sum R/N$$

เมื่อ IOC หมายถึงค่าดัชนีความสอดคล้อง
R หมายถึงคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
N หมายถึงจำนวนผู้เชี่ยวชาญ

การประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนนำมาให้ค่าน้ำหนักเป็นคะแนนดังนี้

มีความเห็นว่า	เหมาะสม	ให้คะแนน	+1
มีความเห็นว่า	ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน	0
มีความเห็นว่า	ไม่เหมาะสม	ให้คะแนน	-1

4.8 การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนในกรณีที่ผลคะแนนได้มากกว่า หรือเท่ากับ 0.5 ขึ้นไปถือว่ามีความสอดคล้องไม่ต้องปรับปรุง ถ้าได้คะแนนน้อยกว่า 0.5 ผู้วิจัยต้องปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญตามเกณฑ์ของ ณัฏฐพงษ์ (2543) ผลการตรวจสอบรูปแบบการเรียนการสอนและค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญแสดงไว้ในตารางที่ 7 ดังนี้

ตารางที่ 7 ค่าดัชนีความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ความคิดเห็น (9 คน)			IOC	รายการปรับปรุง
	เหมาะสม	ไม่แน่ใจ	ไม่เหมาะสม		
1. องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน					
องค์ประกอบที่ 1 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง หมายถึง เป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้แก่ ความรู้ตามเนื้อหารายวิชา และมีคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	9	0	0	1.00	
องค์ประกอบที่ 2 สาระการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ หมายถึง เนื้อหาในรายวิชาหลักการสอนวิชาศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ใช้จัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย	8	1	0	0.89	
องค์ประกอบที่ 3 กิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาที่เรียนในรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษามี 6 ขั้น ได้แก่ การสร้างความตระหนัก (awareness) การเลือกประเด็น (selection) การวางแผน (plan) การปฏิสัมพันธ์ (interaction) การสะท้อนคิด (reflection) และการแสดงผลงาน (exhibition)	8	1	0	0.89	

ตารางที่ 7 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความคิดเห็น (9 คน)				
	เหมาะสม	ไม่แน่ใจ	ไม่เหมาะสม	IOC	รายการปรับปรุง
องค์ประกอบที่ 4 แหล่งวิทยาการเรียนรู้ แหล่งวิทยาการเรียนรู้ หมายถึง สื่อการเรียนรู้ที่เป็นบุคคล ตำรา วัสดุ อุปกรณ์ สื่อเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา	8	1	0	0.89	
องค์ประกอบที่ 5 การประเมินผลการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง *การตรวจสอบ* ความรู้ตามสภาพจริงในด้านทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง การทดสอบความรู้ในรายวิชา และแบบประเมินคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย	8	0	1	0.78	ปรับ “การประเมินผล” เป็น “การตรวจสอบความรู้”
2. ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน					
ขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนัก การสร้างความตระหนัก หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์สถานการณ์และอภิปรายประเด็นปัญหาเกี่ยวกับจริยธรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนและสังคม	8	1	0	0.89	
ขั้นที่ 2 การเลือกประเด็น การเลือกประเด็น หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนแต่ละคนได้มีส่วนร่วมในการเลือกสาระที่ต้องการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน *โดยยึดจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา*	8	0	1	0.78	เพิ่ม”โดยยึดจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา”

ตารางที่ 7 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความคิดเห็น (9 คน)				
	เหมาะสม	ไม่แน่ใจ	ไม่เหมาะสม	IOC	รายการปรับปรุง
ขั้นที่ 3 การวางแผน การวางแผน หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่*สร้างทางเลือก*ให้ผู้เรียนได้มีอิสระในการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติและวางแผนการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจเพื่อไปสู่เป้าหมาย โดยใช้แบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมเสริมประสบการณ์	8	0	1	0.78	เพิ่ม “สร้างทางเลือก”
ขั้นที่ 4 การปฏิสัมพันธ์ การปฏิสัมพันธ์ หมายถึง ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติในการสืบค้นเพื่อเรียนรู้ด้วยตนเองโดยมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล แหล่งเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ตามที่ผู้เรียนได้เลือกไว้ และแสดงความรู้สึกต่อกระบวนการทำงานของผู้เรียน	9	0	0	1.00	
ขั้นที่ 5 การสะท้อนคิด การสะท้อนคิด หมายถึง ผู้เรียนได้เสนอข้อค้นพบความรู้ด้วยตนเอง อภิปรายเพื่อสรุปเป็นความรู้ นำเสนอวิธีการค้นคว้าและองค์ความรู้ที่ได้รับ การแลกเปลี่ยนความรู้ การใช้คุณธรรมในการเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย	8	1	0	0.89	
ขั้นที่ 6 การแสดงผลงาน การแสดงผลงาน หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงการเชื่อมโยงระหว่างการบูรณาการคุณธรรมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง *และการนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้*	8	0	1	0.78	เพิ่ม “และการนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้”

4.9 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันในทุกประเด็นมากกว่า 0.50 แสดงว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปพัฒนาแผนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยได้ และมีรายการที่ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน1 คนยังเห็นว่ามีประเด็นไม่เหมาะสมและได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงในประเด็นต่อไปนี้คือ 1) องค์ประกอบที่ 5 การประเมินผลการเรียนรู้ ปรับข้อความจาก *"การประเมิน"* เป็น *"การตรวจสอบ"* 2) ขั้นตอนการเรียนการสอนขั้นที่ 2 การเลือกประเด็น ระบุข้อความเพิ่มเป็น *"โดยยึดจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา"* ขั้นที่ 3 การวางแผน ระบุข้อความเพิ่มเป็น *"โดยเน้นการให้อิสระกับผู้เรียนในการเลือกวิธีการไปสู่เป้าหมาย"* ขั้นที่ 6 การแสดงผลงาน ระบุข้อความเพิ่มเป็น *"และการนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้"* ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวมาปรับปรุงและแก้ไขในการตรวจสอบรูปแบบการเรียนการสอนในครั้งนี้ด้วย

<u>ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนานวัตกรรมการสอน</u>

การกำหนดกรอบในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนโดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่บูรณาการจริยธรรมมาใช้เป็นกรอบในการกำหนดขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังแสดงไว้ในภาพที่ 6

1. ศึกษาปัญหาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน

วิธีดำเนินงาน ได้แก่ การศึกษาเอกสาร ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนที่เสริมสร้างจิตพิสัย สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา

2. ทำการเลือกผู้สอนโดยความสมัครใจเป็นผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ซึ่งได้มีการทำข้อตกลงเบื้องต้นในการจัดการเรียนการสอนร่วมกับผู้วิจัย ทั้งได้ศึกษาหลักการและแผนการเรียนรู้ที่ร่วมกันสร้างขึ้น ซักซ้อมความเข้าใจในการทำงานให้ตรงกันเพื่อปฏิบัติการเรียนการสอนร่วมกัน

3. การวางแผนและกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน

วิธีดำเนินการ ได้แก่ ศึกษาองค์ประกอบที่เหมาะสมของกระบวนการจัดการเรียนที่เน้นการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ องค์ประกอบในการกำหนดการเรียนการสอนประกอบด้วย สาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน เครื่องมือประเมินผลการเรียนการสอนในชั้นเรียนและการประเมินผลการเรียนรู้

องค์ประกอบของขั้นตอนการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยได้นำมาเป็นกรอบในการจัดการเรียนการสอนนั้นสังเคราะห์จากการสอนแบบสร้างศรัทธาโยนิโสมนสิการร่วมกับการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ได้ขั้นตอนการสอน 6 ขั้น ประกอบด้วย การสร้างความตระหนัก การเลือกประเด็น การวางแผน การปฏิสัมพันธ์ การสะท้อนคิด การแสดงผลงาน โดยในแต่ละขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม แนวคิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และแนวคิดการประเมินตามสภาพจริง แนวคิดการปฏิรูปการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการสอนตามแนวพุทธศาสตร์

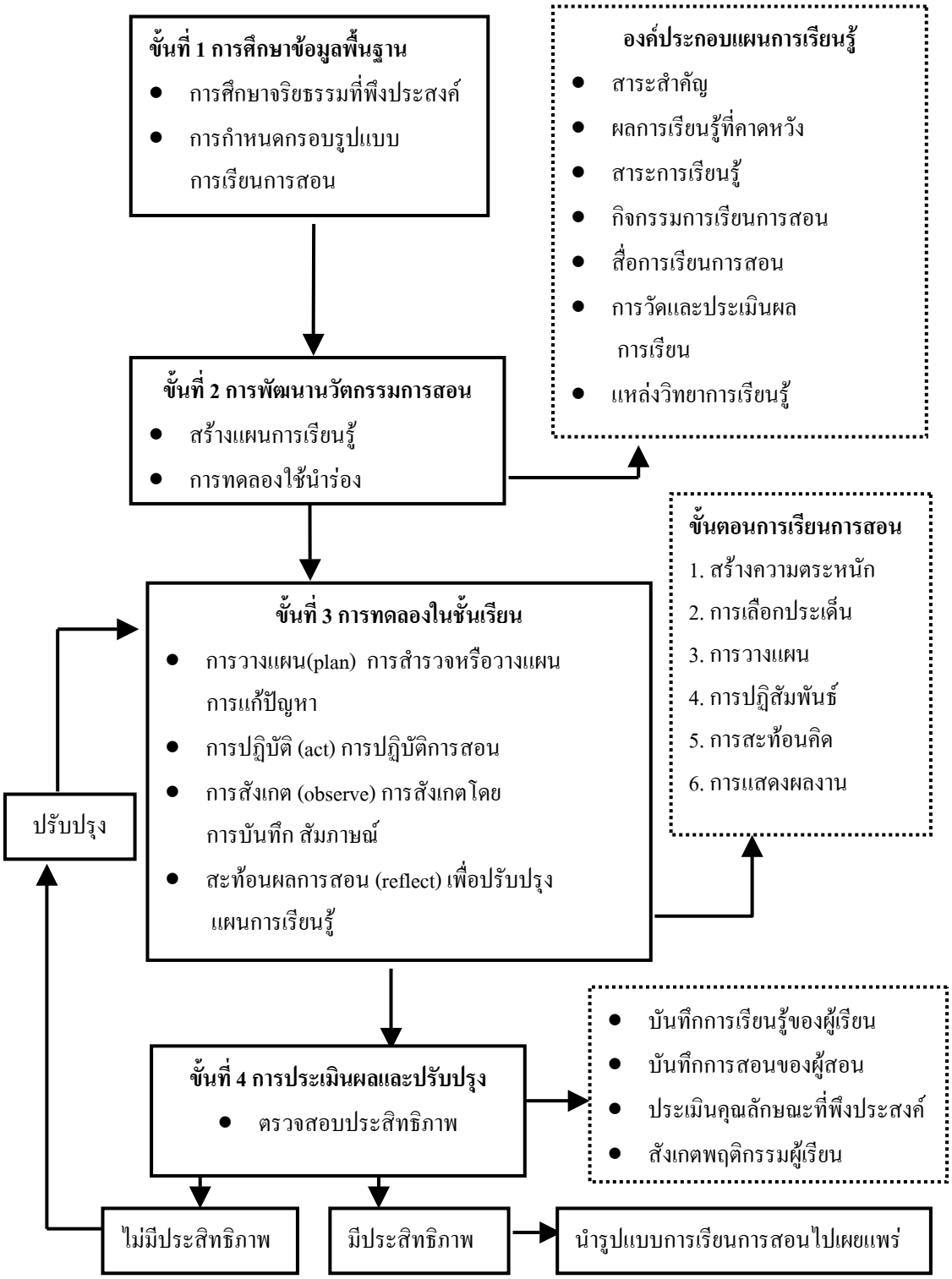

ภาพที่ 6 กระบวนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย

4. การพัฒนาแผนการเรียนรู้

วิธีดำเนินการ ได้แก่ การพัฒนาแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการจริยธรรม การตรวจสอบคุณภาพการปรับปรุงแก้ไข

4.1 ศึกษาหลักการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนจากเอกสาร งานวิจัยเพื่อกำหนดกรอบการเรียนการสอนแบบบูรณาการจริยธรรม และใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจริยธรรมเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยมีลำดับขั้นดังนี้

4.1.1 วิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา

4.1.2 กำหนดจุดประสงค์รายวิชา

4.1.3 กำหนดการเรียนการสอน

4.1.4 กำหนดรายละเอียดเนื้อหาที่สอน

4.2 วิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์รายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยกำหนดสาระการเรียนรู้เป็น 3 หน่วยการเรียน 10 แผนการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดในตาราง 8 ดังนี้

<u>ตารางที่ 8</u> การวิเคราะห์สาระการเรียนรู้รายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา	**คุณลักษณะและจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้าง**	**กิจกรรมการเรียนรู้**
หน่วยการเรียนที่ 1 พลังอำนาจแห่งตน		
แผนการเรียนรู้ที่ 1 ปณิธานครู	การครองคน	สัมภาษณ์ครูในอุดมคติ
แผนการเรียนรู้ที่ 2 ศักยภาพครู	การครองตน	อ่านหนังสือนอกเวลา
แผนการเรียนรู้ที่ 3 ครูเกียรติยศ	การครองตน	บันทึกประสบการณ์ความดี
แผนการเรียนรู้ที่ 4 ครูมืออาชีพ	การครองคน	เชิญครูแห่งชาติมาบรรยาย
หน่วยการเรียนที่ 2 รังสรรค์งานสอน		
แผนการเรียนรู้ที่ 5 แผนการเรียนรู้สร้างสรรค์	การมีจิตสำนึกสาธารณะ	การวางแผนการสอน
แผนการเรียนรู้ที่ 6 กลวิธีสอน	การครองงาน	การศึกษานอกสถานที่จากครูภูมิปัญญาล้านนา

ตารางที่ 8 (ต่อ)

รายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา	คุณลักษณะและจริยธรรมที่ต้องการที่เสริมสร้าง	กิจกรรมการเรียนรู้
แผนการเรียนรู้ที่ 7 นวัตกรรมการเรียนรู้	การครองงาน	การสร้างสื่อการสอนโดยใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
แผนการเรียนรู้ที่ 8 การประเมินคีมีคุณค่า	การครองตน	การฝึกปฏิบัติสมาธิ
หน่วยการเรียนที่ 3 เรียนรู้ร่วมกัน		
แผนการเรียนรู้ที่ 9 วิจัยในชั้นเรียน	การครองคน	การศึกษากรณีศึกษาในห้องเรียน
แผนการเรียนรู้ที่ 10 โครงงานศาสนาเพื่อสันติสุข	การมีจิตสำนึกสาธารณะ	การจัดโครงงานชุมชนศึกษาเพื่อศึกษาบทบาทของศาสนากับแก้ปัญหาชุมชน

4.3 การพัฒนาแผนการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ เครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนการสอน โดยนำจริยธรรมจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นในขั้นตอนที่ 1 มาบูรณาการสอดแทรกในแผนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแผนการเรียนรู้ที่มีลักษณะยืดหยุ่น สามารถปรับใช้ให้สอดคล้องตามความเหมาะสมของเวลาและสถานการณ์โดยคำนึงถึงความสนใจของผู้เรียน โดยแต่ละแผนการเรียนรู้ประกอบด้วย ชื่อแผนการเรียนรู้ จำนวนคาบ กำหนดการสอน วัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอน ได้แก่ การสร้างความตระหนัก การเลือกประเด็น การวางแผน การปฏิสัมพันธ์ การสะท้อนคิด การแสดงผลงาน

4.4 การจัดลำดับความสัมพันธ์ของเนื้อหาในแผนการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้จัดในรูปแบบของหน่วยการเรียนซึ่งมีส่วนประกอบดังนี้

4.4.1 ชื่อหน่วยการเรียน

4.4.2 ชื่อแผน

4.4.3 ระยะเวลา

4.4.4 สาระสำคัญ

4.4.5 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

4.4.6 สาระการเรียนรู้

4.4.7 กิจกรรมการเรียนการสอน

4.4.8 สื่อการเรียนรู้

4.4.9 การวัดและประเมินผล

4.4.10 แหล่งการเรียนรู้

การปรับปรุงรูปแบบครั้งที่ 1 เป็นการตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญร่วมกับผู้วิจัย

4.5 ผู้วิจัยนำแผนการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอผู้ร่วมวิจัยได้พิจารณาเห็นชอบ ได้แก่ แผนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดการจัดการเรียนการสอน หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมาย โครงสร้างเนื้อหา หน่วยการเรียนเครื่องมือประเมินผล กิจกรรมการเรียนการสอน และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับมหาบัณฑิตและมีประสบการณ์สอนทางด้านการเรียนการจริยธรรมในสถาบันอุดมศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี และยินดีให้ความร่วมมือกับผู้วิจัย จำนวน 9 คน (ภาคผนวก ก)

4.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแผนการเรียนรู้ พร้อมแบบประเมินและจดหมายเชิญไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ โดยใช้เวลาเก็บรวบรวมข้อมูล ประมาณ 4 สัปดาห์ ในระหว่างวันที่ 1- 30 เมษายน 2548 ผลการวิเคราะห์ค่า IOC ของแผนการเรียนรู้ได้แสดงในตารางที่ 9 ดังนี้

ตารางที่ 9 ค่าดัชนีความเหมาะสมของแผนการเรียนรู้และเอกสารประกอบการสอนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา

รายการประเมิน	ความคิดเห็น (9 คน)				
	เหมาะสม	ไม่แน่ใจ	ไม่เหมาะสม	IOC	รายการปรับปรุง
1. องค์ประกอบของแผนการเรียนรู้					
1.1 สาระสำคัญ					
1.2 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง					
1.3 สาระการเรียนรู้					
1.4 กิจกรรมการเรียนรู้					
1.5 สื่อการเรียนรู้					
1.6 การวัดและประเมินผล					
1.7 แหล่งเรียนรู้					
1.8 เอกสารประกอบการเรียนรู้					
แผนที่ 1 ปณิธานครู	8	1	0	0.89	
แผนที่ 2 ศักยภาพครู	8	1	0	0.89	
แผนที่ 3 ครูเกียรติยศ	8	1	0	0.89	
แผนที่ 4 ครูมืออาชีพ	9	0	0	1.00	
แผนที่ 5 แผนการเรียนรู้สร้างสรรค์	9	0	0	1.00	
แผนที่ 6 กลวิธีสอน	8	1	0	0.89	
แผนที่ 7 นวัตกรรมการเรียนรู้	8	1	0	0.89	
แผนที่ 8 การประเมินดีมีคุณค่า	9	0	0	1.00	
แผนที่ 9 วิจัยในชั้นเรียน	9	0	0	1.00	
แผนที่ 10 โครงงานศาสนาเพื่อสันติสุข	8	1	0	0.89	

ตารางที่ 9 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความคิดเห็น (9 คน)			IOC	รายการปรับปรุง
	เหมาะสม	ไม่แน่ใจ	ไม่เหมาะสม		
2. การพิจารณาความเหมาะสมของกิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่ส่งเสริมคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย					
2.1 การครองตน					
2.2 การครองคน					
2.3 การครองงาน					
2.4 การมีจิตสำนึกสาธารณะ					
กิจกรรมที่ 1 ครูในอุดมคติ	9	0	0	1.00	
กิจกรรมที่ 2 คุณค่าหนังสือนอกเวลา	8	1	0	0.89	
กิจกรรมที่ 3 บันทึกประสบการณ์ความดี	8	1	0	0.89	
กิจกรรมที่ 4 ครูแห่งชาติ	9	0	0	1.00	
กิจกรรมที่ 5 สำนึกดีสังคมดี	9	0	0	1.00	
กิจกรรมที่ 6 ครูภูมิปัญญาล้านนา	8	0	1	0.78	ข้อ 4.7 หน้า 125
กิจกรรมที่ 7 วันว่างวันเวลาที่สำคัญ	9	0	0	1.00	
กิจกรรมที่ 8 ปฏิบัติธรรมสร้างสมาธิ	8	1	0	0.89	
กิจกรรมที่ 9 ห้องเรียนศึกษา	8	0	1	0.78	ข้อ 4.7 หน้า 125
กิจกรรมที่ 10 ชุมชนศึกษา	8	1	0	0.89	

ตารางที่ 9 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความคิดเห็น (9 คน)			IOC	รายการปรับปรุง
	เหมาะสม	ไม่แน่ใจ	ไม่เหมาะสม		
3. การพิจารณาแบบประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพการจัดการเรียนการสอน					
แบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมเสริมประสบการณ์	9	0	0	1.00	
แบบสังเกตและบรรยากาศการเรียนการสอน	8	1	0	0.89	
แบบบันทึกผลการสอน	9	0	0	1.00	
แบบประเมินการนำเสนอผลงานในชั้นเรียน	8	1	0	0.89	
แบบประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม	9	0	0	1.00	
แบบประเมินการจัดป้ายนิเทศ	9	0	0	1.00	
แบบบันทึกการเรียนรู้	8	1	0	0.89	
แบบทดสอบแบบอัตนัยประยุกต์(MEQ) หน่วยที่ 1	7	0	2	0.56	ข้อ 4.8 หน้า 125
แบบทดสอบแบบอัตนัยประยุกต์(MEQ) หน่วยที่ 2	7	0	2	0.56	ข้อ 4.8 หน้า 125
แบบทดสอบแบบอัตนัยประยุกต์(MEQ) หน่วยที่ 3	7	0	2	0.56	ข้อ 4.8 หน้า 125
แบบประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน	8	1	0	0.89	

4.7 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความเหมาะสมของแผนการเรียนรู้ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นทุกประเด็นของแผนการเรียนรู้มีค่าความเหมาะสมมากกว่า 0.5 แสดงว่าแผนการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถนำไปจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยได้ และมีรายการที่ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน1 คนยังเห็นว่ามีประเด็นไม่เหมาะสมและได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงใน 2 ประเด็นดังต่อไปนี้คือ

4.7.1 กิจกรรมที่ 6 ครูภูมิปัญญาล้านนา ระบุข้อความ *"การครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ"* ไว้ในจุดมุ่งหมายการทำกิจกรรมเสริมประสบการณ์

4.7.2 กิจกรรมที่ 9 ห้องเรียนศึกษา ปรับข้อความในแนวคิดที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมจาก *"การมีมนุษยสัมพันธ์"* เป็น *"การครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ"*

4.8 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความเหมาะสมของแบบประเมินสอบแบบอัตนัยประยุกต์ จำนวน 3 หน่วยการเรียน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คนมีความเห็นสอดคล้องกันว่าเหมาะสมในทุกหน่วยการเรียน ซึ่งแสดงว่าแบบสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถนำไปใช้ได้ และมีรายการที่ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 2 คนที่ว่า ควรปรับข้อความจาก *"แบบทดสอบแบบอัตนัยประยุกต์"* เป็น *"แบบสอบอัตนัยประยุกต์"* ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวมาปรับปรุงและแก้ไขในพัฒนาแบบประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนในครั้งนี้ด้วย

<u>ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้</u>

วัตถุประสงค์ของการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนในขั้นนี้เป็นการพิจารณาขั้นตอนกิจกรรม การวัดและประเมินผลการเรียน ปัญหาที่เป็นอุปสรรค ผู้วิจัยนำรูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองใช้มีขั้นตอนดังนี้

1. การทดลองนำร่องภาคสนาม โดยผู้วิจัยได้นำร่องใช้แผนการเรียนรู้ที่ผ่านการประเมินของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว โดยผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการที่พัฒนาขึ้น และนำไปใช้ในห้องเรียนจากนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชั้นปีที่ 3-4 จำนวน 1 ห้องเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาลำดับขั้นตอน กิจกรรม การวัดและประเมินผลการเรียน และความเป็นไปได้ของการใช้เครื่องมือที่เป็นองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์จริง ดังมีรายละเอียดดังนี้

1.1 นักศึกษาอาสาสมัครที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชั้นปีที่ 3 -4 ปีการศึกษา 2547 ที่ลงทะเบียนเรียนภาคฤดูร้อน เนื่องจากเป็นกลุ่มตัวอย่างที่

มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะทดลองจริง นักศึกษากำลังศึกษาอยู่ในระดับเดียวกับกลุ่มที่จะศึกษา และเป็นนักศึกษาสังกัดคณะศึกษาศาสตร์ซึ่งมีสภาพแวดล้อมใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยเจาะจงกลุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาอาสาสมัคร จำนวน 22 คน (ภาคผนวก ข)

1.2 การทดลองนำร่องกับนักศึกษาผู้วิจัยได้นำแผนการเรียนรู้นำ 1 แผน และหน่วยการเรียนพลังอำนาจแห่งตน 4 แผน ไปทดลองนำร่องกับนักศึกษา โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ตามขั้นตอนที่ระบุในแผนการเรียนรู้ และใช้เวลาในการทดลองนำร่อง 2 สัปดาห์ ในระว่างวันที่ 1-15 พฤษภาคม 2548

1.3 ผลการศึกษานำร่องเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบการเรียนการสอนก่อนนำไปใช้จริง โดยได้ประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนที่นำร่องซึ่งใช้แบบประเมิน 5 ระดับ โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ดังนี้คือ 5 คะแนน หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด 4 หมายถึง พึงพอใจมาก 3 หมายถึง พึงพอใจปานกลาง 2 หมายถึง พึงพอใจน้อย 1 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยนำหนักคะแนนแบ่งออกเป็น 5 ระดับคือ

4.50- 5.00	หมายถึง	พึงพอใจมากที่สุด
3.50-4.49	หมายถึง	พึงพอใจมาก
2.50-3.49	หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
1.50-2.49	หมายถึง	พึงพอใจน้อย
1.00-1.49	หมายถึง	พึงพอใจน้อยที่สุด

ผลการประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนดังแสดงในตารางที่ 10 ดังนี้

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนของนักศึกษากลุ่มอาสาสมัคร

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D	ระดับความพึงพอใจ
1. ผู้สอนปฐมนิเทศและชี้แจงรายละเอียดการเรียนรู้รายวิชาที่ชัดเจน	4.82	0.40	มากที่สุด
2. นักศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้	4.36	0.50	มาก
3. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ครอบคลุม	4.54	0.67	มากที่สุด
4. นักศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดจุดปะสงค์	4.00	0.69	มาก
5. นักศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการเรียน	4.63	0.50	มากที่สุด
6. บุคลิกภาพของผู้สอนมีลักษณะเป็นกัลยาณมิตร	4.56	0.82	มากที่สุด
7. การยอมรับความคิดเห็นของผู้เรียน	4.56	0.60	มากที่สุด
8. การปรับเปลี่ยนวิธีการสอนตามสถานการณ์	4.64	0.52	มากที่สุด
9. ส่งเสริมและกระตุ้นผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายในการเรียน	4.75	0.50	มากที่สุด
10. แบบประเมินผลมีความชัดเจน ครอบคลุม	4.36	0.69	มาก
11. ผู้สอนมีการแจ้งแนวทางการประเมินก่อนเรียน	4.82	0.52	มากที่สุด
12. มีการประเมินผลการเรียนการสอนเป็นระยะต่อเนื่อง	4.25	0.50	มาก
รวมเฉลี่ย	4.62	0.50	มากที่สุด

2. การปฏิบัติการเรียนการสอนในห้องเรียน

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยทำการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนการสอนที่สามารถส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่เน้นการเรียนการสอนที่บูรณาการจริยธรรมโดยกำหนดให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะของผู้เรียน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนัก ขั้นที่ 2 การเลือกประเด็น ขั้นที่ 3 การวางแผน ขั้นที่ 4 การปฏิสัมพันธ์ ขั้นที่ 5 ขั้นสะท้อนคิด และขั้นที่ 6 ขั้นแสดงผลงาน

2.1 ทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถึง คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากนักศึกษา

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ทดลองใช้แผนการเรียนรู้ ผู้วิจัยเจาะจงเป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 058414 หลักการสอนวิชาศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 20 คน โดยผู้วิจัยศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเพศ คะแนนเฉลี่ยสะสม การศึกษาความคาดหวัง ความต้องการของผู้เรียน การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้สอน ในการจัดปฐมนิเทศการเรียนรู้

2.3 ผู้วิจัยและผู้สอนดำเนินการทดลองระหว่างเดือนมิถุนายน 2548 ถึงเดือนกันยายน 2548 โดยผู้วิจัย ผู้สอนและผู้เรียนได้ทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางจัดการเรียนการสอนตามแผนการเรียนรู้ในแผนการเรียนรู้นำเพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้เรียนเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการการจัดการเรียนการสอน 3 หน่วยการเรียน ซึ่งในหน่วยการเรียนที่ 1 และหน่วยการเรียนที่ 3 ผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนและผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตการสอน สำหรับหน่วยการเรียนที่ 2 ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนและผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้สังเกตการสอน มีการบันทึกผลการสอนทุกครั้ง และมีการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกหน่วยรวมทั้งสิ้น 6 ครั้ง โดยวัดหน่วยการเรียนละ 2 ครั้ง คือครั้งที่ 1 วัดหลังจากเสร็จสิ้นการเรียนการสอนทันหลังจบในแต่ละหน่วย และครั้งที่ 2 วัดหลังจากครั้งที่ 1 ไปแล้ว 4 สัปดาห์

2.4 หลังจากจบการสอนในแต่ละหน่วยการเรียนผู้วิจัยและผู้สอนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อเสนอแนวทางในการแก้ปัญหา ตรวจสอบการทำงานของผู้เรียนจากแฟ้มผลงาน อ่านบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียนและบันทึกการสอนของผู้สอนแล้วให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในการสอนครั้งต่อไป

2.5 ผู้วิจัยและผู้สอนทำการเก็บรวบรวมข้อมูลวัดผลสัมฤทธิ์ และประเมินคุณลักษณะจริยธรรมของนักศึกษาครั้งแรก และครั้งหลังในการเรียนของแต่ละหน่วยการเรียน ประเมินคุณลักษณะการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ และประเมินความพึงพอใจในการเรียนการสอนในสัปดาห์สุดท้ายของการจัดการเรียนการสอน

2.6 การปรับปรุงการเรียนการสอน ได้จากการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลคะแนนร่องรอยการเรียนรู้ที่เป็นผลงานรายบุคคลและผลงานของกลุ่ม แบบสังเกตพฤติกรรมและบรรยากาศการเรียนการสอน บันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน และบันทึกการเรียนการสอนของผู้สอน

<u>ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุง</u>

การดำเนินงานในขั้นนี้เป็นการประเมินผลรวมของทุกขั้นตอนเพื่อรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพตลอดจนข้อเสนอแนะสำหรับนำไปปรับปรุงในส่วนที่ยังบกพร่องอยู่เพื่อให้ได้รูปแบบการเรียนการสอนฉบับสมบูรณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ คือ

1. การประมวลผลข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1.1 นำคะแนนทดสอบจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาเปรียบเทียบค่าความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยครั้งแรกและครั้งหลังในการทดลองใช้รูปแบบ

1.2 นำข้อมูลที่ได้จากคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยมาเปรียบเทียบความแตกต่างของผลคะแนนครั้งแรกและคะแนนครั้งหลังจากการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน

1.3 ข้อมูลที่ได้จากการประเมินพฤติกรรมของนักศึกษานำมาเปรียบเทียบ 3 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 คะแนนจากการประเมินในสัปดาห์ที่ 8 ครั้งที่ 2 คะแนนจากการประเมินในสัปดาห์ที่ 16 และครั้งที่ 3 คะแนนจากการประเมินหลังจากการประเมินครั้งที่ 2 ไปแล้ว 4 สัปดาห์เพื่อวัดความคงทนพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา

1.4 นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มของผู้เรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนมาหาค่าความถี่ร้อยละ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นข้อมูลจากการป้อนกลับของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่สะท้อนการปฏิบัติการเรียนการสอนทั้งของผู้เรียนและผู้สอน แล้วนำมาวิเคราะห์อภิปรายหาแนวทางแก้ไข ปรับปรุงขั้นตอนการสอนโดยใช้ข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมและบรรยากาศการเรียนการสอน ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน การบันทึกการสอนของผู้สอนและนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประเมินผลการปฏิบัติและนำไปใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน สำหรับวิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ของ สุภางค์ (2540)

การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจำนวน 17 ชุด ดังต่อไปนี้

1. แบบสอบถามจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่สอดคล้องกับปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ภาคผนวก ข)

2. แบบประเมินรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย เป็นเครื่องมือที่ใช้สอบถามสอบความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอน (ภาคผนวก ข)

3. แบบประเมินแผนการเรียนรู้รายวิชาหลักการสอนวิชาศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา (ภาคผนวก ข)

4. แบบสอบอัตนัยประยุกต์ มีจุดประสงค์เพื่อทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเนื้อหาโดยรวมในแต่ละหน่วยการเรียนโดยประเมินครั้งแรกและครั้งหลังในการใช้รูปแบบการเรียนการสอน (ภาคผนวก ข)

5. แบบประเมินคุณลักษณะการครองตน มีจุดประสงค์เพื่อประเมินพฤติกรรมการควบคุมตนเองในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน (ภาคผนวก ข)

6. แบบประเมินคุณลักษณะการครองคน มีจุดประสงค์เพื่อประเมินความร่วมมือในการเรียนรู้และช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ของผู้เรียน (ภาคผนวก ข)

7. แบบประเมินคุณลักษณะการครองงาน มีจุดประสงค์เพื่อประเมินพฤติกรรมการทำงานของผู้เรียนในการทำงานทั้งกระบวนกลุ่มและคุณภาพของผลงานที่นำเสนอโดยทำการประเมินในระหว่างการนำเสนอผลงานของผู้เรียน (ภาคผนวก ข)

8. แบบประเมินคุณลักษณะการมีจิตสำนึกสาธารณะ มีจุดประสงค์เพื่อประเมินความเสียสละและความร่วมมือในการปฏิบัติงานกลุ่มของผู้เรียน (ภาคผนวก ข)

9. แบบประเมินพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีจุดประสงค์เพื่อประเมินการพัฒนาพฤติกรรมของนักศึกษาหลังจากที่ได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนในสัปดาห์ที่ 8 สัปดาห์ที่ 16 และหลังจากสัปดาห์ที่ 16 ไปแล้ว 4 สัปดาห์ (ภาคผนวก ข)

10. แบบสังเกตพฤติกรรมและบรรยากาศการเรียนการสอน มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสภาพที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอน ตรวจสอบการเรียนรู้ของผู้เรียน การปฏิบัติการสอนของผู้สอน (ภาคผนวก ฉ)

11. แบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นบันทึกที่ผู้เรียนเขียนเพื่อสะท้อนภาพของตนเองในการเรียนทั้งความรู้ ความคิด ความรู้สึกที่มีต่อสภาพการเรียนการสอนตามรูปแบบ (ภาคผนวก ฉ)

12. แบบบันทึกผลการสอน มีจุดประสงค์เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงข้อบกพร่องในการเรียนการสอนชั่วโมงถัดไป (ภาคผนวก ฉ)

13. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวการจัดการเรียนการสอน มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนแสดงควารู้สึกต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน

14. แบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมเสริมประสบการณ์ มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการลงมือปฏิบัติกิจกรรม

15. แบบประเมินการนำเสนอผลงานในชั้นเรียน มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินในระหว่างที่มีการเรียนการสอน

16. แบบประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน

17. แบบประเมินการจัดป้ายนิเทศ มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้จัดแสดงผลงานที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า

<u>การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย</u>

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีวิธีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือต่างๆ ดังนี้

1. แบบสอบถามความต้องการจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย ตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีขั้นตอนสร้างดังนี้

1.1 ศึกษาจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครู คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ

1.2 สร้างแบบสอบถามปลายเปิดที่ครอบคลุมจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างและพฤติกรรมจริยธรรมที่ต้องการสำหรับนักศึกษาครู

1.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อประธานและกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำและตรวจสอบความชัดเจนทางภาษา ความถูกต้องและเนื้อหาสาระ

1.4 นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาเพื่อนำมาปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง

2. แบบประเมินรูปแบบการเรียนการสอน มีขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารตำรา งานวิจัย เพื่อกำหนดกรอบองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วย จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

2.2 สร้างแบบประเมินรูปแบบการเรียนการสอนและนำเสนอให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นชอบ

2.3 นำแบบประเมินรูปแบบการเรียนการสอนผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเหมาะสม เกี่ยวกับประเด็น แนวคิดรูปแบบการเรียนการสอน หลักการของรูปแบบการสอน จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล โดยพิจารณาตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมขององค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน ถ้าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเหมาะสม กำหนดคะแนนเป็น +1 ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าไม่แน่ใจ กำหนดคะแนนเป็น 0 และผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าไม่เหมาะสม กำหนดคะแนนเป็น -1

2.4 นำผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญไปหาค่า IOC และทุกประเด็นมีค่า IOC มากกว่า 0.50

2.5 นำกรอบรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแผนการเรียนรู้

3. การตรวจสอบคุณภาพของแผนการเรียนรู้และเอกสารประกอบการเรียนการสอน มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 วิเคราะห์คำอธิบายรายวิชาหลักการสอนวิชาศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดจุดประสงค์รายวิชา เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินการเรียน และแหล่งวิทยาการเรียนรู้

3.2 นำแผนการเรียนรู้ จำนวน 3 หน่วยการเรียน 10 แผนการเรียนรู้เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณา เมื่อผ่านการพิจารณาเบื้องต้นแล้วนำไปปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา

3.3 นำแผนการเรียนรู้ที่ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญแล้วมาใช้เป็นกรอบในการสร้างแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย

3.4 การตรวจสอบความสอดคล้ององค์ประกอบของแผนการเรียนรู้ ประกอบด้วย จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน การประเมินผล แหล่งการเรียนรู้ โดยพิจารณาพิจารณาตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของแผนการเรียนรู้ ถ้าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเหมาะสม กำหนดคะแนนเป็น +1 ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าไม่แน่ใจ กำหนดคะแนนเป็น 0 และผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าไม่เหมาะสม กำหนดคะแนนเป็น -1

3.5 นำผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ทุกประเด็นมากกว่า 0.50 แสดงว่าแผนการเรียนรู้มีความเหมาะและสามารถนำไปใช้สอนจริงได้

3.6 นำแผนการเรียนรู้ไปใช้ทดลองสอนนำร่องกับนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 1 หน่วยการเรียน 4 แผนการเรียนรู้

3.7 ประเมินความพึงพอใจเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอน นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนซึ่งพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ยที่ระดับ 4.62

3.8 ผู้วิจัยและผู้สอนนำแผนการเรียนรู้มาปรับปรุงเพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

4. แบบสอบอัตนัยประยุกต์ มีขั้นตอนการสร้างดังต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์จุดประสงค์และเนื้อหารายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อประเมินให้ครอบคลุมคุณลักษณะการครองตน การครองคน

การครองงาน และการจิตสำนึกสาธารณะ

4.2 สร้างแบบสอบอัตนัยประยุกต์ (modified essay question: MEQ) จำนวน 3 หน่วยการเรียน โดยสร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดด้วยการสร้างสถานการณ์ให้สอดคล้องกับเนื้อหาในแต่ละหน่วยการเรียนแล้วกำหนดข้อความสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนเขียนตอบสั้นๆ เฉพาะที่สำคัญ ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแต่ละข้อ จำนวน 10 ข้อ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบในละหน่วยการเรียนโดยกำหนดจำนวนข้อของแบบสอบในแต่ละหน่วย คือ หน่วยที่ 1 จำนวน 4 ข้อ หน่วยที่ 2 จำนวน 4 ข้อ และหน่วยที่ 3 จำนวน 2 ข้อ ซึ่งแบบสอบแต่ละหน่วยการเรียนผู้วิจัยได้วิเคราะห์และแสดงไว้ในตารางที่ 11 ดังนี้

<u>ตารางที่ 11</u> การวิเคราะห์แบบสอบอัตนัยประยุกต์รายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ชื่อหน่วย	สถานการณ์	ข้อคำถาม	คุณลักษณะบัณฑิตตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่			
			ครองตน	ครองคน	ครองงาน	จิตสำนึกสาธารณะ
หน่วยที่ 1 พลังอำนาจ	• เด็กชายชรินทร์ กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขาไม่ชอบเข้าเรียนวิชาพระพุทธศาสนา อาจารย์เมตตาซึ่งเป็นครูประจำชั้นได้เรียกมาสอบถามสาเหตุ จึงทราบว่าที่เขาหนีเรียนเพราะนั่งเรียนวิทยาศาสตร์กับเพื่อนเพราะเขาชอบทดลองและครูให้นักเรียนได้ค้นคว้าทางเว็บไซต์ แต่วิชาพระพุทธศาสนานั้นครูให้แต่ท่องจำถ้าท่องไม่ได้ครูก็ชอบตำหนิว่าโง่จึงทำให้เขาไม่ชอบเข้าเรียน	1.1 จงอธิบายลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียนมีแบบใดบ้างและจากสถานการณ์ลักษณะการเรียนรู้ของเด็กชายชรินทร์เป็นแบบใด	✓	✓		
		1.2 จากสถานการณ์คุณธรรมที่ครูควรใช้ในการปรับพฤติกรรมการสอนของครูวิชาพระพุทธศาสนาคืออะไรและเสนอแนวทางที่นำคุณธรรมไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนได้อย่างไร		✓	✓	✓
		1.3 จากข้อมูลครูควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาอย่างไร	✓		✓	
		1.4 จากข้อมูลลักษณะหน่วยการเรียนมีองค์ประกอบใดบ้างและลักษณะหน่วยที่บูรณาการระหว่างวิชาพระพุทธศาสนาและวิชาอื่นๆ ควรมีลักษณะอย่างไร		✓	✓	
หน่วยที่ 2 รังสรรค์งานสอน	• อาจารย์ธีรเดชซึ่งเป็นครูบรรจุใหม่ได้รับมอบหมายให้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้บริหารโรงเรียนได้แนะนำให้อาจารย์ธีรเดชจัดทำแผนการสอนแบบบูรณาการที่เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ มีการนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน เน้นที่การประเมินเพื่อพัฒนาและพัฒนาการเรียน	2.1 จากสถานการณ์กลวิธีสอนที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีอะไรบ้าง		✓	✓	✓

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ชื่อหน่วย	สถานการณ์	ข้อคำถาม	คุณลักษณะบัณฑิตตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่			
			ครองตน	ครองคน	ครองงาน	จิตสำนึกสาธารณะ
	การสอนและครูผู้สอนต้องจัดทำเอกสารประกอบการสอนขึ้นเองเนื่องจากเป็นหลักสูตรใหม่ที่โรงเรียนต้องดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน	2.2 จากสถานการณ์ให้ท่านออกแบบแผนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่บูรณาการจริยธรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ	✓	✓	✓	✓
		2.3 จากสถานการณ์ให้ท่านอธิบายขั้นตอนการผลิตสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและเสนอแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT)	✓		✓	✓
		2.4 จากสถานการณ์เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงมีอะไรบ้างและออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ในแผนการสอน		✓	✓	✓
หน่วยที่ 3 เรียนรู้ร่วมกัน	• อาจารย์พนิดาเป็นครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมาหลายปี อาจารย์พนิดาสังเกตว่าพฤติกรรมของนักเรียนขาดความรับผิดชอบในการเรียนมาก เช่น เข้าห้องเรียนสาย แต่งกายไม่เรียบร้อย ส่งงานไม่ตรงเวลา มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ	3.1 จากสถานการณ์ถ้าท่านเป็นอาจารย์พนิดาจะแก้ปัญหานี้อย่างไร โดยให้ออกแบบงานวิจัยในชั้นเรียนเพื่อศึกษากรณีศึกษา	✓	✓		✓
		3.2 จากสถานการณ์ท่านจะจัดโครงงานใดบ้างเพื่อจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาในแก้ปัญหาและเขียนโครงการ 1 โครงการ			✓	✓

4.3 นำแบบสอบอัตนัยประยุกต์เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาเบื้องต้น เมื่อผ่านการพิจารณาแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

4.4 นำแบบสอบอัตนัยประยุกต์ที่ผ่านการปรับปรุงแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญโดยพิจารณาพิจารณาตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของแบบสอบ ถ้าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเหมาะสม กำหนดคะแนนเป็น +1 ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าไม่แน่ใจ กำหนดคะแนนเป็น 0 และผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าไม่เหมาะสม กำหนดคะแนนเป็น -1

4.5 นำผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญไปหาค่าดัชนีความเหมาะสม(IOC) ได้ค่าดัชนีความเหมาะสมของแบบทดสอบมากกว่า 0.50

4.6 นำแบบสอบไปให้นักศึกษาที่เคยเรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 5 คน ทำแบบทดสอบเพื่อรวบรวมคำตอบที่เป็นไปได้และเวลาในการตอบแต่ละข้อ ซึ่งผู้วิจัยจะได้ปรับเวลาในการสอบของนักศึกษา โดยกำหนดเวลามากกว่าเวลาที่กลุ่มนักศึกษาที่เคยเรียนทำข้อสอบเสร็จร้อยละ 30 (พวงแก้ว, 2532) ได้เวลาในการทำแบบสอบทั้ง 3 หน่วยการเรียน 10 ข้อ ดังแสดงในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 เวลาที่ใช้ในการทำแบบทดสอบอัตนัยประยุกต์รายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษาและแสดงเวลาที่ปรับแล้ว

ผู้ทำข้อสอบ	เวลาที่ใช้การทำแบบสอบอัตนัยประยุกต์ของนักศึกษา(นาที)									
	หน่วยที่ 1				หน่วยที่ 2				หน่วยที่ 3	
	ข้อ1	ข้อ2	ข้อ3	ข้อ4	ข้อ1	ข้อ2	ข้อ3	ข้อ4	ข้อ1	ข้อ2
นักศึกษาคนที่ 1	2	3	2	11	2	11	2	11	10	11
นักศึกษาคนที่ 2	3	3	2	11	3	11	3	11	11	11
นักศึกษาคนที่ 3	3	4	4	11	3	11	4	11	11	11
นักศึกษาคนที่ 4	3	4	5	12	3	13	4	14	11	14
นักศึกษาคนที่ 5	4	4	5	14	4	14	4	15	15	15
ค่าเฉลี่ยเวลาที่ทดสอบ	3.50	4	4.50	11.50	3.50	11.50	4	11.50	11.50	11.50
เวลาที่เพิ่ม 30 %	1.05	1.20	1.35	3.45	1.05	3.45	1.20	3.45	3.45	3.45
เวลาที่ปรับแล้ว	4.55	5.20	5.35	14.95	4.55	14.95	5.20	14.95	14.95	14.95
เวลาที่ใช้ทดสอบจริง	5	5	5	15	5	15	5	15	15	15

4.7 นำแบบสอบอัตนัยประยุกต์ ไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbrach's) ทั้งแบบสอบครั้งแรกและแบบสอบครั้งหลังโดยแบบสอบครั้งแรกมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.732 สำหรับแบบทดสอบครั้งหลังมีค่า 0.724

4.8 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบที่มีการวัดซ้ำ โดยนำคะแนนสอบครั้งแรกและครั้งหลังมาหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ตามสูตรของเพียร์สัน (พวงแก้ว, 2532) ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.89

5. แบบประเมินคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยของนักศึกษา ประกอบด้วยแบบประเมินคุณลักษณะ 4 ด้าน คือ แบบประเมินคุณลักษณะการครองตน แบบประเมินคุณลักษณะการครองคน แบบประเมินคุณลักษณะการครองงาน แบบประเมินคุณลักษณะการมีจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

5.1 วิเคราะห์พฤติกรรมจริยธรรมในด้านการครองตน การครองคน การครองงานและการมีจิตสำนึกสาธารณะที่สามารถประเมินจากการสังเกตได้ โดยวิเคราะห์จากการศึกษาจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างในขั้นตอนที่ 1

5.2 นำพฤติกรรมคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในด้านการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาเพื่อเป็นข้อกระทงในการสร้างแบบประเมิน

5.3 สร้างแบบประเมินคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยของนักศึกษากำหนดเป็นคะแนน 5 ระดับ คือ 5 หมายถึง ดีมาก 4 หมายถึง ดี 3 หมายถึง ปานกลาง 2 หมายถึง พอใช้ 1 หมายถึง ควรปรับปรุง

5.4 นำแบบประเมินคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยที่สร้างขึ้นไปให้คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นชอบและนำไปปรับปรุง

5.5 นำแบบประเมินคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยที่ผ่านการปรับปรุงแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ โดยพิจารณาพิจารณาตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความสอดคล้องของแบบประเมิน ถ้าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าสอดคล้อง กำหนดคะแนนเป็น +1 ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าไม่แน่ใจ กำหนดคะแนนเป็น 0 และผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าไม่สอดคล้อง กำหนดคะแนนเป็น -1

5.6 นำผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง(IOC) ได้ค่า IOC ของแบบประเมินทั้ง 4 ด้าน ผลการพิจารณาทุกข้อในแต่ละด้านได้ค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.50 แสดงว่าประเด็นรายการพฤติกรรมสามารถนำไปประเมินคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยได้ผลค่าดัชนีได้แสดงในตารางที่ 13 ดังนี้

<u>ตารางที่ 13</u> ค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญในการประเมินแบบประเมินคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย

รายการประเมิน	ความคิดเห็น (9 คน)			IOC	รายการปรับปรุง
	สอดคล้อง	ไม่แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง		
1. การครองตน หมายถึง พฤติกรรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในเรื่อง ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และความประหยัด					
1.1 วางแผนการแสวงหาความรู้ตามข้อตกลงของกลุ่ม	8	1	0	0.89	
1.2 เข้าห้องเรียนตรงเวลาอย่างสม่ำเสมอ	9	0	0	1.00	
1.3 แต่งกายสุภาพถูกต้องตามระเบียบของมหาวิทยาลัย	9	0	0	1.00	
1.4 ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อข้อมูลที่กลุ่มนำเสนอด้วยความสนใจ	8	1	0	0.89	
1.5 พึ่งตนเองในการแสวงหาความรู้ตามที่ได้รับมอบหมาย	7	1	1	0.67	ปรับ “ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย”
1.6 ระบุชื่อเจ้าของผลงานที่นำมาใช้อ้างอิงทุกครั้ง	9	0	0	1.00	
1.7 ประเมินตนเองเพื่อปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น	9	0	0	1.00	
1.8 ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กลุ่มกำหนดอย่างเคร่งครัด	9	0	0	1.00	
2. ด้านการครองคน หมายถึง พฤติกรรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในเรื่อง ความมีเมตตากรุณา ความยุติธรรมและความมีนุษยสัมพันธ์					
2.1 เสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม	9	0	0	1.00	
2.2 กริยาสุภาพแสดงอารมณ์ที่เหมาะสมในการเสนอข้อมูล	8	1	0	0.89	
2.3 พูดเพื่อตัดสินปัญหาในกลุ่มด้วยการประนีประนอม	8	1	0	0.89	
2.4 ยอมรับความสามารถของสมาชิกกลุ่มด้วยความจริงใจ	9	0	0	1.00	
2.5 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นด้วยความกระตือรือร้น	9	0	0	1.00	
2.6 ไม่เพิกเฉยหรือทำงานอื่นในการทำกิจกรรมกลุ่ม	9	0	0	1.00	
2.7 ส่งเสริมกำลังใจให้คำแนะนำปรึกษาแก่สมาชิกกลุ่ม	8	1	0	0.89	
2.8 ประเมินผลงานสมาชิกกลุ่มด้วยความยุติธรรม	9	0	0	1.00	

ตารางที่ 13 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความคิดเห็น (9 คน)			IOC	รายการปรับปรุง
	สอดคล้อง	ไม่แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง		
3. คุณลักษณะการครองงาน หมายถึง พฤติกรรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในเรื่อง ความรับผิดชอบ และความมุ่งมั่นอดทน					
3.1 แสดงความอดทนในการทำงานโดยไม่ละทิ้งงาน	9	0	0	1.00	
3.2 รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มจนสำเร็จ	9	0	0	1.00	
3.3 มีสติควบคุมอารมณ์ในการทำงาน	8	1	0	0.89	
3.4 รับฟังการประเมินผลงานตามที่กลุ่มเสนอแนะด้วยความเต็มใจ	9	0	0	1.00	
3.5 วางแผนการทำงานกลุ่มเพื่อกำหนดขั้นตอนการเรียนรู้	8	1	0	0.89	
3.6 ปฏิบัติงานตามขั้นตอนด้วยความละเอียดรอบคอบ	8	1	0	0.89	
3.7 ร่วมมือตรวจสอบและปรับปรุงผลงานกลุ่มด้วยความตั้งใจ	9	0	0	1.00	
3.8 ผลงานที่ปฏิบัติมีคุณภาพสำเร็จตามกำหนด	9	0	0	1.00	
4. ด้านการมีจิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง พฤติกรรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในเรื่อง ความเสียสละและความสามัคคี					
4.1 การใช้สิ่งของและวัสดุอย่างคุ้มค่าและเหมาะสม	9	0	0	1.00	
4.2 รับอาสาทำกิจกรรมบริการรับใช้ส่วนรวมอยู่เสมอ	8	1	0	0.89	
4.3 แสดงให้เห็นว่ามีการปิดไฟเมื่อเลิกใช้ทุกครั้ง	9	0	0	1.00	
4.4 อุทิศเวลาให้กลุ่มในการปฏิบัติกิจกรรมด้วยความเต็มใจ	8	1	0	0.89	
4.5 แลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับปัญหาสังคมในท้องถิ่น	7	1	1	0.67	ปรับ “แลกเปลี่ยนความรู้เพื่อเสนอแนวทางแก้ปัญหาในสังคมและท้องถิ่น”
4.6 ทำงานช่วยเหลือกลุ่มด้วยความกระตือรือร้น	8	1	0	0.89	
4.7 ร่วมมือกันแสดงความคิดเห็นเพื่อวางแผนการทำงานกลุ่ม	8	1	0	0.89	
4.8 ยอมรับการวิพากษ์เพื่อปรับปรุงผลงานกลุ่ม	8	1	0	0.89	

5.7 ผลการพิจารณาแบบประเมินคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย มีผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะให้มีการปรับปรุงข้อความให้เหมาะสม ใน 2 ประเด็น คือ 1) *"พึ่งตนเองในการแสวงหาความรู้ตามที่ได้รับมอบหมาย"* ปรับเป็น *"ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย"* 2) *"แลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับปัญหาสังคมในท้องถิ่น"* ปรับเป็น *"แลกเปลี่ยนความรู้เพื่อเสนอแนวทางแก้ปัญหาในสังคมและท้องถิ่น"* ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับตามข้อเสนอแนะแล้ว

5.8 นำแบบประเมินไปใช้ประเมินคุณลักษณะของนักศึกษาในด้าน การครองตน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ เพื่อกระตุ้นให้นักศึกษามีการปรับพฤติกรรมคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย โดยใช้แบบประเมินต่อไปนี้

5.8.1 แบบประเมินคุณลักษณะการครองตน

5.8.2 แบบประเมินคุณลักษณะการครองคน

5.8.3 แบบประเมินคุณลักษณะการครองงาน

5.8.4 แบบประเมินคุณลักษณะการมีจิตสำนึกสาธารณะ

6. แบบประเมินพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาที่สอดคล้องกับปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

6.1 สังเคราะห์พฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ในแบบประเมินคุณลักษณะการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะมาเป็นกรอบในการสร้างแบบประเมินคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

6.2 นำพฤติกรรมจริยธรรมในข้อ 6.1 มาสร้างแบบประเมินพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาโดยนำแบบประเมินของลิเคอร์ท (Likert) มาประยุกต์ใช้ในการสร้างแบบประเมินเพื่อให้สอดคล้องกับงานวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับแบบสอบถามเป็นมาตราประมาณค่า 4 ระดับ คือ จริงมากที่สุด จริงมาก จริงบางครั้ง ไม่จริง ข้อความในการพิจารณาเพื่อประเมินพฤติกรรมมีทั้งด้านบวกและด้านลบโดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

ถ้ามาตรประเมินคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยที่มีข้อความด้านบวก

จริงมากที่สุด	ให้	4	คะแนน
จริงมาก	ให้	3	คะแนน
จริงบางครั้ง	ให้	2	คะแนน
ไม่จริง	ให้	1	คะแนน

ถ้ามาตรประเมินคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยที่มีข้อความด้านลบ

จริงมากที่สุด	ให้	1	คะแนน
จริงมาก	ให้	2	คะแนน
จริงบางครั้ง	ให้	3	คะแนน
ไม่จริง	ให้	4	คะแนน

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยน้ำหนักคะแนนแบ่งออกเป็น 3 ระดับตามเกณฑ์ของกรมวิชาการดังนี้คือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2539)

คะแนน 61-75	ร้อยละ 76-100	หมายถึง	พฤติกรรมการปฏิบัติระดับดี
คะแนน 41-60	ร้อยละ 51-76	หมายถึง	พฤติกรรมการปฏิบัติระดับพอใช้
คะแนน 1-40	ร้อยละ 1-50	หมายถึง	พฤติกรรมการปฏิบัติระดับควรปรับปรุง

6.3 นำแบบประเมินพฤติกรรมจริยธรรมที่สร้างขึ้นไปให้คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นชอบและนำไปปรับปรุง

6.4 นำแบบประเมินพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาที่ผ่านการเห็นชอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญ (ภาคผนวก ก) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา พิจารณาตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของแบบประเมินพฤติกรรมจริยธรรม ถ้าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเหมาะสม กำหนดคะแนนเป็น +1 ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าไม่แน่ใจ กำหนดคะแนนเป็น 0 และผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าไม่เหมาะสม กำหนดคะแนนเป็น -1

6.5 นำผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง(IOC) ผลการพิจารณาจำนวน 20 รายการได้ค่าดัชนีความสอดคล้องทุกรายการมากกว่า 0.50 แสดงข้อความทั้ง 20 รายการสามารถนำไปวัดพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาได้ และผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องในแต่ละรายการได้แสดงในตารางที่ 14 ดังนี้

<u>ตารางที่ 14</u> ค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญในการประเมินแบบประเมินพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา

รายการประเมิน	ความคิดเห็น (9 คน)			IOC	รายการปรับปรุง
	สอดคล้อง	ไม่แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง		
1. ฉันปฏิบัติงานตามขั้นตอนอยู่เสมอ	7	1	1	0.67	ปรับ “ขั้นตอนที่วางแผนไว้อยู่เสมอ
2. การให้เพื่อนทำรายงานให้เป็นบางครั้งฉันว่าไม่ใช่เรื่องเสียหายอะไร	9	0	0	1.00	
3. การเก็บรักษาและใช้อุปกรณ์ในการเรียนอย่างคุ้มค่าเป็นเรื่องปกติสำหรับฉัน	9	0	0	1.00	
4. ฉันเคยลาป่วยเพื่อไม่ต้องเข้าเรียนเพราะไม่มีงานส่งอาจารย์ผู้สอน	7	1	1	0.67	ไม่ระบุเหตุผล
5. ฉันไม่ชอบปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ขัดแย้งกับความเคยชินของฉัน	9	0	0	1.00	
6. ฉันยินดีที่จะทำงานกลุ่มมากกว่าการทำงานคนเดียว	9	0	0	1.00	
7. การกล่าวตำหนิเพื่อนให้ผู้อื่นได้รับรู้เป็นการแสดงความจริงใจของฉัน	8	1	0	0.89	
8. การแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่นเป็นเรื่องที่เสียเวลาสำหรับฉัน	9	0	0	1.00	
9. การกล่าวชมเชยคนที่มีความสามารถเป็นเรื่องที่ฉันลำบากใจ	9	0	0	1.00	
10. ฉันเชื่อว่าให้คำแนะนำอย่างตรงไปตรงมาจะทำให้ผลงานมีคุณภาพ	9	0	0	1.00	

ตารางที่ 14 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความคิดเห็น (9 คน)			IOC	รายการปรับปรุง
	สอดคล้อง	ไม่แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง		
11. ฉันยอมรับว่าบ่อยครั้งที่ฉันมีความรับผิดชอบค่อนข้างน้อยในการทำงาน	9	0	0	1.00	
12. ฉันมีความมั่นใจว่าฉันทำได้สำเร็จแม้จะเป็นงานที่ยากและต้องใช้เวลานาน	9	0	0	1.00	
13. เมื่อเผชิญกับอุปสรรคการทำงานฉันพยายามหาสาเหตุเพื่อแก้ไขจนสำเร็จ	9	0	0	1.00	
14. การทำงานตามขั้นตอนด้วยความรอบคอบเป็นเรื่องที่ยากสำหรับฉัน	9	0	0	1.00	
15. ฉันไม่ชอบให้ใครมาวิพากษ์วิจารณ์ผลงานของฉัน	9	0	0	1.00	
16. ฉันยินดีร่วมมือทำกิจกรรมส่วนรวมถึงแม้จะต้องเสียประโยชน์ส่วนตัวบ้าง	9	0	0	1.00	
17. ฉันรู้สึกว่ากิจกรรมชมรมบำเพ็ญประโยชน์ของมหาวิทยาลัยนั้นไร้สาระ	8	1	0	1.00	
18. ฉันใช้เวลาว่างที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นอยู่เสมอ	7	1	1	1.00	ปรับ “อย่างคุ้มค่าและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นอยู่เสมอ”
19. ฉันยอมรับว่าการเอาเปรียบผู้อื่นบ้างเป็นเรื่องปกติของคนที่อยู่ร่วมกัน	8	1	0	0.89	
20. ฉันเต็มใจที่จะปฏิบัติตามการตัดสินใจของมติกลุ่มถึงแม้จะไม่เห็นด้วย	8	1	0	0.89	

6.4 ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญพบว่า มีประเด็นที่ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะ มี 3 ประเด็นดังนี้

6.4.1 ปรับข้อความจาก *"ฉันปฏิบัติงานตามขั้นตอนอยู่เสมอ"* เป็น *"ขั้นตอนที่วางแผนไว้อยู่เสมอ"*

6.4.2 ปรับข้อความ *"ฉันเคยลาป่วยเพื่อไม่ต้องเข้าเรียนเพราะไม่มีงานส่งอาจารย์ผู้สอน"* ซึ่งผู้เชี่ยวชาญไม่ระบุเหตุผล

6.5.3 ปรับข้อความจาก *"ฉันใช้เวลาว่างที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นอยู่เสมอ"* เป็น *"ฉันใช้เวลาว่างอย่างคุ้มค่าและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นอยู่เสมอ"* ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงในแบบประเมินเพื่อนำไปใช้กับนักศึกษา

6.5 นำแบบประเมินที่ปรับปรุงแล้วไปหาค่าความชื่อมั่นด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1971) โดยนำไปทดลองกับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินเท่ากับ 0.89

6.5 ปรับปรุงแก้ไขและนำแบบประเมินไปใช้กับนักศึกษาครั้งที่ 1 ในสัปดาห์ที่ 8 และครั้งที่ 2 สัปดาห์ที่ 16 และครั้งที่ 3 ประเมินหลังการประเมินครั้งที่ 2 ไปแล้ว 4 สัปดาห์ เพื่อประเมินความคงทนของพฤติกรรมจริยธรรม

7. แบบสังเกตพฤติกรรมและบรรยากาศการเรียนการสอน มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

7.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสังเกตและกำหนดกรอบการสังเกตพฤติกรรม

7.2 สร้างแบบสังเกตเพื่อใช้บันทึกในระหว่างปฏิบัติการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอน

7.3 ผู้วิจัยและผู้สอนนำข้อมูลจากการสังเกตมาวิเคราะห์พฤติกรรมและบรรยากาศการเรียนการสอน วิพากษ์ วิจารณ์ข้อมูลและสรุปข้อมูล

7.4 นำแบบสังเกตที่สร้างขึ้นไปให้คณะกรรมการวิทยานิพนธ์พิจารณาให้ความเห็นชอบเพื่อปรับปรุงและให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาความเหมาะสมและความชัดเจนของแบบสังเกต

7.5 นำแบบประเมินมาปรับปรุงและนำไปใช้โดยสังเกตเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนการสอนขณะที่กิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินอยู่ บันทึกเหตุการณ์ทั่วไป เหตุการณ์ที่สำคัญและสอดแทรกความคิดเห็นเป็นการประเมินว่าเหตุการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นในชั้นนั้นๆ ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ ควรแก้ไขอย่างไร

8. แบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

8.1 วิเคราะห์ประเด็นที่ต้องการประเมินความรู้สึกของผู้เรียนเพื่อนำมาเป็นกรอบในการสร้างแบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน

8.2 นำแบบบันทึกการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นไปให้คณะกรรมการวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นชอบเพื่อปรับปรุงและให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาความเหมาะสมและความชัดเจนของข้อคำถาม

8.3 นำแบบบันทึกการเรียนรู้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของแบบบันทึกผลการสอน ถ้าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเหมาะสม กำหนดคะแนนเป็น +1 ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าไม่แน่ใจ กำหนดคะแนนเป็น 0 และผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าไม่เหมาะสม กำหนดคะแนนเป็น -1

8.4 นำผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญไปหาค่า IOC ทุกประเด็นได้ค่า IOC เท่ากับ 0.89

8.5 ปรับปรุงแบบบันทึกการเรียนรู้การสอนมาปรับปรุงให้สมบูรณ์และนำไปให้ผู้เรียนบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้และแสดงความคิดเห็นอื่นๆ ที่ต้องการที่เป็นข้อดีและข้อจำกัดให้เกิดขึ้นในการเรียนการสอน การบันทึกการเรียนรู้เมื่อสิ้นสุดการเรียน ผู้สอนอ่านบันทึกของผู้เรียนแล้วให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงแก้ไขการเรียนรู้ที่ยังไม่สมบูรณ์หรือยังเข้าใจคลาดเคลื่อนและนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

9. แบบบันทึกผลการสอน มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

9.1 ศึกษาประเด็นที่ต้องการประเมินเหตุการณ์การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนของผู้สอนเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถามในแบบบันทึกผลการสอน

9.2 นำแบบบันทึกผลการสอนที่สร้างขึ้นไปให้คณะกรรมการวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความชัดเจนทางภาษาและความถูกต้องตรงตามเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

9.3 นำแบบบันทึกผลการสอนไปให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของแบบบันทึกผลการสอน ถ้าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเหมาะสม กำหนดคะแนนเป็น +1 ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าไม่แน่ใจ กำหนดคะแนนเป็น 0 และผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าไม่เหมาะสม กำหนดคะแนนเป็น -1

9.4 นำผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญไปหาค่า IOC ทุกประเด็นได้ค่า IOC เท่ากับ 0.89

9.5 ปรับปรุงแบบบันทึกผลการสอนมาปรับปรุงให้สมบูรณ์และนำไปใช้บันทึกโดยหลังจากที่ผู้สอนได้ดำเนินการสอนเสร็จสิ้นในแต่ละแผนการเรียนรู้ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์

และบรรยากาศการเรียนการสอนตามที่เกิดขึ้นจริง โดยมุ่งเน้นพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียน และพฤติกรรมของตนเองส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร เหตุการณ์ทั่วไปเป็นอย่างไร และเหตุการณ์ที่สำคัญเกิดขึ้นหรือไม่อย่างไร แก้ไขได้หรือไม่อย่างไร

10. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวการจัดการเรียนการสอน มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

10.1 ศึกษาองค์ประกอบที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อเป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น

10.2 สร้างแบบสอบถามโดยเขียนข้อคำถามให้ครอบคลุมกับองค์ประกอบการเรียนการสอนในประเด็นความพึงพอใจเกี่ยวกับ อาจารย์ผู้สอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านบรรยากาศทั่วไป โดยให้ผู้ตอบพิจารณาข้อความแต่ละข้อแล้วเลือกระดับความพึงพอใจที่ตรงกับความรู้สึกของตนเอง

10.3 นำแบบสอบถามที่ผ่านการเห็นชอบ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา พิจารณาตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของแบบสอบถามถ้าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเหมาะสม กำหนดคะแนนเป็น +1 ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าไม่แน่ใจ กำหนดคะแนนเป็น 0 และผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าไม่เหมาะสม กำหนดคะแนนเป็น -1

10.4 นำผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญไปหาค่า IOC ทุกประเด็นได้ค่า IOC เท่ากับ 0.89

10.5 นำแบบสอบถามไปหาค่าความชื่อมั่นด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1971) โดยนำไปสอบถามกับนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.82

10.6 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงให้สมบูรณ์และนำไปใช้

11. แบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมเสริมประสบการณ์ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

11.1 ศึกษาประเด็นที่ต้องการให้ผู้เรียนบันทึกการเรียนรู้ที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมเสริมประสบการณ์เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างข้อประเด็นที่ต้องการให้ผู้เรียนบันทึก

11.2 นำแบบบันทึกผลการสอนที่สร้างขึ้นไปให้คณะกรรมการวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความชัดเจนทางภาษาและความถูกต้องตรงตามเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

11.3 นำแบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมเสริมประสบการณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของแบบบันทึกผลการสอนถ้าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเหมาะสม กำหนดคะแนนเป็น +1 ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าไม่แน่ใจ กำหนดคะแนนเป็น 0 และผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าไม่เหมาะสม กำหนดคะแนนเป็น -1

11.4 นำผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญไปหาค่า IOC ทุกประเด็นได้ค่า IOC เท่ากับ 1

11.5 นำแบบบันทึกมาปรับปรุงให้สมบูรณ์และนำไปใช้

12. แบบประเมินการนำเสนอผลงานในชั้นเรียน มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

12.1 ศึกษาประเด็นที่ต้องการให้ผู้เรียนนำเสนอเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถามประเด็นที่ต้องการประเมิน

12.2 นำแบบประเมินการนำเสนอผลงานที่สร้างขึ้นไปให้คณะกรรมการวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความชัดเจนทางภาษาและความถูกต้องตรงตามเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

12.3 นำแบบประเมินการนำเสนอผลงานไปให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของแบบบันทึกผลการสอน ถ้าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเหมาะสม กำหนดคะแนนเป็น +1 ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าไม่แน่ใจ กำหนดคะแนนเป็น 0 และผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าไม่เหมาะสม กำหนดคะแนนเป็น -1

12.4 นำผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญไปหาค่าดัชนี IOC ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.89

12.5 ปรับปรุงแบบประเมินผลงานมาปรับปรุงให้สมบูรณ์และนำไปใช้

13. แบบประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

13.1 ศึกษาประเด็นที่ต้องการประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถามประเด็นที่ต้องการประเมิน

13.2 นำแบบประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่สร้างขึ้นไปให้คณะกรรมการวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความชัดเจนทางภาษาและความถูกต้องตรงตามเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

13.3 นำแบบประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มไปให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของแบบบันทึกผลการสอน ถ้าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเหมาะสม กำหนดคะแนนเป็น +1 ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าไม่แน่ใจ กำหนดคะแนนเป็น 0 และผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าไม่เหมาะสม กำหนดคะแนนเป็น -1

13.4 นำผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญไปหาค่าได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00

13.5 นำแบบประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมาปรับปรุงให้สมบูรณ์และนำไปใช้

14. แบบประเมินการจัดป้ายนิเทศ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

14.1 ศึกษาประเด็นที่ต้องการประเมินการจัดป้ายนิเทศเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถามประเด็นที่ต้องการประเมิน

14.2 สร้างข้อคำถามการประเมินกำหนดนำหนักคะแนนในแต่ละข้อรายการ โดยพิจารณาจากผลงานที่ปรากฏ

14.3 นำแบบประเมินการจัดป้ายนิเทศที่สร้างขึ้นไปให้คณะกรรมการวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความชัดเจนทางภาษาและความถูกต้องตรงตามเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

14.4 นำแบบประเมินการจัดป้ายนิเทศไปให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของแบบบันทึกผลการสอน ถ้าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเหมาะสม กำหนดคะแนนเป็น +1 ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าไม่แน่ใจ กำหนดคะแนนเป็น 0 และผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าไม่เหมาะสม กำหนดคะแนนเป็น -1

14.5 นำผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญไปหาค่าได้ค่า IOC ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00

14.6 นำแบบประเมินการจัดป้ายนิเทศมาปรับปรุงให้สมบูรณ์และนำไปใช้

<u>การเก็บรวบรวมข้อมูล</u>

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย แบบประเมินพฤติกรรมจริยธรรม แบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นการเรียนการสอน แบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมเสริมประสบการณ์ แบบประเมินการนำเสนอผลงาน แบบประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม และแบบประเมินการจัดป้ายนิเทศ การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองในระหว่างที่จัดการเรียนการสอนดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล 2 ครั้ง คือ ครั้งแรกหลังจากเสร็จสิ้นการเรียนการสอนในแต่ละหน่วย และเก็บข้อมูลครั้งหลังผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลหลังจากมีการประเมินครั้งแรกไปแล้ว 4 สัปดาห์

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ครั้ง คือครั้งแรกคือประเมินในระหว่างสัปดาห์ที่1- 8 และครั้งหลังประเมินในระหว่างสัปดาห์ที่ 9-16

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา ผู้วิจัยเก็บข้อมูล 3 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 ประเมินในระหว่างเรียนสัปดาห์ที่ 8 ครั้งที่ 2 ประเมินในสัปดาห์สุดท้ายของการเรียนการสอนสัปดาห์ที่ 16 และ ครั้งที่ 3 ประเมินภายหลังจากจบการเรียนการสอนในสัปดาห์ที่ 20

4. การเก็บรวบรวมจากแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น เป็นการประเมินเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนและการประเมินเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ได้รับการเสริมสร้างจากการเรียนการสอน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบบันทึกเสริมประสบการณ์ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมทุกครั้งหลังจากที่มีการลงมือปฏิบัติกิจกรรมเสริมประสบการณ์ จำนวน 10 กิจกรรม

6. แบบประเมินนำเสนอผลงาน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการนำเสนอผลงานและการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน 2 ครั้ง คือ ครั้งแรกจากการประเมินงานชิ้นที่ 2 และงานชิ้นที่ 3 และครั้งหลัง การประเมินงานชิ้นที่ 5 และงานชิ้นที่ 6

7. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบบันทึกการเรียนรู้ของนักศึกษา ผู้วิจัยเก็บรวบรวมทุกครั้งที่มีการจัดการเรียนการสอน จำนวน 10 แผนการเรียนรู้ โดยมอบหมายให้ผู้เรียนรับผิดชอบเขียนบันทึกการเรียนรู้แผนละ 2 คน รวม 20 คน

8. การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ 2 กลุ่มคือ ผู้เรียนและผู้สอน โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะที่ได้รับการเสริมสร้างจากการเรียนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

9. การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ได้จากขั้นตอนการเรียนการสอน ข้อดี และข้อจำกัดของขั้นตอนการเรียนการสอน

<u>การวิเคราะห์ข้อมูล</u>

1. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยใช้ค่าสถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าเฉลี่ยความแปรปรวน ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของการวัด (content validity) ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างแบบประเมินกับจุดประสงค์ และความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR20

2. ข้อมูลจากการสำรวจจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่

3. แผนการเรียนรู้ที่บูรณาการจริยธรรมในกิจกรรมการเรียนการสอนประเมิน

โดยการวิเคราะห์สอดคล้องจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

4. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ประเมินครั้งแรกและครั้งหลังในการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คะแนนการพัฒนามาวิเคราะห์หาค่าร้อยละความเปลี่ยนแปลง (percent change: PC) ของ Russell (2000)

$$PC = 100 (X_2 - X_1) / X_1$$

เมื่อ PC คือ คะแนนร้อยละของการเปลี่ยนแปลง

X_1 คือ คะแนนประเมินครั้งแรก

X_2 คือ คะแนนประเมินครั้งหลัง

5. การเปรียบเทียบคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยของนักศึกษาเกี่ยวกับ การครองตน การครองคน การครองงาน การมีจิตสำนึกสาธารณะ จากการประเมินครั้งแรกและครั้งหลังโดยใช้คะแนนเฉลี่ย และหาค่าร้อยละ และเปรียบเทียบการพัฒนาจากค่าร้อยละการเปลี่ยนแปลง

6. การประเมินพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา ผู้วิจัยได้ประเมิน 3 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 ประเมินในระหว่างการเรียนการสอนสัปดาห์ที่ 8 ครั้งที่ 2 ประเมินในสัปดาห์สุดท้ายของการเรียนการสอนสัปดาห์ที่ 16 และ ครั้งที่ 3 ประเมินภายหลังจากจบการเรียนการสอนในสัปดาห์ที่ 20 และนำคะแนนจากมาตรส่วนประมาณค่ามาหาค่าร้อยร้อยเพื่อแปลความหมายแสดงระดับคุณภาพการปฏิบัติตามเกณฑ์ของกรมวิชาการ (2539) ดังนี้

คะแนนร้อยละ	76-100	หมายถึง	พฤติกรรมการปฏิบัติระดับดี
คะแนนร้อยละ	51-75	หมายถึง	พฤติกรรมการปฏิบัติระดับพอใช้
คะแนนร้อยละ	1-50	หมายถึง	พฤติกรรมการปฏิบัติระดับควรปรับปรุง

7. วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม การนำเสนอผลงาน การจัดป้ายนิเทศ และแบบสอบถาม ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอน

8. วิเคราะห์เนื้อหาจากแบบบันทึกผลหลังการสอน แบบบันทึกการสังเกตของผู้ร่วมสอน แบบบันทึกการเรียนรู้ และแบบบันทึกกิจกรรมเสริมประสบการณ์

บทที่ 4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

การศึกษาการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพมาวิเคราะห์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ลำดับการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเรียนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย สถานภาพทั่วไปของนักศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย พฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน ความคิดเห็นนักศึกษาต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ความคิดเห็นนักศึกษาต่อการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้ และผลลัพธ์ของการเรียนการสอน

ผลการวิจัย

1. สถานภาพทั่วไปของนักศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลคือนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 058414 หลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2548 จำนวน 20 คน ดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 15

ตารางที่ 15 สถานภาพทั่วไปของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจำแนกเป็นค่าร้อยละ

(n=20)

สถานภาพ		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	11	55.00
	หญิง	9	45.00
คะแนนเฉลี่ย	3.50-4.00	5	25.00
	3.00-3.49	7	35.00
	2.50-2.99	6	30.00
	2.00-2.49	2	10.00
ระดับชั้นปีที่ศึกษา	ชั้นปีที่ 3	19	95.00
	ชั้นปีที่ 4	1	5.00
สถานที่อยู่อาศัย	อยู่หอพักเอกชน	10	50.00
	อยู่หอพักมหาวิทยาลัย	6	30.00
	อยู่กับบิดามารดา	3	15.00
	อยู่กับพี่เลี้ยง	1	5.00
ภูมิลำเนานักศึกษา	เชียงใหม่	9	45.00
	พะเยา	3	15.00
	แม่ฮ่องสอน	2	10.00
	แพร่	2	10.00
	น่าน	1	5.00
	เชียงราย	1	5.00
	ลำปาง	1	5.00
	พิจิตร	1	5.00

จากตารางที่ 15 สถานภาพทั่วไปของนักศึกษาแสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญมีเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยร้อยละ 55.00 เป็นเพศชาย และร้อยละ 45.00 เป็นเพศหญิง นักศึกษามีผลการเรียนเฉลี่ย 3.00 ขึ้นไป ร้อยละ 60.00 กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 3 ร้อยละ 95.00 อาศัยอยู่ในหอพักเอกชน ร้อยละ 50.00 มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคเหนือ ร้อยละ 95 และ มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคกลาง ร้อยละ 5 ซึ่งนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาในภาคเหนืออาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่มากที่สุด ร้อยละ 45.00 และนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาในภาคกลางโดยอาศัยอยู่ในจังหวัดพิจิตร ร้อยละ 5

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้คะแนนจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน 3 ด้าน คือ 1) ผลสัมฤทธิ์จากแบบสอบอัตนัยประยุกต์ 2) ผลสัมฤทธิ์จากผลงานกลุ่มและผลงานเดี่ยว 3) ผลสัมฤทธิ์จากการนำเสนอผลงานและการมีส่วนร่วมในการเรียน โดยมีผลการประเมินในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

2.1 ผลสัมฤทธิ์จากแบบสอบอัตนัยประยุกต์

การประเมินผลสัมฤทธิ์รายวิชาหลักการสอนวิชาศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2548 จากแบบสอบอัตนัยประยุกต์ ผู้วิจัยทำการประเมิน 2 ครั้งคือ *การประเมินครั้งแรก* เป็นคะแนนการทดสอบหลังจากเรียนจบในแต่ละหน่วยการเรียน *การประเมินครั้งหลัง* เป็นคะแนนการประเมินหลังจากการประเมินครั้งแรกไปอีก 4 สัปดาห์ โดยนำคะแนนที่ได้มาเปรียบเทียบผลการพัฒนาและวิเคราะห์คะแนนเป็นค่าร้อยละ การแปลความหมายของคะแนนแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2539)

ช่วงคะแนน	**ร้อยละ**	**ความหมายระดับคะแนน**
23-30	76-100	คะแนนระดับดี
16-22	51-75	คะแนนระดับพอใช้
0-15	0-50	คะแนนระดับควรปรับปรุง

การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากแบบสอบอัตนัยประยุกต์ ผู้วิจัยได้แสดงไว้ในตารางที่ 16 ดังนี้

<u>ตารางที่ 16</u> คะแนนและค่าร้อยละของการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียน

นักศึกษาคนที่	คะแนนครั้งหลัง		คะแนนครั้งแรก		ผลการพัฒนา	
	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ
1	26	86.67	22	73.33	4	18.18
2	25	83.33	19	63.33	6	31.57
3	26	86.67	25	83.33	1	4.00
4	26	86.67	22	73.33	4	18.18
5	24	80.00	22	73.33	2	9.09
6	26	86.67	14	46.67	12	85.71
7	23	76.67	18	60.00	5	27.77
8	26	86.67	22	73.33	4	18.18
9	27	90.00	23	76.67	4	17.39
10	22	73.33	13	43.33	9	69.23
11	25	83.33	23	76.67	2	8.69
12	21	70.00	12	40.00	9	75.00
13	26	86.67	20	66.67	6	30.00
14	26	86.67	24	80.00	2	8.33
15	25	83.33	21	70.00	4	19.04
16	24	80.00	17	56.67	7	41.17
17	27	90.00	23	76.67	4	17.39
18	24	80.00	16	53.33	8	50.00
19	25	83.33	22	73.33	3	13.63
20	27	90.00	24	80.00	3	12.50
คะแนนรวมเฉลี่ย (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)	25.05	83.50	20.10	67.00	4.95	24.62

จากตารางที่ 16 การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้แบบสอบอัตนัยประยุกต์ พบว่า การประเมินครั้งแรกนักศึกษามีคะแนนระดับดี 6 คน ระดับพอใช้ 11 คน และระดับควรปรับปรุง 3 คน ในการประเมินครั้งหลังนักศึกษามีคะแนนระดับดี18 คน และระดับพอใช้ 2 คน เมื่อพิจารณาคะแนนการสอบจะเห็นว่า นักศึกษามีคะแนนสอบครั้งหลังสูงกว่าครั้งแรก โดยมี*คะแนนเฉลี่ยครั้งแรก* ร้อยละ 67.00 และ *คะแนนเฉลี่ยครั้งหลัง* ร้อยละ 83.50 คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 24.62 ของคะแนนครั้งแรก ซึ่งนักศึกษากลุ่มนี้มีคะแนนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ระหว่าง ร้อยละ 4.00 – 85.71 แสดงว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่เสริมสร้างให้

ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์จะทำให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้นำคะแนนการพัฒนาการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษามาเปรียบเทียบและจำแนกเป็นรายบุคคล ดังแสดงในภาพที่ 7

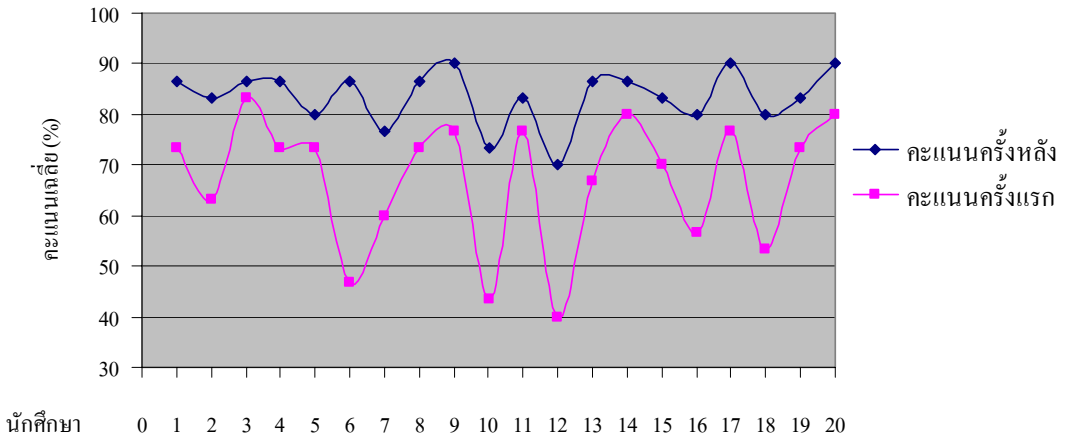

ภาพที่ 7 เปรียบเทียบค่าร้อยละของคะแนนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษารายบุคคลครั้งแรกและครั้งหลัง

จากภาพที่ 7 แสดงให้เห็นว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา จำนวน 20 คน จากการเปรียบเทียบคะแนนการสอบโดยใช้แบบสอบอัตนัยประยุกต์ จะเห็นว่าคะแนนเฉลี่ยการสอบของนักศึกษาครั้งหลังสูงกว่าครั้งแรก และนักศึกษากลุ่มนี้มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้ร้อยละ 67.00 และครั้งหลังนักศึกษากลุ่มนี้มีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นในระดับดี ร้อยละ 83.50 ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่าการเรียนการสอนที่จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีสู่การปฏิบัติและการใช้ประสบการณ์เดิมมาพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองจะช่วยเสริมสร้างให้นักศึกษาได้มีการปรับปรุงและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของตนให้ดีขึ้น

2.2 ผลสัมฤทธิ์จากผลงานเดี่ยวและผลงานกลุ่ม

การประเมินผลงานของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยใช้แบบประเมินผลงานโดยทำการประเมินทั้งสิ้น 7 ชิ้นงานซึ่งแต่ละชิ้นงานมีเกณฑ์การให้คะแนนตั้งแต่ 0 ถึง 4 คะแนน และผู้วิจัยได้จำแนกลักษณะงานที่มอบหมายเป็น 2 ประเภท คือ ผลงานเดี่ยว และผลงานกลุ่ม ซึ่งมีชิ้นงานที่ต้องประเมินดังนี้

1) ผลงานเดี่ยว ได้แก่ งานชิ้นที่ 1 แผนผังมโนทัศน์ งานชิ้นที่ 2 แผนการเรียนรู้ และงานชิ้นที่ 7 บันทึกการเรียนรู้ แต่ละชิ้นงานมีคะแนนเต็ม 4 คะแนน คะแนนรวมของงานเดี่ยว 12 คะแนน ผู้วิจัยได้แปลความหมายคะแนนรวมของผลงานเดี่ยวเป็น 3 ระดับ คือ

ช่วงคะแนน	**ร้อยละ**	**ความหมายระดับผลงาน**
10-12	76-100	ผลงานระดับดี
7-9	51-75	ผลงานระดับพอใช้
0-6	0-50	ผลงานระดับควรปรับปรุง

2) ผลงานกลุ่ม มีจำนวน 4 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน มีคะแนนเต็ม16 คะแนน งานที่มอบหมายได้แก่ งานชิ้นที่ 3 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ งานชิ้นที่ 4 การประเมินผลตามสภาพจริง งานชิ้นที่ 5 การออกแบบโครงงานศาสนาเพื่อสันติสุข งานชิ้นที่ 6 การออกแบบงานวิจัยในชั้นเรียน แต่ละชิ้นงานมีคะแนนเต็ม 4 คะแนน คะแนนรวมของงานเดี่ยว 16 คะแนน ผู้วิจัยได้แปลความหมายคะแนนรวมของผลงานกลุ่มเป็น 3 ระดับ คือ

ช่วงคะแนน	**ร้อยละ**	**ความหมายระดับผลงาน**
13-16	76-100	ผลงานระดับดี
9-12	51-75	ผลงานระดับพอใช้
0-8	0-50	ผลงานระดับควรปรับปรุง

การประเมินผลชิ้นงานจำแนกตามลักษณะงานที่มอบหมาย ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ในตารางที่ 17 ดังนี้

<u>ตารางที่ 17</u> คะแนนและค่าร้อยละของผลงานนักศึกษาที่เรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา

คนที่	คะแนนและค่าร้อยละผลงานเดี่ยว					คะแนนและคาร้อยละผลงานกลุ่ม					
	งานชิ้นที่ 1 4 คะแนน	งานชิ้นที่ 2 4 คะแนน	งานชิ้นที่ 7 4 คะแนน	คะแนนเต็ม 12 คะแนน	ร้อยละ	งานชิ้นที่ 3 4 คะแนน	งานชิ้นที่ 4 4 คะแนน	งานชิ้นที่ 5 4 คะแนน	งานชิ้นที่ 6 4 คะแนน	คะแนนเต็ม 16 คะแนน	ร้อยละ
1	3	2	3	8	66.67	3	2	4	4	13	81.25
2	1	3	2	6	50.00	4	3	3	3	13	81.25
3	3	4	2	9	75.00	3	3	4	3	13	81.25
4	3	2	3	8	66.67	3	2	4	4	14	87.50
5	3	3	2	8	66.67	4	4	3	3	13	81.25
6	2	2	1	5	41.67	4	3	3	3	13	81.25
7	1	2	1	4	33.33	3	2	4	4	13	81.25
8	2	3	3	8	66.67	3	3	4	3	13	81.25
9	4	2	3	9	75.00	3	3	4	3	13	81.25
10	3	1	2	6	50.00	3	3	4	3	14	87.50
11	3	3	3	9	75.00	4	4	3	3	13	81.25
12	1	1	2	4	33.33	4	3	3	3	13	81.25
13	3	2	2	7	58.33	3	2	4	4	13	81.25
14	4	3	3	10	83.33	4	4	3	3	14	87.25
15	1	2	2	5	41.67	4	3	3	3	13	81.25
16	2	1	2	5	41.67	3	2	4	4	13	81.25
17	2	2	3	7	58.33	4	3	3	3	13	81.25
18	3	2	2	7	58.33	4	4	3	3	14	87.50
19	2	4	3	9	75.00	4	4	3	3	14	87.50
20	2	3	4	9	75.00	3	3	4	3	13	81.25
คะแนนเฉลี่ย	2.40	2.35	2.15	7.15	59.58	3.50	3.00	3.50	3.25	13.25	82.81

จากตารางที่ 16 การประเมินชิ้นงานของนักศึกษากลุ่มนี้มีคะแนนเฉลี่ย *ผลงานกลุ่ม* ร้อยละ 82.81 และมีคะแนนเฉลี่ย *ผลงานเดี่ยว*เฉลี่ยร้อยละ 59.58 ซึ่งเพิ่มขึ้น ร้อยละ 23.23 แสดงให้เห็นว่าชิ้นงานที่นักศึกษาปฏิบัติแบบกลุ่มมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่างานที่นักศึกษาปฏิบัติแบบเดี่ยว แสดงว่าการจัดการเรียนการสอนโดยมอบหมายให้นักศึกษาทำงานและ การตรวจสอบคุณภาพ

ของงานโดยใช้กระบวนการกลุ่มสามารถพัฒนาผลงานของนักศึกษาให้มีคุณภาพดีกว่าการมอบหมายให้นักศึกษาทำงานคนเดียว ซึ่งผู้วิจัยได้นำค่าร้อยละของคะแนนการพัฒนาผลงานกลุ่มและผลงานเดี่ยวของนักศึกษารายบุคคลมาแสดงเปรียบเทียบในภาพที่ 8 ดังนี้

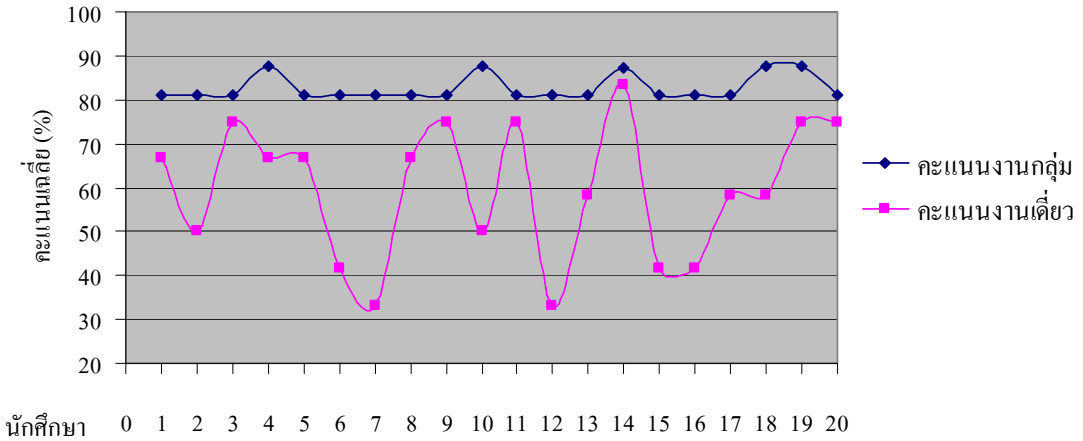

<u>ภาพที่ 8</u> เปรียบเทียบค่าร้อยละของคะแนนผลงานกลุ่มและผลงานเดี่ยวของนักศึกษารายบุคคล

จากภาพที่ 8 แสดงให้เห็นว่านักศึกษากลุ่มนี้มีคะแนนเฉลี่ยงานกลุ่มสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยงานเดี่ยว และเมื่อพิจารณาระดับคุณภาพของผลงานนักศึกษาจำนวน 20 คน พบว่า คุณภาพผลงานเดี่ยวของนักศึกษามีคุณภาพระดับดี 1 คน ระดับพอใช้ 12 คน และระดับควรปรับปรุง 7 คน และคุณภาพงานกลุ่ม นักศึกษากลุ่มนี้ทุกคนมีผลงานคุณภาพระดับดี จึงสรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนโดยให้นักศึกษากลุ่มนี้ได้มีความตระหนักในความสำเร็จของกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานกลุ่มและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างกัลยาณมิตรจะทำให้คุณภาพของผลงานกลุ่มดีกว่าผลงานที่มอบหมายให้ทำงานเดี่ยว

2.3 <u>ผลสัมฤทธิ์จากการนำเสนอผลงานและการมีส่วนร่วมในการเรียน</u>

ผู้วิจัยได้ทำการประเมินการนำเสนอผลงานและการมีส่วนร่วมในการเรียน โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนตั้งแต่ 0 ถึง 4 คะแนน รวมคะแนนเต็มในการประเมินครั้งแรกและครั้งหลัง ครั้งละ 16 คะแนน ผู้วิจัยได้แบ่งคะแนนการประเมินเป็น 2 ช่วงประกอบด้วย *คะแนนครั้งแรก* เป็นคะแนนจากการประเมินในระหว่างสัปดาห์ที่ 1-8 และ *คะแนนครั้งหลัง* เป็นการประเมินในระหว่างสัปดาห์ที่ 9-16 การประเมินการนำเสนอผลงานและการมีส่วนร่วมในการเรียน ผู้วิจัยได้แบ่งคะแนนการประเมินดังนี้

1) คะแนนครั้งแรก ได้แก่ คะแนนจากการนำเสนอผลงานและการมีส่วนร่วมในการเรียน มี 2 ผลงาน คืองานชิ้นที่ 2 การออกแบบแผนการเรียนรู้ และงานชิ้นที่ 3 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

2) คะแนนครั้งหลัง ได้แก่ คะแนนจากการนำเสนอผลงานและการมีส่วนร่วมในการเรียน มี 2 ผลงาน คือ งานชิ้นที่ 5 การออกแบบงานวิจัยในชั้นเรียนงาน และงาน ชิ้นที่ 6 การออกแบบโครงงานศาสนาเพื่อสันติสุข

ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากการประเมินผลครั้งแรกและครั้งหลังมาเปรียบเทียบและคิดคะแนนเป็นค่าร้อยละ โดยแต่ละครั้งจะมีคะแนนเต็ม 16 คะแนน การแปลความหมายคะแนนแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2539)

ช่วงคะแนน	**ร้อยละ**	**ความหมายระดับพฤติกรรม**
13-16	76-100	พฤติกรรมการเรียนระดับดี
9-12	51-75	พฤติกรรมการเรียนระดับพอใช้
0-8	0-50	พฤติกรรมการเรียนระดับควรปรับปรุง

การประเมินผลการนำเสนอผลงานและการมีส่วนร่วมในการเรียน ได้แสดงไว้ในตารางที่ 18 ดังนี้

ตารางที่ 18 คะแนนและค่าร้อยละของผลการพัฒนาการนำเสนอผลงานและการมีส่วนร่วมในการเรียนของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา

นักศึกษาคนที่	คะแนนครั้งหลัง		คะแนนครั้งแรก		ผลการพัฒนา	
	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ
1	14	87.50	11	68.75	3	27.27
2	13	81.25	8	50.00	5	62.50
3	15	93.75	10	62.50	5	50.00
4	15	93.75	10	62.50	5	50.00
5	13	81.25	12	75.00	1	8.33
6	13	81.25	7	43.75	6	85.71
7	13	81.25	8	50.00	5	62.50
8	12	75.00	7	43.75	5	71.42
9	13	81.25	12	75.00	1	8.33
10	12	75.00	8	50.00	4	50.00
11	14	87.50	11	68.75	3	27.27
12	12	75.00	6	37.50	6	100
13	14	87.50	10	62.50	4	40.00
14	14	87.50	11	68.75	3	27.27
15	12	75.00	7	43.75	5	71.42
16	13	81.25	10	62.50	3	30.00
17	15	93.75	11	68.75	4	36.36
18	12	75.00	10	62.50	2	20.00
19	15	93.75	11	68.75	4	36.36
20	14	87.50	10	62.50	4	40.00
คะแนนเต็ม (16 คะแนน)	13.40	83.75	9.50	59.37	3.90	41.05

จากตารางที่ 18 การประเมินการนำเสนอผลงานและการมีส่วนร่วมในการเรียนแสดงให้เห็นว่าคะแนนพฤติกรรมการนำเสนอผลงานและการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนสูงขึ้น ดังจะเห็นได้จากคะแนนเฉลี่ยการนำเสนอผลงานและการมีส่วนร่วมในการเรียนครั้งหลังร้อยละ 83.75 และครั้งแรกร้อยละ 59.37 มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ร้อยละ 41.05 ของคะแนนครั้งแรก โดยนักศึกษากลุ่มนี้มีคะแนนการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนอยู่ระหว่าง 8.33 -100 แสดงให้เห็นว่าการเรียนการสอนได้เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมการเรียนดีขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้นำค่าร้อยละของคะแนนการพัฒนาจากการประเมินการนำเสนอผลงานและการมีส่วนร่วมในการเรียนของนักศึกษาจำแนกเป็นรายบุคคลมาแสดงในภาพที่ 9 ดังนี้

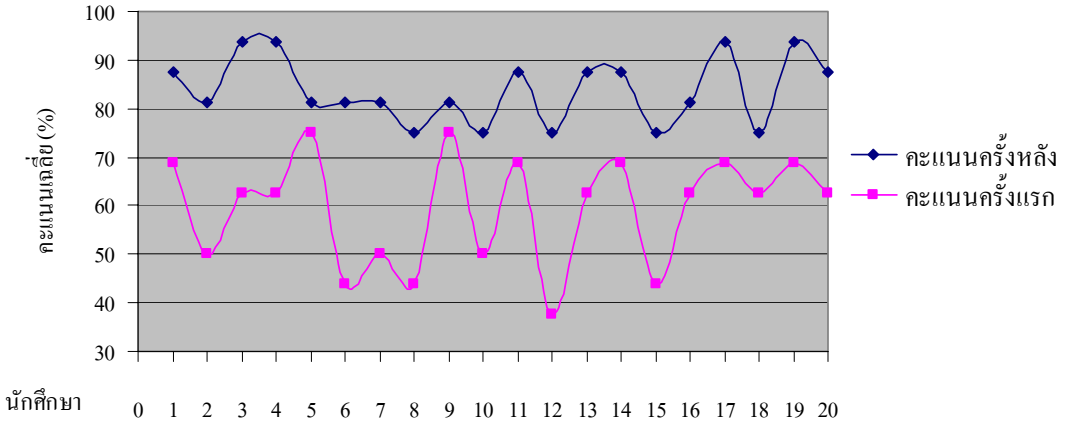

<u>ภาพที่ 9</u> เปรียบเทียบค่าร้อยละของคะแนนการนำเสนอผลงานและการมีส่วนร่วมในการเรียนของนักศึกษาครั้งแรกและครั้งหลัง

จากภาพที่ 9 แสดงผลการนำเสนอผลงานและการมีส่วนร่วมในการเรียนของนักศึกษาจำนวน 20 คน พบว่า นักศึกษากลุ่มนี้มีระดับคะแนนพฤติกรรมการเรียน*ครั้งแรก*ระดับพอใช้ 13 คน และระดับควรปรับปรุง 7 คนและ*ครั้งหลัง*นักศึกษามีพฤติกรรมการเรียนระดับดี 15 คน และระดับพอใช้ 5 คน ผลการพัฒนาคะแนนของนักศึกษาแสดงว่า การจัดการเรียนการสอนได้ส่งเสริมและกระตุ้นให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายในการเรียน จึงสรุปได้ว่าการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้นำเสนอผลงานและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นจะเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ดีขึ้น

3. <u>คุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย</u>

การประเมินคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยของนักศึกษานั้นมี 4 ด้าน ประกอบด้วย คุณลักษณะการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งคุณลักษณะแต่ละด้านมีพฤติกรรมการปฏิบัติที่จะประเมินจำนวน 8 ข้อ ในแต่ละข้อมีคะแนนเต็ม 5 คะแนน รวมคะแนนในแต่ละด้าน 40 คะแนน และคะแนนรวมทุกด้าน 160 คะแนน คะแนนการประเมินได้จากผู้ประเมิน 3 ฝ่าย คือ อาจารย์ประเมิน ผู้เรียนประเมินตนเอง และเพื่อนประเมิน การประเมินดำเนินการ 2 ครั้งคือ ครั้งแรกเป็นการประเมินในระหว่างการจัดเรียนการสอน(สัปดาห์ที่ 8) และครั้งหลังเป็นการประเมินหลังจากการเรียนการสอนเสร็จสิ้น (สัปดาห์ที่ 16)โดยใช้แบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินทั้ง 3 ฝ่ายมาแยกวิเคราะห์หาคะแนนเฉลี่ย และค่าร้อยละ การประเมินแต่ละครั้งในแต่ละพฤติกรรมของนักศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาผลการพัฒนารายพฤติกรรมในแต่ละด้านเพื่อนำคะแนนรวมเฉลี่ยทั้ง 2 ครั้งมาหาค่าร้อยละเพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษา การแปลความหมายช่วงคะแนนแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	**ช่วงคะแนน**	**ร้อยละ**	**การแสดงระดับการปฏิบัติ**
3.76-5.00	31-40	76-100	การปฏิบัติระดับดี
2.51-3.75	21-30	51-75	การปฏิบัติระดับพอใช้
1.00-2.50	1-20	1-50	การปฏิบัติระดับควรปรับปรุง

จากการประเมินคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในด้าน การครองตน การครองคน การครองงาน และการจิตสำนึกสาธารณะ โดยผู้ประเมิน 3 ฝ่าย ซึ่งเป็นการประเมินคุณลักษณะของนักศึกษาที่ได้จากการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย โดยแสดงผลการเปรียบคะแนนเฉลี่ย ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ผลการประเมินที่จำแนกเป็นรายด้านแสดงในตาราง 19 20 21 22 และ การประเมินผลรวมทุกด้านได้แสดงในตาราง 23 ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 <u>การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลการพัฒนาคุณลักษณะด้านการครองตน</u>

การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย ผู้วิจัยได้ประเมินในระหว่างการเรียนการสอนในสัปดาห์ที่ 8 (ครั้งแรก) และประเมินหลังการเรียนการสอนเสร็จสิ้นในสัปดาห์ที่ 16 (ครั้งหลัง) ปรากฏผลดังแสดงในตารางที่ 19

ตารางที่ 19 คะแนนและค่าร้อยละของการพัฒนาคุณลักษณะการครองตนของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา

คุณลักษณะการครองตน	ครั้งหลัง		ครั้งแรก		ผลการพัฒนา	
	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ
1. วางแผนการแสวงหาความรู้ตามข้อตกลงของกลุ่ม	4.30	86.00	3.30	66.00	1.00	30.30
2. เข้าห้องเรียนตรงเวลาอย่างสม่ำเสมอ	4.35	87.00	2.70	54.00	1.65	61.11
3. แต่งกายสุภาพถูกต้องตามระเบียบของมหาวิทยาลัย	4.50	90.00	2.75	55.00	1.75	63.63
4. ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อข้อมูลที่กลุ่มนำเสนอด้วยความสนใจ	4.50	90.00	3.25	65.00	1.25	38.46
5. พึ่งตนเองแสวงหาความรู้ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	4.35	87.00	3.30	66.00	1.05	31.81
6. ระบุชื่อเจ้าของผลงานที่นำมาใช้อ้างอิงทุกครั้ง	4.20	84.00	2.80	56.00	1.40	50.00
7. ประเมินตนเองเพื่อปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น	4.20	84.00	3.30	66.00	0.90	27.27
8. ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กลุ่มกำหนดอย่างเคร่งครัด	4.35	87.00	3.70	74.00	0.65	17.56
รวม 8 ข้อ 40 คะแนน	34.75	86.87	25.10	62.75	9.65	38.44

จากตาราง 19 การประเมินโดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะการครองตนของนักศึกษา แสดงให้เห็นว่า นักศึกษากลุ่มนี้มีคะแนนเฉลี่ยในระหว่างเรียนสัปดาห์ที่ 8 (ครั้งแรก) ร้อยละ 62.75 คะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนการสอนสัปดาห์ที่ 16 (ครั้งหลัง) ร้อยละ 86.87 และคะแนนเฉลี่ยครั้งหลัง เพิ่มขึ้นร้อยละ 38.44 ของคะแนนเฉลี่ยครั้งแรก การพิจารณาเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการปฏิบัติด้านการครองตน พบว่า นักศึกษามีคะแนนพฤติกรรมการปฏิบัติครั้งหลังสูงกว่าครั้งแรก และมีคะแนนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์อยู่ระหว่าง ร้อยละ 17.56 – 63.63 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนการสอนสามารถเสริมสร้างคุณลักษณะการครองตนของนักศึกษาให้มีพฤติกรรมที่ดีขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้นำค่าร้อยละของคะแนนการพัฒนาคุณลักษณะการครองตนมาเปรียบเทียบเป็นรายข้อแสดงในภาพที่ 10 ดังนี้

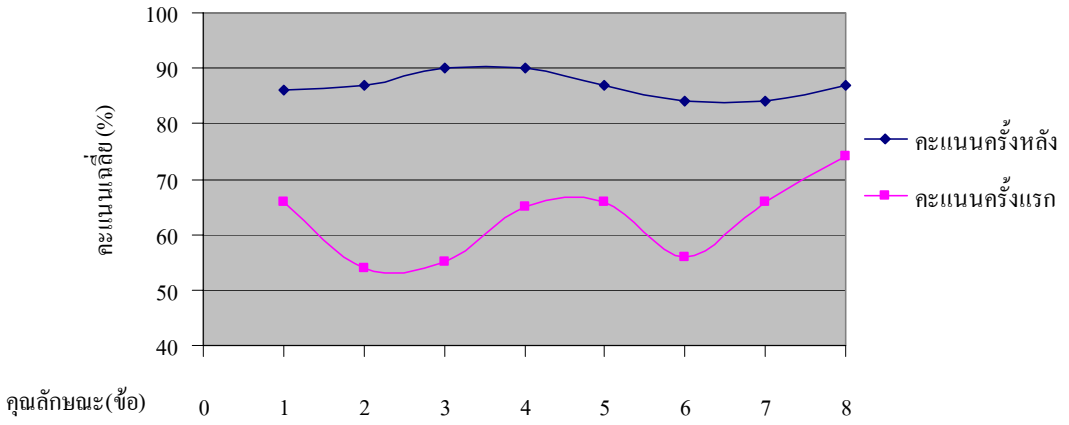

ภาพที่ 10 เปรียบเทียบค่าร้อยละของคะแนนรายข้อการพัฒนาคุณลักษณะการครองตนของนักศึกษาครั้งแรกและครั้งหลัง

จากตารางที่ 10 แสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะการครองตนของนักศึกษาจำนวน 8 ข้อ พบว่า นักศึกษากลุ่มนี้มีคะแนนการพัฒนาคุณลักษณะการครองตนครั้งหลังสูงกว่าครั้งแรกอย่างชัดเจน โดยมีคะแนนการพัฒนามากที่สุดในข้อ 3 คือเรื่อง การแต่งกายสุภาพถูกต้องตามระเบียบของมหาวิทยาลัย ร้อยละ 63.63 รองลงมาคือข้อ 2 คือเรื่องการเข้าห้องเรียนตรงเวลาและเข้าห้องเรียนสม่ำเสมอ ร้อยละ 61.11 และข้อ 6 คือเรื่องระบุชื่อเจ้าของผลงานที่นำมาใช้อ้างอิงทุกครั้ง ร้อยละ 50.00 ตามลำดับ จึงสรุปได้ว่าการเรียนการสอนที่ต้องการเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ประสงค์ในการครองตนนั้น การจัดการเรียนการสอนจะต้องให้ผู้เรียนได้ตระหนักให้เห็นความสำคัญและการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการแต่งกาย การตรงต่อเวลาและการให้เกียรติกับเจ้าของผลงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องจะมีช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการครองตนได้

3.2 <u>การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลการพัฒนาคุณลักษณะด้านการครองคน</u>

การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยโดยประเมินในระหว่างการเรียนการสอนในสัปดาห์ที่ 8 (ครั้งแรก) และประเมินหลังการเรียนการสอนเสร็จสิ้นในสัปดาห์ที่ 16 (ครั้งหลัง) ปรากฏผลแสดงในตารางที่ 20 ดังนี้

<u>ตารางที่ 20</u> คะแนนและค่าร้อยละของการพัฒนาคุณลักษณะการครองคนของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา

คุณลักษณะการครองคน	ครั้งหลัง		ครั้งแรก		ผลการพัฒนา	
	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ
1. เสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม	4.30	86.00	2.80	56.00	1.50	53.57
2. กริยาที่สุภาพและแสดงอารมณ์ที่เหมาะสมในการเสนอข้อมูล	4.25	85.00	2.75	55.00	1.48	54.54
3. พูดเพื่อตัดสินปัญหาในกลุ่มด้วยการประนีประนอม	4.05	81.00	2.45	49.00	1.60	65.30
4. ยอมรับความสามารถของสมาชิกกลุ่มด้วยความจริงใจ	4.05	81.00	2.35	47.00	1.70	72.34
5. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นด้วยความกระตือรือร้น	4.25	85.00	2.40	48.00	1.85	77.08
6. ไม่เพิกเฉยหรือทำงานอื่นในการทำกิจกรรมกลุ่ม	4.25	85.00	2.50	50.00	1.75	70.00
7. ส่งเสริมกำลังใจให้คำแนะนำปรึกษากับสมาชิกกลุ่ม	4.40	88.00	2.65	53.00	1.75	66.03
8. ประเมินผลงานสมาชิกกลุ่มด้วยความยุติธรรม	4.30	86.00	2.75	55.00	1.55	56.36
รวม 8 ข้อ 40 คะแนน	33.85	84.62	20.65	51.62	13.20	63.92

จากตาราง 20 การประเมินโดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะการครองคนของนักศึกษาแสดงให้เห็นว่า นักศึกษากลุ่มนี้มีคะแนนเฉลี่ยในระหว่างเรียนสัปดาห์ที่ 8 (ครั้งแรก) ร้อยละ 51.62 คะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนการสอนสัปดาห์ที่ 16 (ครั้งหลัง) ร้อยละ 84.62 และคะแนนเฉลี่ยครั้งหลังเพิ่มขึ้นร้อยละ 63.92 ของคะแนนเฉลี่ยครั้งแรก การพิจารณาเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการปฏิบัติด้านการครองคน พบว่า นักศึกษามีคะแนนพฤติกรรมการปฏิบัติครั้งหลังสูงกว่าครั้งแรก และมีคะแนนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์อยู่ระหว่าง ร้อยละ 53.37-72.34 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นดังกล่าวสามารถเสริมสร้างคุณลักษณะการครองคนของนักศึกษาให้มีพฤติกรรมที่ดีขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้นำค่าร้อยละของคะแนนการพัฒนาคุณลักษณะการครองคนมาเปรียบเทียบเป็นรายข้อแสดงในภาพที่ 11 ดังนี้

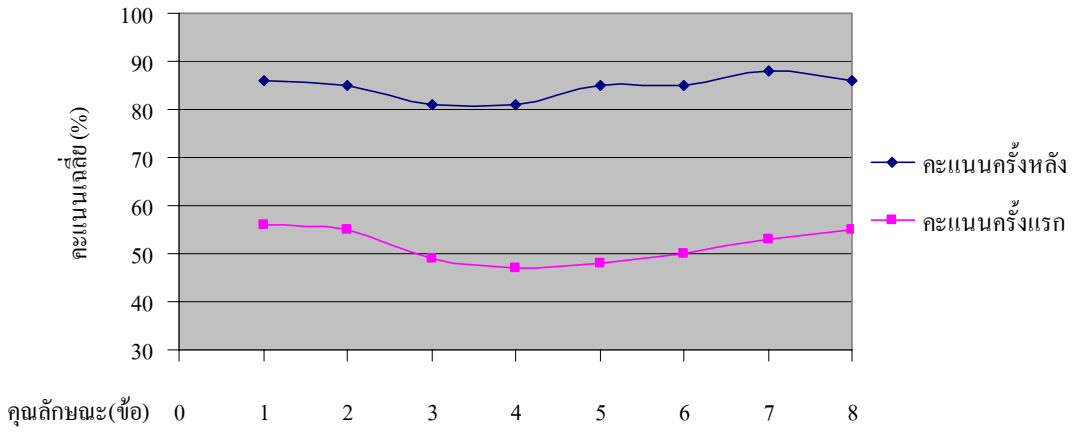

ภาพที่ 11 เปรียบเทียบค่าร้อยละของคะแนนรายข้อการพัฒนาคุณลักษณะการครองคนของนักศึกษาครั้งแรกและครั้งหลัง

จากภาพที่ 11 แสดงผลการพัฒนาการครองคนของนักศึกษาจำนวน 8 ข้อ พบว่านักศึกษากลุ่มนี้มีคะแนนการพัฒนาคุณลักษณะการครองคนครั้งหลังสูงกว่าครั้งแรกอย่างชัดเจน โดยนักศึกษากลุ่มนี้มีคะแนนการพัฒนามากที่สุดในข้อ 5 คือเรื่อง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นด้วยความกระตือรือร้น ร้อยละ 77.08 รองลงมาข้อ 4 คือเรื่อง การยอมรับความสามารถของสมาชิกกลุ่มด้วยความจริงใจ ร้อยละ 72.34 และ ข้อ 6 คือเรื่องการไม่เพิกเฉยหรือทำงานอื่นในการทำกิจกรรมกลุ่ม ร้อยละ 70.00 ตามลำดับ จากผลการประเมินที่พบว่านักศึกษามีคะแนนการพัฒนาคุณลักษณะการครองคนเพิ่มขึ้นนั้น จึงสรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มในการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน การให้ผู้เรียนได้ฝึกการยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และตระหนักในบทบาทหน้าที่ในการทำกิจกรรมกลุ่มจะช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะการครองคนได้

3.3 <u>การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลการพัฒนาคุณลักษณะด้านการครองงาน</u>

การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย ผู้วิจัยได้ประเมินในระหว่างการเรียนการสอนในสัปดาห์ที่ 8 (ครั้งแรก) และประเมินหลังการเรียนการสอนเสร็จสิ้นในสัปดาห์ที่ 16 (ครั้งหลัง) ปรากฏผลการประเมินแสดงในตารางที่ 21 ดังนี้

<u>ตารางที่ 21</u> คะแนนและค่าร้อยละของการพัฒนาคุณลักษณะการครองงานของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา

คุณลักษณะการครองงาน	ครั้งหลัง		ครั้งแรก		ผลการพัฒนา	
	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ
1. แสดงความอดทนในการทำงานโดยไม่ละทิ้งงาน	4.40	88.00	2.80	56.00	1.60	57.14
2. รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มจนสำเร็จ	4.30	86.00	2.30	46.00	2.00	86.95
3. มีสติควบคุมอารมณ์ในการทำงานกลุ่ม	4.60	92.00	3.15	63.00	1.45	46.03
4.รับฟังการประเมินผลงานตามที่กลุ่มเสนอแนะด้วยความเต็มใจ	4.50	90.00	2.90	58.00	1.60	55.17
5. วางแผนการทำงานกลุ่มเพื่อกำหนดขั้นตอนการเรียนรู้	4.55	91.00	2.60	52.00	1.95	75.00
6. ปฏิบัติงานตามขั้นตอนด้วยความละเอียดรอบคอบ	4.45	89.00	2.40	48.00	2.05	85.41
7. ร่วมมือตรวจสอบเพื่อปรับปรุงผลงานกลุ่มด้วยความตั้งใจ	4.40	88.00	3.10	62.00	1.30	41.93
8. ผลงานที่ปฏิบัติมีคุณภาพสำเร็จตามกำหนด	4.50	90.00	3.15	63.00	1.35	42.85
รวม 8 ข้อ 40 คะแนน	35.75	89.37	22.40	56.00	13.35	59.15

จากตาราง 21 การประเมินโดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะการครองงานของนักศึกษา แสดงให้เห็นว่า นักศึกษากลุ่มนี้มีคะแนนเฉลี่ยในระหว่างเรียนสัปดาห์ที่ 8 (ครั้งแรก) ร้อยละ 56.00 คะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนการสอนสัปดาห์ที่ 16 (ครั้งหลัง) ร้อยละ 89.37 โดยคะแนนเฉลี่ยครั้งหลังเพิ่มขึ้นร้อยละ 59.15 ของคะแนนเฉลี่ยครั้งแรก การพิจารณาเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมปฏิบัติด้านการครองงาน พบว่า นักศึกษามีคะแนนพฤติกรรมการปฏิบัติครั้งหลังสูงกว่าครั้งแรก และมีคะแนนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์อยู่ระหว่างร้อยละ 41.93 – 86.95 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถเสริมสร้างคุณลักษณะการครองงานของนักศึกษาให้มีพฤติกรรมที่ดีขึ้น ผู้วิจัยได้นำค่าร้อยละของคะแนนการพัฒนาคุณลักษณะการครองงานมาเปรียบเทียบเป็นรายข้อ ผลการเปรียบเทียบได้แสดงในภาพที่ 12 ดังนี้

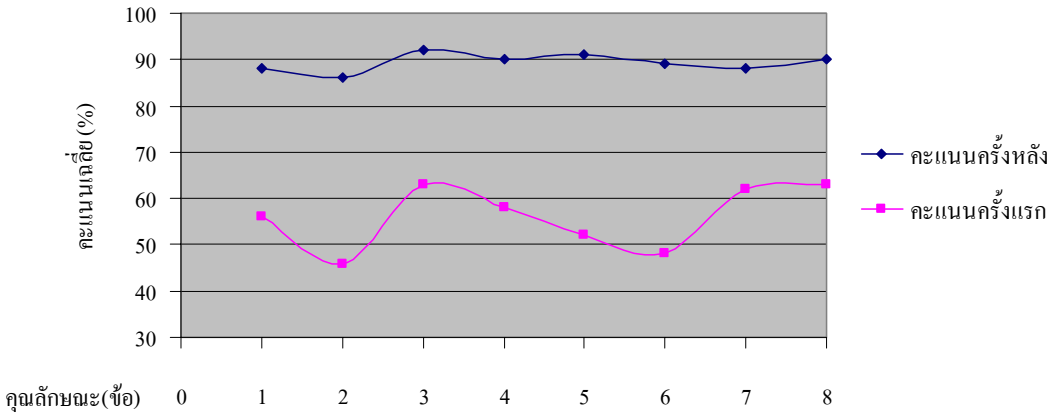

ภาพที่ 12 เปรียบเทียบค่าร้อยละของคะแนนรายข้อการพัฒนาคุณลักษณะการครองงานของนักศึกษาครั้งแรกและครั้งหลัง

จากภาพที่ 12 แสดงผลการพัฒนาการครองงานของนักศึกษาจำนวน 8 ข้อ พบว่า นักศึกษากลุ่มนี้มีคะแนนการพัฒนาคุณลักษณะการครองงานครั้งหลังสูงกว่าครั้งแรกอย่างชัดเจน โดยนักศึกษากลุ่มนี้มีคะแนนการพัฒนาคุณลักษณะการครองงานมากที่สุดในข้อ 2 คือเรื่องความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มจนสำเร็จ ร้อยละ 86.95 รองลงมาคือ ข้อ 6 คือเรื่องปฏิบัติงานตามขั้นตอนด้วยความละเอียดรอบคอบ ร้อยละ 85.41 และ ข้อ 5 คือเรื่องวางแผนการทำงานกลุ่มเพื่อกำหนดขั้นตอนการเรียนรู้ ร้อยละ 75.00 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้มีการวางแผนเพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน การตรวจสอบขั้นตอนการทำงานด้วยความรอบคอบ และการจัดลำดับขั้นตอนการเรียนรู้จะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในด้านการครองงานได้

3.4 <u>การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลการพัฒนาคุณลักษณะด้านการมีจิตสำนึกสาธารณะ</u>

การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย ผู้วิจัยได้ประเมินในระหว่างการเรียนการสอนในสัปดาห์ที่ 8 (ครั้งที่ 1) และประเมินหลังการเรียนการสอนเสร็จสิ้นในสัปดาห์ที่ 16 (ครั้งที่ 2) ปรากฏผลการประเมินแสดงในตารางที่ 22 ดังนี้

<u>ตารางที่ 22</u> คะแนนและค่าร้อยละของการพัฒนาคุณลักษณะด้านการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา

คุณลักษณะการมีจิตสำนึกสาธารณะ	ครั้งหลัง		ครั้งแรก		ผลการพัฒนา	
	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ
1. การใช้สิ่งของและวัสดุอย่างคุ้มค่าตามความเหมาะสม	4.10	82.00	3.05	61.00	1.05	34.42
2. รับอาสาทำกิจกรรมบริการรับใช้ส่วนรวมอยู่เสมอ	4.35	87.00	2.85	57.00	1.50	52.63
3. แสดงให้เห็นว่ามีการปิดไฟเมื่อเลิกใช้ทุกครั้ง	4.30	86.00	2.80	56.00	1.50	53.57
4. อุทิศเวลาให้กลุ่มในการปฏิบัติกิจกรรมด้วยความเต็มใจ	4.65	93.00	2.95	59.00	1.70	57.62
5. แลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับปัญหาสังคมในท้องถิ่น	4.35	87.00	2.75	55.00	1.60	58.18
6. ทำงานช่วยเหลือกลุ่มด้วยความกระตือรือร้น	4.65	93.00	2.70	54.00	1.95	72.22
7. ร่วมมือแสดงความคิดเห็นเพื่อวางแผนการทำงานกลุ่ม	4.45	89.00	2.70	54.00	1.75	64.81
8. ยอมรับการวิพากษ์เพื่อปรับปรุงผลงานกลุ่ม	4.45	89.00	3.05	61.00	1.40	45.90
รวม 8 ข้อ 40 คะแนน	35.30	88.25	22.85	57.12	12.45	54.48

จากตาราง 22 การประเมินโดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษา แสดงให้เห็นว่า นักศึกษากลุ่มนี้มีคะแนนเฉลี่ยในระหว่างเรียนสัปดาห์ที่ 8 (ครั้งแรก) ร้อยละ 57.12 คะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนการสอนสัปดาห์ที่ 16 (ครั้งหลัง) ร้อยละ 88.25 และคะแนนเฉลี่ยครั้งหลัง เพิ่มขึ้นร้อยละ 54.48 ของคะแนนเฉลี่ยครั้งแรก การพิจารณาเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการปฏิบัติด้านการมีจิตสำนึกสาธารณะ พบว่า นักศึกษามีคะแนนพฤติกรรมการปฏิบัติครั้งหลังสูงกว่าครั้งแรก โดยมีคะแนนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์อยู่ระหว่างร้อยละ 34.42 – 72.22 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถเสริมสร้างคุณลักษณะการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาให้มีพฤติกรรมที่ดีขึ้น ผู้วิจัยได้นำค่าร้อยละของคะแนนการพัฒนาคุณลักษณะการมีจิตสำนึกสาธารณะมาเปรียบเทียบเป็นรายข้อ ผลการเปรียบเทียบแสดงในภาพที่ 13 ดังนี้

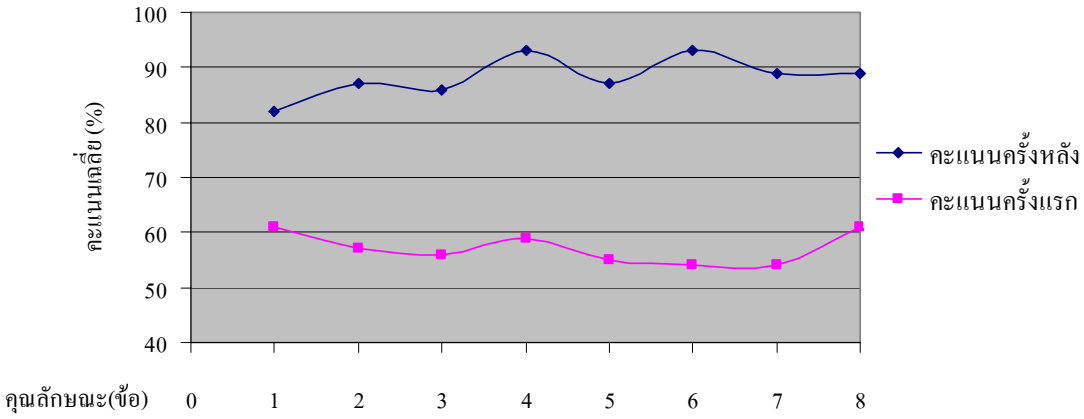

<u>ภาพที่ 13</u> เปรียบเทียบค่าร้อยละของคะแนนรายข้อการพัฒนาคุณลักษณะการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาครั้งแรกและครั้งหลัง

จากภาพที่ 13 แสดงผลการพัฒนาการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาจำนวน 8 ข้อ พบว่า นักศึกษากลุ่มนี้มีคะแนนการพัฒนาคุณลักษณะการมีจิตสำนึกสาธารณะครั้งหลังสูงกว่าครั้งแรกอย่างชัดเจน โดยนักศึกษากลุ่มนี้มีคะแนนการพัฒนามากที่สุดในข้อ 6 คือเรื่อง ทำงานช่วยเหลือกลุ่มด้วยความกระตือรือร้นร้อยละ 72.22 รองลงมาข้อ 7 คือเรื่องร่วมมือแสดงความคิดเห็นเพื่อวางแผนการทำงานกลุ่ม ร้อยละ 64.81 และข้อ 5 คือเรื่อง แลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับปัญหาสังคมในท้องถิ่น ร้อยละ 58.18 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนโดยสร้างความตระหนักให้กับผู้เรียนได้ยึดความสำเร็จของกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญและเน้นให้ผู้เรียนร่วมมือกันของสมาชิกกลุ่มในการทำงานทุกขั้นตอน มีการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นเพื่อวางแผนการทำงานกลุ่ม และใช้สถานการณ์ปัญหาในชุมชนและท้องถิ่นมาเป็นกรณีศึกษาในห้องเรียนจะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะการมีจิตสำนึกสาธารณะได้

3.5 <u>การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลรวมการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย</u>

การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย ผู้วิจัยได้ประเมินในระหว่างการเรียนการสอนในสัปดาห์ที่ 8 (ครั้งแรก) และประเมินหลังการเรียนการสอนเสร็จสิ้นในสัปดาห์ที่ 16 (ครั้งหลัง) ปรากฏผลดังแสดงในตารางที่ 23

<u>ตารางที่ 23</u> คะแนนและค่าร้อยละของการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา

พฤติกรรมคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย	คะแนนครั้งหลัง		คะแนนครั้งแรก		ผลการพัฒนา	
	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ
ด้านการครองตน	34.75	86.87	25.10	62.75	9.65	38.44
ด้านการครองคน	33.85	84.62	20.65	51.62	13.20	63.92
ด้านการครองงาน	35.75	89.37	22.40	56.00	13.35	59.15
ด้านการมีจิตสำนึกสาธารณะ	35.30	88.25	22.85	57.12	12.45	54.48
รวม 4 ด้าน 160 คะแนน	139.65	87.28	91.10	56.93	48.55	53.29

จากตาราง 23 การประเมินผลรวมคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย พบว่า นักศึกษากลุ่มนี้มีคะแนนเฉลี่ยการประเมินด้านการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะครั้งหลังสูงกว่าครั้งแรก โดยมีคะแนนเฉลี่ยการประเมินในสัปดาห์ที่ 16 (ครั้งหลัง) ร้อยละ 87.28 และคะแนนเฉลี่ยการประเมินในสัปดาห์ที่ 8 (ครั้งแรก) ร้อยละ 56.93 ซึ่งมีคะแนนเพิ่มขึ้นร้อยละ 53.29 ของคะแนนเฉลี่ยครั้งแรก โดยมีคะแนนการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยอยู่ระหว่างร้อยละ 38.44 – 63.92 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยให้นักศึกษามีพฤติกรรมที่ดีขึ้น และผู้วิจัยได้นำค่าร้อยละของคะแนนการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยครั้งแรกและครั้งหลังมาเปรียบเทียบเป็นรายด้าน ซึ่งผลการเปรียบเทียบได้แสดงในภาพที่ 14 ดังนี้

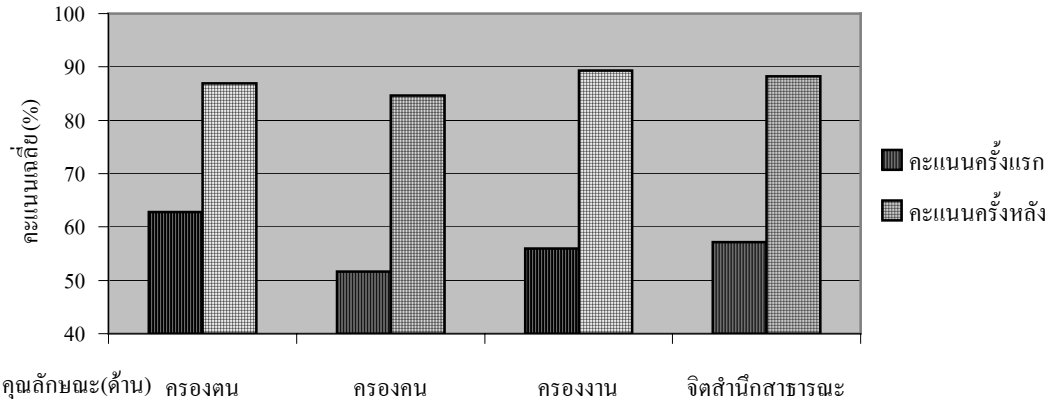

<u>ภาพที่ 14</u> เปรียบเทียบค่าร้อยละของคะแนนการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย ของนักศึกษาครั้งแรกและครั้งหลัง

จากภาพที่ 14 การประเมินผลรวมคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยของนักศึกษา แสดงให้เห็นว่า นักศึกษากลุ่มนี้มีคะแนนการพัฒนาพฤติกรรมการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย จากการประเมินครั้งหลังสูงกว่าครั้งแรกอย่างชัดเจน โดยนักศึกษากลุ่มนี้มีคะแนนร้อยละของการพัฒนาดังนี้ คือ ด้านการครองตน ร้อยละ 38.44 ด้านการครองคน ร้อยละ 63.92 ด้านการครองงาน ร้อยละ 59.15 และด้านการมีจิตสำนึกสาธารณะ ร้อยละ 54.48 จึงสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนโดยการบูรณาการกิจกรรมในการเรียนการสอนจะช่วยเสริมเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยให้กับนักศึกษาได้ และมีข้อมูลเชิงคุณภาพที่สนับสนุนจากบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผู้วิจัยได้นำวิเคราะห์ความคิดเห็นเป็นรายด้านคือ ด้านการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนที่ได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมีการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในแต่ละด้านดังนี้

3.5.1 <u>ด้านการครองตน</u> นักศึกษาได้แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้สามารถเสริมสร้างคุณลักษณะการครองตนในเรื่อง ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา ความเชื่อมั่นในตนเอง การวางแผน การแต่งกาย และการคิดวิเคราะห์ ดังที่ *นางสาวสมร* ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่ได้รับการเสริมสร้างคุณลักษณะในด้านนี้ไว้ว่า

*...การเรียนวิชานี้ทำให้ดิฉันเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนของตนเองให้มี**ความกระตือรือร้นและตรงต่อเวลามากขึ้น** ในครั้งแรกก่อนตัดสินใจลงทะเบียนเรียนกระบวนวิชานี้คิดว่าผู้สอนคงจะเน้นการสอนแบบบรรยาย แต่พอได้เรียนในกระบวนวิชาจนจบภาคเรียนทำให้รู้ว่าวิชานี้เป็นวิชาที่นอกจากจะได้ความรู้แล้วยัง**พัฒนาทักษะวิธีสอนและปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ให้มีการวางแผนการเรียนรู้ที่ดีขึ้น**...*

นอกจากนี้มีนักศึกษาอีกคนที่เห็นว่าการเรียนการสอนในวิชานี้เสริมสร้างคุณลักษณะการวางแผนเช่นเดียวกันและยังเห็นว่ากระบวนการเรียนการสอนได้ส่งเสริมกระบวนการคิดและสามารถนำความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมไปใช้ในการดำรงชีวิตดังที่ *นายสมรัก* ได้กล่าวไว้ว่า

*...ผมได้เรียนวิชานี้แล้วทำให้รู้สึกประทับใจกับการเป็นครูเพราะผู้สอนมีความเป็นกัลยาณมิตร มีความมุ่งมั่นและเตรียมความพร้อมในการสอนทุกครั้ง **ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่ให้โอกาส ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง วิธีการของผู้สอนทำให้ผมมีการวางแผนการเรียนและเจตคติที่ดีต่อการสอนวิชาศาสนาที่ส่งเสริมกระบวนการคิดและการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน**...*

การเรียนการสอนในรายวิชานี้มีนักศึกษาอีกคนยังเห็นว่านอกจากการวางแผนแล้วนักศึกษาได้เสริมสร้างเกี่ยวกับการทำงานที่เป็นระบบและมีความเชื่อมั่นในการสอนมากขึ้น ดังที่ *นางสาวดอกอ้อ* ได้กล่าวถึงการเรียนในรายวิชานี้ไว้ว่า

*...**วิชานี้สอนให้รู้ว่าการวางแผนมีความสำคัญมาก การจัดการเรื่องของเวลา เมื่อก่อนทำงานไม่เคยวางแผนไม่มีระบบในการทำงาน ตอนนี้ทำงานเป็นระบบมากขึ้นและที่สำคัญคือวิชานี้ทำให้มีความเชื่อมั่นในการสอนมากขึ้น**ได้รู้ว่าเทคนิคการสอนมีความสำคัญมากกับวิชาที่เป็นนามธรรมอย่างวิชาพระพุทธศาสนา...*

บุคลิกภาพในการแต่งกายเป็นคุณลักษณะที่นักศึกษาคนหนึ่งเห็นว่าได้รับการเสริมสร้างเช่นเดียวกันและยังได้รับการเสริมสร้างให้เกิดคุณลักษณะ การตรงต่อเวลา การเป็นคนที่คิดวิเคราะห์มากขึ้น ดังที่ *นายสุภาพ* ได้กล่าวว่า

*...**วิชานี้ทำให้กระผมเปลี่ยนแปลงตนเองในด้านการแต่งกาย การตรงต่อเวลา การเป็นคนที่คิดวิเคราะห์มากขึ้น มีเหตุผลมากขึ้น** กรณีที่อาจารย์ยกตัวอย่างถ้าเป็นเมื่อก่อนก็จะรู้สึกธรรมดาแต่พออาจารย์ได้กระตุ้นด้วยคำถามให้พิจารณามุมมองที่แตกต่าง ทำให้ตอนนี้ผมกลายเป็นคนที่คิดวิเคราะห์และรอบคอบมากขึ้น...*

จากข้อมูลบันทึกการเรียนรู้แสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ มีการวางแผนการเรียนรู้ มีการปรับพฤติกรรมการแต่งกาย การตรงต่อเวลา และนักศึกษามีคุณลักษณะในการคิดวิเคราะห์มากขึ้น และนักศึกษายังเห็นว่าพฤติกรรมของผู้สอนที่มีความเป็นกัลยาณมิตรและการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอนที่ให้อิสระทางความคิดกับผู้เรียนได้เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีทักษะการวางแผนและเจตคติที่ดีต่อการสอนวิชาศาสนาและส่งเสริมกระบวนการคิดเพื่อนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้โดยผู้สอนมีคุณลักษณะเป็นกัลยาณมิตรและเป็นผู้จัดการระบบความรู้ การส่งเสริมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการแบ่งปันความรู้โดยการกระตุ้นคำถามที่เน้นกระบวนการคิด การจัดหาและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายจะช่วยให้ผู้เรียนมีการวางแผนพัฒนาความคิดอย่างเป็นระบบ และสามารถเสริมสร้างผู้เรียนให้มีคุณลักษณะการครองตนตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้

3.5.2 <u>ด้านการครองคน</u> นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นว่าจากการเรียนการสอนได้รับการเสริมสร้างคุณลักษณะการครองคนในเรื่อง ความอดทนในการปรับตัว การให้กำลังใจผู้อื่น การยอมรับผู้อื่น การแก้ปัญหา และเจตคติในการเป็นครูที่ดี ดังที่ *นายศักดิ์สิทธิ์* ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่ได้รับการเสริมสร้างในด้านนี้ไว้ว่า

*...วิชานี้เป็นวิชาที่ให้กลวิธีสอน **ประทับใจตรงที่ได้วิเคราะห์สถานการณ์ข่าวและแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อน ทำให้รู้ว่าการการแสดงความคิดเห็นต้องอดทนและควบคุมอารมณ์เพราะข้อมูลที่เพื่อนนำเสนอทุกคนมีค่าเท่าเทียมกัน** กรณีศึกษาทำให้ได้เรียนรู้ว่าศาสนาคือชีวิต เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันผู้สอนศาสนาในโรงเรียนยังขาดการเชื่อมโยงในเรื่องหลักธรรมกับการดำรงชีวิต...*

นอกจากยังมีนักศึกษาเห็นว่าการเป็นครูที่ดีนั้นเป็นเรื่องที่ยากซึ่งจะต้องสร้างศรัทธาให้กับผู้เรียนก่อนเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียน ดังที่ *นายนพดล* ได้กล่าวว่า

...กระผมขอบคุณอาจารย์ที่ให้ผมได้ออกไปเป็นครูครั้งแรกเพราะจากประสบการณ์ที่เคยเป็นนักเรียนหลังห้อง ไม่สนใจการเรียน ***แต่ตอนนี้ทำให้รู้ว่าการเป็นครูที่ดีนั้นยากมาก เพราะจะต้องสร้างความศรัทธาให้กับผู้เรียน*** *การพูดที่สื่อถึงการให้กำลังใจเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียน การคิดกิจกรรมให้ผู้เรียนสนใจและตอบสนองต่อการเรียนรู้ และขอบคุณรายวิชานี้ได้ให้ประสบการณ์การเป็นครูจริงๆ ไม่ใช่เรียนรู้แต่ในตำรา...*

เช่นเดียวกับ *นางสาวสายฝน* ที่เห็นว่าการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นจะเป็นการเสริมสร้างความร่วมมือการเรียนรู้มากกว่าการแข่งขัน และเป็นการเสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียนได้อีกด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า

*...****ผู้สอนได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ไม่มีถูกหรือผิด และได้เสนอแนวทางเพื่อให้ได้นำไปพิจารณาหาคำตอบโดยกระบวนการคิดวิเคราะห์ของกลุ่ม ทำให้รู้สึกว่าลดการแข่งขันแต่เป็นช่วยเหลือกันในการเรียนรู้*** *และหลังจากจบการเรียนการสอนในแต่ละครั้งผู้สอนได้ให้ผู้เรียนเสนอข้อดีและข้อจำกัดของการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้นและคิดว่าจะนำวิธีการนี้ไปใช้เวลาออกไปฝึกสอน...*

ทัศนะของ *นางสาวสายฝน* นั้นยังได้เห็นสอดคล้องกับ *นางสาวแจ่มใส* ที่มีมุมมองว่าครูที่รับฟังข้อมูลจากผู้เรียนทุกคนด้วยความตั้งใจและสนใจอย่างเท่าเทียมกันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียนได้ ซึ่งแสดงว่าการเป็นครูกัลยาณมิตรจึงมีความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนเพื่อปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียนได้ดังคำกล่าวที่ว่า

...จากประสบการณ์ที่เคยเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนยังไม่เคยเห็นว่าครูสอนวิชาศาสนาจะมีบทบาทอย่างไรในการแก้ปัญหาของนักเรียนที่เป็นรูปธรรมได้ แต่พอได้เรียนรายวิชานี้ทำให้รู้ว่าครูสอนวิชาศาสนานั้นมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือนักเรียนให้ค้นพบแนวทางในการแก้ปัญหาได้ ***การเป็นครูกัลยาณมิตรที่รับฟังข้อมูลจากผู้เรียนทุกคน ด้วยความสนและตั้งใจ การใช้ถ้อยคำและภาษาที่ให้กำลังใจ ครูสามารถนำสิ่งเหล่านี้ไปปฏิบัติในแก้ปัญหานักเรียนได้*** *ขอขอบคุณอาจารย์ที่ทำให้รู้ว่าครูมีบทบาทที่ยิ่งใหญ่ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียน...*

สำหรับ *นางสาวกุลสตรี* ยังได้กล่าวถึง คุณลักษณะของผู้สอนที่เป็นกันเอง น่าไว้ใจเป็นกำลัง และคอยให้คำปรึกษา จะสามารถเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน ดังคำกล่าวที่ว่า

> *...ตลอดเวลา 6 ปีที่ดิฉันเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษา ดิฉันไม่เคยสนใจเรียนวิชาพระพุทธศาสนาเลยแต่พอมาเรียนกระบวนวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษาทำให้เปลี่ยนแปลงเจตคติต่อวิชานี้เปลี่ยนไป ดิฉันเห็นว่าครูผู้สอนมีบทบาทที่สำคัญมากในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่ง**ผู้สอนจะต้องมีการยอมรับความสามารถของผู้เรียน ให้กำลังใจและคำแนะนำปรึกษากับผู้เรียนด้วยความเป็นกันเอง น่าไว้ใจส่งเสริม ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเองโดยผู้สอนคอยให้กำลังใจและคำปรึกษา** ดิฉันจึงคิดว่าบทบาทครูสำคัญมากในการสอนวิชาศาสนา...*

จากผลการบันทึกการเรียนรู้แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาได้รับการเสริมสร้างคุณลักษณะการครองคน เช่น การแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น การควบคุมอารมณ์ในการแสดงความคิดเห็น และนักศึกษายังเห็นว่า การเป็นครูที่ดีนั้นต้องสร้างความศรัทธาให้กับผู้เรียนมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ การยอมรับความสามารถของผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการเรียนรู้มากขึ้น ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น ได้ฝึกการคิดร่วมกับผู้อื่น ได้เรียนรู้ร่วมกันจากประสบการณ์ตรงที่หลากหลาย จึงเป็นการเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีการปรับตัวและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

3.5.3 <u>ด้านการครองงาน</u> นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนได้รับการเสริมสร้างคุณลักษณะการครองงานในเรื่อง ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความอดทน ความเสียสละ การวางแผน ความกระตือรือร้น และ การปฏิบัติจริง ดังที่ *นายตรีเพชร* ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่ได้รับการเสริมสร้างในด้านนี้ไว้ว่า

> *...การเรียนรายวิชานี้กิจกรรมส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมกลุ่มและสิ่งที่ผมได้จากกลุ่มคือ **ความรับผิดชอบ ความเสียสละ ความสามัคคี ความอดทน** จากการทำงานร่วมกับผู้อื่นความซื่อสัตย์ต่อคำพูดที่ตนเองได้สัญญาการทำงานกับ**สมาชิกในกลุ่ม การเรียนในรายวิชานี้ทำให้รู้ว่ากระบวนทำงานการกลุ่มมีความสำคัญมากกว่าการเรียนรู้กระบวนการทำงานกลุ่มที่เคยปฏิบัติ** เพราะกลุ่มที่อาจารย์ให้ทำเป็นกลุ่มที่เน้นความสำเร็จร่วมกัน...*

ดังทัศนะของ *นางสาวเครือฟ้า* ที่เห็นว่า คุณลักษณะของผู้สอนทำให้ผู้เรียนได้รับแบบอย่างที่ดีเพื่อที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติงานเป็นครูฝึกสอน เช่น การรอคอยคำตอบจากผู้เรียน การมอบหมายงานที่ชัดเจน การวางแผนในการทำงานกลุ่ม ซึ่งนักศึกษาได้กล่าวว่า

> *...บรรยากาศการเรียนการสอนในรายวิชานี้เป็นบรรยากาศที่ประทับใจที่**อาจารย์มีความอดทนมากในรอคอยคำตอบของผู้เรียน การแสดงความคิดเห็น อาจารย์ตั้งใจฟังจนจบงานที่มอบหมายมีทั้งงานเดี่ยวและงานกลุ่มทำให้รู้ว่าจะต้องวางแผนทำงานเดี่ยวอย่างไรและทำงานกลุ่มอย่างไร** ได้รับความรู้เกี่ยวกับการเขียนแผนแล้วนำไปสู่การปฏิบัติ...*

การจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงกลุ่มนั้นเป็นการเสริมสร้างความกระตือรือร้นและการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ดังที่ *นายเรืองชัย* ได้กล่าวถึงการเรียนรู้มีการเปลี่ยนกลุ่มไว้ว่า

> *...ผมชอบกิจกรรมวิชานี้ที่ได้เปลี่ยนกลุ่มอยู่ตลอดตามประเด็นที่เรามีความสนใจ **ผลงานที่จะนำเสนอต้องให้เสร็จตามกำหนดต้องกระตือรือร้นต่องานที่ทำ เพราะกิจกรรมต่อไปอาจจะไม่ได้อยู่กลุ่มเดิม การปรับตัวในการทำงานกับกลุ่มใหม่เป็นสิ่งที่ดี**เพราะได้เรียนรู้กับเพื่อนคนอื่นๆ เพราะบางคนถึงแม้จะเป็นเพื่อนในสาขาวิชาเดียวกันแต่ไม่เคยทำงานร่วมกัน พอเรียนรายวิชานี้ได้เปลี่ยนกลุ่มและได้ปรับตัวอยู่ตลอดเวลา...*

นักศึกษาอีกคนยังเห็นว่าการให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นสิ่งที่มีคุณค่าในการปรับปรุงงานมากกว่าการให้คะแนน ดังที่ *นางสาวฟ้ามุ่ย* ที่กล่าวถึงการให้ข้อมูลย้อนกลับของผู้สอนไว้ว่า

> *...**หนูประทับใจในข้อความจากการอ่านงานที่อาจารย์ให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นให้คำแนะนำที่เป็นข้อเขียนซึ่งมันมีค่ากับหนูมาก** เพราะการเรียนในระดับมหาวิทยาลัยยังไม่เคยได้รับข้อมูลย้อนกลับจากผู้สอนเป็นข้อเขียนเลย แค่รู้สึกว่าอาจารย์ได้อ่านก็ดีใจแล้ว ถึงแม้จะเป็นข้อความสั้นๆ เช่น "น่าสนใจนะน่าจะค้นต่อไปว่าจะมีวิธีป้องกันปัญหานี้ได้อย่างไร" **หนูไม่อยากได้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นคะแนนแต่อยากได้แนวทางการพัฒนาผลงานมากกว่า** วิชานี้เป็นวิชาแรกที่ผู้สอนได้ให้ข้อมูลย้อนกลับที่เขียนเป็นข้อความดีใจมากค่ะ...*

นอกจากนี้ *นายกำแหง* ยังเห็นว่าการเรียนการสอนในรายวิชานี้มีประโยชน์ในการวางแผนการทำงานและได้เห็นคุณค่าของการทำงานกลุ่ม ดังคำกล่าวที่ว่า

*...ผมได้เรียนวิชาทางการศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์มาตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ก็จะเป็นเหมือนเดิม คือเรียนทฤษฎีแล้วก็สอบ ทุกรายวิชาจะเหมือนกันหมดคือ ท่องจำแล้วก็สอบ ผ่านแล้วก็ลืม**แต่พอมาเรียนรายวิชานี้ทำให้ผมเปลี่ยนเจตคติในเรียนวิชาทางการศึกษา มีการวางแผนการทำงานแล้วนำไปปฏิบัติและได้เห็นคุณค่าของการทำงานกลุ่ม** กระผมชอบที่สุดตรงที่อาจารย์ได้ให้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำสื่อ ทำแบบประเมินแล้วนำไปใช้ในสถานการณ์การจริง...*

จากผลบันทึกการเรียนรู้ แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาได้รับการเสริมสร้างคุณลักษณะการครองงานจากการเรียนการสอน เช่น ความอดทนในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความสำเร็จของผลงานที่ปฏิบัติจะให้ความสำคัญกับกระบวนการกลุ่ม และนักศึกษายังเห็นว่า การมอบหมายงานที่ชัดเจนจะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีการวางแผนการทำงานตามขั้นตอนอย่างรอบคอบ และให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นข้อความในการประเมินผลงานนักศึกษาจะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนพัฒนาผลงานได้เช่นเดียวกับการประเมินโดยให้คะแนน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้มีลงมือปฏิบัติหรือกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม การแสดงบทบาทหรือปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเคร่งครัด การนำเสนอผลงานหน้าห้องเรียน สามารถเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะการครองงานที่ดีขึ้น

3.5.4 <u>ด้านการมีจิตสำนึกสาธารณะ</u> นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนได้รับการเสริมสร้างคุณลักษณะการมีจิตสำนึกสาธารณะในเรื่อง ความเสียสละ การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น การถ่ายทอดความรู้ การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การวางแผน ดังที่ *นางสาวลีลาวดี* ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่ได้รับการเสริมสร้างในด้านนี้ไว้ว่า

*...การเรียนในรายวิชานี้ทำให้รู้ว่าทฤษฎีสู่การปฏิบัติเป็นอย่างไร **เพราะส่วนใหญ่วิชาที่เรียนทางด้านการสอนในคณะศึกษาศาสตร์จะไม่มีประสบการณ์ในการสอนในห้องเรียนจริง แต่รายวิชานี้ทำให้ได้มีโอกาสในการปฏิบัติกิจกรรมที่เสียสละต่อสังคมรู้สึกประทับใจมาก ได้ลงมือปฏิบัติจริงในห้องเรียน และได้ฝึกทักษะวิชาชีพครูตั้งแต่การวางแผนการ***

สอน การออกแบบกิจกรรม การสร้างสื่อ และการประเมินผลการเรียน *มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนและสมาชิกกลุ่มอื่นในแต่ละครั้งไม่ซ้ำกัน...*

นักศึกษาอีกคนหนึ่งที่เห็นในทำนองเดียวกันว่า การจัดการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นที่หลากหลายจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่ม การยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์จะทำให้กลุ่มได้ประโยชน์และนำไปสู่ผลงานกลุ่มที่มีคุณภาพ ดังที่ *นางสาวเอื้องคำ* ได้กล่าวถึงประโยชน์และคุณค่าของกิจกรรมกลุ่มไว้ว่า

*...การแสดงความคิดเห็นที่**หลากหลายของแต่ละคนทำให้ได้เรียนรู้ประสบการณ์และแนวความคิดที่แปลกใหม่และได้รู้ว่าสิ่งที่สมาชิกในห้องเรียนนำเสนอมีประโยชน์และมีคุณค่าต่อกลุ่ม ยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์เพื่อปรับปรุงผลงาน** ผู้สอนเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้พูด ได้คิด วิเคราะห์เป็นกลวิธีสอนที่ได้รับจากการเรียนในรายวิชานี้...*

เช่นเดียวกับ *นายสันติสุข* ที่เห็นว่า การสละเวลาให้กับกลุ่มมีความสำคัญมากเนื่องจากมีจะผลต่องานที่กลุ่มปฏิบัติเพราะคุณภาพของงานจะเป็นตัวบ่งชี้ของกระบวนการกลุ่มว่าสำเร็จหรือล้มเหลว และการแสดงความคิดเห็นในกลุ่มนั้นก็มีประโยชน์ต่อการปรับปรุงผลงานกลุ่ม ดังคำกล่าวของ *นายสันติสุข* ที่ว่า

*...ประทับใจที่ผู้สอนได้สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมเกี่ยวกับการครองตน การครองการครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะในระหว่างการเรียนการสอนวิชานี้ทำให้รู้ว่า**การนัดหมายในการทำงาน แต่ละครั้งต้องสละเวลาให้กับกลุ่มมาก เมื่อก่อนคิดว่าการทำงานกลุ่มไม่จำเป็นต้องมาประชุมปรึกษากันก็ได้ พอใครทำเสร็จก็ขอใส่ชื่อด้วยเพราะอาจารย์ไม่ได้ให้ความสำคัญ แต่วิชานี้ทำให้เห็นว่าการร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นในกลุ่มนั้นมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อการปรับปรุงผลงานกลุ่ม** กิจกรรมการสอดแทรกนี้ก็เป็นกลวิธีการสอนวิชาศาสนาที่ดีและผมคิดว่าจะนำไปใช้ฝึกสอนในโรงเรียน...*

นอกจากนี้ยังมีนักศึกษาอีกคนที่ยังเห็นว่าการเรียนการสอนมีหลากกลายไม่ใช่เฉพาะการบรรยายเท่านั้น ผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การวิพากษ์ผลงานอย่างตรงไปตรงมาจะทำให้ผู้เรียนเกิดการยอมรับกันมากขึ้น ดังที่ *นายวัฒนา* ได้กล่าวว่า

*...การเรียนรู้รายวิชานี้แตกต่างจากที่เคยเรียนในระดับมัธยมศึกษาที่ครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาเคยสอนซึ่งน่าเบื่อ ง่วงนอน ทุกคาบจะ**บรรยาย แต่พอมาเรียนรายวิชานี้ได้รู้ว่ากิจกรรมการเรียนการสอนมีหลากหลาย เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับสังคม เสริมสร้างให้มีการการยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างตรงไปตรงมา** ซึ่งเป็นวิธีการที่เป็นรูปธรรมที่สามารถนำสิ่งที่ปฏิบัติไปใช้ในห้องเรียนได้...*

จากผลบันทึกการเรียนรู้ แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาได้รับการเสริมสร้างการมีจิตสำนึกสาธารณะโดยการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมจากผู้สอน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม มีการตรวจสอบกระบวนการทำงานกลุ่มของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตนในการเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม เช่น การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การเขียนโครงงานเพื่อช่วยเหลือชุมชน และการนำปัญหาสังคมเข้ามาบูรณาการในการเรียนการสอน มีการเสริม-สร้างให้ผู้เรียนมีการยอมรับการวิพากษ์อย่างตรงไปตรงมาด้วยความจริงใจและเป็นกัลยาณมิตรจะช่วยให้ผู้เรียนยอมรับกันในกลุ่มมากขึ้น เพราะกระบวนการกลุ่มที่ช่วยเหลือและเอื้อทรต่อกันจะส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและลดความขัดแย้ง จึงสรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนที่นำเสนอสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสังคมที่อยู่ใกล้ตัว การศึกษาดูงานและเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในท้องถิ่นแล้วจัดกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาสังคมโดยใช้กระบวนการกลุ่มจะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนได้มีจิตสำนึกสาธารณะในการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสร้างความสำเร็จของกลุ่มได้

จากความคิดเห็นของนักศึกษาที่ได้ผ่านการเรียนการสอนนั้นพอสรุปได้ว่ากระบวนการเรียนการสอนในรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในด้านการครองตน คือ ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา ความเชื่อมั่นในตนเอง การวางแผน การแต่งกาย และการคิดวิเคราะห์ การครองคนมีคุณลักษณะที่ได้รับการเสริมสร้างคือ ความอดทนในการปรับตัว การให้กำลังใจผู้อื่น การแก้ปัญหา และเจตคติในการเป็นครู การครองงานมีคุณลักษณะที่ได้รับการเสริมสร้าง คือ ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความอดทน การวางแผน ความกระตือรือร้น และการมีจิตสำนึกสาธารณะมีคุณลักษณะที่ได้รับการเสริมสร้าง คือ การเสียสละ การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น การถ่ายทอด การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นได้เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และสอดคล้องกับปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

4. <u>พฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา</u>

การประเมินพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมิน 3 ครั้ง คือ *ครั้งที่ 1* ประเมินในระหว่างที่มีการจัดการเรียนการสอนในสัปดาห์ที่ 8 *ครั้งที่ 2* ประเมินในสัปดาห์สุดท้ายของการเรียนการสอนในสัปดาห์ที่ 16 และ*ครั้งที่ 3* ประเมินภายหลังจากจบการเรียนการสอนในสัปดาห์ที่ 20 เพื่อตรวจสอบความคงทนของพฤติกรรม และผู้วิจัยได้นำค่าร้อยละของคะแนนการประเมินพฤติกรรมจริยธรรมมาวิเคราะห์เป็นพฤติกรรมการปฏิบัติโดยการแปลความหมายค่าร้อยละของคะแนน แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ช่วงคะแนน	**ร้อยละ**	**ความหมายของระดับการแสดงพฤติกรรม**
61-80	76-100	พฤติกรรมการปฏิบัติระดับดี
41-60	51-75	พฤติกรรมการปฏิบัติระดับพอใช้
0-40	0-50	พฤติกรรมการปฏิบัติระดับควรปรับปรุง

จากการประเมินพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักศึกษาตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งเป็นการประเมินคุณลักษณะของนักศึกษาที่ได้จากการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย โดยผู้วิจัยแสดงคะแนนและค่าร้อยละของผลการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา ครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 และ ครั้งที่ 3 สำหรับครั้งที่ 3 ผู้วิจัยได้นำค่าร้อยละของคะแนนมาแสดงเป็นระดับพฤติกรรมการปฏิบัติ ผลการประเมินได้แสดงในตารางที่ 24 ดังนี้

ตารางที่ 24 คะแนนและค่าร้อยละของการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา ที่เรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา

คนที่	คะแนนพฤติกรรมจริยธรรม						ผลการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรม				ระดับพฤติกรรมการปฏิบัติครั้งที่ 3
	ครั้งที่ 3		ครั้งที่ 2		ครั้งที่ 1		ครั้งที่ 3-2		ครั้งที่ 2-1		
	คะแนนเต็ม 80	ร้อยละ	คะแนนเต็ม 80	ร้อยละ	คะแนนเต็ม 80	ร้อยละ	ผลต่าง	ร้อยละ	ผลต่าง	ร้อยละ	
1	76	95.00	66	82.50	40	50.00	10	15.15	26	65.00	ดี
2	76	95.00	64	80.00	47	58.75	12	18.75	17	36.17	ดี
3	75	93.75	63	78.75	47	58.75	12	19.04	16	34.04	ดี
4	76	95.00	68	85.00	43	53.75	8	11.76	25	58.13	ดี
5	76	95.00	67	83.78	41	51.25	9	13.43	26	63.41	ดี
6	77	96.25	62	77.50	41	51.25	15	24.19	21	51.21	ดี
7	75	93.75	63	78.75	41	51.25	12	19.04	22	53.65	ดี
8	76	95.00	69	86.25	41	51.25	7	10.14	28	68.32	ดี
9	77	96.25	68	85.00	42	52.50	9	13.23	26	61.90	ดี
10	71	88.75	61	76.25	39	48.75	10	16.39	22	56.41	ดี
11	77	96.25	66	82.50	41	51.25	11	16.66	25	60.97	ดี
12	67	83.75	63	78.75	43	53.75	4	6.34	20	46.51	ดี
13	74	92.50	65	81.25	41	51.25	9	13.84	24	58.53	ดี
14	75	93.75	64	80.00	44	55.50	11	17.18	20	45.45	ดี
15	70	87.50	69	86.25	43	53.25	1	1.44	26	60.46	ดี
16	76	95.00	64	80.00	43	53.25	12	18.75	21	48.83	ดี
17	77	96.25	69	86.25	43	53.75	8	11.59	26	60.46	ดี
18	73	91.25	65	81.25	43	53.75	8	12.30	22	51.16	ดี
19	71	88.75	67	83.25	44	55.00	4	5.97	23	52.27	ดี
20	75	93.25	66	82.50	45	56.25	9	13.63	21	46.66	ดี

จากตาราง 24 การประเมินพฤติกรรมจริยธรรมโดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา พบว่า การประเมินครั้งที่ 1 มีนักศึกษาที่มีคะแนนร้อยละการปฏิบัติพฤติกรรมจริยธรรมระดับพอใช้ 18 คน และระดับควรปรับปรุง 2 คน ในการประเมินครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 นักศึกษาทุกคนมีคะแนนร้อยละการปฏิบัติพฤติกรรมจริยธรรมระดับดี จากผลการเปรียบเทียบร้อยละของคะแนนการพัฒนาครั้งที่ 2 และครั้งที่ 1 นักศึกษามีคะแนนการพัฒนาอยู่ระหว่างร้อยละ 34.04- 68.32 และผลการเปรียบเทียบการพัฒนาครั้งที่ 3 และครั้งที่ 2 นักศึกษามีคะแนนการพัฒนาอยู่ระหว่างร้อยละ 1.44 - 24.19 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนได้เสริมสร้างพฤติกรรม

ที่พึงประสงค์ให้กับนักศึกษาได้ และผู้วิจัยนำค่าร้อยละของคะแนนการพัฒนามาเปรียบเทียบจำแนกเป็นรายบุคคล ผลการเปรียบเทียบได้แสดงในภาพที่ 15 ดังนี้

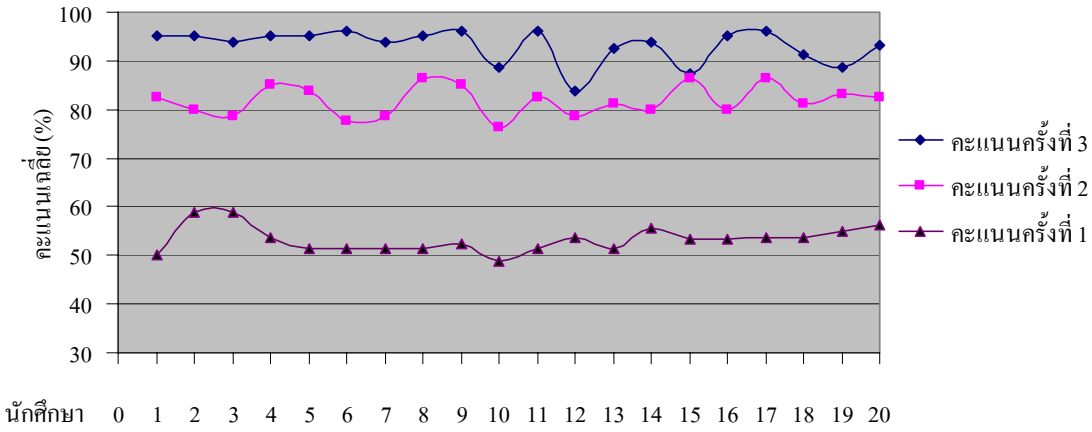

<u>ภาพที่ 15</u> เปรียบเทียบค่าร้อยละของคะแนนการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษารายบุคคลครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3

จากภาพที่ 15 แสดงการประเมินพฤติกรรมจริยธรรมโดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาจำนวน 20 คน พบว่า นักศึกษากลุ่มนี้มีคะแนนร้อยละการปฏิบัติพฤติกรรมจริยธรรมครั้งที่ 1 สูงกว่า ครั้งที่ 2 อย่างชัดเจน และในการประเมินครั้งที่ 3 นักศึกษากลุ่มนี้ทุกคนมีคะแนนร้อยละการปฏิบัติพฤติกรรมจริยธรรมระดับดี (ร้อยละ 76) แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนได้เสริมสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้กับนักศึกษา เนื่องจากผลการประเมินในครั้งที่ 3 นักศึกษาทุกคนมีการปฏิบัติพฤติกรรมจริยธรรมอยู่ในระดับดี ซึ่งแสดงว่านักศึกษาทุกคนมีพฤติกรรมจริยธรรมการปฏิบัติจนเป็นจิตตนิสัย ดังผลจากการสัมภาษณ์ แสวง (2458) มีความเห็นว่านักศึกษาที่ได้เรียนในรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษานั้นมีความรับผิดชอบ มีทักษะการนำเสนอ การตรงต่อเวลา การซื่อสัตย์ต่อตนเอง และอาจารย์ได้กล่าวกับผู้วิจัยถึงนักศึกษากลุ่มนี้ไว้ว่า

> *...ผมสอนวิชาปรัชญาจีนซึ่งเป็นวิชาที่ต้องสอนให้กับนักศึกษาคณะอื่นๆ เช่น คณะวิจิตรศิลป์ คณะศึกษาศาสตร์ และคณะมนุษยศาสตร์ จากการสังเกตผมเห็นว่า* ***นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ เป็นนักศึกษาที่มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา มีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนการสอนและให้ความร่วมมือในการเรียนการสอนที่ดี ถ้ามองในห้องเรียนก็รู้ทันทีว่านักศึกษาที่แต่งกายเรียบร้อยที่สุดคือนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ ผมว่าเขาเหมาะที่จะออกไป***

เป็นแบบอย่างให้กับนักเรียนได้นะ *นักศึกษาทุกวันนี้ผมยังไม่แน่ใจว่าแต่งชุดอะไรมาเรียนหนังสือกันก็ไม่รู้ เพราะชุดนักศึกษาที่ใส่มาเรียนมันไม่เหลือความสุภาพเอาไว้เลยและรู้สึกว่านักศึกษาไม่ได้เห็นคุณค่าของชุดนักศึกษาที่สถาบันของตนเองกำลังศึกษาอยู่* ***แต่ก็ยังมีนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ที่ยังเป็นแบบอย่างให้กับนักศึกษาคณะอื่นๆ ได้บ้าง****...*

เช่นเดียวกับผลการสัมภาษณ์ สมร (2548) ที่เห็นว่านักศึกษาที่เคยมีประสบการณ์ในการเรียนการสอนในรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้จัดขึ้นเป็นนักศึกษาที่มีบุคลิกภาพที่ดี มีความรับผิดชอบ กล้าแสดงออก มีความเชื่อมั่นในตนเอง และสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้กับการเรียนในรายวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้ ซึ่งอาจารย์ได้กล่าวกับผู้วิจัยถึงนักศึกษากลุ่มนี้ไว้ว่า

...การได้สอนนักศึกษากลุ่มนี้ดิฉันเห็นว่าพวกเขา มีคุณลักษณะแตกต่างจากนักศึกษากลุ่มอื่นอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าในเรื่องการแต่งกาย บุคลิกภาพ ความรับผิดชอบและความกล้าแสดงออก จากประสบการณ์ในการให้นักศึกษาจัดกลุ่ม พวกเขาจะมีขั้นตอนการจัดกลุ่มและดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนการนำเสนอผลงานด้วยมั่นใจ *ประสบการณ์ในสอนกลุ่มนี้จึงทำให้ได้รู้ว่าอาจารย์ได้สอดแทรกในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมค่อนข้างมาก ดิฉันอยากจะขอยกตัวอย่างจากสอนนักศึกษากลุ่มนี้ในกระบวนวิชา* ***"ครูกับการสื่อภาษา"*** *ซึ่งดิฉันได้มอบหมายงานให้นักศึกษาเขียนประโยคทองที่นักศึกษาประทับใจและเป็นคติเตือนใจพร้อมกับให้อ้างอิงแหล่งที่มานี่คือตัวอย่างผลงานที่นักศึกกลุ่มนี้ได้เขียนซึ่งเป็นข้อความที่ดิฉันรู้สึกประทับใจเช่น...*

" แบ่งปัน...เมล็ดพันธุ์แห่งการสร้างสุข (นิรนาม)"

"ชีวิตคนเราก็เหมือนดั่งตะเกียงคนละดวง จะมีดวงใดดวงหนึ่ง
เปล่งประกายอยู่เพียงลำพังก็ใช่ที่ ความสว่างที่มีก็ยังเป็นเพียงแสงริบหรี่
แต่พอจุดต่อแสงสว่างให้กัน ตะเกียงหลายดวงที่รอวันฉายแสงก็พร้อม
ที่จะเปล่งประกายให้แสงสว่างแก่โลกอย่างงดงาม (นิรนาม)"

"จิตที่คิดจะให้มีความสุขกว่าจิตที่คิดจะรับ (นิรนาม)"

"การศึกษามิใช่เป็นการเรียน ท่อง ท่อง แต่เป็นการเห็น
อย่างถูกต้องและสมบูรณ์ด้วยตนเอง (พุทธทาสภิกขุ)"

"แม้มิได้เป็นต้นสนระหง จงเป็นพงอ้อสะบัดไม่ขัดขวาง
แม้มิได้เป็นนุชสุดสอาง จงเป็นนางที่ไม่ใช่ไร้ความดี (ฐะปะนีย์ นาครทรรพ)"

"ตำราเรียนที่ดีที่สุดคือสำหรับนักเรียนคือตัวครู สิ่งใดที่ครูสอนข้าพเจ้าจากหนังสือ
สิ่งนั้นข้าพเจ้าจำได้น้อยเหลือเกิน แต่สิ่งที่สอนโดยไม่ต้องใช้หนังสือนั้น ข้าพเจ้ามักจำได้
แจ่มแจ้งดี (มหาตมคานธี)"

...ข้อความเตือนใจหรือประโยคทองที่นักศึกษาได้เขียนส่งงานซึ่งนักศึกษาได้อ้างอิง
ข้อความคติเตือนใจที่ได้จากการเรียนสอนกระบวนวิชา 058414 หลักการสอนศาสนาที่
สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา ***ซึ่งทำให้ดิฉันรู้สึกว่าวิธีการสอนของอาจารย์ชรินทร์และ***
อาจารย์พนิดาได้ส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถเสริมสร้างให้ผู้เรียนให้มี
ความเชื่อมั่นมีคุณธรรมจริยธรรมที่นำมาปรับใช้กับการเรียนรู้ในรายวิชาอื่นได้ *ดิฉันรู้สึก*
ประทับใจกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษากลุ่มนี้มากค่ะ...

สำหรับผลการสัมภาษณ์ ปรีชา (2548) ที่ได้เห็นสอดคล้องกับ สมร และ แสวง โดยกล่าวถึงนักศึกษากลุ่มนี้ว่า เป็นนักศึกษาที่มีความรับผิดชอบสูง มีสัมมาคารวะ ตั้งใจเรียน มีความพยายามในการเรียนรู้ ดังคำกล่าวที่ว่า

*...****สำหรับในความคิดของผมนั้นนักศึกษาจากคณะศึกษาศาสตร์ที่มาเรียนกับผมถึงแม้ผล***
การเรียนจะไม่โดดเด่นเหมือนกับนักศึกษาคณะอื่นๆ แต่เขาก็เรียนอยู่ในระดับปานกลาง
และที่ผมรู้สึกประทับใจคือ เข้าเรียนไม่เคยขาดเลย มีความรับผิดชอบสูงมาก มีความ
พยายามและความตั้งใจเรียนมาก มีสัมมาคารวะทั้งที่เขาไม่จำเป็นต้องทักทายเราก็ได้
เพราะเราสอนนักศึกษาเยอะจำไม่ได้หรอกว่าเป็นใคร แต่พอเดินผ่านและทักทายผมบ่อยๆ
ผมก็เลยต้องถามว่าเป็นนักศึกษาอยู่คณะไหน ***ทำให้ผมรู้ว่านักศึกษาที่มาจากคณะศึกษา***
ศาสตร์เป็นนักศึกษาที่ยังมีความเคารพครู อาจารย์ อยู่มากซึ่งในปัจจุบันผมเห็นว่า

สิ่งเหล่านี้ลดลงเรื่อยๆ *และผมว่าสิ่งเหล่านี้คือคุณลักษณะที่สำคัญของบัณฑิตเวลาเขาจบการศึกษาก็จะติดตัวเขาไปด้วย ผมประทับใจที่ได้สอนพวกเขานะ...*

ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจริยธรรมดีขึ้น และนอกจากนี้การเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มยังได้ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวา ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยความสุข มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับวิชาชีพครู เช่น การแต่งกาย การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ผู้เรียนมีพฤติกรรมการใฝ่รู้มากขึ้น ดังผลการสัมภาษณ์ พนิดา (2548) ซึ่งเป็นผู้ร่วมวิจัยได้กล่าวถึงนักศึกษากลุ่มนี้ว่า

...ดิฉันได้มีโอกาสสอนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา ร่วมกับอาจารย์ชรินทร์ มั่งคั่ง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย ทำให้ได้มีการวางแผนการสอนร่วมกัน และได้สัมผัสกับนักศึกษาตั้งแต่สัปดาห์แรกจนถึงสัปดาห์สุดท้ายของการเรียนการสอน ***การเรียนการสอนในรายวิชานี้เป็นการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการกลุ่มซึ่งสิ่งที่ประทับใจมากคือนักศึกษารุ่นนี้ได้ค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากที่ผู้สอนกำหนดไว้ในแผนการเรียน บรรยากาศการเรียนการสอนสร้างสรรค์ ห้องเรียนมีชีวิตชีวา ผู้เรียนและผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความร่วมมือในการวิเคราะห์ปัญหา มีความรับผิดชอบในการนำเสนอผลงาน การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น การแต่งกายเป็นระเบียบ มีสัมมาคารวะที่เหมาะสม มีปฏิภาณในการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับศักยภาพครูพันธุ์ใหม่*** *...*

จากข้อมูลการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้เรียนที่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จึงพอสรุปได้ว่า นักศึกษากลุ่มที่เรียนในรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 เป็นนักศึกษาที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมีพฤติกรรมจริยธรรม ในเรื่องการวางแผน การตรงต่อเวลา การคิดวิเคราะห์ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ความอดทน ความเสียสละ ความสามัคคี ซึ่งพฤติกรรมการปฏิบัติที่นักศึกษาได้แสดงออกนั้น เป็นคุณลักษณะการครองตน ครองคน ครองงานและการมีจิตสำนึกสาธารณะตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

5. <u>ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน</u>

ความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนในห้องเรียน ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกแจงความถี่แล้วคำนวณหาค่าร้อยละตามความคิดเห็นจำแนกเป็นรายข้อ ดังแสดงในตารางที่ 25 ดังนี้

<u>ตารางที่ 25</u> ร้อยละความคิดเห็นของนักศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา

(n=20)

รายการ	คิดเห็นของนักศึกษา (ร้อยละ)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ผู้สอนปฐมนิเทศและชี้แจงรายละเอียดการเรียนรู้รายวิชาชัดเจน	80	15	5	0	0
2. นักศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้	70	15	15	0	0
3. การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ครอบคลุม	75	25	0	0	0
4. นักศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดจุดประสงค์การเรียน	75	20	5	0	0
5. นักศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการเรียน	70	25	5	0	0
6. บุคลิกภาพของผู้สอนมีความเป็นกัลยาณมิตร	95	5	0	0	0
7. ผู้สอนยอมรับความคิดเห็นของผู้เรียน	75	25	0	0	0
8. ผู้สอนปรับเปลี่ยนวิธีสอนตามสถานการณ์	90	10	0	0	0
9. ผู้สอนส่งเสริมและกระตุ้นให้ผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายในการเรียน	85	10	5	0	0
10. แบบประเมินผลมีความชัดเจน ครอบคลุม	70	30	0	0	0
11. ผู้สอนมีการแจ้งแนวทางการประเมินก่อนเรียน	70	25	5	0	0
12. ผู้สอนประเมินผลการเรียนเป็นระยะต่อเนื่อง	75	25	0	0	0

จากตารางที่ 25 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า นักศึกษากลุ่มนี้ส่วนใหญ่ ร้อยละ 70 ขึ้นไป เห็นด้วยมากที่สุดในทุกรายการ และเห็นด้วยมากที่สุดเรียงตามลำดับค่าร้อยละสูงสุด 3 อันดับแรก คือเรื่อง บุคลิกภาพของผู้สอนมีความเป็นกัลยาณมิตร ร้อยละ 95 รองลงมา คือผู้สอนปรับเปลี่ยนวิธีสอนตามสถานการณ์ ร้อยละ 90 และผู้สอนส่งเสริมกระตุ้นให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายในการเรียน ร้อยละ 85 ตามลำดับ

6. <u>ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์</u>

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ได้รับการเสริมสร้าง ไปแจกแจงความถี่แล้วคำนวณหาค่าร้อยละ ดังแสดงในตารางที่ 26 ดังนี้

<u>ตารางที่ 26</u> ร้อยละความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์

(n=20)

รายการ	คิดเห็นของนักศึกษา (ร้อยละ)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การเรียนการสอนเสริมสร้างให้มีทักษะการวางแผนการเรียนรู้	85	15	0	0	0
2. การเรียนการสอนเสริมสร้างให้มีความมั่นใจในการเรียนรู้	80	15	5	0	0
3. การเรียนการสอนเสริมสร้างให้ใช้เหตุผลในการแสดงความคิดเห็น	85	10	5	0	0
4. การเรียนการสอนเสริมสร้างความกล้าในการพูดข้อมูลตามความเป็นจริง	75	25	0	0	0
5. การเรียนการสอนเสริมสร้างการยอมรับคำแนะนำเพื่อพัฒนาตนเอง	80	15	5	0	0
6. การเรียนการสอนเสริมสร้างการรับฟังและยอมรับในมติกลุ่ม	75	20	5	0	0
7. การเรียนการสอนเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อปรับตัวในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น	75	25	0	0	0
8. การเรียนการสอนเสริมสร้างโอกาสเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น	95	5	0	0	0
9. การเรียนการสอนเสริมสร้างการยอมรับความสามารถผู้อื่น	85	10	5	0	0
10. การเรียนการสอนเสริมสร้างความยุติธรรมในการทำงานร่วมกัน	75	20	5	0	0
11. การเรียนการสอนเสริมสร้างให้มีความรับผิดชอบต่องาน	95	5	0	0	0
12. การเรียนการสอนเสริมสร้างให้มีความอดทนต่อการทำงาน	85	10	5	0	0
13. การเรียนการสอนเสริมสร้างให้มีการตรวจสอบเพื่อทบทวนแผนการทำงาน	75	15	10	0	0

ตารางที่ 26 (ต่อ)

(n=20)

รายการ	คิดเห็นของนักศึกษา (ร้อยละ)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
14. การเรียนการสอนเสริมสร้างให้ทำงานตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ	75	15	10	0	0
15. การเรียนการสอนเสริมสร้างให้มีการประเมินผลงานเพื่อปรับปรุงผลงานอย่างต่อเนื่อง	80	10	10	0	0
16. การเรียนการสอนเสริมสร้างให้มีการวางแผนเวลาเพื่อทำงานให้สำเร็จตามที่กลุ่มมอบหมาย	90	10	0	0	0
17. การเรียนการสอนเสริมสร้างเห็นความสำคัญของการร่วมมือช่วยเหลืองานกลุ่ม	75	20	5	0	0
18. การเรียนการสอนเสริมสร้างให้เห็นคุณค่าการเสียสละเพื่อกลุ่ม	85	15	0	0	0
19. การเรียนการสอนเสริมสร้างให้เกิดจิตสำนึกในการทำกิจกรรมสงเคราะห์ผู้อื่น	80	15	5	0	0
20. การเรียนการสอนเสริมสร้างให้ตระหนักในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม	85	10	5	0	0

จากตารางที่ 26 การประเมินความคิดของนักศึกษาต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์นักศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 20 เรื่อง นักศึกษามีเห็นด้วยมากที่สุด (ร้อยละ 95) ใน 2 เรื่อง ประกอบด้วย 1) การเรียนการสอนเสริมสร้างโอกาสเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น และ 2)การเรียนการสอนเสริมสร้างให้มีความรับผิดชอบต่องาน รองลงมา (ร้อยละ 90) นักศึกษาเห็นด้วยใน 1 เรื่อง คือ การเรียนการสอนเสริมสร้างให้มีการวางแผนเวลาและลำดับต่อมา (ร้อยละ 85) นักศึกษาเห็นด้วยใน 6 เรื่อง ได้แก่ 1) การเรียนการสอนเสริมสร้างให้มีทักษะการวางแผนการเรียนรู้ 2) การเรียนการสอนเสริมสร้างให้ใช้เหตุผลในการแสดงความคิดเห็น 3) การเรียนการสอนเสริมสร้างการยอมรับความสามารถผู้อื่น 4) การเรียนการสอนเสริมสร้างให้มีความอดทนต่อการทำงาน 5) การเรียนการสอนเสริมสร้างให้เห็นคุณค่าการเสียสละเพื่อกลุ่ม 6) การเรียนการสอนเสริมสร้างให้ตระหนักในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม แสดงว่า การใช้กิจกรรมมาบูรณาการในการเรียนการสอนช่วยเสริมสร้างให้นักศึกษาได้นำประสบการณ์ที่ได้จากกิจกรรมไปประยุกต์ใช้ในสภาพการสอนในห้องเรียนจริงได้ การเรียนรู้ทฤษฎีกับเสริมสร้างจิตนิสัยในการเรียนรู้อย่างมีความหมายจึงดำเนินไปพร้อมๆ กับการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการ จึงสรุปได้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับนักศึกษากลุ่มนี้ได้

7. <u>ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อกิจกรรมเสริมประสบการณ์</u>

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามความคิดเห็นต่อกิจกรรมที่บูรณาการในการเรียนการสอนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษาไปแจกแจงความถี่แล้วคำนวณหาค่าร้อยละ ดังแสดงในตารางที่ 27 ดังนี้

<u>ตารางที่ 27</u> ความถี่และร้อยละของความคิดเห็นนักศึกษาต่อกิจกรรมที่บูรณาการในการเรียนการสอนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา

n=20

รายการ	จำนวนความถี่และค่าร้อยละความคิดเห็นของนักศึกษา			
	คุณลักษณะการครองตน (คน)/ร้อยละ	คุณลักษณะการครองคน (คน)/ร้อยละ	คุณลักษณะการครองงาน (คน)/ร้อยละ	คุณลักษณะการมีจิตสำนึกสาธารณะ (คน)/ร้อยละ
กิจกรรมที่ 1 ครูในอุดมคติ	(17) 85	(19) 95	(16) 80	(15) 75
กิจกรรมที่ 2 คุณค่าหนังสือนอกเวลา	(18) 90	(16) 80	(17) 85	(15) 75
กิจกรรมที่ 3 ประสบการณ์ความดี	(19) 95	(15) 75	(15) 75	(16) 80
กิจกรรมที่ 4 ครูแห่งชาติ	(15) 75	(16) 80	(19) 95	(16) 80
กิจกรรมที่ 5 สำนึกดีสังคมดี	(15) 75	(15) 75	(17) 95	(17) 85
กิจกรรมที่ 6 ครูภูมิปัญญาล้านนา	(16) 80	(15) 75	(17) 85	(17) 95
กิจกรรมที่ 7 วันว่างวันเวลาที่สำคัญ	(16) 80	(17) 85	(18) 90	(16) 80
กิจกรรมที่ 8 ปฏิบัติธรรมสร้างสมาธิ	(18) 90	(15) 75	(16) 80	(15) 75
กิจกรรมที 9 ห้องเรียนศึกษา	(16) 80	(18) 90	(17) 85	(15) 75
กิจกรรมที่ 10 ชุมชนศึกษา	(15) 75	(16) 80	(17) 85	(17) 95

จากตารางที่ 27 แสดงความถี่และค่าร้อยละความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมที่บูรณาการในการเรียนการสอนทั้ง 10 กิจกรรม พบว่า กิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะด้านการครองตนให้กับนักศึกษามากที่สุด ร้อยละ 95 คือ กิจกรรมประสบการณ์ความดี ด้านการครองคน คือ กิจกรรมครูในอุดมคติ ด้านการครองงาน คือ กิจกรรมครูแห่งชาติ และ กิจกรรมสำนึกดีสังคมดี ด้านการมีจิตสำนึกสาธารณะ คือ กิจกรรมครูภูมิปัญญาล้านนา และ กิจกรรมชุมชนศึกษา และนำค่าร้อยละของความคิดเห็นมาเปรียบเทียบรายด้านดังแสดงในภาพที่ 16

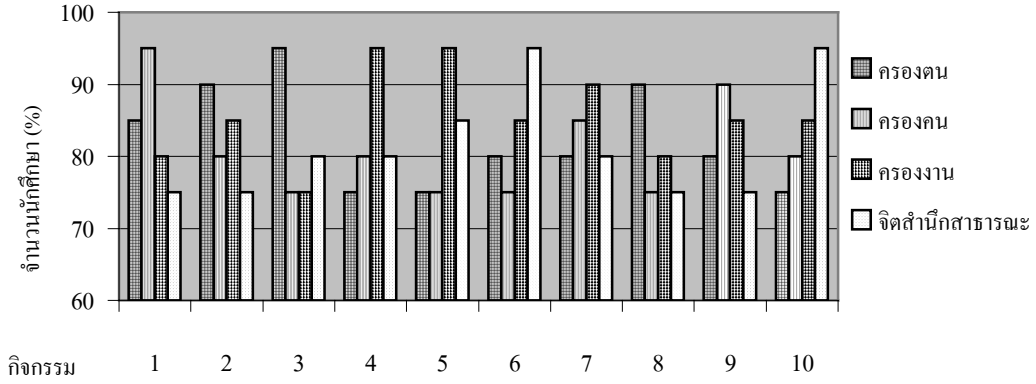

<u>ภาพที่ 16</u> เปรียบเทียบค่าร้อยละของความคิดเห็นนักศึกษาต่อกิจกรรมที่บูรณาการในการเรียนการสอนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา

จากภาพที่ 16 ผลการเปรียบเทียบแสดงให้เห็นว่า กิจกรรมที่บูรณาการในการเรียนการสอนและเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตตามปณิธานของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในแต่ละด้านที่มีค่าร้อยละสูงที่สุด (ร้อยละ 95) พบว่า ด้านการครองตน คือ กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมบันทึกประสบการณ์ความดี ด้านการครองคน คือ กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมครูในอุดมคติ ด้านการครองงานมี 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมครูแห่งชาติ และ กิจกรรมที่ 5 กิจกรรมสำนึกดีสังคมดี และด้านการมีจิตสำนึกสาธารณะมี 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 6 กิจกรรมครูภูมิปัญญาล้านนา และ กิจกรรมที่ 10 คือ กิจกรรมชุมชนศึกษา เมื่อพิจารณากิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยรวมนักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75) เห็นว่ากิจกรรมการเรียนการสอนทั้ง 10 กิจกรรมเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้ ซึ่งสอดคล้องบันทึกกิจกรรมเสริมประสบการณ์และการสนทนากลุ่มของนักศึกษาที่เห็นว่าคุณค่าของกิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่ได้ปฏิบัติในการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีให้กับนักศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์คุณค่ากิจกรรมโดยจำแนกเป็นรายกิจกรรมที่นักศึกษาได้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

7.1 <u>กิจกรรมที่ 1 ครูในอุดมคติ</u> จากการวิเคราะห์แบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมเสริมประสบการณ์นักศึกษาทุกคนตอบว่าชอบกิจกรรมนี้และมีความเห็นว่าได้เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยให้นักศึกษา โดยเรียงตามลำดับความถี่ดังนี้ คือ คุณลักษณะความเมตตา (17) ความมีมนุษยสัมพันธ์ (8) ความรับผิดชอบ (5) ความอดทน (3) ความใฝ่รู้ (2) ความเสียสละ (2) ความเพียร (1) ความตรงต่อเวลา (1) ความคิดสร้างสรรค์ (1) ความเป็นผู้นำ (1) และการทำงานเป็นทีม (1)

การปฏิบัติกิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสัมภาษณ์ครูในอุดมคติซึ่งนักศึกษาเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในเรื่องความเมตตามากที่สุด ดังข้อมูลที่นักศึกษาได้แสดงเหตุผลในบันทึกไว้ว่า

...การได้สัมผัสกับความเมตตาของครูที่เป็นต้นแบบในดวงใจด้วยการพูดและสนทนาทำให้รู้สึกประทับใจและมีจิตสำนึกการเป็นครูที่ดี การแลกเปลี่ยนแนวคิดกับบุคคลที่เราศรัทธา ได้แนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ให้เหมาะสมกับบทบาท เช่น ในครอบครัว ในสังคม...

...ได้พูดคุยกับบุคคลต้นแบบของการทำงานที่ประสบความสำเร็จของครูในอุดมคติที่เราชอบ โดยเรียนรู้ถึงความสำเร็จของครูในอุดมคตินั้นมาจากความเมตตาต่อศิษย์และเพื่อนร่วมงาน ความรับผิดชอบ ความเพียร ความอดทน ได้ฝึกการวางแผน การนัดหมาย การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเพื่อไปสัมภาษณ์ครูในอุดมคติ...

...การปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างคือการเป็นครูที่ดี การสัมภาษณ์ได้ฝึกการเป็นครูที่ดี เทคนิคและกระบวนการสอนที่หลากหลายทำให้การถ่ายทอดความรู้ของครูน่าสนใจ ประสบการณ์จากครูในอุดมคติเป็นแนวทางที่ดีในการประกอบอาชีพครูในอนาคตได้...

... ได้สนทนากับอาจารย์ที่มีชื่อเสียง มีผลงานเป็นที่ยอมรับทำให้ประทับใจ ได้ฝึกการมีมารยาทในการพูดคุยกับครูที่มีชื่อเสียงได้วิธีคิดที่หลากหลายมีมุมมองที่แตกต่างจากที่เคยรับรู้และส่งเสริมให้มีความเชื่อด้วยเหตุผล...

จากการปฏิบัติกิจกรรมสัมภาษณ์ครูในอุดมคติของนักศึกษาแสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับบุคคลที่ศรัทธาแล้วเกิดแรงบันดาลใจจะช่วยให้ผู้เรียนมีการปรับเปลี่ยนเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมวิชาชีพนั้นผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่ผู้เรียนให้ความเคารพและชื่นชมในความเป็นครูจะทำให้ผู้เรียนมีความศรัทธาต่อวิชาชีพและเห็นคุณค่าของความเมตตาในการประกอบวิชาชีพครู

7.2 <u>กิจกรรมที่ 2 คุณค่าหนังสือนอกเวลา</u> จากการวิเคราะห์แบบบันทึกกิจกรรมเสริมประสบการณ์นักศึกษาทุกคนตอบว่าชอบกิจกรรมนี้และมีความเห็นว่ากิจกรรมนี้ได้เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยให้นักศึกษา โดยเรียงตามลำดับความถี่ดังนี้ คือ ความรับผิดชอบ (15) ความใฝ่รู้ (7) ความขยันหมั่นเพียร (5) ความเสียสละ (4) ความคิดสร้างสรรค์ (2) ความมีมนุษยสัมพันธ์ (1) ความอดทน (1) การคิดวิเคราะห์ (1) การวางแผน (1) และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (1)

การปฏิบัติกิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเลือกอ่านหนังสือนอกเวลาที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางวิชาชีพครู ซึ่งนักศึกษาเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในเรื่องความรับผิดชอบมากที่สุด ดังที่นักศึกษาได้แสดงเหตุผลในบันทึกไว้ว่า

...ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จากหนังสืออ่านนอกเวลา และจะต้องกำหนดจุดประสงค์ในอ่านหนังสือว่าต้องการอะไร และข้อมูลที่ค้นพบและได้รับจากการอ่านมีมากกว่าจุดประสงค์ที่กำหนด...

...ได้รับแนวคิดในการพัฒนาตนเองและผู้อื่น หนังสือได้สะท้อนความเป็นจริงในสังคมและคุณธรรมที่ผ่านตัวละครทำให้คนอ่านได้นำไปปรับใช้ การอ่านประสบการณ์จากผู้อื่นเป็นบทเรียนที่ดีให้กับตนเอง เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และจุดประกายความคิดใหม่ๆ หนังสือบางเล่มไม่เคยมีความคิดที่จะอ่านแต่พออ่านแล้วให้แง่คิดเราได้เป็นอย่างดี...

...การถ่ายทอดประสบการณ์การอ่านให้กับสมาชิกในกลุ่มทำให้ต้องมีความอดทนที่จะต้องอ่านหนังสือให้จบตามแผน ฝึกการคิดวิเคราะห์สิ่งที่ได้จากการอ่านหนังสือ ได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนความรู้จากการอ่านหนังสือกับเพื่อน...

...ได้ฝึกความรับผิดชอบเพราะต้องอ่านหนังสือให้เสร็จตามกำหนด การวางแผนการอ่านหนังสือนอกเวลาเพราะต้องอ่านหนังสือตำราวิชาการในรายวิชาอื่นด้วย การเรียนรู้บทบาทและหน้าที่ ความรับผิดชอบของสมาชิกกลุ่มเพื่อนำความรู้มาถ่ายทอดให้กับสมาชิก...

...การจัดการเรื่องเวลา การแบ่งเวลาให้เป็น หนังสือที่อ่านให้ทั้งความรู้ ข้อคิด คุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมการอ่านหนังสือ ทำให้ได้ตัวอย่างที่ดีและถ้าไม่มีกิจกรรมนี้ คงไม่มีโอกาสได้อ่านหนังสือที่ดีอย่างนี้เพราะไม่ชอบอ่านหนังสือนอกเวลา...

จากการปฏิบัติกิจกรรมคุณค่าหนังสือนอกเวลาของนักศึกษา สรุปได้ว่า การกำหนดให้ผู้เรียนอ่านหนังสือเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาแลกเปลี่ยนกันในกลุ่ม และเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ มีการตั้งจุดประสงค์ในการอ่าน ได้ฝึกความอดทน การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ดังนั้นกิจกรรมการอ่านหนังสือนอกเวลาจึงเป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างในเรื่องความรับผิดชอบได้

7.3 <u>กิจกรรมที่ 3 ประสบการณ์ความดี</u> จากการวิเคราะห์แบบบันทึกเสริมประสบการณ์นักศึกษาทุกคนตอบว่าชอบกิจกรรมนี้และมีความเห็นว่ากิจกรรมนี้ได้เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยให้นักศึกษา โดยเรียงตามลำดับความถี่ดังนี้ คือ ความซื่อสัตย์ (18) ความเป็นแบบอย่างที่ดี (6) ความประหยัด (2) ความมีเมตตา (2) ความเพียรพยายาม (1) ความมุ่งมั่นอดทน (1) ความเสียสละ (1) และความมีมนุษยสัมพันธ์ (1)

การปฏิบัติกิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเขียนประสบการณ์ความดีของนักศึกษาที่เคยปฏิบัติแล้วมีความประทับใจ ซึ่งนักศึกษาเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในเรื่องความซื่อสัตย์มากที่สุด และนักศึกษาได้แสดงเหตุผลในบันทึกไว้ว่า

...การบันทึกความดีที่รู้สึกภูมิใจทำให้มีกำลังใจมากขึ้นในการทำความดี ได้ฝึกความซื่อสัตย์ต่อตนเองในการถ่ายทอดประสบการณ์ความดี และภูมิใจที่ได้ระลึกถึงสิ่งที่เคยทำความดีทำให้อยากทำความดีต่อไป...

...การปลูกฝังคุณธรรมในเรื่องความประหยัด ความภูมิใจที่ได้ทำและอยากให้คนอื่นได้รับรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความดีทำให้ได้เรียนรู้ความดีที่ผู้อื่นปฏิบัติเห็นคุณค่าของการทำความดีและสามารถเป็นคนดีคนหนึ่งในสังคมและสร้างแรงกระตุ้นให้เราพยายามทำดีต่อไปไม่สิ้นสุด...

...การแบ่งปันประสบการณ์ความดีเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับตนเอง เป็นกิจกรรมที่สร้างแรงจูงใจที่จะทำความดีอีก การระลึกถึงความดีที่เคยทำในสิ่งที่ผ่าน เป็นการส่งเสริม

ความซื่อสัตย์เพราะเป็นประสบการณ์ความดีที่เคยได้ปฏิบัติจริง...

... การวางแผนเพื่อเรียบเรียงภาษาในการถ่ายทอดประสบการณ์ต้องมีความอาใจใส่และรอบคอบการถ่ายทอดประสบการณ์ความดีไม่สามารถสร้างภาพขึ้นเองได้เพราะการเขียนประสบการณ์ต้องเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง...

จากการปฏิบัติกิจกรรมบันทึกประสบการณ์ความดีของนักศึกษา สรุปได้ว่า การนำประสบการณ์ของแต่ละคนมาแลกเปลี่ยนกันอ่านจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความดีจากผู้อื่น และผู้สอนได้ให้ผู้เรียนได้คัดเลือกประสบการณ์ความดีของแต่ละกลุ่มที่ประทับใจเพื่อนำเสนอในชั้นเรียน ซึ่งนักศึกษาได้เห็นว่าเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะความซื่อสัตย์ได้

7.4 <u>กิจกรรมที่ 4 วิทยากรครูแห่งชาติ</u> จากการวิเคราะห์แบบบันทึกกิจกรรมเสริมประสบการณ์ นักศึกษาทุกคนชอบกิจกรรมนี้และมีความเห็นว่ากิจกรรมนี้ได้เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยให้นักศึกษา โดยเรียงตามลำดับความถี่ดังนี้ คือ ความมีมนุษยสัมพันธ์ (16) ความรับผิดชอบ (9) ความตรงต่อเวลา (4) การวางแผน (3) ความเสียสละ (2) ความอดทน(2) การแลกเปลี่ยนความรู้ (1) ความกระตือรือร้น (1) ความเมตตา (1) และความคิดสร้างสรรค์ (1)

การปฏิบัติกิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้กับวิทยากรครูแห่งชาติ ซึ่งนักศึกษาเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในเรื่องความมีมนุษยสัมพันธ์มากที่สุด และนักศึกษาได้แสดงเหตุผลในบันทึกไว้ว่า

... ได้มีการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ฝึกมารยาททางสังคม และได้ประสบการณ์จริงจากครูที่เป็นต้นแบบการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาตนเองต้องมีการเสียสละให้ผู้เรียนเห็นก่อนจึงจะทำให้ผู้เรียนนำไปใช้เป็นแบบอย่างได้...

...การออกแบบหน่วยการเรียนที่สมบูรณ์และมีคุณค่า ผู้สอนต้องคิด วิเคราะห์จินตนาการและวางแผนอย่างรอบคอบและได้เรียนรู้กับวิทยากรผู้รู้ทำให้เห็นประสบการณ์ตรงในการจัดทำหน่วยการเรียนที่นำไปใช้ในห้องเรียนจริง...

... การถ่ายทอดประสบการณ์ตรงจากวิทยากรทำให้ได้รับแนวทางที่จะไปปฏิบัติการเป็นครูที่ดีการทำงานที่เป็นแบบอย่างของการเป็นครูต้นแบบในโรงเรียน...

...ได้ฝึกการตั้งประเด็นคำถาม การวางแผนการสนทนารวมทั้งการบันทึกประเด็นสำคัญจากการสนทนากับครูแห่งชาติ เป็นการเสริมทักษะประสบการณ์การออกแบบหน่วยการเรียนที่ให้ความรู้และแง่คิดใหม่ๆ...

จากการปฏิบัติกิจกรรมวิทยากรครูแห่งชาติของนักศึกษา สรุปได้ว่า การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการกำหนดหัวเรื่องที่ต้องการเรียนรู้ การเชิญวิทยากรด้วยตนเอง การจัดเตรียมประเด็นคำถามเพื่อแลกเปลี่ยนกับวิทยากรครูแห่งชาติ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับครูที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งนักศึกษาเห็นว่ากิจกรรมที่ได้ปฏิบัติในกิจกรรมนี้สามารถเสริมสร้างคุณลักษณะการมีมนุษยสัมพันธ์ให้กับนักศึกษาได้

7.5 <u>กิจกรรมที่ 5 สำนึกดีสังคมดี</u> จากการวิเคราะห์แบบบันทึกกิจกรรมเสริมประสบการณ์ นักศึกษาทุกคนตอบว่าชอบกิจกรรมนี้และมีความเห็นว่ากิจกรรมนี้ได้เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยให้นักศึกษา โดยเรียงตามลำดับความถี่ดังนี้ คือ ความสามัคคี (17) ความเสียสละ (8) ความรับผิดชอบ (7) ความอดทน (6) ความเมตตา (3) ความเป็นแบบอย่างที่ดี (2) การวางแผน (2) ความซื่อสัตย์ (1) ความคิดสร้างสรรค์ (1) การมีมนุษย์สัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับคนอื่น (1) ความมีระเบียบวินัย (1) ความกล้าแสดงออก (1) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (1) และการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น (1)

การปฏิบัติกิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักศึกษาได้นำแผนการเรียนรู้ไปปฏิบัติจริงในโรงเรียน ซึ่งนักศึกษาเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในเรื่องความสามัคคีมากที่สุด ดังที่นักศึกษาได้แสดงเหตุผลในบันทึกการเรียนรู้ไว้ว่า

...การมีปฏิสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันในสังคมทำให้ต้องตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ความอดทนและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและได้เรียนรู้ธรรมชาติของเด็กในสถานการณ์จริง ความรับผิดชอบ ความเมตตา ความอดทนและการสร้างความสามัคคีในการทำงานกลุ่ม...

...การวางแผนการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนได้เรียนรู้ว่าการเป็นครูไม่ใช่เรื่องง่าย ซึ่งการวางแผนเป็นการฝึกให้เรามีวินัยในการทำงานให้ตรงตามแผน...

...การมีประสบการณ์จริงและแก้ปัญหาในห้องเรียนที่นักเรียนมีความรู้และพื้นฐานทางครอบครัวที่แตกต่างกัน การทำงานที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัยการรับฟังความคิดเห็นและความร่วมมือจากทุกคนในสมาชิกกลุ่ม...

...ได้ประสบการณ์ในการเตรียมความพร้อมในการสอนและการเป็นครูก่อนออกไปฝึกสอน ได้ฝึกปฏิบัติการเป็นครูในสถานการณ์จริง ในการใช้สื่อ การสัมผัสกับพฤติกรรมนักเรียนเพื่อสามารถนำไปแก้ปัญหาเมื่อออกไปฝึกสอน...

...ได้ประสบการณ์การสอนจริง ซึ่งการเป็นครูต้องมีความเสียสละ เป็นกิจกรรมที่ให้ประสบการณ์การสร้างความสามัคคีในการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม...

...ได้ฝึกกระบวนการแก้ปัญหาเฉพาะหน้ากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างที่จัดการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณลักษณะที่เหมาะสมต่อการเป็นครูเพราะคุณค่าของการมีประสบการณ์ปฏิบัติในสภาพจริงมีค่ามากกว่าการจำลองการสอนในห้องเรียน...

จากการปฏิบัติกิจกรรมสำนึกดีสังคมดีของนักศึกษา สรุปได้ว่า การเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการบริการสังคม ช่วยให้ผู้เรียนร่วมมือกันวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาในโรงเรียน มีการเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ในห้องเรียนกับการนำไปใช้จริง การมีประสบการณ์จริงในห้องเรียนของนักศึกษาจะทำให้ผู้เรียนมีทักษะการแก้ปัญหาเฉพาะหน้ากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งการเรียนรู้จากกิจกรรมดังกล่าวจะช่วยเสริมสร้างให้มีคุณลักษณะความสามัคคีได้

7.6 <u>กิจกรรมที่ 6 ครูภูมิปัญญาล้านนา</u> จากการวิเคราะห์แบบบันทึกกิจกรรมเสริมประสบการณ์ นักศึกษาทุกคนตอบว่าชอบกิจกรรมนี้และมีความเห็นว่ากิจกรรมนี้ได้เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยให้นักศึกษา โดยเรียงตามลำดับความถี่ดังนี้ คือ ความเสียสละ(18) ความรับผิดชอบ (11) ความมีมนุษยสัมพันธ์ (4) ความเมตตา (3) ความอดทน (2) ความตรงต่อเวลา (2) ความรอบคอบ (2) ความมีระเบียบวินัย (2) ความคิดสร้างสรรค์ (1) การเป็นแบบอย่างที่ดี (1) และการวางแผน (1)

การปฏิบัติกิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาดูงานนอกสถานที่เกี่ยวกับกระบวนการถ่ายทอดความรู้ของครูภูมิปัญญาล้านนา ซึ่งนักศึกษาเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะ

ที่พึงประสงค์ในเรื่อง ความเสียสละมากที่สุด ดังที่นักศึกษาได้แสดงเหตุผลไว้ในบันทึกว่า

...การมีปฏิสัมพันธ์กับครูภูมิปัญญาที่ทำให้ได้ฝึกการมีมนุษยสัมพันธ์ คุณค่าความเสียสละของบรรพชนที่สร้างไว้ควรได้รับการถ่ายทอดและอนุรักษ์ไว้...

...ได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของครูภูมิปัญญาที่เป็นแบบอย่างที่ดี วิถีชีวิตและกระบวนการทำงานที่เสียสละของครูภูมิปัญญาล้านนา สามารถนำคุณลักษณะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบวิชาชีพครูได้...

...ครูภูมิปัญญามีความถนัดเฉพาะด้านการได้รับความรู้โดยตรงในครั้งนี้ถือว่าคุ้มค่าได้แบบอย่างการเรียนรู้จากครูภูมิปัญญาล้านนา กระบวนการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาล้านนาเป็นแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมล้านนาให้คงอยู่ต่อไป...

...ได้เรียนรู้กลวิธีการถ่ายทอดความรู้จากครูภูมิปัญญาล้านนา และนำกระบวนการถ่ายทอดความรู้มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียน...

...การวางแผนเกี่ยวกับการนัดหมายเพื่อศึกษาดูงานต้องตรงต่อเวลาและมีความรับผิดชอบ การได้พูดคำเมือง (ภาษาล้านนา)ในการสนทนากับครูภูมิปัญญาทำให้ได้รู้คุณค่าของภาษาพื้นเมือง...

...ได้สัมผัสกับครูภูมิปัญญาด้วยตนเองทำให้รู้ว่าเป็นบุคคลที่มีจิตใจดี ไม่หวงวิชาความรู้ทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเป็นอย่างดี ได้สัมผัสกับความอดทน ความเสียสละที่ครูภูมิปัญญาได้ถ่ายทอดความรู้กับชนรุ่นหลัง...

จากการปฏิบัติกิจกรรมครูภูมิปัญญาล้านนาของนักนักศึกษา สรุปได้ว่า การเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับครูภูมิปัญญาเพื่อสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนรักท้องถิ่นและสืบสานภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าความเสียสละของครูภูมิปัญญา การใช้ภาษาถิ่นในการสนทนากับครูภูมิปัญญาทำให้ผู้เรียนได้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของภาษาถิ่น ซึ่งกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะความเสียสละและมีความภูมิใจในความเป็นล้านนาได้

7.7 <u>กิจกรรมที่ 7 วันว่างวันเวลาที่สำคัญ</u> จากการวิเคราะห์แบบบันทึกกิจกรรมเสริมประสบการณ์ นักศึกษาทุกคนชอบกิจกรรมนี้และมีความเห็นว่ากิจกรรมนี้ได้เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยให้นักศึกษา โดยเรียงตามลำดับความถี่ดังนี้ คือ ความประหยัด (17) ความคิดสร้างสรรค์ (10) ความรับผิดชอบ (5) ความสามัคคี (4) การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (3) ความอดทน (2) ความรอบคอบ (2) ความตรงต่อเวลา (1) และความมีมนุษยสัมพันธ์ (1)

การปฏิบัติกิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เลือกใช้สื่อหรือผลิตสื่อโดยใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ซึ่งนักศึกษาเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในเรื่องความซื่อสัตย์มากที่สุด ดังที่นักศึกษาได้แสดงเหตุผลในบันทึกไว้ว่า

...การวางแผนเพื่อผลิตสื่ออย่างไรที่จะแปลกใหม่น่าสนใจ ลงทุนน้อย สื่อที่ใช้ต้องวางแผนการผลิตโดยใช้วัสดุอุปกรณ์ที่เน้นความประหยัด การนัดหมาย การวางแผนเรื่องการใช้เวลาว่าง การร่วมมือกันในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของสื่อที่จะเลือกไปใช้สอน...

...การนำวัสดุที่ใช้แล้วมาใช้ในการผลิตสื่อและนำสื่อที่มีอยู่แล้วมาตกแต่งให้สวยงาม การนำเศษวัสดุเช่นลังกระดาษสามารถนำมาสร้างสรรค์ในการผลิตสื่อการสอนได้ ได้ฝึกความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตสื่อการสอนการวางแผนการใช้เวลาให้มีประโยชน์อย่างคุ้มค่า...

...การจินตนาการเพื่อวางแผนที่นำสื่อไปใช้ในสถานการณ์จริงการนำสื่อไปใช้ในการปฏิบัติจริงทำให้มีการออกแบบสื่อที่ใช้อย่างรอบคอบ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การผลิตสื่อกับกลุ่มอื่นทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น...

...การผลิตและเลือกใช้สื่อการสอนต้องมีความรับผิดชอบ ความสามัคคี สื่อที่ใช้ต้องน่าสนใจจึงจะทำให้ผู้เรียนสนใจ การผลิตสื่อต้องเอาใจใส่อย่างรอบคอบและคำนึงถึงงบประมาณที่มีอยู่ การคิดประดิษฐ์สื่อที่แปลกใหม่ น่าสนใจ สร้างสรรค์ เป็นสิ่งที่สร้างแรงจูงในในการเรียนรู้ของผู้เรียน...

จากการปฏิบัติกิจกรรมวันว่างวันเวลาที่สำคัญของนักศึกษา สรุปได้ว่า การเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้วางแผนและลงมือปฏิบัติในการผลิตสื่อเพื่อนำไปใช้ในห้องเรียน การนำวัสดุที่ใช้แล้วมาใช้ในการผลิต การจัดสรรเวลาให้กับกลุ่ม การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับกลุ่มอื่นจะทำให้ผู้เรียนได้มุมมองใหม่ๆ ในการนำมาปรับปรุงการผลิตสื่อในกลุ่มของตน ซึ่งการปฏิบัติกิจกรรมดังกล่าวนั้นนักศึกษาเห็นว่าจะช่วยในการเสริมสร้างคุณลักษณะความประหยัดได้

7.8 <u>กิจกรรมที่ 8 ปฏิบัติธรรมสร้างสมาธิ</u> จากการวิเคราะห์แบบบันทึกกิจกรรมเสริมประสบการณ์นักศึกษาทุกคนตอบว่าชอบกิจกรรมนี้และมีความเห็นว่ากิจกรรมนี้ได้เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยให้นักศึกษาโดยเรียงตามลำดับความถี่ดังนี้ คือ ความอดทน (18) ความซื่อสัตย์ (9) ความมีสติไม่ประมาท (5) การมีสมาธิจิตสงบ (1) ความยุติธรรม (1) และการมีบุคลิกภาพที่ดี (1)

การปฏิบัติกิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเลือกใช้เครื่องมือไปใช้ในประเมินตนเองจากการฝึกปฏิบัติสมาธิซึ่งนักศึกษาเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในเรื่องความอดทนมากที่สุด ดังที่นักศึกษาได้แสดงเหตุผลไว้ในบันทึกว่า

...การปฏิบัติสมาธิทำให้จิตใจสงบไม่ฟุ้งซ่าน การอดทน อดกลั้นในสิ่งที่ไม่ชอบ ทำให้มีสมาธิสามารถพิจารณาตนเองและมองตนเองว่าเป็นคนอย่างไร การมีสติในการปฏิบัติว่าอะไรที่ควรและไม่ควร...

...ได้ฝึกความอดทนในการควบคุมตนเอง การฝึกความอดทน พอผ่านในสิ่งที่อดทนได้ก็จิตสงบและเป็นสุข...

...วิชานี้ทำให้ได้มีโอกาสทำสมาธิ และได้ฝึกความอดทนเพราะโอกาสที่จะได้ปฏิบัติสมาธินี้มีน้อยมาก การทำสมาธิต้องมีการปฏิบัติจริงเพราะต้องประเมินตนเองซึ่งต้องอาศัยคุณธรรมความซื่อสัตย์มาก...

...การนั่งสมาธิทำให้ได้มีโอกาสทบทวนการกระทำในสิ่งที่ผ่านมาทั้งในเรื่องการเรียนและการทำงาน การนั่งสมาธิทำให้ได้ฝึกบุคลิกภาพและจิตใจปลอดโปร่ง การประเมินตนเองจากการนั่งสมาธิเป็นการประเมินตามสภาพจริงที่เน้นคุณธรรมความซื่อสัตย์...

...การนั่งสมาธิเป็นการไม่ยึดติดความคิดของตนเองและนำหลักธรรมมาใช้ในการตัดสินตนเอง เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความรอบคอบรู้จักการมองตนเอง วิชานี้ทำให้มีโอกาสฝึกสมาธิ เพราะไม่เคยได้ฝึกสมาธิ เมื่อก่อนเป็นคนใจร้อน เมื่อได้มาฝึกก็รู้ว่ามีประโยชน์และช่วยให้ใจเย็นมากขึ้น...

จากการปฏิบัติกิจกรรมปฏิบัติธรรมสร้างสมาธิของนักศึกษา สรุปได้ว่า การเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง มีการพิจารณาตนเอง มีการทบทวนในสิ่งที่ผ่านมาเพื่อปรับปรุงแก้ไขตนเอง ซึ่งนักศึกษาจะต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง มีการฝึกการควบคุมตนเองให้นิ่ง และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนการฝึกปฏิบัติกับพระสงฆ์นักปฏิบัติที่มีประสบการณ์จะทำให้ผู้เรียนได้นำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนหนังสือและทำงานได้ การเรียนรู้ในกิจกรรมนี้นักศึกษาเห็นว่าจะช่วยเสริมสร้างให้มีคุณลักษณะความซื่อสัตย์ได้

7.9 <u>กิจกรรมที่ 9 ห้องเรียนศึกษา</u> จากการวิเคราะห์แบบบันทึกกิจกรรมเสริมประสบการณ์ นักศึกษาทุกคนตอบว่าชอบกิจกรรมนี้และมีความเห็นว่ากิจกรรมนี้ได้เสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้นักศึกษาเรียงตามลำดับความถี่ดังนี้ คือ ความมีระเบียบวินัย (15) ความรับผิดชอบ (9) ความเมตตา (5) ความเสียสละ (2) ความซื่อสัตย์ (1) ความสามัคคี (1) การวางแผน (1) การคิดวิเคราะห์ (1) การสังเกต (1) ทักษะการวิจัย (1) ความยุติธรรม (1) ความคิดสร้างสรรค์ (1) และความเพียรพยายาม (1)

การปฏิบัติกิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษากรณีศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน ได้แก่ กำหนดปัญหา ตั้งจุดประสงค์ รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล ซึ่งนักศึกษาเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในเรื่องความมีระเบียบวินัยมากที่สุด ดังที่นักศึกษาได้แสดงเหตุผลไว้ในบันทึกว่า

...ได้ประสบการณ์การแก้ปัญหาความไม่มีระเบียบวินัยในชั้นเรียนแล้วนำมาปรับพฤติกรรมความไม่มีระเบียบวินัยของตนเอง ได้ทักษะการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน การใช้คุณธรรมเพื่อสอนสอดแทรกการจัดการเรียนการสอนหาแนวทางในการแก้ปัญหาผู้เรียน...

... ฝึกความมีระเบียบวินัยในการทำงานและเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ฝึกความรับผิดชอบให้กับตนเองและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ การวางแผนเพื่อแก้ปัญหานักเรียนโดยใช้ กรณีศึกษา ได้ฝึกการทำวิจัยในรูปแบบต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพครู...

...ได้วิเคราะห์พฤติกรรมที่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน การใช้กระบวนการวิจัยในการเสริมสร้างความมีระเบียบวินัยให้ผู้เรียน โดยใช้ประสบการณ์จากตัวอย่างการวิจัยในชั้นเรียนที่จะนำไปพัฒนาและแก้ปัญหาผู้เรียน...

... การนำหลักธรรมมาใช้ในการวิเคราะห์ผู้เรียนในกรณีพบนักเรียนที่มีปัญหาต้องอาศัยพรหมวิหาร 4 ในการหาแนวทางเพื่อแก้ปัญหา...

...ได้ฝึกความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายต้องเสร็จทันเวลา การศึกษากรณีศึกษาต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบและเพียรพยายามงานจึงสำเร็จ...

...ทักษะการสังเกตผู้เรียนในห้องต้องคิดวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เรียนด้วยเหตุผลเพื่อปรับปรุงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน การวิจัยในชั้นเรียนเป็นการปรับปรุงพฤติกรรมการสอนของครูด้วย...

จากการปฏิบัติกิจกรรมห้องเรียนศึกษาของนักศึกษา สรุปได้ว่า การเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสังเกตการสอนในห้องเรียนจะเป็นการฝึกการแก้ปัญพฤติกรรมของนักเรียนด้วยกระบวนการสังเกต การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและการสรุปผลเพื่อนำเสนอข้อมูล การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมนี้นักศึกษาเห็นว่าเป็นการเสริมสร้างคุณลักษณะความมีระเบียบวินัยได้

7.10 <u>กิจกรรมที่ 10 ชุมชนศึกษา</u> จากการวิเคราะห์แบบบันทึกกิจกรรมเสริมประสบการณ์ นักศึกษาทุกคนชอบกิจกรรมนี้และมีความเห็นว่ากิจกรรมนี้ได้เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยให้นักศึกษาเรียงตามลำดับความถี่ดังนี้ คือ ความยุติธรรม (16) ความเสียสละ (9) ความรับผิดชอบ (7) ความคิดสร้างสรรค์ (6) ความมีระเบียบวินัย (1) ความสามัคคี (1) ความรอบคอบ (1) ความขยันหมั่นเพียร (1) ความเมตตา (1) ความซื่อสัตย์ (1) และการแก้ปัญหา (1)

การปฏิบัติกิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักศึกษามีทักษะในการวางแผนการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งนักศึกษาเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในเรื่องความยุติธรรมมากที่สุด ดังที่นักศึกษาได้แสดงเหตุผลในบันทึกไว้ว่า

...ฝึกการเขียนโครงงานร่วมกันที่สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ และการใช้โครงงานในการจัดการเรียนการสอนเพื่อแก้ปัญหา...

...เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียนได้ร่วมมือในการลงมือปฏิบัติจริง ฝึกการสังเกต การเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา โครงงานเป็นกิจกรรมที่นำมาแก้ปัญหาพฤติกรรมของผู้เรียนได้ ฝึกการคิดสร้างสรรค์และความรอบคอบในการคิดก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ...

...ได้แนวทางในการแก้ปัญหานักเรียน การปฏิบัติโครงงานเป็นการฝึกทักษะและเสริมสร้างคุณธรรมความยุติธรรม...

...การวางแผนการเขียนโครงงานส่งเสริมให้เกิดความยุติธรรมในกลุ่ม การวางแผนการทำกิจกรรมโครงงานต้องมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ การจัดการเรียนการสอนโดยโครงงานเป็นวิธีการสร้างความยุติธรรมในการปฏิบัติงานกลุ่มให้กับผู้เรียน...

...การจัดกิจกรรมโครงงานเป็นการเรียนการสอนด้วยกระบวนการกลุ่ม ได้ฝึกประสบการณ์ในการเขียนโครงการเพื่อนำไปใช้ในการเป็นครูในอนาคต การปฏิบัติกิจกรรมโครงงานต้องมีการวางแผนเพื่อกำหนดบทบาทและหน้าที่อย่างเสมอภาคกัน...

จากการปฏิบัติกิจกรรมชุมชนศึกษาของนักศึกษา สรุปได้ว่า การเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติทำโครงการเพื่อแก้ปัญหาในโรงเรียน การมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นต่อกลุ่มเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และร่วมกันวางแผนการแก้ปัญหาตามที่กำหนดไว้ มีการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ในโรงเรียนวิถีพุทธเพื่อเรียนรู้ประสบการณ์จากสถานศึกษา นักศึกษาเห็นว่าการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เขียนโครงงานเพื่อนำไปปฏิบัติจริงจะช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะความยุติธรรมในการปฏิบัติงานกลุ่มให้กับผู้เรียนได้

8. <u>ประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้</u>

การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากแบบบันทึกภาคสนาม แบบบันทึกกิจกรรมของผู้เรียน การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์เป็น 3 รายการประกอบด้วย 1) ผลการเรียนรู้โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 2) ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อกระบวนการเรียนรู้

8.1 <u>ผลการเรียนรู้โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ</u> การจัดการเรียนการสอนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียน ประกอบด้วยจำนวน 3 หน่วยการเรียน 10 แผนการเรียนรู้ ใช้เวลา 45 ชั่วโมง ผู้วิจัยได้ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้คือ

ขั้นการวางแผน (plan) ผู้สอนดำเนินการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของผู้เรียน การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ขั้นตอนการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น 6 ขั้น คือ 1) การสร้างความตระหนัก 2) การเลือกประเด็น 3) การวางแผน 4) การปฏิสัมพันธ์ 5) การสะท้อนคิด และ 6) การแสดงผลงาน

ขั้นการปฏิบัติ (action) ผู้สอนดำเนินการ โดยปฏิบัติตามขั้นตอนการเรียนการสอนในรายวิชา หลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 3 หน่วยการเรียน 10 แผนการเรียนรู้

ขั้นการสังเกต (observe) ผู้สอนได้สังเกต และเก็บข้อมูลโดย การจดบันทึก การบันทึกเสียง การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

ขั้นสะท้อนผลข้อมูล (reflect) ผู้สอนนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การจดบันทึก บันทึกเสียง การสัมภาษณ์การสนทนากลุ่มในแต่ละหน่วยการเรียนมาวิเคราะห์สะท้อนผลของข้อมูลเพื่อนำไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนในหน่วยถัดไป การนำแผนการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย ผู้วิจัยได้ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 4 ขั้นคือ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผลข้อมูล ดังแสดงในภาพที่ 17

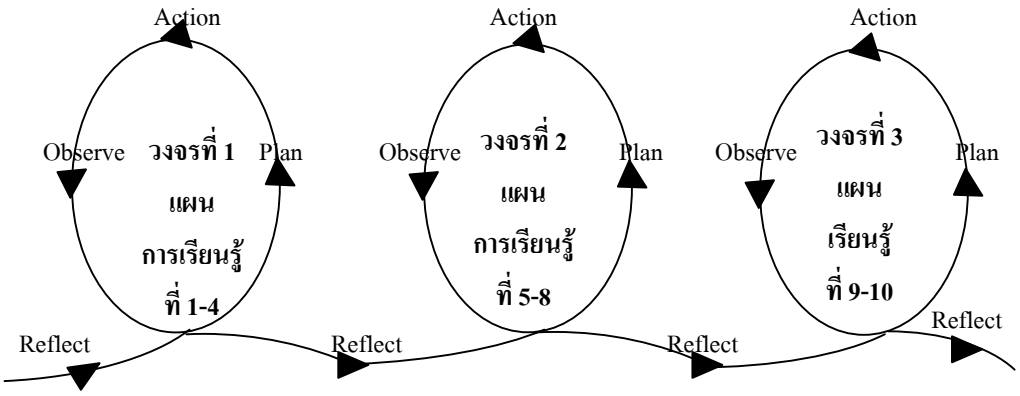

<u>ภาพที่ 17</u> วงจรการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย

การดำเนินการจัดการเรียนการสอนในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ปฏิบัติตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 3 หน่วยการเรียน 10 แผนการเรียนรู้ และในขั้นสะท้อนผลข้อมูลของแต่ละหน่วย ผู้วิจัยได้สรุปผลการสอนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนในหน่วยต่อไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แผนการเรียนรู้นำ	3	คาบ
2. หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พลังอำนาจแห่งตน	12	คาบ
2.1 แผนการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ปณิธานครู	3	คาบ
2.2 แผนการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ศักยภาพครู	3	คาบ
2.3 แผนการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ครูเกียรติยศ	3	คาบ
2.4 แผนการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง ครูมืออาชีพ	3	คาบ
3. หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 รังสรรค์งานสอน	15	คาบ
3.1 แผนการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง แผนการเรียนรู้สร้างสรรค์	6	คาบ
3.2 แผนการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง กลวิธีสอน	3	คาบ
3.3 แผนการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง นวัตกรรมการเรียนรู้	3	คาบ
3.4 แผนการเรียนรู้ที่ 8 เรื่อง การประเมินดีมีคุณค่า	3	คาบ
4. หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรียนรู้ร่วมกัน	9	คาบ
4.1 แผนการเรียนรู้ที่ 9 เรื่อง การวิจัยในชั้นเรียน	6	คาบ
4.2 แผนการเรียนรู้ที่ 10 เรื่องโครงงานศาสนาเพื่อสันติสุข	3	คาบ

จากการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และแสดงผลจากแบบบันทึกสนามโดยแบ่งการวิเคราะห์เป็นแผนการเรียนรู้นำ 1 แผน และวงจรการจัดการเรียนการสอน 3 วงจร 3 หน่วยการเรียน ในแต่ละแผนการเรียนรู้ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ ขั้นการสร้างความตระหนัก การเลือกประเด็น การวางแผน การปฏิสัมพันธ์ การสะท้อนคิด และการแสดงผลงาน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากแบบบันทึกภาคสนามและแบบบันทึกผลการสอนแล้วนำเสนอเป็นความเรียงปรากฏผลดังต่อไปนี้

1. <u>แผนการเรียนรู้นำ</u> การจัดการเรียนการสอนแผนการเรียนรู้นำผู้วิจัยได้ดำเนินการในวันที่ 6 วันที่ 8 และ วันที่ 13 มิถุนายน 2548 โดยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาโดยใช้กระบวนการกลุ่ม อธิบายขั้นตอนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม บอกบทบาทหน้าที่การปฏิบัติกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มบ้านและบทบาทของสมาชิกในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ลำดับขั้นตอนการสอน การเรียนรู้เกี่ยวกับปณิธานของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งปรากฏผลการเรียนการสอนดังนี้

1.1 พฤติกรรมผู้เรียน พบว่า ในช่วงต้นชั่วโมงนักศึกษายังคุยกันบ้าง การร่วมมือในกลุ่มของนักศึกษายังน้อยเพราะบางคนยังทำงานอื่น ขณะช่วงต่อของกิจกรรมระหว่างกิจกรรมกลุ่มบ้านสัมพันธ์และการกิจกรรมแก้ปัญหานักศึกษายังสับสน นักศึกษาคุยกันเสียงดังในขณะที่ผู้สอนกำลังอธิบายขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม ในขณะรายงานกลุ่มมีนักศึกษาบางส่วนไม่ให้ความสนใจ

1.2 พฤติกรรมผู้สอน พบว่า ผู้สอนให้อิสระในการแสดงความคิดเห็นทำให้ห้องเรียนเสียงดัง อาจารย์ได้กระตุ้นให้นักศึกษาคิดอย่างมีเหตุผลเช่น การตั้งชื่อกลุ่ม การเขียนคำขวัญกลุ่ม และสัญลักษณ์กลุ่มสื่อความหมายอย่างไร ผู้สอนเดินไปให้คำแนะนำกับทุกกลุ่มและกระตุ้นให้นักศึกษาใช้กระบวนการกลุ่มในการแก้ปัญหา

1.3 กิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มครั้งแรก นักศึกษายังไม่กล้าแสดงออกมากนัก ผู้สอนต้องขานชื่อนักศึกษาเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน แต่พอครั้งที่ 2 นักศึกษากล้าแสดงออกโดยการยกมือเพื่อแสดงความคิดเห็น ผู้สอนและนักศึกษามีปฏิสัมพันธ์ที่ดีซึ่งผู้สอนได้ให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ บรรยากาศรอบๆ ห้องเรียนมีคนเดินไปมาเนื่องจากเป็นอาคารที่เป็นทางผ่านไปโรงอาหาร และอยู่ติดกับห้องซ้อมเพลงเชียร์ มีการเดินผ่านห้องเรียนไปมา จึงทำให้นักศึกษาบางคนขาดความสนใจกระบวนการกลุ่ม ผู้สอนต้องเข้าไปในพูดคุยกับสมาชิกกลุ่มเพื่อให้นักศึกษาสนใจกิจกรรมกลุ่มมากขึ้น

1.4 ผลการวิเคราะห์บันทึกผลหลังการสอนของผู้สอนได้สะท้อนให้เห็นเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนที่ผู้เรียนยังไม่กล้าแสดงออก ไม่มีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ยังมีความสับสนเกี่ยวกับการทำกิจกรรมกลุ่มบ้านและกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ดังที่ผู้สอนได้บันทึกผลการเรียนการสอนในแผนการเรียนรู้นำไว้ว่า

...แผนนี้เป็นแผนการเรียนรู้แผนการเรียนรู้นี้เป็นกิจกรรมฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการกลุ่มใช้เวลาในการจัดกิจกรรมมาก เนื่องจากเป็นแผนการเรียนรู้นำซึ่งนักศึกษายังอยู่ในช่วงการปรับตัว ผู้เรียนให้นักศึกษาเห็นความสำคัญกับผลงานมากกว่ากระบวนการกลุ่ม ขาดความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มบ้าน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ การมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มน้อย บรรยากาศค่อนข้างเงียบ...

...ความประทับใจในการเรียนการสอนแผนนี้ คือนักศึกษาได้ใช้จริยธรรมมาใช้ในตั้งชื่อกลุ่ม การแก้ปัญหา และการนำเสนอผลงานที่สร้างสรรค์...

...ข้อจำกัดในการเรียนการสอนแผนนี้ คือ นักศึกษาบางส่วนเข้าห้องเรียนสาย ขาดการเตรียมความพร้อมในการเรียน ในระหว่างเรียนนักศึกษายังขาดการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน เช่น การแสดงความคิดเห็น สำหรับหลังการเรียนการสอนนักศึกษามีความกระตือรือร้นในการซักถามมากขึ้น...

...แผนการเรียนรู้ที่นำไปใช้มีข้อดี คือ ผู้เรียนได้ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการกลุ่ม และการยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่ม มีความตระหนักถึงความสำคัญของกลุ่มในการสร้างความสำเร็จ...

ผลการสอน เพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ในหน่วยที่ 1 ผลการปฏิบัติการสอนในแผนการเรียนรู้ พบว่า การเรียนการสอนมีข้อจำกัดและเป็นอุปสรรคต่อเรียนรู้ของผู้เรียนไม่บรรลุเป้าหมาย ซึ่งผู้สอนได้นำข้อมูลไปปรับใช้กับการเรียนการสอนในหน่วยที่ 1 ดังนี้

1. ผู้สอนปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ในด้านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันให้เกิดความไว้วางใจการยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน

2. ผู้สอนต้องให้ความสำคัญกับพฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนทั้งในด้านบุคลิกภาพ การพูด การแต่งกายที่เหมาะสมกับความเป็นครู

3. ผู้สอนต้องปรับพฤติกรรมการให้ข้อมูลย้อนกลับต่อผู้เรียนต้องมีความอดทนรับฟังผู้เรียนในการตอบคำถามและแสดงความคิดเห็น

2. <u>หน่วยการเรียนที่ 1 พลังอำนาจแห่งตน</u>

2.1 <u>แผนการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องปณิธานครู</u> ผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอนในวันที่ 15 และ 20 มิถุนายน 2548 โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายความสำคัญของคุณธรรมที่มีต่ออาชีพครู วิเคราะห์หลักธรรมทางศาสนาที่สอดคล้องกับวิชาชีพครู เห็นคุณค่าของความเมตตาและนำไปใช้ในการประกอบอาชีพครู ซึ่งปรากฏผลการเรียนการสอนดังนี้

2.1.1 พฤติกรรมผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้น ตรงเวลา ในช่วงแรกผู้เรียนยังคุยกันบ้างแต่เมื่อมีการทำกิจกรรมกลุ่มผู้เรียนเริ่มเงียบและผู้สอนได้กระตุ้นให้แต่ละกลุ่มได้เตรียมตอบคำถาม ผู้เรียนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือ ผู้สอนได้ให้ผู้เรียนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักธรรมที่สอดคล้องกับคุณธรรมสำหรับวิชาชีพครู และเปิดโอกาสให้มีการนำเสนอหลักธรรมศาสนาอื่นๆ ที่นักศึกษารู้จักด้วย การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนดีและกล้าแสดงออกมากขึ้น

2.1.2 พฤติกรรมผู้สอน พบว่า มีการอธิบายกระบวนการทำงานก่อนอย่างเป็นขั้นตอน และผู้สอนได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนถามในสิ่งที่ยังไม่เข้าใจเนื่องจากเป็นการสอนครั้งแรกที่มีกระบวนการกลุ่มที่เป็นกลุ่มบ้านและกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สอนคือ ควรให้ผู้เรียนได้อธิบายให้จบเรียบร้อยก่อนแล้วค่อยเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้สอนควรอดทนมากกว่านี้

2.1.3 กิจกรรมเรียนการสอน การเรียนการสอนในช่วงบ่ายนักศึกษาบางคนง่วงนอนและยังจับคู่คุยกันบ้างในช่วงนำเข้าสู่บทเรียน แต่ในช่วงการทำกิจกรรมก็ให้ความร่วมมือกับกลุ่มดี มีนักศึกษาบางคนยังไม่กล้าแสดงออก ในขั้นตอนการเลือกประเด็นนักศึกษายังใช้เวลามาก และเนื้อหาสาระการเรียนรู้เป็นประเด็นเกี่ยวกับคุณธรรมสำหรับครู

2.1.4 ผลการวิเคราะห์บันทึกผลหลังการสอนของผู้สอนได้สะท้อนให้เห็นเกี่ยวกับ สภาพการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีความร่วมมือในกิจกรรมการเรียนการสอน การเชื่อมโยงหลักธรรมทางศาสนากับคุณธรรมในวิชาชีพครู มีทักษะเลือกประเด็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังที่ผู้สอนได้บันทึกผลหลังการสอนในแผนการเรียนรู้นี้ไว้ว่า

...ผู้เรียนให้ความสนใจในกิจกรรมการเรียนการสอนในแผนการสอนนี้มาก เนื่องจากนักศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยการสัมภาษณ์ครูในอุดมคติและได้นำข้อคิดและแบบอย่างที่ได้จากการสัมภาษณ์มาปรับใช้ในการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ...

...ความประทับใจในการสอนแผนนี้ คือ นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมดีมาก การนำเสนอผลงานดี กล้าแสดงออกและสามารถเชื่อมโยงหลักธรรมทางศาสนากับคุณธรรมวิชาชีพครูได้ดี...

...ข้อจำกัดในการเรียนการสอน แผนนี้ คือ นักศึกษาบางคนยังเข้าห้องเรียนช้า ทำให้มีปัญหาในการวางแผนมอบหมายงานให้นักศึกษาปฏิบัติกิจกรรมเพราะประเด็นปัญหาที่ผู้สอนกำหนดสมาชิกกลุ่มต้องครบ และนักศึกษายังขาดความรับผิดชอบในการส่งงานและผลงานไม่เรียบร้อยข้อจำกัดคือเวลาที่ให้นักศึกษานำเสนอผลงานน้อยและควรให้ทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการประเมิน...

...แผนการเรียนรู้ที่ใช้แล้วมีข้อดีคือ ผู้เรียนได้สร้างความตระหนักร่วมกัน และเลือกประเด็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีกระบวนการมอบหมายงานตามความสนใจ ผู้เรียนยอมรับกันมากขึ้น...

2.2 <u>แผนการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องศักยภาพครู</u> ผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอนในวันที่ 22 และ 27 มิถุนายน 2548 โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน วิเคราะห์หลักธรรมที่สอดคล้องกับความซื่อสัตย์ เห็นคุณค่าของความซื่อสัตย์และนำไปใช้ในการประกอบอาชีพครู ซึ่งปรากฏผลการเรียนการสอนดังนี้

2.2.1 พฤติกรรมผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนเข้าเรียนได้ตรงเวลา กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน ผู้นำเสนอรายงานขาดการให้ผู้ฟังมีส่วนร่วม ทำให้การเสนอผลงานไม่น่าสนใจและขาดการซักถามว่าผู้ฟังได้อะไรบ้างจากกิจกรรมรายงานที่นำเสนอ

2.2.2 พฤติกรรมผู้สอน พบว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้สอนในการเข้าชั้นเรียนในตอนแรกควรปรับปรุงเนื่องจากขาดการนำเข้าสู่บทเรียนสร้างความคุ้นเคยทำให้ผู้เรียน เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน ผู้เรียนจึงไม่ทราบว่าผู้สอนได้เริ่มต้นจัดกิจกรรม

การเรียนการสอนหรือยัง สิ่งที่ดีของผู้สอนในช่วงหลังคือผู้สอนได้ให้การเสริมแรงทันทีพร้อมทั้งให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงงานในครั้งต่อไปกับนักศึกษาที่นำเสนอรายงาน มีการเชื่อมโยงสิ่งที่เป็นประโยชน์

2.2.3 กิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ตั้งใจนำเสนอผลงานกลุ่มของตนเองมากกว่าการสนใจฟังการนำเสนอของกลุ่มอื่น ทำให้บรรยากาศการเรียนการสอนไม่สร้างสรรค์ เคร่งเครียดเพราะกรอบเวลาเป็นเงื่อนไข ขาดบรรยากาศการอภิปรายในการโต้แย้งประเด็นที่ยังไม่ชัดเจน ในตอนช่วงท้ายผู้สอนได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เสนอและแสดงความคิดเห็นทำให้บรรยากาศการเรียนการสอนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันมากขึ้น

2.2.4 ผลการวิเคราะห์บันทึกผลหลังการสอนของผู้สอนได้สะท้อนให้เห็นเกี่ยวกับ สภาพการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีความร่วมมือในการเรียนรู้โดยการตั้งคำถามและการปรับคำถามร่วมกัน ผู้เรียนได้ฝึกการยอมรับกันมากขึ้นเพราะคำถามเพื่อการเรียนรู้มาจากผู้เรียนทุกคนได้นำเสนอ ดังที่ผู้สอนได้บันทึกผลการเรียนการสอนในแผนการเรียนรู้นี้ไว้ว่า

...แผนการเรียนรู้นี้ นักศึกษาได้เปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้โดยกล้าแสดงออกมากขึ้น สังเกตได้จากการตั้งคำถามของแต่ละกลุ่มเป็นคำถามที่มาจากการนำเสนอของทุกคนในกลุ่มและร่วมกันปรับปรุงคำถามร่วมกัน...

...ความประทับใจในการเรียนการสอนแผนนี้ คือ นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมดีมาก เนื่องจากนักศึกษาสามารถแสดงบทบาทสมมติ การแสดงเรื่องราวที่นักศึกษาแต่ละกลุ่มได้ประทับใจกับข้อความที่ปรากฏในหนังสืออ่านนอกเวลา...

...ข้อจำกัดในการเรียนการสอนแผนนี้ คือ นักศึกษาค้นหาหนังสือที่มอบหมายไม่พบในชั้นหนังสือ เพราะหนังสือบางเล่มมีผู้สนใจอ่านมาก ซึ่งผู้สอนควรสำรวจหนังสือและจองไว้ให้นักศึกษาจะช่วยแก้ปัญหานี้ได้...

*...แผนการเรียนรู้ที่นำไปใช้แล้วมีข้อดีคือ การได้ปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาโดยเฉพาะ**นายทองก้อน** มีความรับผิดชอบมากขึ้น มาเรียนตรงต่อเวลา การแต่งกายเรียบร้อย และ**นางสาวคำปัน** มีความมั่นใจในการพูดกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น...*

2.3 <u>แผนการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องครูเกียรติยศ</u> ผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอนในวันที่ 29 มิถุนายน 2548 และวันที่ 1 กรกฎาคม 2548 โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายความสำคัญของบทบาทครูในยุคสารสนเทศ วิเคราะห์หลักธรรมที่สอดคล้องกับความประหยัด เห็นคุณค่าของความประหยัดและนำไปใช้ในการประกอบอาชีพครู ซึ่งปรากฏผลการเรียนการสอนดังนี้

2.3.1 พฤติกรรมผู้เรียน พบว่า นักศึกษามีความกระตือรือร้นต่อกลุ่มเป็นอย่างดี แต่หลังจากผู้สอนอธิบายเกี่ยวกับเนื้อหาได้มีนักศึกษาบางคนได้นำงานอื่นขึ้นมาทำ มีการคุยกันบ้าง การเลือกประเด็นที่ต้องการเรียนรู้ตามความสนใจนักศึกษาบางคนยังไม่แยกจากเพื่อน ยังจับคู่คนเดิมอีก เพราะมีบางประเด็นที่ต้องให้ผู้เรียนจับคู่เพื่อนำเสนอต่อกลุ่ม นักศึกษาที่เคยจับคู่กันในกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ยังจับคู่กันอีก

2.3.2 พฤติกรรมผู้สอน พบว่า ผู้สอนได้อธิบายเกี่ยวกับการทำงานเป็นกลุ่มโดยได้ย้ำว่ากิจกรรมกลุ่มจะเป็นกิจกรรมที่เราเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ผู้สอนได้ให้ผู้เรียนที่แต่ละคนได้มีความตระหนักในกิจกรรมกลุ่ม การใช้คำถามของผู้สอนยังไม่ชัดเจนและเร็วเกินไป ผู้สอนมักพูดไปนอกเรื่อง การเตรียมเอกสารประกอบการสอนมีความพร้อมดี

2.3.3 กิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า นักศึกษาบางคนกล้าถามมากขึ้น เช่น *นายชาติชาย* และ *นางสาวดอกอ้อ* ผู้สอนได้ปรับพฤติกรรมโดยการตั้งใจฟังนักศึกษามากขึ้นและเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นที่เพื่อนในห้องนำเสนอ จึงทำให้ปฏิสัมพันธ์ในการเรียนไม่ตึงเครียดช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก

สำหรับข้อมูลอื่นๆ ที่สังเกตได้ คือ เนื่องจากห้องเรียนอยู่ติดกับห้องกิจการนักศึกษานอกห้องจึงมีเสียงดัง และนักศึกษาปี 1 ก็จะอยู่บริเวณหน้าห้องที่สอนจึงทำให้นักศึกษาที่กำลังเรียนอยู่ขาดสมาธิไปบ้าง และวันนี้มีผู้ที่ไม่เข้าเรียน 2 คน คือ *นายสุภาพ* ลาป่วย และ *นางสาวแจ่มใส* ขออนุญาตไปประชุมที่สโมสรนักศึกษา สำหรับ *นายกำแหง* เข้าห้องเรียนสายประมาณ 15 นาทีผู้สอนได้สอบถามพบว่า ป่วย หลังจากนั้นผู้สอนได้อนุญาตให้ไปพักผ่อน แต่ *นายกำแหง* ขออนุญาตนำเสนอผลงานกลุ่มก่อน ผู้สอนจึงกระตุ้นให้นักศึกษาได้ใช้พฤติกรรมความรับผิดชอบต่องานกลุ่มของ *นายกำแหง* เป็นแบบอย่าง

2.3.4 ผลการวิเคราะห์บันทึกผลหลังการสอนของผู้สอนได้สะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษามีทักษะและประยุกต์ใช้กิจกรรมประสบการณ์ความดีไปใช้ในการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในเรื่อง พุทธสุภาษิต หน้าที่ชาวพุทธ และหลักธรรมทางศาสนาได้ เช่น อิทธิบาท 4 อริยสัจ 4 ดังที่ผู้สอนได้บันทึกผลการเรียนการสอนในแผนการเรียนรู้นี้ไว้ว่า

...แผนการเรียนรู้นี้ ผู้สอนได้ปรับพฤติกรรมตนเองด้วยการให้ผู้เรียนได้มีส่วนมีส่วนร่วมในการกำหนดเวลาในการนำเสนอเนื่องจากต้องการให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดเวลา สรุปได้ว่านักเรียนส่วนใหญ่ควรมีการกำหนดเวลาในการนำเสนอให้แน่นอน...

...ความประทับใจในการเรียนการสอนแผนนี้ คือ การแสดงความสามารถในการถ่ายทอดประสบการณ์ความดีทั้งที่เป็นประสบการณ์ความดีที่เป็นคนเดียวและประสบการณ์ความดีของกลุ่ม...

...ข้อจำกัดในการเรียนการสอนแผนนี้ คือ นักศึกษายังขาดทักษะการสร้างความคิดรวบยอดเกี่ยวกับประสบการณ์ความดีที่นำเสนอจะเชื่อมโยงกับการเรียนการสอนในห้องเรียนได้อย่างไร แต่จากการอภิปรายมีบางส่วนที่สามารถประยุกต์กิจกรรมประสบการณ์ความดีไปสอนเกี่ยวกับเรื่อง พุทธสุภาษิตได้ หน้าที่ชาวพุทธ และหลักธรรมทางศาสนา เช่น อิทธิบาท 4 อริยสัจ 4 เป็นต้น...

...แผนการเรียนรู้ที่นำไปใช้แล้วมีข้อดีคือ การได้ปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาในการแสดงความซื่อสัตย์ให้กับผู้อื่นได้รับรู้ว่า บางสิ่งบางอย่างสิ่งที่ปฏิบัติอาจจะเป็นสิ่งที่ไม่มีคุณค่าสำหรับผู้อื่น แต่มันเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและยิ่งใหญ่มากในความรู้สึกของผู้เรียน การได้บอก อธิบาย ในสิ่งที่เป็นความดีงามทำให้ผู้เรียนได้แสดงให้เห็นว่าตนเองมีคุณค่ามากขึ้น...

2.4 <u>แผนการเรียนรู้ที่ 4 เรื่องครูมืออาชีพ</u> ผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอนในวันที่ 6 และ 11 กรกฎาคม 2548 โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ออกแบบหน่วยการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา และเห็นคุณค่าของความยุติธรรมและนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพครู ซึ่งปรากฏผลการเรียนการสอนดังนี้

2.4.1 พฤติกรรมผู้เรียน พบว่า นักศึกษาได้ตั้งใจเรียนเป็นพิเศษเนื่องจากผู้สอนได้ย้ำว่าเป็นเรื่องที่สำคัญเกี่ยวกับเรื่อง การตั้งชื่อหน่วยการเรียนและผู้สอนได้แนะนำให้ผู้เรียนได้รู้คุณค่าของการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น จากการเลือกประเด็นในการเรียนรู้ และในแผนนี้ผู้เรียนได้กระจายอยู่ตามกลุ่มต่างๆ ที่ไม่ซ้ำกับกลุ่มเดิม พฤติกรรมการเรียนรู้กับเพื่อนมีปฏิสัมพันธ์ดีขึ้น

2.4.2 พฤติกรรมผู้สอน พบว่า ผู้สอนได้ปรับปรุงพฤติกรรมการเรียนในห้องเรียนโดยพยายามกำหนดเวลาในระหว่างทำกิจกรรมกลุ่ม ให้เสนอแนะความคิดเห็น เดินอธิบายตามกลุ่มต่างๆ ทำให้ผู้เรียนกระตือรือร้นมากขึ้น มีการถามอย่างเป็นระบบมากขึ้นเช่น มีการยกมือขึ้นก่อนที่จะถาม เป็นต้น

2.4.3 กิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า การเรียนการสอนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี การปรับคำถามของผู้สอนจะทำให้ผู้เรียนคิดได้กว้างขึ้นและทำให้กล้าแสดงออกในการตอบคำถาม ดังตัวอย่างคือ หน่วยการเรียนที่ผู้เรียนรู้จักมีลักษณะอย่างไร กิจกรรมที่จะสอนนั้นควรมีลักษณะอย่างไร หน่วยสำนึกดีวิถีพุทธควรจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มได้เสนอกิจกรรมที่จะนำไปสู่การสำนึกดีวิถีพุทธ เช่น กิจกรรมเรียนรู้แบบสร้างความตระหนัก กิจกรรมการเสริมสร้างค่านิยม เป็นต้น

2.4.4 ผลการวิเคราะห์บันทึกผลหลังการสอนของผู้สอนได้สะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษามีทักษะในการตั้งชื่อหน่วย และมีทักษะการวางแผนในการเชิญวิทยากรครูแห่งชาติมาบรรยายและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ มีทักษะการตั้งประเด็นคำถามเพื่อการเรียนรู้ ดังที่ผู้สอนได้บันทึกผลการเรียนการสอนในแผนการเรียนรู้นี้ไว้ว่า

...แผนการเรียนรู้นี้ ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนดีมาก อาจเนื่องจากเป็นการนำเสนอผลงานงานที่ผู้สอนได้มอบหมายเกี่ยวกับ การตั้งชื่อหน่วยการเรียนโดยนำเสนอเริ่มจากการวิเคราะห์หลักสูตร ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง แล้วนำมาสร้างหน่วยการเรียน...

...ความประทับใจในการสอนแผนนี้ คือ ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพที่บ่งบอกถึงความสามารถในการตั้งชื่อหน่วยถึงแม้จะเป็นเพียงการฝึกหัดการสร้างออกแบบหน่วยแต่ผู้เรียนสามารถแสดงศักยภาพที่ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องหน่วยการเรียนที่ดีและสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน...

...ข้อจำกัดในการเรียนการสอนแผนนี้ คือ การเตรียมคำถามยังไม่สื่อถึงสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ อาจเนื่องจากผู้เรียนขาดประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนการสอน การตั้งประเด็นคำถามจึงค่อนข้างแคบและไม่สร้างองค์ความรู้ การให้คำแนะนำของผู้สอนในการสร้างคำถามจึงควรนำไปปรับใช้ในโอกาสต่อไป...

...แผนการเรียนรู้ที่นำไปใช้แล้วมีข้อดีคือ การมีทักษะการสื่อสาร การวางแผนเกี่ยวกับการเชิญวิทยากรและนักศึกษาได้มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับครูที่มีความสามารถในการสอนทำให้ได้รับแบบอย่างที่ดี ได้บุคลิกภาพจากครูแห่งชาติทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ครบทั้ง 3 ด้านคือ ด้านความรู้เกี่ยวกับหน่วยที่ดีเป็นอย่างไร ด้านเจตคติต่อการเป็นครูสอนศาสนาและด้านทักษะในการสร้างหน่วยการเรียน...

ผลการสอนหน่วยที่ 1 เพื่อปรับปรุงการเรียนรู้หน่วยที่ 2 ผลการปฏิบัติการสอนในแผนการเรียนรู้ในหน่วยที่ 1 พบว่า การเรียนการสอนมีข้อจำกัดและเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนไม่บรรลุเป้าหมาย ซึ่งผู้สอนได้นำข้อมูลไปปรับใช้กับการเรียนการสอนในหน่วยที่ 2 ดังนี้

1. ผู้สอนควรอธิบายขั้นตอนการจัดกิจกรรมให้ละเอียดและแนะนำการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มอย่างสม่ำเสมอเพื่อปรับบทบาทผู้เรียน และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในการทำงาน
2. ผู้สอนควรตรวจสอบพฤติกรรมการทำงานในระหว่างที่มีการนำเสนอผลงานเพื่อปรับพฤติกรรมการเห็นความสำคัญของการร่วมมือในการทำงานกลุ่ม
3. ผู้สอนควรปรับคำถามให้ผู้เรียนได้คิดกว้างขึ้นสามารถตอบได้หลากหลายและผู้สอนควรยอมรับความคิดเห็นของผู้เรียนเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้
4. ผู้สอนควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานมากขึ้นเพื่อสร้างการยอมรับผู้อื่นและการสร้างความยุติธรรมในการเรียนการสอน

8.3 <u>หน่วยการเรียนที่ 2 รังสรรค์งานสอน</u>

3.1 <u>แผนการเรียนรู้ที่ 5 เรื่องแผนการเรียนรู้สร้างสรรค์</u> ผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอนในวันที่ 13 18 กรกฎาคม 2548 และ วันที่ 17 22 สิงหาคม 2548 โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์หลักธรรมทางศาสนาที่สอดคล้องกับคุณธรรมความเสียสละ เขียนแผนการสอนเพื่อนำไปทดลองใช้ในโรงเรียน และเห็นคุณค่าของความเสียสละและนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพครู ซึ่งปรากฏผลการเรียนการสอนดังนี้

3.1.1 พฤติกรรมผู้เรียน พบว่า นักศึกษาได้จดบันทึกเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้สอนได้นำเสนอตัวอย่างบนแผ่นใส ซึ่งนักศึกษาได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับแผนการเรียนรู้ที่ถูกต้องเป็นอย่างไร ผู้สอนได้อธิบายองค์ประกอบหลักของแผนการสอน เช่น ชื่อแผนการเรียนรู้ จำนวนเวลา ระดับชั้น สาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ กระบวนการ

เรียนรู้ สื่อการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลการเรียน หลังจากนั้นผู้สอนได้ให้ผู้เรียนได้ฝึกการปฏิบัติเขียนแผนการเรียนรู้

3.1.2 พฤติกรรมผู้สอน พบว่า ผู้สอนได้ปรับกิจกรรมการเรียนรู้เป็น 4 กลุ่ม ตามประเด็นที่นักศึกษาสนใจ ได้แก่ กลุ่มที่เน้นความรู้ กลุ่มที่เน้นทักษะ กลุ่มที่เน้นเจตคติ และกลุ่มที่เน้นการบูรณาการ หลังจากนั้นผู้สอนได้เดินให้คำแนะนำในแต่ละกลุ่มเพื่อปรับปรุงแผนการเรียนรู้

3.1.3 กิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแผนนี้ นักศึกษาได้นำเสนอแผนการเรียนรู้เพื่อให้สมาชิกกลุ่มอื่นได้แสดงความคิด และมีการนำประสบการณ์การเรียนรู้จากการปฏิบัติกิจกรรมมาถ่ายทอดให้กับสมาชิกกลุ่มอื่นได้เรียนรู้ร่วมกัน

3.1.4 ผลการวิเคราะห์บันทึกผลหลังการสอนของผู้สอนได้สะท้อนให้เห็นเกี่ยวกับ ผู้เรียนผู้ส่วนร่วมในการออกแบบแผนการเรียนรู้เพื่อไปใช้จริง มีการนำประสบการณ์จากทำกิจกรรมสำนึกดีสังคมดีมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และนักศึกษาเห็นว่าการได้มีประสบการณ์จริงในการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนมีเจตคติต่อวิชาชีพครูมากขึ้น ดังที่ผู้สอนได้บันทึกผลการเรียนการสอนในแผนการเรียนรู้นี้ไว้ว่า

> *...แผนการเรียนรู้นี้ นักศึกษาได้ร่วมกันออกแบบแผนการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้กับสถานการณ์จริงในโครงการสำนึกดี สังคมดี แต่เองจากนักศึกษายังมีประสบการณ์เกี่ยวกับแผนการสอน ผู้สอนจึงมีการปรับพฤติกรรมการเรียนรู้โดยให้เสนอตัวอย่างผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเพียง 1 ข้อเพื่อให้ผู้เรียนได้วางแผนการเรียนรู้...*
>
> *...ความประทับใจในการเรียนการสอนแผนนี้ คือ ผู้เรียนได้นำเสนอผลงานที่ไปจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์สำนึกดี สังคมดี แล้วได้สะท้อนจากแบบบันทึกเสริมประสบการณ์ที่นักศึกษาได้ปฏิบัติมีประโยชน์สำหรับนักศึกษา นักศึกษาได้มีเจตคติที่ดีในโอกาสการได้เป็นครูครั้งแรก...*
>
> *...ข้อจำกัดในการเรียนการสอนแผนนี้ คือ การติดต่อประสานงานกับทางโรงเรียนในการหาคาบเวลาที่จะให้นักศึกษาได้จัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ค่อนข้างมีปัญหา เนื่องจากบางโรงเรียนต้องสอนตามเวลาที่กำหนด บางกลุ่มใช้วิธีแก้ปัญหาโดยการเปลี่ยนแปลงไปสอนนักเรียนโรงเรียนศาสนาวันอาทิตย์...*

...แผนการเรียนรู้ที่นำไปใช้แล้วมีข้อดีคือ นักศึกษามีเจตคติต่อการเป็นครูมากขึ้น มีทักษะการสอน การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า มีทักษะการวางแผนในการจัดเตรียมการสอนและมีการปรับปรุงแผนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและบริบทโรงเรียน...

3.2 <u>แผนการเรียนรู้ที่ 6 เรื่องกลวิธีสอน</u> ผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอนในวันที่ 20 และ 25 กรกฎาคม 2548 โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนสอนที่เน้นพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย จิตพิสัย ในการสอนวิชาพุทธศาสนา และเห็นคุณค่าความรับผิดชอบและนำไปใช้ในการประกอบอาชีพครู ซึ่งปรากฏผลการเรียนการสอนดังนี้

3.2.1 พฤติกรรมผู้เรียน พบว่า นักศึกษาได้เรียนรู้เกี่ยวกับกลวิธีการสอนโดยผู้สอนได้นำเสนอกลวิธีการสอนโดยใช้วงล้ออนาคต โดยให้ผู้เรียนได้ออกมาปฏิบัติกิจกรรมวงล้ออนาคต ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมบนกระดานดำทำให้ผู้เรียนได้ลดพฤติกรรมการทำงานอื่นในระหว่างเรียนลดลง หลังจากนั้นผู้เรียนได้เข้ากลุ่มเพื่อวางแผนการเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับกลวิธีสอนโดยการออกไปศึกษาดูงานกระบวนการถ่ายทอดความรู้จากครูภูมิปัญญาล้านนา

3.2.2 พฤติกรรมผู้สอน พบว่า ผู้สอนได้เรียงลำดับการอธิบายถึงขั้นตอนการสอนก่อนที่จะให้ผู้เรียนปฏิบัติ แต่ประเด็นที่ผู้สอนขาดการวางแผนผู้สอนไม่ได้คัดเลือกบุคคลที่ออกไปอ่านสถานการณ์การสร้างความตระหนักในเรื่องภูมิปัญญาล้านนา จึงทำให้ผู้เรียนขาดความสนใจในเนื้อเรื่องที่เพื่อนอ่านนำเสนอ

3.2.3 กิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า ผู้เรียนได้ให้ความสนใจในเรื่องกิจกรรมวงล้ออนาคต และการวาดภาพที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมคำสอน ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง เพราะการสอนกลวิธีที่ดีจะต้องให้นักศึกษาได้ปฏิบัติด้วยเพื่อให้นักศึกษาได้นำไปปรับใช้กับการสอนนักเรียนในสถานการณ์จริง

3.2.4 ผลการวิเคราะห์บันทึกผลหลังการสอนของผู้สอนได้สะท้อนให้เห็นเกี่ยวกับ การเห็นคุณค่าของครูภูมิปัญญาล้านนาจากการมีปฏิสัมพันธ์ การได้ใช้ภาษาถิ่นในการเรียนรู้จากครูภูมิปัญญาทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของภาษาถิ่นมากขึ้น ดังที่ผู้สอนได้บันทึกผลการเรียนการสอนในแผนการเรียนรู้นี้ไว้ว่า

...แผนการเรียนรู้นี้ ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการออกแบบกลวิธีสอนที่สอดคล้อง

กับการเรียนรู้ เช่น การใช้วิธีเสนอแก้ปัญหาในการฝึกทักษะการคิด การใช้วงล้ออนาคตในการจัดกิจกรรมกลุ่มซึ่งเป็นการสร้างกระบวนการทำงานและการคิดร่วมกัน...

...ความประทับใจในการเรียนการสอนแผนนี้ คือ ผู้เรียนได้นำเสนอกิจกรรมร่วมกันอย่างสนุกสนานมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน การนำเสนอเกี่ยวกับประเด็นการเรียนรู้ กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของครูภูมิปัญญาล้านนาที่ผู้เรียนเห็นว่ามีประโยชน์...

...ข้อจำกัดในการเรียนการสอนแผนนี้ คือ การศึกษากระบวนการถ่ายทอดครูภูมิปัญญาล้านนาจะต้องใช้ภาษาพื้นเมืองล้านนาโบราณ การสื่อความหมายทำให้มีอุปสรรคในการเรียนรู้จากครูภูมิปัญญาล้านนา...

...แผนการเรียนรู้ที่นำไปใช้แล้วมีข้อดี คือ นักศึกษาได้เกิดความตระหนักในคุณค่าของภาษาล้านนา เนื่องจากกิจกรรมเสริมประสบการณ์ได้ส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีปฏิสัมพันธ์กับครูภูมิปัญญาโดยตรง ความซาบซึ้งในภาษาถิ่นของตนเองจึงเกิดขึ้นจากกิจกรรมที่นักศึกษาได้ปฏิบัติ...

3.3 <u>แผนการเรียนรู้ที่ 7 เรื่องนวัตกรรมการเรียนรู้</u> ผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอนในวันที่ 27 กรกฎาคม 2548 และวันที่ 8 สิงหาคม 2548 โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายความสำคัญของสื่อการสอน ออกแบบสื่อการสอนเพื่อใช้ในวิชาศาสนา และเห็นคุณค่าของความอดทนและนำไปใช้ในการประกอบอาชีพครูซึ่งปรากฏผลการเรียนการสอนดังนี้

3.3.1 พฤติกรรมผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนได้แสดงความร่วมมือในการตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องความสำคัญของสื่อ และผู้สอนได้ให้ผู้เรียนยกตัวอย่างสื่อที่ผู้เรียนรู้จักในการสอนวิชาศาสนา เช่น ภาพการตักบาตร ภาพพุทธประวัติ ภาพการตรัสรู้ หลังจากนั้นผู้สอนได้เสนอแนะว่าข่าวจากสิ่งพิมพ์ก็เป็นสื่อได้ หรือ ภาพยนตร์ก็นำมาใช้สอนได้ หรือแม้แต่บุคคลสำคัญก็สามารถนำใช้เป็นสื่อการสอนได้

3.3.2 พฤติกรรมผู้สอน พบว่า ผู้สอนได้เสนอให้ผู้เรียนได้มองเห็นสื่อการเรียนการสอนที่อยู่ใกล้เป็นสื่อ เพราะสื่อการเรียนการสอนที่สำคัญจะต้องทำให้ผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่ผู้สอนต้องการอธิบาย เพราะสื่อเป็นสิ่งที่มีความสมบูรณ์โดยผู้สอนไม่ต้องอธิบายแต่ผู้เรียนสามารถอธิบายข้อมูลที่พบในสื่อได้

3.3.3 กิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า ผู้เรียนได้ให้ความสนใจในเรื่อง สื่อ

ที่ผู้สอนนำเสนอ เช่น วีดิทัศน์เกี่ยวกับวีดิทัศน์และนิยายอิงธรรมะ พระธรรมเทศนา เป็นต้น

3.3.4 ผลการวิเคราะห์บันทึกผลหลังการสอนของผู้สอนได้สะท้อนให้เห็นเกี่ยวกับ ผู้เรียนสามารถการเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน และผู้เรียนมีทักษะในการผลิตสื่อเพื่อนำไปใช้จริงในโรงเรียน มีการวางแผนการผลิตสื่อโดยใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ดังที่ผู้สอนได้บันทึกผลการเรียนการสอนในแผนการเรียนรู้นี้ไว้ว่า

...แผนการเรียนรู้นี้ ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนให้เหมาะสม การนำสื่อไปใช้ให้เหมาะกับบริบทของโรงเรียน เช่น การใช้วีดิทัศน์ หรือการค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตควรจะดูที่ความพร้อมของโรงเรียนหรือพิจารณาเกี่ยวกับจุดประสงค์การเรียนที่ต้องการให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์...

...ความประทับใจในการเรียนการสอนแผนนี้ คือ ผู้เรียนได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับสื่อซีดีรอมที่ผู้สอนได้นำมาเสนอเพื่อให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มได้นำไปศึกษาเพื่อวิเคราะห์และเป็นตัวอย่างในการผลิตสื่อและทำกิจกรรมเสริมประสบการณ์วันว่างวันเวลาที่สำคัญ...

...ข้อจำกัดในการเรียนการสอนแผนนี้ คือ นักศึกษาบางกลุ่มขาดเครื่องมือหรือไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ที่บ้าน ทำให้มีเวลาการแลกเปลี่ยนเพื่อดูสื่อที่จะใช้มีเวลาน้อย...

...แผนการเรียนรู้ที่นำไปใช้แล้วมีข้อดี คือ ผู้สอนได้ให้แนวทางแก่ผู้เรียนในการแลกเปลี่ยนความรู้โดยนำความรู้จากการดูสื่อมาสนทนาเพื่อปรับใช้กับการผลิตสื่อของกลุ่ม และได้ฝึกทักษะการลงมือปฏิบัติในการประดิษฐ์สื่อเพื่อนำไปใช้ในห้องเรียน...

3.4 <u>แผนการเรียนรู้ที่ 8 เรื่องการประเมินดีมีคุณค่า</u> ผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอนในวันที่ 10 และ 15 สิงหาคม 2548 โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายความสำคัญของการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ออกแบบเครื่องมือและการประเมินผลตามสภาพจริง และเห็นคุณค่าของความมีระเบียบวินัยและนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพครู ซึ่งปรากฏผลการเรียนการสอนดังนี้

3.4.1 พฤติกรรมผู้เรียน พบว่า นักศึกษาได้เรียนรู้เกี่ยวกับเครื่องมือวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ผู้เรียนได้สอบถามผู้สอนเกี่ยวกับเลือกใช้เครื่องมือวัดและประเมินควรนำเครื่อง

มือมาใช้อย่างไรจึงจะเหมาะสมเนื่องจากส่วนใหญ่ในโรงเรียนจะนิยมใช้แบบทดสอบแบบเลือกตอบ ผู้สอนได้ยกตัวอย่างเกี่ยวกับ การประเมินตนเอง ควรมีใครประเมินบ้าง และประเมินอย่างไร หลังจากนั้นผู้สอนได้ให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมประเมินตนเองและสนทนาธรรม

3.4.2 พฤติกรรมผู้สอน พบว่า ผู้สอนได้กระตุ้นให้ผู้เรียนได้เห็นวิธีการประเมินตนเองโดยยกตัวอย่างการประเมินตนเอง ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการประเมินเพื่อเชื่อมโยงกับการประเมินผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่ต้องประเมินให้ครอบคลุมทั้ง ความรู้ ทักษะ และเจตคติ

3.4.3 กิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า การเรียนการสอนในแผนการเรียนรู้นี้ ผู้เรียนได้มีกิจกรรมเกี่ยวกับการประเมินตนเองโดย มีกิจกรรมให้ผู้เรียนประเมิน เพื่อนประเมิน กิจกรรมดังกล่าวเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นด้วย และผู้สอนได้เน้นให้ผู้เรียนได้นำผลการประเมินจากเพื่อนไปปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ของตนเอง

3.4.4 ผลการวิเคราะห์บันทึกผลหลังการสอนของผู้สอนได้สะท้อนให้เห็นเกี่ยวกับมีทักษะในการใช้เครื่องมือการประเมิน การเขียนเกณฑ์การประเมิน และสามารถประยุกต์ความรู้จากการประเมินไปใช้ในการประเมินตนเองจากกิจกรรมปฏิบัติธรรมสร้างสมาธิ นอกจากนี้ผู้เรียนยังเห็นว่า การประเมินที่ดีนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นสิ่งที่ต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น ดังที่ผู้สอนได้บันทึกผลการเรียนการสอนในแผนการเรียนรู้นี้ไว้ว่า

> *...แผนการเรียนรู้นี้ นักศึกษาได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัดและประเมินผล ตัวอย่างเครื่องมือการวัดและประเมินผล การเขียนเกณฑ์การประเมินผลการเรียน ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินผลที่วัดไม่ได้จริง เพราะการวัดบางครั้งไม่สามารถบอกได้ว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้...*

> *...ความประทับใจในการเรียนการสอนแผนนี้ คือ ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมปฏิบัติธรรมสร้างสมาธิแล้วนำผลการประเมินตนเองมานำเสนอให้สมาชิกในกลุ่มได้เรียนรู้ นอกจากนี้นักศึกษายังเห็นว่ากิจกรรมการปฏิบัติสร้างสมาธิควรกำหนดให้ผู้เรียนได้ฝึกและปฏิบัติจริง เนื่องจากนักศึกษาบางคนไม่เคยมีประสบการณ์นี้ หรือบางคนที่เคยมีประสบการณ์แต่ไม่ได้มีเป้าหมายที่จะต้องเขียนหรือถ่ายทอดประสบการณ์ การฝึกกิจกรรมดังกล่าวทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในการปฏิบัติมากขึ้นเพราะต้องนำเอาประสบการณ์มาเล่าให้สมาชิกกลุ่มฟัง...*

...ข้อจำกัดในการเรียนการสอนแผนนี้ คือ นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือในการวัดเกี่ยวกับเจตคติเพราะเครื่องมือที่จะนำไปใช้มีตัวอย่างน้อย ตัวอย่างเครื่องมือที่ผู้สอนนำเสนอนำไปประยุกต์ใช้ได้น้อย และขาดทักษะในการสร้างเครื่องมือในการวัดเจตคติ...

...แผนการเรียนรู้ที่นำไปใช้แล้วมีข้อดีคือ การให้ผู้เรียนได้ใช้แบบประเมินตนเองจากการปฏิบัติกิจกรรมเสริมประสบการณ์ และยังได้นำเครื่องมือที่นักศึกษาวางแผนไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนซึ่งทำให้นักศึกษาเห็นคุณค่าของการใช้แบบประเมินมากขึ้น ที่จากเดิมนักศึกษามองเห็นว่าแบบประเมินไม่ได้มีความสำคัญในการเรียนการสอน...

ผลการสอนหน่วยที่ 2 เพื่อปรับปรุงการเรียนรู้หน่วยที่ 3 ผลการปฏิบัติการเรียนการสอนในแผนการเรียนรู้หน่วยที่ 2 พบว่า การเรียนการสอนมีข้อจำกัดและเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนไม่บรรลุเป้าหมาย ซึ่งผู้สอนได้นำข้อมูลไปปรับใช้กับการเรียนการสอนในหน่วยที่ 3 ดังนี้

ก. ผู้สอนควรมีการประสานงานเกี่ยวกับติดต่อวิทยากรเป็นการนำร่องก่อนเพื่อแก้ปัญหาการเชิญวิทยากรที่จะมาบรรยายให้ความรู้

ข. ผู้สอนควรปรับพฤติกรรมการตรงต่อเวลาของผู้เรียนและมอบหมายประเด็นที่จะถามให้ชัดเจนและตรวจสอบคำถามของผู้เรียนเพื่อป้องการถามซ้ำซ้อน

ค. การใช้สื่อบทความในการสร้างความตระหนักควรปรับขนาดตัวอักษรและเน้นข้อความที่เป็นประเด็นสำคัญ

ค. การประเมินผลงานกลุ่มควรเสนอจุดเด่นของแต่ละกลุ่มด้วยเพื่อกระตุ้นแรงจูงใจในการปฏิบัติกิจกรรมและลดความตึงเครียดในการประเมิน

4 <u>หน่วยการเรียนที่ 3 เรียนรู้ร่วมกัน</u>

4.1 <u>แผนการเรียนรู้ที่ 9 การวิจัยในชั้นเรียน</u> ผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอนใน วันที่ 24 29 และ 31 สิงหาคม 2548 โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายความสำคัญของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน วิเคราะห์หลักธรรมที่สอดคล้องกับการมีมนุษยสัมพันธ์ วางแผนการศึกษากรณีศึกษาในโรงเรียน และเห็นคุณค่าของการมีมนุษยสัมพันธ์กับการประกอบอาชีพครูซึ่งปรากฏผลการเรียนการสอนดังนี้

4.1.1 พฤติกรรมผู้เรียน พบว่า นักศึกษาได้ทำกิจกรรมการระดมสมองเกี่ยวกับปัญหาของนักเรียนในชั้นเรียนจากข้อมูลที่แต่ละคนนำเสนอ เช่น ปัญหาการพูดคุยกันในห้องเรียน การแต่งกายไม่เรียบร้อย การส่งงานไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด ซึ่งแต่ละปัญหาได้นำเสนอในกลุ่มเพื่อให้กลุ่มพิจารณาประเด็นที่มีความสำคัญและเสนอแนวทางการปรับพฤติกรรมของผู้เรียนโดยใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน

4.1.2 พฤติกรรมผู้สอน พบว่า อาจารย์ได้เชื่อมโยงปัญหาที่พบในชั้นมีผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในห้องเรียนอย่างไร หลังจากนั้นได้ให้แต่ละกลุ่มเสนอประเด็นที่ต้องการปรับพฤติกรรมของนักเรียนในห้องเรียนโดยการศึกษาเป็นกรณีศึกษาแล้วใช้กระบวนการวิจัยในการศึกษา

4.1.3 กิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า การเรียนการสอนในแผนการเรียนรู้นี้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นในการเลือกกรณีศึกษาและทำให้ได้ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการเขียนโครงการวิจัยเพื่อศึกษากรณีศึกษา และเห็นว่ากระบวนการวิจัยที่นำมาพัฒนาการเรียนการสอนนั้นมีความสำคัญเนื่องจากเป็นหาวิธีการในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุจุดประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง

4.1.3 ผลการวิเคราะห์บันทึกผลหลังการสอนของผู้สอนได้สะท้อนให้เห็นเกี่ยวกับผู้เรียนยังไม่มีทักษะการใช้กระบวนการวิจัยมาพัฒนาการเรียนการสอน และผู้สอนได้เสนอปัญหาการวิจัยในห้องเรียนเพิ่มมากขึ้น มีการลงมือสังเกตในห้องเรียนจริงทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงจะช่วยให้นักศึกษาความเข้าใจในการวิจัยในชั้นเรียนมากขึ้น ดังที่ผู้สอนได้บันทึกผลการเรียนการสอนในแผนการเรียนรู้นี้ไว้ว่า

....แผนการเรียนรู้นี้ นักศึกษาได้เรียนรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน มีประสบการณ์เกี่ยวกับการเขียนโครงการวิจัยเพื่อศึกษากรณีศึกษาโดยใช้กระบวนการกลุ่ม วิธีการเลือกประเด็นที่ให้แต่ละคนได้นำเสนอปัญหา...

...ความประทับใจในการเรียนการสอนแผนนี้ คือ นักศึกษาได้แสดงเหตุผลเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักศึกษาส่วนใหญ่แสดงเหตุผลได้ดีและเห็นว่ากระบวนการวิจัยมีความสำคัญในการจัดการเรียนการสอน...

...ข้อจำกัดในการเรียนการสอนแผนนี้ คือ นักศึกษายังไม่เข้าใจในการวิจัยในชั้นเรียนคืออะไรเพราะนักศึกษาไม่ได้เรียนกระบวนการวิจัยมาก่อน จึงทำให้การเรียนการสอนในช่วงแรกมีปัญหาในการสร้างความเข้าใจให้กับนักศึกษา และผู้สอนได้เสนอตัวอย่างการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อให้ผู้เรียนศึกษาเพิ่มเติม...

...แผนการเรียนรู้ที่นำไปใช้แล้วมีข้อดี คือ การนำกระบวนการวิจัยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนทำให้นักศึกษาได้มีประสบการณ์ในการทำวิจัยในชั้นเรียน เนื่องจากเป็นวิธีการที่จะทำให้นักศึกษาได้พัฒนาและแก้ปัญหาทั้งตัวผู้สอน ผู้เรียนไปพร้อมๆ กัน ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพนักศึกษาครูเพื่อสู่การเป็นครูนักวิจัยในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู...

4.2 <u>แผนการเรียนรู้ที่ 10 เรื่องโครงงานศาสนาเพื่อสันติสุข</u> ผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอนในวันที่ 5 7 12 และ 14 กันยายน 2548 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน วิเคราะห์หลักธรรมทางศาสนาที่สอดคล้องกับคุณธรรมความสามัคคี เขียนโครงงานเพื่อนำไปใช้ในโรงเรียน และเห็นคุณค่าของความสามัคคีกับการประกอบอาชีพครู ซึ่งปรากฏผลการเรียนการสอนดังนี้

4.2.1 พฤติกรรมผู้เรียน พบว่า นักศึกษาได้จัดทำโครงงานที่ต้องการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เช่นโครงงานแต่งกายดีมีรางวัล ซึ่งกิจกรรมโครงงานที่นักศึกษาได้ร่วมกันเขียนขึ้นเป็นโครงงานที่เน้นความมีระเบียบวินัยในโรงเรียนเป็นโครงงานเพื่อแก้ปัญหาในโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่

4.2.2 พฤติกรรมผู้สอน พบว่า อาจารย์ได้นำโครงงานที่นักศึกษานำเสนอเพื่อเชื่อมโยงกับการเรียนการสอนวิชาศาสนาว่าเป็นอย่างไร เช่น ผู้เรียนขาดหลักธรรมใดที่ทำให้ไม่มีความ

รับผิดชอบ หลังจากนั้นให้ผู้เรียนได้เสนอวิธีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมเหล่านั้น ผู้สอนได้ให้ข้อเสนอแนะกับผู้เรียนเกี่ยวกับการจัดทำโครงงานควรใช้ประโยชน์จากการสอนศาสนามาใช้ในโรงเรียนให้มากที่สุด

4.2.3 กิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า การจัดการเรียนการสอนแผนการเรียนรู้นี้มีการนำประสบการณ์จากการศึกษาดูงานโรงเรียนวิถีพุทธมาอภิปรายร่วมกัน โดยเชื่อมโยงกับหลักธรรมทางศาสนาเพื่อแก้ปัญหาสังคม โดยสร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้กับเยาวชนที่มีฐานะยากจนให้ได้รับการศึกษา โรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเยาวชนที่เป็นสามเณรกับนักเรียนปกติ

4.2.4 ผลการวิเคราะห์บันทึกผลหลังการสอนของผู้สอนได้สะท้อนให้เห็นเกี่ยวกับ ผู้เรียนมีทักษะการเขียนโครงงานแต่ขาดการเชื่อมโยงการนำโครงงานมาใช้ในการเรียนการสอน มีประสบการณ์ในการศึกษานอกสถานที่จะทำให้ผู้เรียนมุมมองที่กว้างขึ้นในการเขียนโครงงาน มีการฝึกทักษะการเตรียมประเด็นคำถาม การกล่าวขอบคุณ ซึ่งเป็นวิธีการที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ก่อนที่จะออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ดังที่ผู้สอนได้บันทึกผลการเรียนการสอนในแผนการเรียนรู้นี้ไว้ว่า

> *...แผนการเรียนรู้นี้ นักศึกษามีประสบการณ์เกี่ยวกับการศึกษาดูงานนอกสถานที่ การมอบหมายงานในการกล่าวขอบคุณ การเตรียมประเด็นคำถาม และมีการอภิปรายกลุ่มเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมทางศาสนามาแก้ปัญหาสังคม ผู้เรียนส่วนใหญ่เห็นว่าหลักธรรมทางศาสนาสามารถช่วยแก้ปัญหาสังคมได้เพราะเป็นสถาบันหลักที่สำคัญในการสร้างความสันติในสังคม...*
>
> *...ความประทับใจในการสอนแผนการเรียนรู้นี้ คือ การนำนักศึกษาออกไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ และนักศึกษาได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับป้ายประสบการณ์ความดีที่ให้ผู้เรียนได้เขียนข้อความที่อยากจะแสดงความรู้สึก อยากจะทำดี ซึ่งจะเปลี่ยนทุกเดือนกิจกรรมนี้เป็นการลดพฤติกรรมการขีดเขียนข้อความตามผนังห้องน้ำหรือบนที่นั่ง...*
>
> *...ข้อจำกัดในการเรียนการสอนแผนนี้ คือ นักศึกษายังขาดการเชื่อมโยงในเรื่องการใช้โครงงานกับการเรียนการสอนเพราะยังไม่มีประสบการณ์ว่าจะจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานได้อย่างไร หลังจากที่นักศึกษาได้วิเคราะห์เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมโครงงานมีความสัมพันธ์กับการเรียนการสอนแล้วนักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่ากิจกรรมโครงงานเป็น*

กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากที่สุด เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และมีการลงมือปฏิบัติจริง...

...แผนการเรียนรู้ที่นำไปใช้แล้วมีข้อดี คือ การจัดกิจกรรมโครงงานเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติ เช่น การศึกษาดูงาน การสัมภาษณ์ การออกไปสังเกต การปฏิบัติดังกล่าวเป็นการฝึกกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักศึกษา นักศึกษาได้ฝึกการวางแผนการทำงานร่วมกัน การมอบหมายหน้าที่กันอย่างยุติธรรม สร้างเป้าหมายความสำเร็จของกลุ่มร่วมกัน การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ในเรื่องการเขียนโครงงานทำนักศึกษาได้เรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผนการปฏิบัติงานตามลำดับอย่างเป็นขั้นตอน...

ผลการสอนหน่วยที่ 3 เพื่อปรับปรุงการเรียนรู้การเรียนการสอนครั้งต่อไป ผลการปฏิบัติการสอนแผนการเรียนรู้ในหน่วยที่ 3 พบว่า การเรียนการสอนมีข้อจำกัดและเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนไม่บรรลุเป้าหมาย ซึ่งผู้สอนได้นำข้อมูลไปปรับใช้กับการเรียนการสอนในครั้งต่อไป ดังนี้

1. ผู้สอนควรย้ำเรื่องการรักษาเวลาในการทำกิจกรรมและการนำเสนอผลงานของผู้เรียน เพราะการนำเสนอที่ไม่กระชับและไม่รักษาเวลาจะทำให้การเรียนการสอนไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในแผนการเรียนรู้
2. ผู้สอนควรปรับพฤติกรรมโดยการให้ความสนใจกับผู้เรียนในระหว่างที่มีการอธิบายและควรให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมก่อนที่จะให้ผู้เรียนคนอื่นนำเสนอ
3. ผู้สอนควรวางแผนการจัดกิจกรรมที่สำคัญตั้งแต่ต้นเปิดภาคเรียนเนื่องจากกิจกรรมห้องเรียนศึกษา และชุมชนศึกษาเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้เวลามากซึ่งนักศึกษาเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์สำหรับการประกอบวิชาชีพครู

8.2 <u>ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อกระบวนการเรียนรู้</u>

ผู้วิจัยได้จัดสนทนากลุ่มเพื่อให้นักศึกษา จำนวน 20 คนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ในรายวิชาหลักการสอนศาสนาในโรงเรียนซึ่งนักศึกษาได้สะท้อนความรู้สึกและความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการเรียนการสอนที่เสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ข้อดีและข้อจำกัดของขั้นตอนการเรียนการสอน
ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ การสร้างความตระหนัก (A-Awareness) การเลือกประเด็น

(S-Selection) การวางแผน (P-Plan) การปฏิสัมพันธ์ (I-Interaction) การสะท้อนคิด (R-Reflection) และ การแสดงผลงาน (E-Exhibition) หรือ *"ASPIRE"* โดยผู้วิจัยได้จำแนกผลการวิเคราะห์ในแต่ละขั้นตอนดังผลที่ปรากฏต่อไปนี้

1. <u>ขั้นการสร้างความตระหนัก (A-Awareness)</u> จากการสนทนากลุ่มนักศึกษาทุกคนเห็นว่าเป็นกระบวนเรียนการสอนที่ดีและเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยให้นักศึกษาเรียงตามลำดับความถี่ คือ ความซื่อสัตย์ (17) ความรับผิดชอบ (1) การมีมนุษย์สัมพันธ์ (1) การประหยัด (1) ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นไว้ 2 ด้าน ประกอบด้วย ข้อดี และ ข้อจำกัด ดังนี้

<u>ข้อดี</u> นักศึกษาเห็นว่ากิจกรรมการเรียนการสอนในขั้นการสร้างความตระหนักเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความหมายของนักศึกษาได้ดี เนื่องจากจริยธรรมที่ให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ อภิปรายและแสดงความคิดเห็นเป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ เช่น การเห็นความสำคัญของความซื่อสัตย์ การมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบ การเห็นคุณค่าและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งผลจากการสนทนากลุ่มนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อดีของการเรียนการสอนในขั้นตอนนี้ไว้ว่า

> *...การเห็นความสำคัญของการซื่อสัตย์ต่อตนเองในการวิเคราะห์ตนเองว่ามีตนเองมีจุดเด่นและจุดด้อยอย่างไรและตนเองสามารถมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่สังคมกำลังเผชิญอยู่ได้อย่างไร...*
>
> *...การแสดงเหตุผลเพื่อตัดสินใจในการแก้ปัญหาตนเองและสังคมจากสถานการณ์ที่ผู้สอนนำเสนอ แสดงการคิดวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบว่า ดีหรือไม่ดีโดยสามารถให้เหตุผลประกอบได้...*
>
> *...เห็นคุณค่าของการสร้างความสำเร็จโดยใช้กระบวนการกลุ่ม การมีความสำนึกร่วมกันของกลุ่มเกี่ยวกับความรับผิดชอบ...*

...การเห็นความสำคัญของการจัดการเวลาและการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ เห็นคุณค่าของความแตกต่างระหว่างบุคคลจากการแสดงความคิดเห็นในกลุ่ม และได้พัฒนาทักษะกระบวนการตัดสินใจจากสถานการณ์ที่ผู้สอนนำเสนอ...

<u>ข้อจำกัด</u> นักศึกษาเห็นว่ากิจกรรมเรียนการสอนในขั้นการสร้างความตระหนักนี้มีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื่องจาก ขาดความยืดหยุ่นในเรื่องการอ่านเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ การมอบหมายงานให้ทำนอกเวลาเรียนเป็นการสร้างภาระเพิ่มขึ้น ผู้เรียนขาดการมีส่วนร่วมในเลือกบทความ ซึ่งผลจากการสนทนากลุ่มนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อจำกัดของการเรียนการสอนในขั้นตอนนี้ไว้ว่า

...การกำหนดเวลาที่จำกัดในการอ่านบทความ วิเคราะห์สถานการณ์เพื่อสร้างความตระหนักบางกรณีหรือบางประเด็นต้องยืดหยุ่น เพราะการสร้างความตระหนักจำเป็นอย่างยิ่งในเรื่องของเวลาการไตร่ตรองเพื่อเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ผู้เรียนเห็นว่ามีคุณค่าและต้องการนำไปปรับใช้...

...การมอบหมายให้ผู้เรียนอ่านและศึกษามาล่วงหน้าทำให้เป็นภาระในการเรียนในรายวิชาอื่น...

...บทความที่นำมาใช้บางครั้งไม่สอดคล้องกับประเด็นที่ผู้เรียนสนใจ การแสดงความคิดเห็นบางครั้งจึงน่าเบื่อ ควรให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการหาบทความหรือประเด็นที่ผู้เรียนสนใจแล้วนำมาพิจารณาก็จะทำให้การเรียนการสอนน่าสนใจมากกว่านี้...

จากผลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับขั้นตอนการสร้างความตระหนักนักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า เป็นขั้นตอนที่เสริมสร้างคุณลักษณะความซื่อสัตย์ได้ และมีข้อดีคือ ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าของกระบวนการกลุ่ม การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล แต่อย่างไรก็ตามขั้นตอนนี้ก็ยังมีข้อจำกัดได้แก่ การใช้เวลามากในการอภิปรายและวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อสร้างความตระหนัก การมอบหมายให้นักศึกษาปฏิบัตินอกเวลาเรียนจึงเป็นการสร้างภาระให้นักศึกษาเพิ่มขึ้น

2. <u>ขั้นการเลือกประเด็น (S-Selection)</u> จากการสนทนากลุ่มนักศึกษาทุกคนมีความเห็นว่าเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ดีและเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยให้นักศึกษา เรียงตามลำดับความถี่ คือ ความยุติธรรม(15) ความมีมนุษยสัมพันธ์ (1) ความเสียสละ(1) ความเมตตา (1) ความมีระเบียบวินัย (1) การมีวิจารณญาณ (1) ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นไว้ 2 ด้านประกอบด้วย ข้อดี และ ข้อจำกัด ดังนี้

<u>ข้อดี</u> นักศึกษาเห็นว่ากิจกรรมการเรียนการสอนในขั้นการเลือกประเด็นเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาแต่ละบุคคลได้ดี เนื่องจากผู้เรียนสามารถเลือกประเด็นที่ต้องการเรียนรู้ตามที่ผู้เรียนสนใจ การมอบหมายงานตามความถนัดและความสนใจ การจัดลำดับความสำคัญ และคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งนักศึกษากลุ่มนี้ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อดีของการเรียนการสอนในขั้นตอนนี้ไว้ว่า

...การยอมรับในมติกลุ่มด้วยเหตุผล การมีเหตุผลในการตัดสินใจของกลุ่ม การเลือกประเด็นทำให้รู้ว่าตนเองมีความถนัดและสนใจอะไร...

...มีการมอบหมายงานตามความถนัดและความสนใจอย่างเสมอภาค มีความสุขที่ได้สละประเด็นให้ผู้อื่นด้วยความสมัครใจมีการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น...

... การฝึกความไม่ลำเอียงในการเลือกประเด็นที่ต้องการศึกษาแต่พิจารณาจากความสนใจของสมาชิกกลุ่มเป็นหลัก ทำให้มีการจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังและมีการคิดอย่างเป็นระบบทำให้มีความรอบคอบในการพิจารณาประเด็นที่ต้องการศึกษา มีการไตร่ตรองโดยใช้กระบวนการกลุ่มทำให้ได้วิธีการคิดร่วมกับคนอื่น...

<u>ข้อจำกัด</u> นักศึกษากลุ่มนี้เห็นว่ากิจกรรมเรียนการสอนในขั้นการเลือกประเด็นนี้มีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื่องจาก มีความขัดแย้งที่เกิดจากสมาชิกกลุ่มจากการเลือกประเด็น ขาดเหตุผลในการยอมรับความคิดเห็นของสมาชิก มีความลำเอียงในการตัดสินใจเพื่อเลือกประเด็น เกิดภาวะความเครียดในการพูดเพื่อแสดงความคิดเห็น ซึ่งผลจากการสนทนากลุ่มนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อจำกัดของการเรียนการสอนในขั้นตอนนี้ไว้ว่า

...การใช้กระบวนการตัดสินใจโดยกลุ่มบางครั้งอาจนำไปสู่ปัญหาการสร้างความขัดแย้งของสมาชิกในกลุ่ม...

...การสร้างปฏิสัมพันธ์ที่มีลักษณะเป็นกัลยาณมิตรของสมาชิกกลุ่มมากเกินขอบเขตจะทำให้ขาดเหตุผลในการยอมรับความคิดเห็น และมีความลำเอียงในการตัดสินเลือกประเด็นการเรียนรู้...

...การเสนอประเด็นต่อกลุ่มทุกคนต้องแสดงเหตุผล ถ้าขาดความยุติธรรมในการแสดงเหตุผลอาจนำไปสู่ความล้มเหลวในการตัดสินใจเนื่องจากสมาชิกกลุ่มขาดการยอมรับในประเด็นการเรียนรู้ที่กลุ่มเสนอ...

...การพัฒนาทักษะการเลือกประเด็นการเรียนรู้จึงต้องอาศัยเวลาในช่วงแรกเพื่อปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ก่อนเป็นอันดับแรก ในกรณีที่ผู้เรียนไม่กล้าแสดงออกจะมีปัญหาเกิดภาวะความเครียดเนื่องจากเป็นขั้นตอนที่ทุกคนจะต้องพูดและให้แสดงความคิดเห็นต่อกลุ่มเพื่อตัดสินใจเลือกประเด็น...

จากผลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับขั้นตอนการเลือกประเด็นนักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า เป็นขั้นตอนที่เสริมสร้างคุณลักษณะความยุติธรรมได้ และมีข้อดีในการเรียนรู้ คือ มีการมอบหมายงานตามความถนัดและความสนใจ ฝึกความยุติธรรม มีการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกประเด็น แต่อย่างไรก็ตามในขั้นตอนนี้ก็ยังมีข้อจำกัด ได้แก่ การตัดสินใจกลุ่มอาจนำไปสู่ความขัดแย้งของสมาชิกกลุ่ม มีภาวะความเครียดจากการแสดงความคิดเนื่องจากผู้เรียนบางคนไม่ชอบแสดงความคิดเห็นและไม่ถนัดในการพูดเพื่อเสนอความเห็น

3. ขั้นการวางแผน (P-Plan) จากการสนทนากลุ่มนักศึกษาทุกคนเห็นว่าเป็นกระบวนเรียนการสอนที่ดีและเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุมคติไทยให้นักศึกษาเรียงตามลำดับความถี่ คือ ความประหยัด (14) การมีระเบียบวินัย (2) ความรับผิดชอบ (1) ความรอบคอบ (1) ความเมตตา (1) ความยุติธรรม (1) ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นไว้ 2 ด้านประกอบด้วย ข้อดี และ ข้อจำกัด ดังนี้

<u>ข้อดี</u> นักศึกษาเห็นว่ากิจกรรมการเรียนการสอนในขั้นการวางแผนเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาได้ดี เนื่องจากผู้เรียนได้กำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติการจัดลำดับการปฏิบัติเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น การมอบหมายงานที่ชัดเจน การวางแผนเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น ซึ่งผลจากการสนทนากลุ่มนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อดีของการเรียนการสอนในขั้นตอนนี้ไว้ว่า

...การเห็นคุณค่าของการจัดลำดับความสำคัญของการปฏิบัติงานก่อน-หลัง ความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย จากสมาชิกกลุ่มการฝึกความรอบคอบเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นตอนที่จะไปปฏิบัติ...

... การวางแผนเป็นขั้นตอนและการสร้างความยุติธรรมในการมอบหมายงาน การพิจารณาความถนัดของสมาชิกกลุ่มเพื่อมอบหมายงานการระดมความคิดเกี่ยวกับงานที่จะไปปฏิบัติเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น...

...การฝึกทักษะวางแผนเพื่อแก้ปัญหาสิ่งที่จะเกิดขึ้น การฝึกทักษะการวางแผนเกี่ยวกับการใช้เวลา การเดินทาง การฝึกทักษะการสรุปแนวทางปฏิบัติที่สมาชิกกลุ่มนำเสนอ การติดต่อประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง การตั้งประเด็นคำถามเพื่อค้นคว้า...

<u>ข้อจำกัด</u> นักศึกษาเห็นว่ากิจกรรมเรียนการสอนในขั้นการวางแผนนี้มีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื่องจาก การปฏิบัติงานตามขั้นตอนทำให้เสียเวลา ความคิดเห็นไม่ตรงกันทำให้การปฏิบัติงานล่าช้า การเปลี่ยนกลุ่มใหม่จะมีอุปสรรคถ้ากลุ่มเดิมงานที่ผู้สอนมอบหมายยังไม่เรียบร้อย มีภาระในการนัดหมายและต้องมีการบันทึกสรุปทุกครั้ง ซึ่งผลจากการสนทนากลุ่มนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อจำกัดของการเรียนการสอนในขั้นตอนนี้ไว้ว่า

...การกำหนดกรอบและขั้นตอนการปฏิบัติงานทำให้เสียเวลามาก บางทีตกลงกันไม่ได้ ต้องมีการประชุมเพื่อวางแผนใหม่ ถ้าการปฏิบัติไม่ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดทำให้งานที่ปฏิบัติล่าช้าและงานอื่นที่วางแผนไว้ต้องชะงัก...

... การปรับเปลี่ยนกลุ่มบ่อยทำให้การวางแผนการทำงานครั้งต่อไปของกลุ่มใหม่ไม่สามารถกำหนดได้ถ้ากลุ่มเดิมยังไม่สามารถกำหนดบทบาทการทำงานให้กับสมาชิกกลุ่มเพราะ การวางแผนจะต้องมาจากสมาชิกทุกคนมีส่วนในการแสดงความคิดเห็นบางประเด็นมีการดำเนินการไปบางส่วนแล้วแต่ถ้าสมาชิกบางคนที่ไม่ได้มีส่วนร่วมอาจทำให้การวางแผนล้มเหลวได้...

...การนัดหมายประชุมเพื่อกำหนดบทบาทและหน้าที่การทำงานจะต้องมีหลักฐานชัดเจนและมีการบันทึกการประชุมกลุ่มทุกครั้งเพื่อให้ทุกคนยอมรับมติกลุ่มก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ...

จากผลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับขั้นตอนการวางแผนนักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า เป็นขั้นตอนที่เสริมสร้างความประหยัดได้ และมีข้อดีในการเรียนรู้ คือ เป็นการส่งเสริมให้มีการวางแผนการเรียนรู้ มีการจัดลำดับการปฏิบัติก่อน-หลัง มีการป้องกันเพื่อแก้ปัญหาไว้ล่วงหน้า แต่อย่างไรก็ตามในขั้นตอนนี้ก็ยังมีข้อจำกัดได้แก่ การปฏิบัติตามขั้นตอนโดยไม่ยืดหยุ่นอาจทำให้เสียเวลาการวางแผนต้องให้ทุกคนยอมรับในมติกลุ่ม มีภาระต้องบันทึกผลสรุปการทำงานเพื่อป้องกันสมาชิกที่ไม่เห็นด้วย

4. <u>ขั้นการปฏิสัมพันธ์ (I-Interaction)</u> จากการสนทนากลุ่มนักศึกษาทุกคนเห็นว่าเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ดีและเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตไทยให้นักศึกษาเรียงตามลำดับความถี่ คือ ความอดทน (18) ความสามัคคี (1) ความเสียสละ (1) ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นไว้ 2 ด้านประกอบด้วย ข้อดี และ ข้อจำกัด ดังนี้

<u>ข้อดี</u> นักศึกษาเห็นว่ากิจกรรมการเรียนการสอนในขั้นการปฏิสัมพันธ์เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาได้ดี เนื่องจาก นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติและมีประสบการณ์ตรงกับแหล่งเรียนรู้ ซึ่งเสริมสร้างให้นักศึกษาได้ฝึกความรับผิดชอบ ความอดทน การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ได้เรียนรู้จากการเผชิญในสถานการณ์จริง และตรวจสอบแผนการทำงานที่นักศึกษาได้วางแผนไว้ ซึ่งผลจากการสนทนากลุ่มนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อดีของการเรียนการสอนในขั้นตอนนี้ไว้ว่า

...การฝึกความอดทนในการทำงานร่วมกัน ความรับผิดชอบของสมาชิกกลุ่มและงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่ม มีความสามัคคีและมีความเชื่อว่ากลุ่มจะต้องทำสำเร็จ ฝึกการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า...

...การตรวจสอบแผนที่วางไว้ประสบผลสำเร็จหรือไม่ ประเมินการทำงานในกลุ่มเป็นอย่างไรบ้างมีอะไรต้องที่ปรับปรุง การร่วมมือกันแก้ปัญหา การเรียนรู้ที่ได้จากการเผชิญกับสถานการณ์จริง...

...ได้แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนกับการปฏิบัติต้องรอบคอบและสามารถปรับแผนได้ตลอดเวลา การทำกิจกรรมกลุ่มทำให้เห็นคุณค่าของความแตกต่างระหว่างบุคคล...

<u>ข้อจำกัด</u> นักศึกษาเห็นว่ากิจกรรมเรียนการสอนในขั้นการปฏิสัมพันธ์นี้มีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา เนื่องจาก ขาดความคิดสร้างสรรค์ ไม่กล้าคิดนอกกรอบ สร้างความกดกันให้กับผู้เรียนถ้าปฏิบัติตามแผนไม่ได้ ขาดความเชื่อมั่นในตนเองถ้าการวางแผนล้มเหลว ซึ่งผลจากการสนทนากลุ่มนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อจำกัดของการเรียนการสอนในขั้นตอนนี้ไว้ว่า

...การปฏิบัติงานตามแผนบางครั้งทำให้ยึดติดกรอบ ไม่กล้าคิดนอกกรอบ ขาดความยืดหยุ่นและขาดการคิดสร้างสรรค์...

...มีความกดดันเมื่อไม่สามารถปฏิบัติตามแผนให้บรรลุได้ การปฏิบัติตามแผนบางครั้งอาจมีอุปสรรคที่นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในแผน เช่น อาจารย์ที่จะสัมภาษณ์เกิดป่วย กระทันหันเกิดฝนตกในระหว่างเดินทางไปศึกษาครูภูมิปัญญาล้านนาทำให้การนัดหมายคลาดเคลื่อน เสียเวลา...

...บางครั้งการตั้งใจมากเกินไปเมื่อไม่สามารถปฏิบัติตามแผนได้จะเกิดความท้อแท้ หมดกำลังใจ ทำให้รู้สึกว่าตนเองไม่มีประสิทธิภาพเมื่อแผนที่วางไว้ล้มเหลว จะขาดความเชื่อมั่นในตนเองในกรณีที่ไม่สามารถแก้ไขเหตุการณ์ต่างๆ ในระหว่างที่ปฏิบัติตามแผน...

จากผลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิสัมพันธ์นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า เป็นขั้นตอนที่เสริมสร้างความอดทนได้ และมีข้อดี คือ ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ได้ฝึกการแก้ปัญหาแบบเผชิญหน้า ได้ตรวจสอบแผนในการทำงาน แต่อย่างไรก็ตามในขั้นตอนนี้ยังมีข้อจำกัด ได้แก่ ขาดการคิดสร้างสรรค์ ไม่กล้าคิดนอกกรอบ การปฏิบัติตามแผนโดยไม่ยืดหยุ่นอาจทำให้เสียเวลา ขาดความเชื่อมั่นในตนเองในกรณีที่ไม่สามารถปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

5. <u>ขั้นการสะท้อนคิด (R-Reflection)</u> จากการสนทนากลุ่มนักศึกษาทุกคนเห็นว่าเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ดีและเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยให้นักศึกษาเรียงตามลำดับความถี่ คือ การมีมนุษยสัมพันธ์ (16) การมีวิจารณญาณ (2) การอดทน (2) ความซื่อสัตย์ (1) ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นไว้ 2 ด้านประกอบด้วย ข้อดี และ ข้อจำกัด ดังนี้

<u>ข้อดี</u> นักศึกษาเห็นว่ากิจกรรมการเรียนการสอนในขั้นการสะท้อนคิดเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาได้ดี เนื่องจาก เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นที่เป็นอิสระในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง การวิพากษ์วิจารณ์อย่างเสรี การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยนำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน แสดงความซื่อสัตย์ในการนำเสนอข้อมูลตามความจริง ซึ่งผลจากการสนทนากลุ่มนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อดีของการเรียนการสอนในขั้นตอนนี้ไว้ว่า

> *...การยอมรับความสามารถผู้อื่นและเลือกใช้ภาษาและข้อความที่สร้างสรรค์และไม่ทำลายความรู้สึก การแสดงความคิดเห็นอย่างมีวิจารณญาณ การยอมรับและการอดทนต่อการวิพากษ์วิจารณ์...*
>
> *...การอภิปรายร่วมกันจากสิ่งที่ต้องการหาข้อสรุป การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการเรียนรู้จากผู้อื่นและแหล่งเรียนรู้...*
>
> *...การเสนอข้อมูลตามความเป็นจริงจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ การแสดงความเชื่อมั่นในสิ่งที่ตนเองนำเสนอต่อผู้อื่น ฝึกการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากสิ่งที่เรียนรู้...*

...สร้างคุณลักษณะการไม่มีอคติในการประเมินผลงานผู้อื่น ฝึกกระบวนการคิดเพื่อแสดงเหตุผลในการให้ข้อมูลต่อเพื่อน...

ข้อจำกัด นักศึกษาเห็นว่ากิจกรรมเรียนการสอนในขั้นการสะท้อนคิดนี้มีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา เนื่องจาก การควบคุมเวลาเป็นอุปสรรคต่อการสะท้อนคิด การใช้ความรู้สึกมากกว่าเหตุผลจะทำให้การสะท้อนคิดไม่เกิดประโยชน์ มีความขัดแย้งภายในกลุ่มได้ถ้าการประเมินการทำงานของสมาชิกไม่ยอมรับ ซึ่งผลจากการสนทนากลุ่มนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อจำกัดของการเรียนการสอนในขั้นตอนนี้ไว้ว่า

...การควบคุมเวลาเป็นเรื่องสำคัญก็จริงแต่บางครั้งไม่สามารถสะท้อนสิ่งที่ต้องการถ่ายทอดออกมาได้ เพราะการสะท้อนคิดต้องใช้เวลา ต้องใช้สมาธิในการจัดลำดับเหตุการณ์ การเรียบเรียงคำพูดเพื่อถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์...

...การสะท้อนคิดบางครั้งขาดการมองรอบด้านบางคนสะท้อนคิดโดยใช้ความรู้สึกและอารมณ์มากกว่าเหตุผล บางครั้งเป็นนามธรรมไม่สามารถปฏิบัติจริงได้...

...การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสะท้อนคิดเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการทำงานของสมาชิกกลุ่มอาจนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งภายในกลุ่มสร้างความแตกแยก แบ่งพรรคพวกได้...

จากการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับขั้นตอนการสะท้อนคิดนักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า เป็นขั้นตอนที่เสริมสร้างการมีมนุษยสัมพันธ์ได้ และมีข้อดีในการเรียนรู้ คือ ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง การยอมรับความคิดเห็นจากการวิพากษ์วิจารณ์ แต่อย่างไรก็ตามในขั้นตอนนี้ก็ยังมีข้อจำกัด ได้แก่ การวิพากษ์วิจารณ์อย่างตรงไปตรงมาอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งของสมาชิกกลุ่ม ใช้เวลามากในการให้ผู้เรียนสะท้อนคิด

6. ขั้นการแสดงผลงาน (E-Exhibition) จากการสนทนากลุ่มนักศึกษาทุกคนเห็นว่าเป็นกระบวนเรียนการสอนที่ดีและเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยให้นักศึกษาเรียงตามลำดับความถี่ คือ ความรับผิดชอบ (15) การประหยัด (2) ความเสียสละ (2) ความคิดสร้างสรรค์

(1) ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นไว้ 2 ด้านประกอบด้วย ข้อดี และ ข้อจำกัด ดังนี้

<u>ข้อดี</u> นักศึกษาเห็นว่ากิจกรรมการเรียนการสอนในขั้นการแสดงผลงานเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาได้ดี เนื่องจาก นักศึกษาได้นำเสนอองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้โดยการสืบค้นด้วยกระบวนการกลุ่ม เป็นการเสริมสร้างให้นักศึกษามีความรับผิดชอบ มีความความกระตือรือร้น กล้าแสดงออก มีความมั่นใจในการสอน มีการแข่งขันการเรียนรู้ มีการวางแผนการนำเสนอผลงาน เสริมสร้างคุณลักษณะความประหยัดและความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งผลจากการสนทนากลุ่มนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อดีของการเรียนการสอนในขั้นตอนนี้ไว้ว่า

...มีความกระตือรือร้นในการทำงาน การแข่งขันการเรียนรู้และการนำเสนอผลงานฝึกการวางแผนเพื่อนำเสนอในเวลาที่กำหนด ผลงานที่นำเสนอจะแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบและความร่วมมือกันและคุณภาพของกลุ่ม...

...การกล้าแสดงออกที่เสริมสร้างการมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับการเป็นครู ฝึกการอธิบาย การสื่อสารที่แสดงความเชื่อมั่นในการสอน...

... การนำเสนอได้ส่งเสริมให้เกิดความประหยัดและความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตสื่อ มีการเตรียมการในการนำเสนอและต้องสละเวลาเพื่อฝึกซ้อมก่อนที่จะนำเสนอ...

...การสร้างความโปร่งใสเพื่อให้ผู้อื่นได้รับรู้ จากการนำเสนอผลงาน การเรียนรู้จากผู้อื่นแล้วนำมาปรับปรุงการนำเสนอผลงานของกลุ่ม...

<u>ข้อจำกัด</u> นักศึกษาเห็นว่ากิจกรรมเรียนการสอนในขั้นการแสดงผลงานนี้มีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา เนื่องจาก มีการแข่งขันการเรียนรู้และการแสดงผลงานทำให้เกิดภาวะความเครียด ขาดความมั่นใจในการนำเสนอถ้าผลงานไม่มีคุณภาพ มีการลอกเลียนผลงานและไม่เกิดความคิดสร้างสรรค์ มีภาระค่าใช้จ่ายในการจัดเตรียมสื่อเพื่อนำเสนอผลงาน ซึ่งผลจากการสนทนากลุ่มนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อจำกัดของการเรียนการสอนในขั้นตอนนี้ไว้ว่า

...การนำเสนอผลงานเป็นแข่งขันการนำเสนอผลงานของผู้เรียน บางครั้งขาดการเตรียมความพร้อม งานที่เตรียมมาไม่ดีขาดความสมบูรณ์ เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่นที่เสนอได้ดีทำให้ไม่มีแรงจูงใจในการนำเสนอในสิ่งกลุ่มของตนเตรียมมา...

...ผลงานที่นำเสนอไม่มีคุณภาพทำให้ขาดความมั่นใจในการนำเสนอ...

...การเป็นนักศึกษาชนเผ่ามีความรู้สึกขาดความมั่นใจในการนำเสนอเนื่องจากพูดไม่ชัด เวลาที่อาจารย์นัดหมายเพื่อนำเสนอผลงานรู้สึกไม่มีความสุขในการมาเรียน...

...มีการลอกเลียนแบบผลงานทำให้ไม่เกิดความคิดสร้างสรรค์ การนำเสนอบางครั้งเลยเวลาของกลุ่มอื่นทำให้เลิกเรียนช้าและไม่มีสมาธิในการฟังกลุ่มต่อมาที่นำเสนอ...

... การจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ทำให้เสียเวลา สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและเกิดการแข่งขันระหว่างกลุ่มทำให้เกิดความเครียดในการเรียน...

จากการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับขั้นตอนการแสดงผลงานนักศึกษาส่วนใหญ่ เห็นว่า เป็นขั้นตอนที่เสริมสร้างความรับผิดชอบ และมีข้อดีคือ ส่งเสริมการวางแผนอย่างรอบคอบ ความร่วมมือของสมาชิกลุ่ม มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าแสดงออก แต่อย่างไรก็ตามในขั้นตอนนี้ก็ยังมีข้อจำกัด ได้แก่ เกิดความเครียดในการแข่งกันการนำเสนอผลงาน ผู้เรียนที่ไม่ชอบการนำเสนอไม่ชอบแสดงออกจะไม่มีความสุขในการเรียน สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการซื้อวัสดุ อุปกรณ์ในการนำเสนอผลงาน

ดังนั้นข้อมูลความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับขั้นตอนการเรียนการสอน จึงพอสรุปได้ว่าขั้นตอนการเรียนการสอนทั้ง 6 ขั้นนั้นมีทั้งข้อดีและข้อจำกัด และทุกขั้นตอนสามารถเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตได้ เรียงตามละดับความถี่มากที่สุดในแต่ละขั้นตอนการเรียนการสอน คือ ความอดทน ความซื่อสัตย์ ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ และความประหยัด ผู้วิจัยได้นำความถี่มาเปรียบจำแนกตามขั้นตอนการเรียนการสอน ผลความคิดเห็นของนักศึกษาผู้วิจัยได้แสดงในภาพที่ 18 ดังนี้

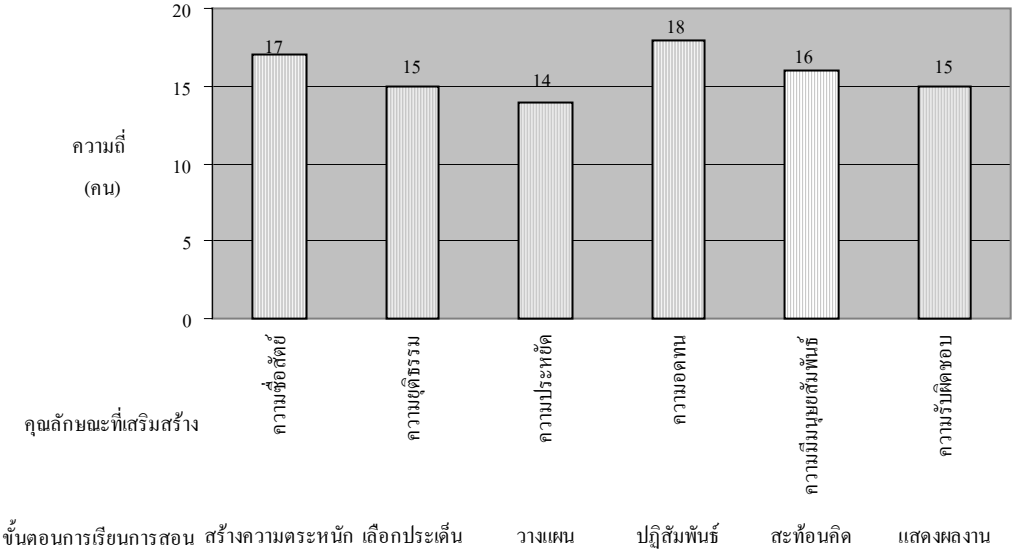

<u>ภาพที่ 18</u> จำนวนความถี่ของความคิดเห็นนักศึกษาต่อขั้นตอนการเรียนการสอนที่เสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย

จากภาพที่ 18 นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าการเรียนการสอนในแต่ละขั้นตอนได้เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยที่แตกต่างกัน โดยเห็นว่าได้รับการเสริมสร้างคุณลักษณะความอดทนจากขั้นปฏิสัมพันธ์มากที่สุด 18 คน รองลงมาคือ คุณลักษณะความซื่อสัตย์จากขั้นสร้างความตระหนัก 17 คน คุณลักษณะความมีมนุษยสัมพันธ์จากขั้นสะท้อนคิด 16 คน คุณลักษณะความยุติธรรมจากขั้นเลือกประเด็นและคุณลักษณะความรับผิดชอบจากขั้นแสดงผลงาน 15 คน และคุณลักษณะความประหยัดจากขั้นวางแผน 14 คน ตามลำดับ

9. <u>ผลลัพธ์ของการเรียนการสอน</u>

การสะท้อนคิดของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนเป็นการแสดงความคิดของผู้เรียนที่ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์และเลือกสรรสิ่งที่เป็นประโยชน์เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนและการนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

ผลสะท้อนความคิดเห็นนี้ผู้วิจัยได้จากการเขียนบันทึกการเรียนรู้ การสนทนากลุ่ม การสนทนาเดี่ยว ซึ่งผลการวิจัยจำแนกเป็น 6 ด้าน คือ 1) สาระความรู้ 2) สื่อการเรียนการสอน 3) การวัดและประเมินผล 4) ผู้สอน 5) ผู้เรียน 6) บรรยากาศการเรียนการสอน ดังปรากฏผลดังนี้

9.1 <u>ด้านสาระความรู้</u>

9.1.1 <u>แผนการเรียนรู้เรื่องปณิธานครู: อุดมคติแห่งวิชาชีพชั้นสูง</u> การเสริมสร้างจิตลักษณะให้เข้มแข็งเพื่อเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพที่พึงประสงค์มีความสำคัญต่อนักศึกษาวิชาชีพครู เนื่องจากครูในยุคอนาคตจะต้อง คิดเป็น มีจริยธรรม มีโนธรรมสำนึก มีศักดิ์ศรี อาชีพครูซึ่งเป็นวิชาชีพที่ต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเยาวชนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างจิตลักษณะให้เข้มแข็งประพฤติตนด้วยคุณธรรมจริยธรรม จากผลการเรียนการสอนในเรื่องปณิธานครูผู้เรียนได้เห็นความสำคัญและตระหนักในการเป็นครูโดยนักศึกษาได้บันทึกการเรียนรู้ไว้ว่า

...ทำให้เห็นความสำคัญของคุณธรรมที่ควรปฏิบัติเป็นแบบอย่างสำหรับอาชีพครู...

...มีความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมและจริยธรรมที่จำเป็นสำหรับครูและ คุณลักษณะการเป็นครูต้นแบบในโรงเรียน...

...หลักคุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับวิชาชีพครู และการประยุกต์ใช้หลักธรรมกัลยาณมิตรธรรม 7 พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 สำหรับการประกอบอาชีพครู...

จากบันทึกการเรียนรู้แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียนรู้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้จริงได้ และการเป็นครูจะต้องปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน แสดงออกในการประพฤติปฏิบัติให้เหมาะ เช่น การแต่งกาย กิริยา วาจาและจริยธรรมให้เหมาะสมกับจึงจะทำให้ผู้เรียนเลื่อมใสศรัทธา ดังบันทึกการเรียนรู้ของนักศึกษาที่กล่าวไว้ว่า

...จะนำความรู้ที่ได้จากการเรียนการสอนไปปรับพฤติกรรมการเรียนการสอนของตนเองเพื่อให้เป็นครูที่มีคุณลักษณะที่ดี น่าเคารพ และมีความเมตตาต่อศิษย์...

... การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อนักเรียน การนำคุณธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความมีวินัย ความมีเมตตาต่อผู้อื่น ส่งเสริมการเป็นครูที่มีคุณธรรมจริยธรรมและเป็นต้นแบบที่ดี...

...การสร้างวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง น่าศรัทธา การนำหลักธรรมไปใช้ประโยชน์ในการครองตน และการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความพยายามอดทน และได้ปรับปรุงตนเองให้เหมาะสมต่อการเป็นครู...

...ได้แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมที่จะนำไปใช้ในการเป็นครู ได้เสริมสร้างคุณลักษณะการมีจิตวิญญาณในวิชาชีพก่อนที่จะออกไปเป็นครู...

ดังนั้นความรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาที่ได้แสดงทัศนะจึงพอสรุปได้ว่า การเรียนรู้ที่มีคุณค่า คือ การเรียนรู้เพื่อนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการเลือกประเด็นในการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้อย่างมีความหมาย และช่วยเสริมสร้างให้นักศึกษามีความรัก ศรัทธาและมุ่งมั่นในวิชาชีพ จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพชั้นสูง มีความเป็นกัลยาณมิตร มีความยุติธรรม มีเมตตา มีวินัย เสียสละ รับผิดชอบและอุทิศตนเพื่อวิชาชีพด้วยความภาคภูมิใจและนำไปสู่พัฒนาวิชาชีพครูต่อไป

9.1.2 <u>แผนการเรียนรู้เรื่องศักยภาพครู: มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา</u>

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดให้การปฏิรูปครูเป็นเงื่อนไขความสำเร็จของการปฏิรูปการเรียนรู้ ความสำเร็จในการปฏิรูปการเรียนรู้นั้น ผู้สอนจะต้องมีความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และสามารถปรับพฤติกรรมการสอนให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนซึ่งนักศึกษาแสดงทัศนะเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ที่ได้จากเรื่องนี้ว่า

...ทำให้ทราบพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาที่มีความแตกต่างกันและรู้วิธีการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียน...

...ได้แนวทางการจัดการเรียนที่ตอบสนองกับความต้องการของนักเรียน รู้วิธีการสร้างแรงใจให้กับผู้เรียน...

...เห็นความสำคัญของการจัดการเรียนให้เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียน ธรรมชาติของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา...

จากบันทึกการเรียนรู้ของนักศึกษา แสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับ จิตวิทยาการศึกษา การวัดและประเมินผลและเห็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนที่สนองความต้องการของผู้เรียน อย่างไรก็ตามนักศึกษายังเห็นว่า การพัฒนาศักยภาพครูที่มีมาตรฐานนั้นต้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการการจัดการเรียนการสอนได้ จากผลการเรียนรู้นักศึกษากลุ่มนี้ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า

...ได้ประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อสังเกตผู้เรียนในชั้นเรียน เพื่อจัดเตรียมกิจกรรม สื่อและผลิตสื่อที่สอดคล้องกับระดับความสนใจของผู้เรียน...

...ได้ศึกษาพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนเพื่อนำมาแก้ปัญหาและพัฒนานักเรียนให้ดีขึ้น ผู้สอนจะต้องเข้าใจธรรมชาติของนักเรียนและต้องใช้ความอดทน ไม่ใจร้อน นำไปปฏิบัติตนให้ถูกต้องในการควบคุมชั้นเรียนเวลาไปฝึกสอน...

...นำแนวทางไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนให้ดีขึ้นหรือปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์...

... ใช้สังเกตพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียนเพื่อปรับปรุงกระบวนการสอนของตนเอง มีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในระหว่างที่มีการฝึกประสบการณ์การสอนจริง...

ดังนั้นจากผลการเรียนการสอนในเรื่องศักยภาพครู จึงสรุปได้ว่า การเรียนรู้ในรายวิชานี้นอกจากผู้เรียนจะได้รับความรู้จากเนื้อหาสาระแล้วนักศึกษายังได้รับการเสริมสร้างคุณลักษณะตามมาตรฐานวิชาชีพครู เช่น การเป็นบุคคลที่มีความอดทน การเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียนที่มีลักษณะการเรียนรู้แตกต่างกัน และมีความมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพโดยใช้ความพยายามอย่างเต็มความสามารถของตนเองที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากที่สุดตามความถนัดและความสนใจรวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ตามศักยภาพให้กับผู้เรียนแต่ละคนอย่างเป็นระบบ

9.1.3 <u>แผนการเรียนรู้เรื่องครูเกียรติยศ: การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ</u> ผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษา การจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้สอนนั้นจะต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนรวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่มีความสมดุลกันและจัดสภาพการเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ดังที่นักศึกษาได้แสดงทัศนะว่าครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ว่า

...บทบาทครูมีความสำคัญต่อการสอนศาสนาในโรงเรียน ครูที่มีคุณค่าจะให้ความรู้ที่หลากหลายไม่ใช่เฉพาะในตำราเรียน การสอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมและทักษะการคิดมีความสำคัญต่อการเรียนวิชาศาสนาในโรงเรียน บทบาทครูศาสนาที่พึงประสงค์ของนักเรียนในปัจจุบัน...

...การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมีความสำคัญต่อการสอนศาสนาในโรงเรียน บทบาทครูสอนวิชาศาสนามีผลต่อความเชื่อและการประพฤติปฏิบัติของนักเรียน บทบาทครูสอนวิชาศาสนาในโรงเรียนมีความสำคัญและต้องปฏิบัติต่อผู้เรียนเช่นเดียวกับ พ่อ แม่...

จากบันทึกการเรียนรู้แสดงให้เห็นว่า บทบาทของผู้สอนวิชาศาสนานั้นจะต้องฝึกผู้เรียนให้มีทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อแก้ปัญหา ดังนั้นบทบาทของผู้สอนจึงมีความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนเคารพในกฎ กติกา ข้อตกลง และการสร้างแรงจูงใจ ผู้สอนจะต้องปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีก่อน ดังทัศนะของนักศึกษากล่าวถึงบทบาทครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในบันทึกการเรียนรู้ไว้ว่า

...ความสำคัญของการสอนวิชาศาสนาในโรงเรียนคือ ผู้สอนจะต้องปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างและจัดกระบวนการสอนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของนักเรียน...

...การปรับพฤติกรรมการสอนในถ่ายทอดและให้ความรู้ที่สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียน และการสร้างความเป็นกัลยาณมิตรเพื่อการแก้ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน...

...การปฏิบัติตนเป็นตัวแบบอย่างที่ดีในการสอนวิชาศาสนาในโรงเรียน บทบาทครูนอกจากการถ่ายทอดความรู้แล้วยังมีหน้าที่ในการให้คำแนะนำ พัฒนาจริยธรรมและคุณธรรมของนักเรียนในชีวิตประจำวัน...

...การปรับปรุงตนเองให้ช่องว่างระหว่างครูแลนักเรียนลดลง ได้นำไปปรับพฤติกรรมการวางตัว บุคลิกภาพ ทำให้ผู้เรียนน่าเชื่อถือ และศรัทธา...

ดังนั้นผลการเรียนการสอนในเรื่อง ครูเกียรติยศ จึงสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้สอนจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับความแตกต่างด้านปัญญา และวิธีการเรียนรู้ โดยผู้สอนจะปรับพฤติกรรมการสอน การวางตัว บุคลิกภาพ ให้ผู้เรียนศรัทธา และจะต้องพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

9.1.4 <u>แผนการเรียนรู้เรื่องครูมืออาชีพ: มาตรฐานสู่ชั้นเรียน</u> ความสามารถของครูเป็นตัวแปรสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนโดยตรง ครูที่มีความสามารถสูงย่อมชำนาญในการพัฒนาหน่วยการเรียนเพื่อสะท้อนทิศทางการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติและนำไปสู่การเรียนรู้ตามมาตรฐานได้ ซึ่งการออกแบบหน่วยการเรียนผู้สอนจะต้องมีเป้าหมายและมีจุดเน้นที่น่าสนใจโดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นหลัก ดังที่นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นจากการเรียนรู้ในเรื่องนี้ว่า

...การวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อออกแบบหน่วยการเรียนจะทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปตามมาตรฐาน...

...การตั้งชื่อหน่วยการเรียนที่น่าสนใจ แปลกใหม่และสร้างสรรค์เป็นแรงจูงใจการเรียนรู้ เพราะการตั้งชื่อหน่วยการเรียนที่ดีสามารถสื่อถึงความคิดรวบยอดของเนื้อหาสาระที่จะเรียน...

...วิธีการและขั้นตอนการออกแบบหน่วยการเรียนที่ดีควรมีลักษณะบูรณาการโดยใช้กลยุทธการออกแบบชื่อหน่วยในวิชาศาสนาให้น่าสนใจที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ธรรมชาติและวัยของผู้เรียน...

จากบันทึกการเรียนรู้แสดงให้เห็นว่า การตั้งชื่อหน่วยการเรียนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนของครูมืออาชีพนั้นจะต้องมีความสามารถในการจัดหน่วยการเรียนที่มีลักษณะบูรณาการ การออกแบบและตั้งชื่อหน่วยการเรียนที่ดีจะสื่อถึงความคิดรวบยอดในสาระการเรียน การตั้งชื่อหน่วยจึงต้องแปลกใหม่และสร้างสรรค์เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียน ดังที่นักศึกษาได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ในบันทึกการเรียนรู้ไว้ว่า

...ทำให้มีการวางแผนว่าเกี่ยวกับการออกแบบชื่อหน่วยว่าควรจะทำอะไร เช่น การวิเคราะห์หลักสูตร การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ มีประสบการณ์ตรงในการออกแบบหน่วยการเรียนจริงๆ ทำให้รู้ว่าจะต้องออกแบบหน่วยอย่างไรถึงจะดี...

...ได้เรียนรู้กับครูมืออาชีพที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการออกแบบหน่วยการเรียนซึ่งถือว่าได้แบบอย่างที่ดีในการออกแบบหน่วยการเรียน ทำให้มีการวิเคราะห์ว่าก่อนที่จะสอนต้องมีการสร้างหน่วยที่น่าสนใจ เหมาะกับช่วงชั้นใด เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียน...

... ได้มีความคิดสร้างสรรค์ร่วมกับผู้อื่นได้มีประสบการณ์ในการออกแบบหน่วยการเรียนโดยใช้กลุ่ม ซึ่งมีความสำคัญมากเพราะเราต้องออกไปทำงานร่วมกับครูคนอื่นๆ ในอนาคต...

...นำประสบการณ์ไปใช้ในการตั้งชื่อหน่วยเพราะหน่วยการเรียนคือสิ่งที่ดึงดูดให้นักเรียนมีความสนใจอันดับแรก...

ดังนั้นจากผลการเรียนการสอนในเรื่องครูมืออาชีพ พอสรุปได้ว่า การตั้งชื่อหน่วยการเรียนควรให้น่าสนใจ ท้าทายการเรียนและเมื่อผ่านการเรียนแล้วผู้เรียนสามารถบรรลุประสงค์ตามที่กำหนด ซึ่งหน่วยการเรียนที่ดีควรมองเห็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อใช้กระบวนการเรียนการสอนเป็นพัฒนาผู้เรียน การพัฒนานักศึกษาครูเพื่อให้เป็นครูมืออาชีพที่มีความสามารถออกแบบหน่วยการเรียนให้สอดคล้องกับลักษณะและความต้องการของผู้เรียน

9.1.5 <u>แผนการเรียนรู้เรื่องแผนการเรียนรู้สร้างสรรค์: ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ</u>

การพัฒนาแผนการเรียนรู้ให้สามารถปฏิบัติเกิดผลจริงเป็นมาตรฐานวิชาชีพครู ซึ่งแผนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นจะต้องตอบสนองผู้เรียนเป็นรายบุคคล และให้ผู้เรียนมีโอกาสกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายและวิธีการเรียนได้ด้วยตนเอง ดังที่นักศึกษาแสดงความคิดเห็นจากการเรียนรู้เรื่องนี้ว่า การเขียนแผนการเรียนรู้นั้นผู้สอนจะต้องสามารถวินิจฉัยแผนการเรียนรู้เพื่อใช้ในการเรียนการสอนได้ดังนี้

...ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนแผนการเรียนรู้และองค์ประกอบของแผนการเรียนรู้ จุดดีและจุดด้อยของแผนและรูปแบบของแผนการสอนที่เป็น แบบความเรียง และแบบตารางหรือแบบผสม...

... การเขียนบูรณาการจริยธรรมหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในแผนการเรียนรู้ การเขียนแผนที่หลากหลายรูปแบบที่เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน...

... การวิเคราะห์ความสอดคล้องของชื่อหน่วย สาระสำคัญและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่ปรากฏในแผนการเรียนรู้ การเขียนแผนการสอนที่เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลและระดับการเรียนรู้...

... การประเมินแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีคุณภาพ ลักษณะของแผนการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะ การพัฒนาเจตคติ และการพัฒนากระบวนการ...

จากบันทึกการเรียนรู้นักศึกษาได้แสดงทัศนะให้เห็นว่า การวางแผนการเรียนรู้เป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เนื่องแผนการเรียนรู้ที่ผู้สอนพัฒนาจากสภาพพื้นฐานที่ผู้เรียนมีความแตกต่างกันจะเป็นกลไกสำคัญในพัฒนาการเรียนตามศักยภาพของผู้เรียน การวางแผนการเรียนรู้ที่นำไปปฏิบัติจริงจะทำให้เกิดการวางแผนอย่างรอบคอบเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และนักศึกษาเห็นว่าความรู้ที่ได้ในเรื่องนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการสอนในโรงเรียน ดังที่นักศึกษาได้กล่าวไว้ในบันทึกการเรียนรู้ไว้ว่า

...ได้ประสบการณ์ในการนำแผนการเรียนรู้ไปใช้ในโรงเรียน และการเขียนแผนที่มีองค์ประกอบครบถ้วนและสามารถวิพากษ์ข้อดีข้อจำกัดของแผนการสอนได้...

...ได้วิธีการพิจารณาความสอดคล้องของจุดประสงค์การเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนการสอน และการฝึกเขียนแผนจริงทำให้รู้ว่าต้องวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ก่อนที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอน...

...การวางแผนการเรียนรู้ที่ดีจะต้องสอดคล้องกับความแตกต่างของนักเรียนแผนการสอนเป็นส่วนสำคัญในการทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตร แผนการเรียนรู้ที่ดีจะต้องมีแนวทางชัดเจนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้...

ดังนั้นผลการจัดการเรียนการสอนเรื่องแผนการเรียนรู้สร้างสรรค์ จึงพอสรุปได้ว่า การวางแผนการเรียนรู้จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของแผน การพิจารณาความสอดคล้องของจุดประสงค์การเรียนรู้กับกิจกรรมการเรียนการสอน และแผนการสอนที่ดีจะต้องเป็นแผนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนรายบุคคลได้

9.1.6 <u>แผนการเรียนรู้เรื่องกลวิธีสอน: ทางเลือกที่หลากหลายของการเรียนรู้</u> การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สอนได้พัฒนาและออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีการเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้แบบร่วมมือ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงต้องใช้กลวิธีหลากหลายตามสภาพจริง ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และแก้ปัญหาด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่นักศึกษาได้เห็นความสำคัญจากการเรียนการสอนในเรื่องนี้ว่า

...กิจกรรมการเรียนรู้เป็นวิธีการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ เทคนิคการสอนที่หลากหลายที่ทำให้ผู้เรียนเบื่อและกระตุ้นผู้เรียนมีความกระตือรือร้น กิจกรรมการเรียนรู้สามารถนำมาใช้ในการการควบคุมชั้นเรียนได้...

...กลวิธีสอนที่บูรณาการกับสถานการณ์จริงเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน เทคนิคและแนวทางการสอนศาสนาในโรงเรียนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้...

...การเลือกใช้เทคนิควิธีสอนที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนมากขึ้น...

... ความรู้และเทคนิคการสอนควรปรับให้เหมาะสมกับความแตกต่างของนักเรียน ควรปรับเทคนิคการสอนให้เหมาะสมกับคุณลักษณะที่เน้นในด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย...

จากบันทึกการเรียนรู้ แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาได้เรียนรู้เกี่ยวกับกลวิธีการสอนที่ใช้ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนามีหลากหลาย เช่น การบรรยาย การอธิบาย การโต้วาที การสัมภาษณ์ การเล่าประสบการณ์ การระดมสมอง และการจัดประสบการณ์นอกสถานที่ ซึ่งกลวิธีเหล่านี้นักศึกษาเห็นว่ามีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในโรงเรียน ดังที่นักศึกษากล่าวไว้ในบันทึกการเรียนรู้ว่า

...การประยุกต์ใช้ในการนำไปฝึกสอนในอนาคตที่จะทำให้น่าสนใจและไม่น่าเบื่อ...

...ปรับวิธีสอนเพื่อสร้างเจตคติที่ดีต่อวิชาศาสนา สามารถเลือกใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายและเหมาะสมกับจุดประสงค์เพื่อสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้...

... การเลือกใช้เทคนิคการสอนต้องคำนึงถึงวัย จุดประสงค์ เนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จะต้องใช้เชื่อมโยงกับความสนใจ และเนื้อหาอย่างเหมาะสม...

...ได้เทคนิคการสอนศาสนาที่เกิดการเรียนรู้โดยไม่น่าเบื่อ รูปแบบและวิธีการสอนที่หลากหลายเพื่อปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในโรงเรียนซึ่ง กลวิธีสอนที่ดีนั้นจะต้องทำให้นักเรียนสนใจและส่งผลให้การเรียนประสบผลสำเร็จมากขึ้น...

ดังนั้นผลการจัดการเรียนการสอนในเรื่องกลวิธีสอน จึงพอสรุปได้ว่า นักศึกษาสามารถเลือกใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้ มีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้น่าสนใจเพื่อสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นการเรียนรู้และสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้มากขึ้น

9.1.7 <u>แผนการเรียนรู้เรื่องนวัตกรรมการเรียนรู้: การสร้างความคิดรวบยอด</u>

นวัตกรรมและสื่อการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญในการเป็นตัวกลางที่ผู้สอนใช้ในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ทักษะ เจตคติที่ต้องการที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนและมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนที่สามารถเรียนรู้ได้ดีจากสื่อที่มีความเหมาะสมกับความสนใจ สติปัญญาและวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังที่นักศึกษาได้เห็นว่าสื่อการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนดังนี้

... การผลิตและเลือกใช้สื่อต้องเหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน การใช้สื่อการสอนต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหา...

...ประเภทสื่อที่สามารถใช้ในการเรียนการสอนวิชาศาสนา และวิธีการในการผลิตสื่อที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่จะใช้สอน...

...การใช้ สื่อสารสนเทศในการเรียนการสอนศาสนาที่หลากหลายในปัจจุบัน และวิธีการเลือกใช้สื่อการสอนให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน...

...การผลิตสื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ การผลิตสื่อให้เหมาะสมกับหน่วยการเรียน ลักษณะสื่อการสอนที่ดึงดูดความสนใจในการเรียน วิธีการประดิษฐ์สื่อจากเศษวัสดุเพื่อนำไปใช้สอน การปรับปรุง ดัดแปลงสื่อ และการใช้เทคโนโลยีในสอน...

จากบันทึกการเรียนรู้ แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการเลือกสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สูงขึ้น การเข้าใจพัฒนาของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย จะทำให้มีการเตรียมความพร้อมในการใช้สื่อเหมาะสมเนื่องจากสื่อบางประเภทไม่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน การนำสื่อชนิดใดมาใช้ผู้สอนต้องมีความมั่นใจว่าเป็นสื่อที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่จุดมุ่งหมายกำหนด ดังที่นักศึกษาได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ในบันทึกการเรียนรู้ว่า

...นำไปประยุกต์ในการวางแผนการผลิตสื่อและเลือกใช้สื่อ การพิจารณาเลือกสื่อที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และเนื้อหาที่จะสอน...

...การออกแบบสื่อที่ดึงดูดความสนใจผู้เรียน คิดสร้างสรรค์ในการวางแผนการออกแบบสื่อที่ตื่นหู ตื่นตา ทำให้เด็กสนใจ และส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ให้น่าสนใจไม่เบื่อหน่าย...

... การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนสนใจการเรียนมากขึ้นและสื่อการสอนที่ดีนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนสร้างความคิดรวบยอดและเข้าใจเนื้อหาง่ายขึ้น...

... การวางแผนในการใช้สื่อให้คุ้มค่ามากที่สุด การพัฒนาทักษะการใช้สื่อของครูต้องทันสมัย ทันเหตุการณ์และนำไปปรับใช้ในการสอน...

...การพิจารณาเลือกสื่อที่จะนำไปใช้จะต้องเหมาะสมกับผู้เรียนหรือความพร้อมของโรงเรียนด้วยเนื่องจากสื่อบางอย่างจะต้องใช้ร่วมกับเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์...

ดังนั้นผลการเรียนการสอนในเรื่องนวัตกรรมการเรียนรู้ จึงสรุปได้ว่า นักศึกษาได้เห็นคุณค่าของการเรียนรู้เรื่องนวัตกรรมการเรียนรู้โดยมีทัศนะว่าสื่อที่ดีนั้นจะต้องช่วยให้การเรียนรู้ดีขึ้น สามารถตอบสนองความต้องการและความแตกต่างของผู้เรียนได้ สำหรับสื่อที่นำมาใช้ควรมีความหลากหลายทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่นๆ ที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง และผู้สอนจะต้องเลือกสื่อที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนตอบสนองหลายอย่างและนำไปสู่การสร้างความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการผลิตและการใช้ เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียนและความพร้อมของสถานศึกษา

9.1.8 <u>แผนการเรียนรู้เรื่องการประเมินดีมีคุณค่า: การพัฒนาการเรียนรู้ตามสภาพจริง</u>

การวัดและประเมินผลเป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการ มีความสามารถและมีความสำเร็จทางการเรียนอย่างไร การเรียนการสอนเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการประเมินตามสภาพจริงเพื่อให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปใช้ในการประกอบวิชาชีพครู ดังที่นักศึกษาได้แสดงให้เห็นว่าความรู้ที่ได้มีความสำคัญต่อผู้เรียนดังนี้

...วิธีการประเมินผลการเรียนตามสภาพจริงที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้การสร้างเครื่องมือประเมินผลการเรียนที่เหมาะสมกับลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน...

... การประเมินควรหลากหลายทั้งผู้สอน และผู้เรียนประเมินร่วมกัน และการเลือกใช้เครื่องมือการประเมินจะต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้...

... ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือการประเมินผลที่ดี การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานของการวัดและประเมินผลการเรียน วิธีการประเมินผลเป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียน...

...การประเมินตนเองเป็นการประเมินขั้นต้นเพื่อทราบข้อบกพร่องและเป็นการสร้างแรงเสริมที่ดีในการพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งการใช้เครื่องมือประเมินผลที่มีมาตรฐานจะทำให้ผู้เรียนและผู้สอนมั่นใจในการเรียนรู้...

จากบันทึกผลการเรียนรู้แสดงให้เห็นว่า การประเมินผลการเรียนตามสภาพจริงเป็นหัวใจของการช่วยเหลือผู้เรียนเป็นรายบุคคลจะช่วยให้ผู้สอนทราบสิ่งที่ผู้เรียนมีการพัฒนาและปฏิบัติได้ สิ่งที่ผู้เรียนบกพร่อง ทำให้เกิดการช่วยแก้ไขปรับปรุงผลการเรียน ซึ่งการใช้เครื่องมือประเมินที่มีมาตรฐานจะทำการเรียนการสอนมาตรฐานและบรรลุจุดประสงค์ จากการเรียนรู้ในเรื่องนี้ผู้เรียนได้เห็นว่ามีประโยชน์ดังที่ได้กล่าวไว้ในบันทึกการเรียนรู้ว่า

...ช่วยให้มีความยุติธรรมใน การประเมินผลการเรียนการสอนเพื่อให้รู้ถึงศักยภาพของนักเรียน...

...การสร้างเครื่องมือที่เหมาะสมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ จะทำให้ครูผู้สอนทราบผลการเรียนรู้นักเรียนที่เป็นจริง...

... สามารถประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องมือเพื่อประเมินผลการเรียนของผู้เรียน และช่วยให้ผู้สอนได้แนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนของตนเอง...

...การประเมินอยู่ตลอดเวลาจึงจะเป็นการพัฒนาการเรียนรู้ การประเมินตามสภาพจริงจะทำให้ทราบการเรียนรู้ของนักเรียนและได้ปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง...

ดังนั้นผลการเรียนการสอนในเรื่อง การประเมินดีมีคุณค่า จึงพอสรุปได้ว่า การประเมินผลการเรียนตามสภาพจริงนั้นสามารถประเมินได้ทุกครั้งที่มีการสอน และประเมินเมื่อจบสิ้นภาค

เรียน ซึ่งจะมีประโยชน์ต่อการปรับปรุงการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนและมีประโยชน์ต่อการช่วยเหลือผู้เรียนรวมถึงช่วยให้รู้จักจุดเด่นจุดอ่อนของผู้เรียนทำให้ผู้สอนจัดแผนการเรียนการสอนได้สนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและจะทำให้ทราบศักยภาพของผู้เรียนอย่างแท้จริง

9.1.9 <u>แผนการเรียนรู้เรื่องการวิจัยในชั้นเรียน: การเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์</u> การปรับพฤติกรรมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการเรียนรู้สามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ เนื่องจากผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี ซึ่งผู้สอนจะต้องทำวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจากบันทึกการเรียนรู้ นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นที่ได้เรียนรู้ในเรื่องนี้ว่า

...ได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในชั้นเรียน มีการสังเกตและมีส่วนร่วมในสถานการณ์จริง รู้หลักการทำวิจัยและการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยในชั้นเรียน...

...รู้ แนวทางการดูแลเอาใจใส่นักเรียนที่มีปัญหา และขั้นตอนการเขียนโครงการวิจัย...

...ประสบการณ์สถานการณ์จริงในชั้นเรียนมีความแตกต่างจากการเรียนรู้ทฤษฎี รู้ปัญหาและวิธีการแก้ไขพฤติกรรมในชั้นเรียน วิธีการสังเกตนักเรียนในชั้นเรียน การบันทึกพฤติกรรมและความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน...

จากบันทึกการเรียนรู้การวิจัยในชั้นเรียนแสดงให้เห็นว่า การวิจัยในชั้นเรียนเป็นกระบวนการในการค้นหาคำตอบของปัญหาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ และนักศึกษาได้รู้แนวทางในการเอาใจใส่ดูแลนักเรียนที่มีปัญหา ซึ่งการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานครูผู้สอนจะต้องนำกระบวนการวิจัยมาผสมผสานหรือบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และการเรียนรู้ของนักศึกษาในเรื่องมีประโยชน์และสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้ ดังที่ได้กล่าวไว้ในบันทึกการเรียนรู้ว่า

...ได้ปรับพฤติกรรมการสอนให้สอดคล้องกับลักษณะนิสัยของเด็กที่มีความแตกต่างกัน สามารถทำให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ การเอาใจใส่ดูแล สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ตามศักยภาพ...

...ได้แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนไปพร้อมกับการเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติในการปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กเก่งและ เด็กอ่อน...

...ได้แนวทางการปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอนเพื่อให้มีประสิทธิภาพ ปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมการเรียน ได้รูปแบบการแก้ปัญหาการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่ผู้เรียนมีศักยภาพการเรียนรู้แตกต่างกัน...

...การวางแผนก่อนที่จะดำเนินการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ช่วยให้ทราบปัญหาและพัฒนาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหาในชั้นเรียน...

...ทำให้ทราบความแตกต่างของผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียน โดยใช้ประสบการณ์การวิจัยไปพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น...

จากผลการเรียนการสอนในเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน จึงสรุปได้ว่า นักศึกษาได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของการวิจัยในชั้นเรียนและเป็นแนวทางในการพัฒนาวิชาชีพครูที่สามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุจุดประสงค์ได้ ซึ่งการวิจัยในชั้นเรียนเป็นวิธีการที่จะช่วยให้ผู้สอนได้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้สอนด้วยกันในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น

9.1.10 แผนการเรียนรู้เรื่อง<u>โครงงานศาสนาเพื่อสันติสุข: การสร้างองค์ความรู้แบบพหุปัญญา</u> การจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นวิธีการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างหลากหลาย การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานจะทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงและได้ลงมือปฏิบัติจริง ผู้เรียนสามารถเรียนรู้วิธีแก้ปัญหาหรือข้อสงสัยอย่างเป็นระบบ รู้จักการวางแผนในการทำงาน ฝึกการคิดวิเคราะห์ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่ง นักศึกษาได้เห็นความสำคัญของสิ่งที่ได้เรียนรู้ในเรื่องนี้ว่า

...การวางแผนการทำโครงงานและการเรียนรู้โดยใช้โครงงานที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียน การเรียนการสอนโดยใช้โครงงานสามารถแก้ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนได้ การแต่งกาย ความรับผิดชอบ ความรอบคอบ การตรงต่อเวลา เป็นต้น...

...โครงงานเป็นกระบวนการเรียนการสอนการสอนเพื่อสร้างองค์ความรู้จากการปฏิบัติจริง เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ และกระบวนการกลุ่มของผู้เรียน...

...หลักการทำโครงงานการจะต้องให้ผู้เรียนได้ตระหนักในการปฏิบัติกิจกรรมด้วยความรอบคอบ ความประหยัดและความปลอดภัยในการทำงาน...

จากบันทึกการเรียนรู้แสดงให้เห็นว่า หลักการทำโครงงานผู้เรียนจะต้องลงมือปฏิบัติด้วยตนเองภายใต้การกำกับ ติดตามและแนะนำอย่างใกล้ชิดของผู้สอนเพื่อปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือและกระบวนการกลุ่ม และการเรียนรู้ของนักศึกษาในเรื่องมีประโยชน์และสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้ ดังที่ได้กล่าวไว้ในบันทึกการเรียนรู้ว่า

....การทำโครงงานช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการวางแผนการเรียนรู้ และเป็นการพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้...

...โครงงานเป็นกระบวนการตรวจสอบศักยภาพความรอบคอบผู้เรียน และเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณลักษณะการทำงานร่วมกัน...

...บทบาทครูในการเป็นที่ปรึกษาที่นอกเหนือจากการสอนในห้องเรียน และเป็นการพัฒนาศักยภาพของครูและนักเรียนในการเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงกับเนื้อหาที่เป็นปัญหา...

...โครงงานยังสามารถนำไปแก้ปัญหานักเรียนที่มีพฤติกรรมที่มีปัญหาได้ เช่น การขาดความรับผิดชอบ การไม่ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นต้น...

...แนวทางที่เป็นประโยชน์ในการแนะนำให้นักเรียนทำโครงงาน ได้แนวคิดในการนำโครงงานไปใช้ในโรงเรียน และรู้วิธีการจัดการกับปัญหาอย่างมีขั้นตอน...

ดังนั้นผลการเรียนการสอนในเรื่องโครงงานศาสนาเพื่อสันติสุข จึงสรุปได้ว่า บทบาทครูในการจัดการเรียนการสอนนั้นมีความสำคัญเนื่องจากโครงงานเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะการวางแผน ความรอบคอบ การมีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งสามารถนำโครงงานมาใช้ในการแก้ปัญหาพฤติกรรมของผู้เรียนที่ไม่พึงประสงค์ได้

9.2 <u>ด้านสื่อการเรียนการสอน</u>

ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นโดยการเขียนบันทึกเพื่อประเมินสื่อการเรียนการสอน โดยผู้เรียนได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์โดยจำแนกความคิดเห็นเป็น 2 ด้าน ประกอบด้วยข้อดี และข้อจำกัดของสื่อการเรียนการสอน ดังนี้

9.2.1 <u>ข้อดีของสื่อการเรียนการสอน</u> นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นว่าสื่อที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษานั้นมีข้อดีและส่งเสริมให้การเรียนรู้ของนักศึกษาบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนได้ดี เนื่องจาก เป็นสื่อที่เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เสริมสร้างความตระหนัก เช่น ใบความรู้ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล สถานที่ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน และส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมได้ดี ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อดีของสื่อการเรียนการสอนในรายวิชานี้ไว้ว่า

...มีเอกสารประกอบการสอนครบถ้วน สมบูรณ์ และเป็นสิ่งเตือนสติได้ดี เช่น ข่าว บทความ และเรื่องเล่าที่ทำให้ผู้เรียนประทับใจ มีข้อคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติตนเป็นคนดี...

...ใบความรู้มีแหล่งการเรียนรู้ที่สามารถค้นคว้าเพิ่มเติมได้ สื่อมีความหลากหลาย ซึ่งประกอบด้วย ใบงาน บทความ แหล่งเรียนรู้ และมีการดูงานนอกสถานที่...

...เป็นสื่อการสอนที่กระตุ้นจินตนาการให้เสริมสร้างความเป็นคนดี

เข้าใจง่ายและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและสร้างความตระหนักได้ดี...

...สื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียนได้ มีเอกสารครบถ้วนสมบูรณ์ ตามที่กำหนดในแผนการเรียนรู้ และรูปภาพที่นำเสนอเป็นสื่อที่แสดงอารมณ์ และความรู้สึกต่อการตัดสินใจเชิงจริยธรรมได้ดี...

... ได้สนทนากับสื่อที่เป็นบุคคลทำให้ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และรู้ว่าสื่อที่เป็นบุคคลมีความสำคัญต่อการสอนวิชาศาสนามาก...

... ได้รับความรู้จากวิทยากรครูแห่งชาติที่มาบรรยายทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเป็นครู มีแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติมจากที่กำหนดในแผนการเรียนรู้ สื่อการเรียนที่นำมาใช้สอดคล้อง กับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์...

9.2.2 <u>ข้อจำกัดของสื่อการเรียนการสอน</u> นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นว่า สื่อที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนบางประเภทยังมีข้อจำกัดและเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อจำกัดของสื่อการเรียนการสอนในรายวิชานี้ไว้ว่า

...บทความที่นำมาให้อ่านตัวหนังสือเล็ก ไม่ชัด หาประเด็นสำคัญยากควรขีดเส้นใต้ ประเด็นสำคัญ และสื่อบางอย่างเป็นนามธรรมการนำไปประยุกต์ใช้ค่อนข้างยาก...

...สื่อที่เป็นเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) มีน้อยและไม่หลากหลาย แหล่งเรียนรู้ ทางอินเตอร์เน็ตบางแหล่งปิดและไม่สามารถเข้าไปสืบค้นข้อมูลได้...

...สื่อใบความรู้ควรจัดทำเป็นรูปเล่มเพื่อให้ง่ายในเก็บรักษา สื่อและเอกสารมีมากเกินไป และนำมาใช้ประโยชน์ไม่ได้เต็มที่เพราะบทความบางเรื่องสามารถใช้ได้ในหลาย แผนการเรียนรู้...

... สื่อที่แจกให้ล้นแฟ้มต้องซื้อแฟ้มเพิ่มเปลืองเงิน สื่อบางอย่างผู้สอนให้กลุ่มละ 1 ชุด ผู้เรียนต้องถ่ายเอกสารเพิ่มทำให้มีค่าใช้จ่าย...

...ควรระบุประเด็นที่สำคัญของสื่อที่ผู้สอนแจกให้เพราะบางประเด็นผู้เรียนขาดการวิเคราะห์ในประเด็นสำคัญทำให้การเรียนรู้ไม่สนุกเพราะอ่านไม่ตรงกับประเด็นที่ผู้สอนนำมาวิเคราะห์...

...การให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การผลิตสื่อเองเสียเวลาและใช้งบประมาณมาก...

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอนในรายวิชานี้นักศึกษาเห็นว่ามีข้อดี คือ ใบงานมีแหล่งการเรียนรู้ที่สามารถค้นคว้าเพิ่มเติมได้ มีสื่อที่หลากหลายทั้งที่เป็นสื่อบุคคล สื่อสถานที่ ใบความรู้ ซึ่งสื่อที่นำมาใช้เป็นสื่อที่เข้าใจง่ายสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียนได้ แต่อย่างไรก็ตามในการใช้สื่อเพื่อการเรียนการสอนในรายวิชานี้นักศึกษายังเห็นว่ามีข้อจำกัดที่ควรปรับปรุง ได้แก่ ควรจัดทำใบกิจกรรมให้เป็นรูปเล่ม ควรระบุประเด็นสำคัญของสื่อเพราะบางครั้งอ่านมาไม่ตรงที่ผู้สอนต้องการเน้น การให้ผู้เรียนผลิตสื่อเองนั้นทำให้มีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

9.3 <u>การวัดและประเมินผล</u>

ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นโดยการเขียนสะท้อนคิดเพื่อประเมินวิธีการวัดและประเมินผลของผู้สอนโดยผู้เรียนได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับข้อดีและข้อจำกัดของการประเมินการเรียนการสอนในรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์โดยจำแนกความคิดเห็นเป็น 2 ด้าน ประกอบด้วยข้อดี และข้อจำกัดของการประเมินผลการเรียนการสอน ดังนี้

9.3.1 <u>ข้อดีของการวัดและประเมินผล</u> นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นว่า การวัดและประเมินผลในรายวิชานี้นั้นมีข้อดีและส่งเสริมให้การเรียนรู้ของนักศึกษาบรรลุจุดประสงค์ของการเรียนรู้ได้ดี ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อดีการประเมินผลการเรียนการสอนในรายวิชานี้ไว้ว่า

...การวัดผลตามสภาพจริงเป็นแนวคิดในการวัดผลที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน...

...การมีส่วนร่วมในการประเมินและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มอื่น ทำให้ได้แนวทางการปรับปรุงและแก้ไขเพื่อปรับปรุงผลงานก่อนที่จะนำส่งผู้สอน...

...แบบประเมินใช้หลากหลาย มีทั้งแบบทดสอบ แบบประเมินตนเอง แบบประเมินการทำงานกลุ่ม แบบประเมินคุณลักษณะ ทำให้ได้เห็นวิธีการประเมินที่แตกต่างกันในการประเมินเพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนาผลงานของกลุ่ม...

... เน้นการประเมินที่ส่งเสริมความยุติธรรมโดยการประเมินผลที่มาจากข้อมูลหลายฝ่าย โดยผู้สอนได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พิจารณาผลงานและการนำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่มด้วยเหตุผลซึ่งเป็นการฝึกความไม่ลำเอียงในการประเมิน...

... ผู้สอนได้ให้ผู้เรียนมีการประเมินกลุ่มโดยให้แต่ละคนเสนอเหตุผลและลงมติกลุ่ม ทำให้ได้ฝึกการยอมรับความสามารถของผู้อื่นโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ใช้ข้อมูลจากการประเมินมาพัฒนางานให้ดีขึ้น...

...ได้มุมมองการประเมินจากเพื่อนและผู้สอน การเปิดเผยคะแนนเป็นการแสดงความโปร่งใสด้วยการแสดงเหตุผลทำให้รู้ว่าความยุติธรรมเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการประเมินผลนักเรียน...

... เป็นการฝึกการสังเกต การวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อนำมาใช้ประกอบการประเมินที่ครบถ้วนและสมบูรณ์ เป็นการประเมินที่มีทั้งงานเดี่ยว งานกลุ่มทำให้ได้เปรียบเทียบคุณภาพของผลงานงานเดี่ยวและผลงานงานกลุ่มว่ามีความแตกต่างกัน...

... ผู้สอนได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานของตนเองเป็นความประทับใจเพราะได้แสดงออกถึงคุณค่าที่มากกว่าผลงานที่นำเสนอคือได้คุณลักษณะเกี่ยวกับ ความอดทน และความรับผิดชอบของงานที่ได้ปฏิบัติว่ามีความสำคัญต่อตัวเรา...

9.3.2 <u>ข้อจำกัดของการวัดและประเมินผล</u> นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นว่า การวัดและประเมินผลในรายวิชานี้ วิธีการและเครื่องมือการประเมินที่ใช้บางอย่างยังมีข้อจำกัดและเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อจำกัดของการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนในรายวิชานี้ไว้ว่า

...มีการให้คะแนนดีกับเพื่อนสนิท และให้คะแนนน้อยกับเพื่อนที่ไม่ชอบ การประเมินตนเองบางครั้งมีอคติคือการเข้าข้างตนเอง การให้แต่ละกลุ่มประเมินกันเองขาดมาตรฐาน...

...กลุ่มที่ได้รับคะแนนสูงสุดบางครั้งเป็นกลุ่มที่นำเสนอผลงานที่ดีเท่านั้นแต่กลุ่มที่มีกระบวนการทำงานที่ดีผู้สอนควรนำมาประเมินร่วมด้วย...

... การประเมินบางครั้งเพื่อนบางคนใช้การวิจารณ์ที่รุนแรง ทำให้กลุ่มที่ได้รับการวิพากษ์เสียความรู้สึก...

...การประเมินบ่อยครั้งทำให้รู้สึกเครียดเพราะต้องคอยสังเกตพฤติกรรมการนำเสนอของแต่ละกลุ่มและ การโหวตคะแนนของแต่ละกลุ่มผู้สอนควรมีส่วนร่วมในการให้คะแนนด้วย...

...การประเมินระหว่างกลุ่มผู้สอนควรแจ้งให้กลุ่มเสนอชื่อผู้ที่จะประเมินก่อนเพื่อเตรียมพร้อมเพราะต้องวางแผนในการใช้ภาษาที่เหมาะสมเพราะการไม่ประเมินที่ขาดการกลั่นกรองบางครั้งทำให้กลุ่มที่ได้รับการประเมินเสียความรู้สึกได้...

...การประเมินโดยใช้แบบทดสอบบ่อยครั้งอาจไม่ได้คะแนนที่เป็นจริง บางครั้งทำให้ผู้เรียนเกิดสับสนเพราะมีทั้งประเมิน ความรู้จากแบบทดสอบ การประเมินผลงาน ประเมินคุณลักษณะ ประเมินพฤติกรรมจริยธรรม...

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่าการวัดและประเมินการเรียนการสอนในรายวิชานี้นักศึกษาเห็นว่า มีข้อดี คือ เป็นการวัดผลที่หลากหลาย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน มีการเปิดเผยคะแนนของแต่ละคนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถโต้แย้งคะแนนจากการประเมินได้ การประเมินที่เสนอแนะเป็นข้อความจะมีคุณค่ากว่าการให้คะแนนเป็นตัวเลข แต่อย่างไรก็ตาม การวัดและประเมินผลในรายวิชานักศึกษาก็ยังเห็นข้อจำกัด ได้แก่ การให้ผู้เรียนประเมินตนเองด้วยบางครั้งมีอคติและเข้าข้างตนเอง การวิพากษ์วิจารณ์ผลงานทำให้เสียความรู้สึก การประเมินที่ใช้เครื่องมือวัดหลายอย่างแต่ไม่ได้บอกจุดมุ่งหมายของการประเมินจะทำให้ผู้เรียนสับสนได้

9.4 <u>ผู้สอน</u>

ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นโดยการเขียนสะท้อนคิดเพื่อประเมินผู้สอนเกี่ยวกับข้อดีและข้อจำกัดของผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์โดยจำแนกความคิดเห็นเป็น 2 ด้าน ประกอบด้วยข้อดีและข้อจำกัดของผู้สอน ดังนี้

9.4.1 <u>ข้อดีของผู้สอน</u> นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นว่า คุณลักษณะของผู้สอนที่มีความเป็นกัลยาณมิตร มีความเมตตา ความเอื้ออาทรอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน เป็นจุดเด่นของการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์และส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาได้ดี ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อดีของผู้สอนที่สอนในรายวิชานี้ไว้ว่า

...ผู้สอนมีคุณธรรมจริยธรรม รับฟังคำปรึกษาทุกเวลาและทุกความคิดเห็น เข้าใจสภาพความแตกต่างของผู้เรียน...

...การเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการประกอบวิชาชีพครูและการดำรงชีวิต เอาใจใส่ผู้เรียนดีมากและจำชื่อผู้เรียนได้ทุกคน มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลากหลาย และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี...

...การเป็นกันเองกับผู้เรียน ยิ้มเก่ง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น ให้การเสริมแรงผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ กระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกและแสดงความคิดเห็น ใช้วิธีสอนที่แปลกใหม่น่าสนใจ ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์...

... จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ สร้างเจตคติที่ดีต่อการสอนวิชาศาสนาในโรงเรียน ผู้สอนใช้วิธีการใหม่ๆ ในการจัดการเรียนการสอนและสอดแทรกความรู้รอบตัว คุณธรรมจริยธรรม เข้าสอนตรงเวลา ใจดี กระตุ้นให้เกิดคุณธรรมจริยธรรม ให้ประสบการณ์การเรียนรู้นอกห้องเรียน เอาใจใส่ให้ความสำคัญกับนักศึกษาทุกคนอย่างทั่วถึง...

... ใช้เทคนิคการสอนที่ไม่น่าเบื่อ ปรับเปลี่ยนกิจกรรมในการเรียนการสอนอยู่เสมอ

ให้มุมมองที่แตกต่าง ไม่เคยด่าว่านักศึกษา ส่งเสริมและกระตุ้นการคิดเชิงบวก ให้ผู้เรียนมีอิสระทางความคิด เปิดโอกาสให้แสดงความคิด ตั้งใจสอน ใจกว้าง เข้าใจผู้เรียน ไม่ถือตัว เป็นกันเอง เอาใจใส่ผู้เรียนทุก ๆ คน มีความรับผิดชอบต่องานสอน เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่อง การพูด การแต่งกาย บุคลิกภาพ กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดและปฏิบัติ สอดแทรก แนวคิดและข้อคิดดีๆ อยู่เสมอ...

9.4.2 <u>ข้อจำกัดของผู้สอน</u> นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นว่า ผู้สอนในรายวิชานี้มีคุณลักษณะบางอย่างที่เป็นข้อจำกัดและเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาไม่บรรลุจุดประสงค์ และให้ข้อเสนอแนะกับผู้สอนได้นำไปปรับพฤติกรรมการสอนในครั้งต่อไป ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อจำกัดของผู้สอนที่สอนในรายวิชานี้ไว้ว่า

...ให้เวลาในการทำงานน้อยไม่เพียงพอทำให้งานไม่มีคุณภาพ สั่งงานมาก ปล่อยช้า พูดสอดแทรกในระหว่างที่ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นยังไม่จบทำให้ความคิดของผู้เรียนสะดุด...

...การอธิบายคำสั่งในการจัดกิจกรรมเร็ว ทำความเข้าใจยากกับคำสั่ง สอนเกินเวลาบ่อยครั้งทำให้เลยเวลาในการทำงานสอนพิเศษ ไปเฝ้าร้านหนังสือ ทำงานที่ร้านอาหาร...

...พูดนอกเรื่องบ่อย พูดเร็ว ไม่จัดลำดับให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเนื่องผู้เรียนบางคนยังแสดงความคิดเห็นไม่จบแล้วผู้สอนอนุญาตนักศึกษาคนอื่นพูดต่อ...

...ใช้เวลาในการทำกิจกรรมมาก งานเยอะทำให้เบื่อ มีการพูดนอกประเด็นในเรื่องที่กำลังสอนบ่อยๆ การใช้คำศัพท์ภาษาต่างประเทศบ่อยและไม่อธิบายทำให้ไม่เข้าใจ...

... งานที่มอบหมายมีมาก ทำไม่ทัน ผู้สอนขาดการติดตามงานและทบทวนการมอบหมายงานบางครั้งลืม ทำให้ส่งงานช้าและเลยเวลากำหนด...

...อธิบายบางประเด็นวกวนจับใจความไม่ได้ ไม่สบตาผู้เรียนในระหว่างที่นักศึกษาตอบคำถาม...

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเรียนการสอนในรายวิชานี้นักศึกษาเห็นว่า ผู้สอนมีข้อดีที่ส่งเสริมการเรียนรู้ คือ เป็นแบบอย่างที่ดี เอาใส่นักเรียนทุกคน จำผู้เรียนได้ทุกคน มีความเป็นกันเอง สอดแทรกความรอบตัวตลอดเวลา มีความตรงต่อเวลา ใช้เทคนิคการสอนที่ไม่น่าเบื่อ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ แต่อย่างไรก็ตามนักศึกษาก็ยังเห็นว่าผู้เรียนผู้สอนมีข้อจำกัดได้แก่ การมอบหมายเพื่อทำกิจกรรมเร็วและข้ามขั้นตอน บางครั้งตามความคิดของผู้สอนไม่ทัน พูดนอกประเด็นบ่อยๆ ไม่จัดลำดับให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น ขาดการติดตามและทบทวน การมอบหมายงานทำให้ส่งงานช้า การใช้ศัพท์ภาษาต่างประเทศบ่อยไม่เข้าใจ

9.5 <u>ผู้เรียน</u>

นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเพื่อประเมินตนเองโดยการสรุปเป็นผังมโนทัศน์ และผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากผังมโนทัศน์มาวิเคราะห์สิ่งที่ได้จากการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยนักศึกษาได้สะท้อนความคิดเห็นก่อนเรียนและหลังเรียน ในด้านเนื้อหา ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และด้านเจตคติวิชาชีพครู ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ผู้วิจัยได้จำแนกเป็นรายด้านดังนี้

9.5.1 <u>ด้านเนื้อหา</u> นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน ในด้านเนื้อหา กลวิธีสอน ซึ่งนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นในบันทึกการเรียนรู้ว่าก่อนเรียนยังมีความรู้เกี่ยวกับศาสนายังไม่ดี แต่หลังจากเรียนนักศึกษาได้มีความรู้เพิ่มขึ้น ดังที่ *นางสาวบานชื่น* ซึ่งก่อนเรียนเป็นนักศึกษาที่มีความรู้เกี่ยวศาสนาค่อนข้างน้อยและหลังเรียนนั้นนักศึกษาได้มีความรู้เกี่ยวกับศาสนาเพิ่มมากขึ้นดังคำกล่าวที่ว่า

> ***...ก่อนเรียน****มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของวิชาพระพุทธศาสนา แต่ไม่รู้วิธีสอนที่ถูกต้อง มีความรู้เรื่องศาสนาเล็กน้อย ไม่เคยนำหลักธรรมไปใช้...*

> *...**หลังเรียน****มีความรู้ความเข้าเกี่ยวกับเรื่องศาสนามากขึ้น การจัดกระบวนการเรียนการสอนมากขึ้น สามารถใช้สื่อการสอนและวิธีการในการสอนมากขึ้น สามารถจัดทำหน่วยการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม...*

สำหรับ *นางสาวดาวเรือง* ได้มีทัศนะที่สอดคล้องกับ *นางสาวบานชื่น* เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาศาสนาว่าจะมีเพียงการสอนแบบบรรยายเท่านั้น แต่หลังจากได้เรียนวิชานี้แล้วทำให้นักศึกษาได้มีความรู้เกี่ยวกับกลวิธีสอนมากขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า*"ก่อนเรียนเคยได้รับแต่ความรู้ที่เป็นเนื้อหา คิดว่าวิธีสอนศาสนามีแต่การบรรยาย ไม่มีความรู้เรื่องกลวิธีสอน คิดว่าคงต้องท่องหลักธรรมของศาสนาและฟังบรรยายเท่านั้น"* และหลังจากที่ได้เรียนในรายวิชานี้แล้วทำให้ *นางสาวดาวเรือง* รู้จักกลวิธีสอนมากขึ้น ดังคำพูดที่ว่า *" รู้วิธีและเทคนิคการจัดการเรียนการสอนวิชาศาสนาให้ไม่น่าเบื่อได้รู้จักเทคนิคการสอนใหม่ๆ ที่ไม่เคยรู้มาก่อน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกลวิธีสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหา ได้รับความรู้ที่เป็นเนื้อหาและการประยุกต์ใช้ ได้รู้เกี่ยวกับหลักธรรม"*

ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนในรายวิชาศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษานอกจากจะเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีสอนแล้วนักศึกษายังมีความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมสำหรับครูเพิ่มมากขึ้น ดังที่ *นายชาติชาย* ได้กล่าวว่า *"ก่อนเรียนนั้นประสบการณ์ความรู้ได้จากการอ่านตำราการสอนศาสนาแบบท่องจำ ไม่รู้ว่าจะสอนศาสนาอย่างไรให้น่าสนใจ ไม่ค่อยมีความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมและจรรยาบรรณสำหรับครู"* แต่หลังจากที่ได้ผ่านการเรียนการสอนในรายวิชานี้แล้ว *นายชาติชาย* ได้กล่าวว่า *" ได้รู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณครู การเลือกใช้เครื่องมือในการประเมินผลผู้เรียน ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อจากบุคคลและสื่อจากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ได้รู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบกรณีศึกษา"*

ในด้านการจัดเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นแม้ว่านักศึกษาจะเรียนรู้มาบ้างแล้วจากรายวิชาอื่นๆ แต่มีข้อจำกัดคือนักศึกษาไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้ และการเรียนรายวิชานี้ทำให้นักศึกษาได้นำไปใช้จริง ดังที่ *นางสาวเอื้องคำ* ได้กล่าวว่า *" ก่อนเรียนนั้นไม่เข้าใจกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา มีความรู้เรื่องหลักธรรมมาบ้างแต่ไม่ค่อยเข้าใจ ไม่รู้ว่ากิจกรรมและสื่อต่างๆ จะประยุกต์ใช้ในห้องเรียนได้อย่างไร"* ซึ่งหลังจากที่ *นางสาวเอื้องคำ* เรียนในรายวิชานี้แล้วสามารถนำความรู้ที่ได้ใช้ประโยชน์สำหรับวางแผนการสอน ดังที่ได้กล่าวว่า *"สามารถเขียนแผนการสอนแบบบูรณาการและนำไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียนได้ ผลิตสื่อที่แปลกใหม่เหมาะสมกับความสนใจของผู้เรียน มีความรู้ความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียน"*

9.5.2 <u>ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์</u> นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นในด้านนี้เป็น 2 ประเด็นคือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นในบันทึกการเรียนรู้ดังที่ *นายสุภาพ*ได้เห็นว่าพฤติกรรมการเรียนรู้ของตนเองมีเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นในเองความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา ดังคำกล่าวที่ว่า *"ก่อนเรียนนั้นเข้าห้องเรียนช้า ไม่ตรงเวลา ชอบทำงานคนเดียวไม่ชอบทำงานกลุ่ม การแต่งกายไม่เรียบร้อย ขาดความสนใจในท้องถิ่น มีความสนใจเรียนวิชาศาสนาน้อยมาก ไม่มั่นใจในการสอน ไม่ชอบแสดงความคิดเห็น การอภิปรายและการทำงานกลุ่ม"* และหลังจากที่ได้เรียนในรายวิชานี้แล้ว *นายสุภาพ* เห็นว่า บุคลิกภาพได้เปลี่ยนแปลงจากเดิม ดังคำพูดที่ว่า *" เข้าห้องเรียนตรงเวลา สามารถทำงานกลุ่มร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีความเสียสละ มีความรับผิดชอบ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แต่งกายสุภาพมากขึ้น ให้ความสนใจภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น และรักการเรียนรู้ .มีความเสียสละ และทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข"*

นอกจากนี้การจัดกระบวนการเรียนการสอนยังได้เสริมสร้างทักษะในการวางแผนให้กับผู้เรียน นักศึกษามีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบหลังจากที่ได้เรียนรู้ในรายวิชานี้ ดังคำกล่าวของ *นายศรราม* ที่ให้ทัศนะว่า *" ก่อนเรียนไม่มีการวางแผนในการทำงาน ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ขาดความกระตือรือร้น ไม่เห็นความสำคัญของการเรียนรู้เรื่องทักษะการสอน"* แต่หลังจากได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนแล้ว *นายศรราม* เห็นว่าตนเอง มีการทำงานที่เป็นระบบมากกว่าเดิม ดังคำพูดที่ว่า *" มีการวางแผนการทำงาน กล้าแสดงออกและมีความมั่นใจในการพูดหน้าชั้นเรียน วางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบระเบียบมากขึ้น มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย และมีสำนึกในการครองตน ครองคน ครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ มีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ"*

คุณลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการยอมรับผู้อื่นและการมีวุฒิภาวะของนักศึกษาครูที่เหมาะสมกับการประกอบวิชาชีพครู ซึ่งนักศึกษาเห็นว่าได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองโดยมีความอดทนมากขึ้น มีการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์ด้วยเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับคำพูดของ *นางสาวบัวตอง* ที่กล่าวว่า *"ก่อนเรียนนั้น ไม่มีความอดทนในการรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ในการทำงาน ใจร้อน หงุดหงิดและเครียดเวลามีงานมากๆ มีความรับผิดชอบไม่ดีเท่าที่ควร ขาดความรอบคอบในการทำงาน ขาดการวางแผนในการใช้เวลา ไม่ค่อยแสวงหาความรู้เพิ่มเติม"* หลังจากที่ได้เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม *นางสาวบัวตอง* เห็นว่าสิ่งที่

เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ในครั้งนี้คือ นักศึกษาสามารถจัดการเรื่องเวลาได้ในขณะที่ทำงานหลายอย่าง ดังคำกล่าวที่ว่า *"ได้เรียนรู้กระบวนการทำงานกลุ่ม ในเรื่อง ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความตรงต่อเวลา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การรักษาน้ำใจเพื่อนด้วยคำพูดเวลาผู้สอนให้วิพากษ์วิจารณ์ และให้ข้อเสนอแนะ มีความอดทนและการจัดการเรื่องเวลาเมื่อต้องทำงานหลายอย่าง"*

นักศึกษายังเห็นว่าการเรียนการสอนนี่ยังได้เสริมสร้างให้นักศึกษามี ความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น มีการความคิดสร้างสรรค์ มีความประหยัด เช่น ความรอบคอบในการใช้จ่ายเงินมากขึ้น ดังคำกล่าวของ *นางสาวเครือฟ้า* ที่กล่าวสนับสนุนในประเด็นนี้ว่า

> *...ก่อนเรียนนั้นมีความรับผิดชอบค่อนข้างน้อย การใช้จ่ายฟุ่มเฟือย สมาธิสั้นปิดกั้นความรู้สึกและจินตนาการของตนเอง ไม่ชอบทำกิจกรรมกลุ่ม ไม่ชอบแสดงความคิดเห็นและขาดความกระตือรือร้นในการเรียน ไม่ค่อยปฏิบัติตามระเบียบของมหาวิทยาลัย*
>
> *ใช้เวลาสิ้นเปลืองไปกับงานรื่นเริง เป็นคนที่ทำงานไม่เป็นระเบียบ มีความเห็นแก่ตัว เอาเปรียบเพื่อนในการทำงาน...*

หลังจากที่ *นางสาวเครือฟ้า* ผ่านการเรียนการสอนแล้วได้เห็นว่า กระบวนการเรียนการสอนได้เสริมสร้างคุณลักษณะเกี่ยวกับความรอบคอบ มีการจัดลำดับความสำคัญของงานดังคำพูดที่กล่าวเพิ่มเติมว่า

> *... นำหลักธรรมมาใช้ในการทำงานและการเรียน มีความรอบคอบในการใช้จ่ายและมีความรับผิดชอบในการทำงานมากขึ้น มีความอดทนและยอมรับฟังการวิพากษ์วิจารณ์มากขึ้น มีการจัดลำดับความสำคัญของงานที่จะปฏิบัติ มีความรับผิดชอบ กล้าแสดงออกแสดงความคิดเห็นและกระตือรือร้นในการทำงานกลุ่ม การบริหารจัดการที่เหมาะสมและใช้เวลาว่างในการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม...*

9.5.3 <u>ด้านเจตคติต่อวิชาชีพครู</u> นักศึกษาได้แสดงความเห็นในด้านนี้เป็น 2 ประเด็น คือ เจตคติก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นในบันทึกการเรียนรู้ดังที่ *นางสาวสมหมาย* ซึ่งมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเป็นครูก่อนเรียนที่จะเรียนในรายวิชานี้ทั้งที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงสุดในห้องเรียนได้กล่าวถึงทัศนคติต่อวิชาครูว่า*"ก่อนเรียนนั้นไม่อยากเป็นครูสอน*

วิชาศาสนา เพราะเป็นวิชาที่น่าเบื่อ ไม่ชอบหลักธรรมทางศาสนาและไม่มีความสุขถ้าเรียนทางด้านการสอน ครูสอนวิชาศาสนาน่าเบื่อ ไม่อยากจะเป็นครู ใครๆ ก็เป็นครูสอนศาสนาได้" แต่หลังจากที่ได้เรียนในรายวิชานี้แล้ว *นางสาวสมหมาย* ได้เปลี่ยนเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู ซึ่งนักศึกษาได้รักและศรัทธาต่อวิชาชีพครูมากขึ้นดังคำกล่าวที่ว่า *"รักในอาชีพครูมากขึ้น อยากเป็นครูที่ดี ไม่ย่อท้อถ้าจะต้องไปสอนในที่ห่างไกล ศรัทธาในอาชีพครู ยกย่องและนับถือบุคคลที่เป็นครูทุกคน มีวิญญาณความเป็นครูและจะเป็นแม่พิมพ์ที่ดีสำหรับนักเรียน เห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพครู"*

เช่นเดียวกับ *นางสาวสมปอง* ที่ก่อนเรียนเห็นว่าครูสอนวิชาศาสนาในโรงเรียนนั้นน่าเบื่อและไม่คิดว่าจะไปเป็นครูเนื่องจากมีรายได้น้อย บทบาทครูสอนศาสนาไม่มีความสำคัญ ดังคำกล่าวที่ว่า

> *...ก่อนเรียนนั้นรู้สึกเฉยๆ กับอาชีพครู คิดว่าครูสอนศาสนาเป็นครูที่น่าเบื่อ ไม่อยากเป็นครูสอนวิชาศาสนา คิดว่ามาเรียนวิชานี้เพื่อเรียนให้ผ่านๆ ไปจะได้จบๆ เป็นครูเงินเดือนน้อย การเป็นครู มีหน้าที่คือสั่งสอนความรู้อย่างเดียวก็พอ การสอนคือการบรรยาย ครูมีหน้าสอนตามแผนการสอนเท่านั้น การสอนวิชาศาสนาคงทำไม่ได้ ครูมีหน้าที่คือการให้ความรู้อย่างเดียว บทบาทจำเจเป็นเรื่องง่ายๆ ใครก็ทำได้...*

แต่หลังจากที่เรียนในรายวิชานี้แล้ว *นางสาวสมปอง* มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครูและเห็นความสำคัญของบทบาทครูที่สอนวิชาศาสนาในโรงเรียนมากขึ้นดังคำกล่าวที่ว่า

> *...การสอนศาสนาหากมีกลวิธีการสอนจะทำให้การเรียนการสอน่าสนใจ ไม่เบื่อ การเป็นครูที่ดีต้องรู้จักการควบคุมอารมณ์ เรียนวิชาหลักการสอนนี้แล้วรู้สึกว่าได้อะไรมากกว่าที่คิดว่าเรียนเพื่อให้ผ่าน วิชาศาสนาไม่ได้เป็นวิชาที่น่าเบื่อเพราะขึ้นอยู่กับผู้สอนที่จะเป็นผู้กำหนดกลวิธีการสอน ครูต้องมีเทคนิคการสอนใหม่ๆ และต้องปลูกฝังคุณธรรมแก่นักเรียนด้วย ครูต้องกระตือรือร้นหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา กลวิธีสอนต่างๆ ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์มากที่สุด และสอดแทรกแนวทางในการดำเนินชีวิตในสังคม...*

นอกจากนี้นักศึกษายังไม่อยากสอนวิชาศาสนาในโรงเรียนเนื่องจากคิดว่าเป็นเรื่องยาก ไกลตัว วิชาชีพครูนั้นน่าเบื่อ ครูขาดคุณธรรมจริยธรรม ขาดการค้นคว้าหาความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ *นางสาวคำหล้า* ที่ว่า

> *...ก่อนเรียนรู้สึกว่าการเป็นครูไม่จำเป็นต้องหาความรู้เพิ่มเติมก็ได้ สอนตามหนังสือ วิธีสอนที่รู้คือการบรรยายและอ่านให้นักเรียนฟัง ไม่อยากสอนวิชาพระพุทธศาสนา คิดว่าเป็นเรื่องที่ยาก ไกลตัววิชาชีพครูน่าเบื่อ ครูสมัยนี้ขาดคุณธรรมจริยธรรม ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับผู้เรียนและขาดการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม คิดว่าการสอนศาสนาเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ วิชาศาสนาเป็นวิชาที่น่าเบื่อ คิดว่าวิธีสอนวิชาศาสนาคือการเปิดหนังสือสอนเหมือนเดิม...*

และหลังจากที่ได้เข้าร่วมในการเรียนการสอนแล้ว *นางสาวคำหล้า* เห็นว่าการเป็นครูนั้นจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านคุณธรรมจริยธรรม มีความเมตตา ความเสียสละ และความยุติธรรมต่อผู้เรียนด้วย ดังคำกล่าวที่สนับสนุนในประเด็นนี้ว่า

> *... การสอนเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของการเป็นครู ชอบการเป็นครูมากขึ้น จะเป็นครูต้นแบบของศิษย์ ครูเป็นผู้สร้างชาติ และจะเป็นครูที่ดี ทำให้รู้ว่าการเป็นครูที่ดีต้องมีเมตตา รับผิดชอบต่อหน้าที่ ไม่เห็นแก่ตัว เสียสละ และมีความยุติธรรม เห็นความสำคัญของการเป็นครูมากขึ้น ประทับใจที่นักเรียนเรียกว่า "ครู" การสอนศาสนาเป็นเรื่องใกล้ตัว ครูที่เป็นแบบอย่างที่ดีต้องมีคุณธรรมจริยธรรม บทบาทครูมีความสำคัญต่อผู้เรียนมาก ครูที่ดีต้องมีความเข้าใจความแตกต่างของผู้เรียนด้วย มีความตั้งใจจะเป็นครูสอนวิชาศาสนาและการเป็นครูที่ดี จะต้องใช้วิธีการสอนที่ไม่น่าเบื่อพร้อมทั้งสอดแทรกคุณลักษณะความพยายามให้ผู้เรียน...*

จากบันทึกการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนประเมินตนเอง จึงพอสรุปได้ว่า ผู้เรียนได้มีการเปลี่ยนแปลงในความรู้เกี่ยวกับเนื้อหา ดีขึ้น และได้เรียนรู้เกี่ยวเทคนิควิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่ไม่น่าเบื่อ ได้เรียนรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณครูเพิ่มมากขึ้น และนักศึกษายังเห็นว่าการเรียนรู้ในรายวิชานี้เป็นรายวิชาที่นำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

สำหรับด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ นักศึกษาเห็นว่า หลังจากที่ได้เรียนในรายวิชานี้แล้ว นักศึกษา มีความรับผิดชอบมากขึ้น แต่งกายถูกระเบียบมากขึ้น การเข้าห้องเรียนตรงต่อเวลา มี

ความภาคภูมิใจในความเป็นล้านนา มีความอดทนและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเรียนการสอนในรายวิชานี้นอกจากได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิธีสอนแล้วนักศึกษายังได้รับการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้วย

เช่นเดียวกับด้านเจตคติต่อวิชาชีพครู นักศึกษาเห็นว่า หลังจากการเรียนการสอนนักศึกษามีเจตคติที่ดีต่อการเป็นครูมากขึ้น เช่น เห็นความสำคัญของบทบาทครูที่สอนศาสนา การใช้กลวิธีสอนเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ และรู้สึกมีความภาคภูมิใจที่ได้เรียนวิชาชีพครู ดังนั้น การเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมซึ่งเป็นประสบการณ์ตรงในโรงเรียนจะช่วยเสริมสร้างเจตคติต่อวิชาชีพครูมากขึ้น

9.6 บรรยากาศการเรียนการสอน

ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นโดยการเขียนสะท้อนคิดเพื่อประเมินบรรยากาศการเรียนการสอนเกี่ยวกับข้อดี และข้อจำกัดของบรรยากาศจากการจัดการเรียนการสอนในการเรียนการสอนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความคิดของนักศึกษาจำแนกเป็น 2 ด้าน ประกอบด้วย ข้อดี และข้อจำกัดของบรรยากาศการเรียนการสอน ดังนี้

9.6.1 ข้อดีของบรรยากาศการเรียนการสอน นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อดีของบรรยากาศการเรียนการสอนที่เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ดี ดังบันทึกการเรียนรู้กล่าวไว้ว่า

> *...เป็นบรรยากาศการเรียนการสอนที่เน้นให้ทุกกคนมีส่วนร่วม มีความเป็นกันเอง สร้างแรงจูงใจให้มาเรียน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมากขึ้น การเรียนสบายๆ สนุกสนาน มีกิจกรรมทุกครั้ง เปิดโอกาสให้ได้วิเคราะห์วิจารณ์ ผู้สอนเป็นกันเอง อบอุ่น มีความสุขที่ได้มาเรียนในวิชานี้...*

> *...มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นบรรยากาศของการสร้างทักษะการคิด โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ไม่เครียด เป็นกันเอง สนุกสนานในการเรียน จำนวนคนในห้องเรียนเหมาะสม...*

...ได้แสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออก ไม่เขินอาย อาจารย์ให้โอกาสแสดงความคิดเห็นได้เต็มที่ มีการซักถามเกี่ยวกับประเด็นที่สงสัยได้อย่างอิสระ ไม่มีกำแพงกั้นระหว่างผู้เรียนและผู้สอน...

...มีการอภิปรายร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ผู้สอนเปิดกว้างทางความคิด มีความเป็นกันเองและได้แสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนและผู้สอน การดูแลของผู้สอนทั่วถึง ให้ความเสมอภาคและเปิดโอกาสให้กับผู้เรียนทุกคน...

9.6.2 <u>ข้อจำกัดของบรรยากาศการเรียนการสอน</u> นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อจำกัดของบรรยากาศการเรียนการสอนที่เป็นอุปสรรคในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อนำไปปรับปรุงในการสอนครั้งต่อไป ดังบันทึกการเรียนรู้ของนักศึกษาได้กล่าวว่า

...ห้องเรียนไม่เอื้อต่อการทำกิจกรรมกลุ่ม ใช้เวลามากในการทำกิจกรรม เลิกเรียนช้า ยุงเยอะ หิวข้าว...

...การเปิดโอกาสให้มีการวิพากษ์วิจารณ์มากเกินไปบางครั้งทำให้บรรยากาศการเรียนตึงเครียดและอาจนำไปสู่ความขัดแย้งในห้องเรียน...

...ต้องใช้สมาธิตลอดเวลาเนื่องจากผู้สอนจำชื่อได้ ทำให้เครียดสภาพห้องเรียนเล็กเกินไป อึดอัด การเรียนเลิกช้าเลยเวลาออกกำลังกายทำให้ไม่มีสมาธิในการเรียน...

...การเรียนเลิกช้าทำให้ขาดรายได้ในการทำงานพิเศษ การสอนพิเศษหลังเลิกเรียนในตอนเย็น การเปลี่ยนกลุ่มบ่อยทำให้ต้องมีการสับสนเรื่องการทำงานกลุ่ม เรียนตอนบ่ายง่วงนอน มีเรียนคาบติดต่อกันทำให้เพลีย ไม่ได้พัก...

...การทำงานกลุ่มถ้าเพื่อนไม่เข้าใจนิสัยส่วนตัวทำให้ไม่สนุกกับการเรียน การทำกิจกรรมใช้เวลามากกว่าที่กำหนด เลิกเกินเวลา ห้องเรียนไม่มีอุปกรณ์เทคโนโลยีสารเทศ (ICT) การนำเสนอผลงานขาดสีสัน...

... ห้องเรียนอยู่ใกล้ห้องประชุมมีการร้องเพลงเชียร์เสียงดัง คนเดินผ่านไปมาไม่มีสมาธิในการเรียน...

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า บรรยากาศการเรียนการสอนที่เป็นข้อดี คือ การเป็นกันเองระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน จะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกและ เป็นสิ่งที่ช่วยสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียนและนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ บรรยากาศการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และเปิดรับความคิดอย่างยืดหยุ่นนั้นจะต้องลดช่องว่างระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนไม่ให้เกิดความรู้สึกว่าผู้สอนเป็นผู้นำและผู้เรียนเป็นผู้ตาม จึงกล่าวได้ว่าบรรยากาศการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้นจะเป็นบรรยากาศที่ให้อิสระทางความคิด การใช้เหตุผลในการให้คำแนะนำตักเตือนจึงจะทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

สำหรับบรรยากาศการเรียนการสอนที่เป็นข้อจำกัดในรายวิชานี้ มาจากสภาพภายนอกของห้องเรียน เช่นอยู่ใกล้ห้องเชียร์ เป็นทางผ่านไปโรงอาหาร ขาดสื่อและอุปกรณ์ที่เป็นเทคโนโลยี การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการวิพากษ์วิจารณ์มากเกินจะทำให้บรรยากาศการเรียนการสอนตึงเครียดได้

ข้อวิจารณ์

รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดที่สนับสนุนการวิจัยประกอบด้วย การศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์ และการศึกษาตามแนวปฏิรูปสังคม ปรัชญาการศึกษาพิพัฒนนิยม จิตวิทยากลุ่มมนุษนิยม ทฤษฎีพัฒนาการจริยธรรม ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม การสร้างจิตตนิสัยการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ และแนวคิดการประเมินตามสภาพจริง โดยผู้วิจัยนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาแผนการเรียนรู้ สำหรับขั้นตอนการเรียนการสอนผู้วิจัยใช้การจัดการเรียนการสอนแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการร่วมกับการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ มากำหนดเป็นขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 6 ขั้น คือ 1) การสร้างความตระหนัก (A- Awareness) 2) การเลือกประเด็น (S-Selection) 3) การวางแผน (P-Plan) 4) การปฏิสัมพันธ์ (I-Interaction) 5) การสะท้อนคิด (R-Reflection) 6) การแสดงผลงาน (E-Exhibition) และผลการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีข้อวิจารณ์ที่นำเสนอได้แก่ ประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้ คุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย พฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน ความคิดเห็นนักศึกษาต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ความคิดเห็นนักศึกษาต่อการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้ และผลลัพธ์ของการเรียนการสอน ดังมีผลการวิจารณ์ต่อไปนี้

1. ประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้ ผลการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยตามแผนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ซึ่งมีขั้นตอนการเรียนการสอน 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย การสร้างความตระหนัก (awareness) การเลือกประเด็น (selection) การวางแผน (plan) การปฏิสัมพันธ์ (interaction) การสะท้อนคิด (reflection) และการแสดงผลงาน (exhibition) ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาทุกคนที่ผ่านการเรียนการสอนตามรูปแบบได้มีการเปลี่ยนพฤติกรรมจริยธรรมจนเป็นจิตตนิสัย ซึ่งการจัดกระบวนการเรียนในแต่ละขั้นนั้นสามารถส่งเสริมพฤติกรรมของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยได้ ดังนี้

1.1 *การสร้างความตระหนัก (A- Awareness)* เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์สถานการณ์และอภิปรายประเด็นปัญหาเกี่ยวกับจริยธรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนและสังคมซึ่งนักศึกษาเห็นว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างคุณลักษณะ*ความซื่อสัตย์* ทั้งนี้เนื่องจาก การจัดสถานการณ์การเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์เหตุการณ์และอภิปรายประเด็นปัญหาทางจริยธรรมที่

เกิดขึ้นใกล้ตัวกับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Marzano (1997); พระธรรมปิฎก (2542); สุมน (2544); กรมวิชาการ (2545) และ ทิศนา (2546) ที่กล่าวว่า การแสดงความคิดเห็นและการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายปัญหาใกล้ตัวด้วยเหตุผลจะสามารถเสริมสร้างความตระหนักในการแก้ปัญหาทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมได้ และสอดคล้องกับความเห็นของนักศึกษาที่เห็นว่ากระบวนการเรียนการสอนในขั้นนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบสิ่งที่ควรนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ดังคำพูดของนักศึกษาคนหนึ่งที่กล่าวว่า *" การคิดวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบว่า ดีหรือไม่ดีและสามารถแสดงเหตุผลประกอบในการตัดสินใจของตนเองต้องมาจากสิ่งที่ต้องการปรับปรุงและพัฒนาตนเองจึงจะสามารถเป็นสร้างความสำนึกร่วมกันเพื่อรับผิดชอบต่อกลุ่มได้"* การเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเชื่อมโยงสถานการณ์เพื่อสร้างความตระหนักนั้นจะต้องประเมินตนเองถึงสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ว่าตนเองมีความรู้อะไรบ้าง มีความจำเป็นและสำคัญต่อผู้เรียนอย่างไร ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้เลือกสิ่งที่ต้องการเรียนรู้อย่างมีความหมายต่อไป

1.2 *การเลือกประเด็น (S-Selection)* เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนแต่ละคนได้มีส่วนร่วมในการเลือกสาระที่ต้องการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน โดยยึดจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา ซึ่งนักศึกษาเห็นว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ดีและเสริมสร้างคุณลักษณะในเรื่อง *ความยุติธรรมมากที่สุด* โดยนักศึกษาคนหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นสนับสนุนในคุณลักษณะนี้ไว้ว่า *"การเรียนการสอนในขั้นนี้ทำให้เรารู้ว่าตนเองมีความถนัดและสนใจอะไร มีความสุขที่ได้สละประเด็นให้ผู้อื่นด้วยความสมัครใจมีการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การฝึกความไม่ลำเอียงในการเลือกประเด็นที่ต้องการศึกษาต้องพิจารณาจากความสนใจของสมาชิกกลุ่มเป็นหลัก "* เช่นเดียวกับแนวคิดของ Knowles (1980); Marzano (1997); สมคิด (2538); ชวาลา (2544) และ สุนทรา (2546) ที่เห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนแต่ละคนได้มีส่วนร่วมในแสดงความสนใจและตัดสินใจเพื่อเลือกประเด็นที่ต้องการเรียนรู้จะเป็นการประเมินความรู้และสิ่งที่ผู้เรียนต้องการเรียนรู้อย่างแท้จริงได้ เมื่อผู้เรียนมีความสนใจในสิ่งต้องการเรียนจะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้อย่างมีจุดมุ่งหมาย

1.3 *การวางแผน (P-Plan)* เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกวิธีการเรียนรู้และวางแผนการเรียนตามความถนัดและความสนใจ โดยใช้แบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่ผู้เรียนสร้างขึ้นโดยเน้นการให้อิสระกับผู้เรียนในการเลือกวิธีการไปสู่เป้าหมาย ซึ่งนักศึกษาเห็นว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างคุณลักษณะ *ความประหยัด* ให้กับนักศึกษามาก เนื่องจาก เป็นการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสวางแผนการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจ โดยใช้แบบบันทึกเสริมประสบการณ์ ดังที่นักศึกษาคนหนึ่งได้ให้เหตุผลเกี่ยวกับการ

เรียนรู้ในขั้นนี้ว่า *"การจัดลำดับการปฏิบัติก่อน-หลังของงานที่ได้รับมอบหมายจากสมาชิกกลุ่มเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติงาน และการตั้งประเด็นคำถามเพื่อค้นคว้า"* เช่นเดียวกับแนวคิดของ Tompkins and McGraw (1988); จิราพร (2546); สุนทรา (2546) และ อาชัญญา (2546) ที่ได้เสนอแนวทางที่สอดคล้องกันไว้ว่า การกำหนดจุดมุ่งหมาย กิจกรรมการเรียนรู้ ระยะเวลา การประเมินผล บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลในกลุ่ม และการวางแผนการทำงานเป็นการป้องกันความล้มเหลวและสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว ทำให้การทำงานบรรลุจุดมุ่งหมายตามแผนที่กำหนดไว้

1.4 *การปฏิสัมพันธ์ (I-Interaction)* เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติในการสืบค้นเพื่อเรียนรู้ด้วยตนเองโดยมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล แหล่งเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ตามที่ผู้เรียนได้เลือกไว้และแสดงความรู้สึกต่อกระบวนการทำงานของผู้เรียน ซึ่งนักศึกษาเห็นว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ดีและเสริมสร้างคุณลักษณะในเรื่อง *ความอดทน* เนื่องจากเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับแหล่งเรียนรู้ และยังเห็นว่ากิจกรรมการเรียนการสอนขั้นนี้เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาคนหนึ่งได้ใช้กระบวนการกลุ่มในการแก้ปัญหาและเผชิญกับสถานการณ์จริง ดังคำกล่าวของนักศึกษาที่ว่า

> *....เป็นการฝึกความอดทนในการทำงานร่วมกัน ความรับผิดชอบของสมาชิกกลุ่มและงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่ม ฝึกการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การตรวจสอบแผนที่วางไว้ว่าประสบผลสำเร็จหรือไม่ ประเมินการทำงานในกลุ่มเป็นอย่างไรบ้าง มีอะไรต้องที่ปรับปรุงการร่วมมือกันแก้ปัญหา การเรียนรู้ที่ได้จากการเผชิญกับสถานการณ์จริง ได้แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนกับการปฏิบัติต้องรอบคอบและสามารถปรับแผนได้ตลอดเวลา การทำงานกลุ่มทำให้มองเห็นคุณค่าของความแตกต่างระหว่างบุคคล...*

ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้เผชิญสถานการณ์จริงร่วมกัน จะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการวางแผนในแก้ปัญหาด้วยกระบวนการกลุ่ม เช่นเดียวกับแนวคิดของ Marzano (1997); ทิศนา (2545); จันทร์เพ็ญ (2546) และ มนสิช (2547) ที่เห็นสอดคล้องกันว่า การจัดการเรียนรู้ที่จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล แหล่งเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ ตามที่ผู้เรียนและผู้สอนได้วางแผนไว้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการเรียนและเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง การที่ผู้เรียนได้นำประสบการณ์จากการปฏิบัติมาแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันจึงมีคุณค่าในการปรับปรุงและพัฒนาผลงานโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

1.5 *การสะท้อนคิด (R-Reflection)* เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนได้เสนอข้อค้นพบความรู้ด้วยตนเอง อภิปรายเพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้ นำเสนอวิธีการค้นคว้า การแลกเปลี่ยนความรู้ การใช้คุณธรรมในการเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย ซึ่งนักศึกษาเห็นว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ได้เสริมสร้างคุณลักษณะ *การมีมนุษยสัมพันธ์* และนักศึกษายังเห็นว่าเป็นขั้นตอนที่ปลูกฝังให้มีการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลอย่างมีเหตุผล การใช้วิจารณญาณในการแสดงความคิดเห็น ดังที่นักศึกษาคนหนึ่งได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่ได้จากการเรียนการสอนในขั้นนี้ว่า "*การแสดงความคิดเห็นอย่างมีวิจารณญาณ เกิดการยอมรับและการอดทนต่อการวิพากษ์วิจารณ์ และฝึกการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากสิ่งที่เรียนรู้ การไม่มีอคติในการประเมินผลงานผู้อื่น ฝึกกระบวนการคิดเพื่อแสดงเหตุผลในการให้ข้อมูลต่อเพื่อน*" ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากได้จัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีโอกาสในการนำเสนอผลการเรียนซึ่งทำให้ผู้เรียนต้องมี การสังเคราะห์ความรู้ก่อนที่จะนำเสนอต่อสมาชิกลุ่ม เช่นเดียวกับแนวคิดของ Lickona (1992); Marzano (1997); อำพร (2543); ชวาลา (2544) และ สุมน (2545) ที่กล่าวว่า การให้ผู้เรียนได้สังเคราะห์ข้อความรู้ มีการอภิปรายเพื่อเสนอองค์ความรู้ใหม่ การแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจะเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งการสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองก็เป็นคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยที่มีความสำคัญต้องเสริมสร้างเนื่องจากเป็นข้อบ่งชี้ที่แสดงถึงศักยภาพการเรียนรู้ที่แท้จริงของผู้เรียนได้

1.6 *การแสดงผลงาน (E-Exhibition)* เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอผลงานที่เชื่อมโยงให้เห็นการบูรณาการคุณธรรมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และแสดงการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่ค้นพบ ซึ่งนักศึกษาเห็นว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ได้เสริมสร้าง *คุณลักษณะความรับผิดชอบ* และยังเห็นว่าเป็นขั้นตอนที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะความเป็นครูวิชาชีพได้ดี ดังคำพูดของนักศึกษาคนหนึ่งที่เห็นด้วยในเรื่องนี้ซึ่งได้กล่าวว่า

> *...เป็นขั้นตอนการเรียนการสอนที่สร้างความกระตือรือร้นในการการทำงาน ที่แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบและความร่วมมือกันภายในกลุ่มเพราะผลงานจะสะท้อนให้เห็นความรับผิดชอบของสมาชิกกลุ่มทุกคน สร้างบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับการเป็นครูในเรื่องทักษะการอธิบาย การสื่อสารเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการสอน...*

ทัศนะดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดของ Barton and Conlins (1993); Jonhson and Johnson (2002); อุทุมพร (2540); ธนพร (2542) และ สมศักดิ์ (2544) ที่กล่าวว่า ผลงานที่ผู้เรียนนำเสนอจะต้องแสดงการเชื่อมโยงระหว่างการบูรณาการความรู้และคุณลักษณะที่นำไปประยุกต์ใช้ได้จริง ซึ่งการสร้างบุคลิกภาพที่ดีและเหมาะสมนั้นเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเองของผู้เรียน ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า ขั้นตอนการเรียนการสอนที่นำไปใช้สามารถเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยได้

2. ผลการเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย ผลการวิจัยพบว่า หลังจากที่นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น นักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะในด้านการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะดีขึ้น ดังนี้

2.1 *การครองตน* รูปแบบการเรียนการสอนได้เสริมสร้างคุณลักษณะการครองตนโดยการสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน และผู้สอนต้องตระหนักในการปฏิบัติตนให้มีบุคลิกภาพเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นบุคคลต้นแบบ (role model) จึงเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยให้กับนักศึกษาได้ ดังคำกล่าวของนักศึกษาคนหนึ่งได้สะท้อนให้เห็นถึงบุคลิกภาพของผู้สอนที่นักศึกษาประทับใจและจะนำไปเป็นแบบอย่างในการครองตนไว้ว่า *"อาจารย์ตั้งใจสอน ใจกว้าง เข้าใจผู้เรียน ไม่ถือตัว เป็นกันเอง เอาใจใส่ผู้เรียนทุก ๆ คนเท่าเทียมกัน มีความรับผิดชอบต่องานสอน เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่อง การพูด การแต่งกาย บุคลิกภาพ กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดและนำไปปฏิบัติ"* ดังนั้นบุคลิกภาพของผู้สอนนั้นจึงเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักศึกษาได้นำไปปฏิบัติในการครองตนได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยจากการประเมินคุณลักษณะการครองตนที่พบว่า นักศึกษามีการแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของมหาวิทยาลัยมากขึ้น แสดงว่าการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นโดยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการแต่งกายของนักศึกษาได้ เช่นเดียวกับ สุมณฑา (2540) ที่ได้แสดงทัศนะไว้ว่าการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมนั้นจะช่วยลดปัญหาวินัยในชั้นเรียนเพราะผู้เรียนเกิดการยอมรับและเห็นคุณค่าของตนเอง การจัดการเรียนการสอนดังกล่าวได้ส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักศึกษา ซึ่งคำพูดของนักศึกษาคนหนึ่งได้สนับสนุนในประเด็นนี้ว่า *"วิชานี้ทำให้กระผมเปลี่ยนแปลงตนเองในด้านการแต่งกาย การตรงต่อเวลา การเป็นคนที่คิดวิเคราะห์มากขึ้น มีเหตุผลมากขึ้น"* ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของอาจารย์ท่านหนึ่งที่ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะของนักศึกษากลุ่มนี้ว่า *"นักศึกษากลุ่มนี้ตามที่ได้สัมผัสพบว่า มีคุณลักษณะแตกต่างจากนักศึกษากลุ่มอื่นอย่างเห็นได้ชัด เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการแต่งกาย บุคลิกภาพ และกล้าแสดงออก"* จะเห็นได้ว่า การเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ บุคลิกภาพของผู้สอน

และบรรยากาศที่ส่งเสริมการคิดอย่างอิสระนั้นจะช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะการครองตนให้กับผู้เรียนได้

2.2 *การครองคน* รูปแบบการเรียนการสอนได้เสริมสร้างโดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ผู้สอนได้ปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือก การวางแผนสนับสนุนการเรียนรู้ จัดบรรยากาศการเรียนการสอนที่สร้างสรรค์ในการให้คำแนะนำ ปรึกษา เพื่อสร้างแรงจูงใจภายในที่สนับสนุนให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ ดังแนวคิดของ Lickona (1992, 1997); สุมน (2544); พรทิพย์ (2546) และ มนสิช (2547) ที่เห็นว่าครูที่เป็นกัลยาณมิตร มีบุคลิกภาพเป็นแบบอย่างที่ดีก็จะทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ดีด้วย ซึ่งสอดคล้องกับนักศึกษาคนหนึ่งที่เห็นว่า บุคลิกภาพของผู้สอนมีความเป็นกัลยาณมิตร ดังที่นักศึกษาได้สะท้อนถึงบุคลิกภาพของผู้สอนไว้ว่า *"ผู้สอนมีคุณธรรมจริยธรรม รับฟังคำปรึกษาทุกเวลาและทุกความคิดเห็น เข้าใจสภาพความแตกต่างของผู้เรียน เป็นแบบอย่างที่ดีต่อการประกอบวิชาชีพครูและการดำรงชีวิต เอาใจใส่ผู้เรียนดีมากและจำชื่อผู้เรียนได้ทุกคน"* การเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนความเป็นประชาธิปไตย ฝึกการช่วยเหลือเกื้อกูลกันซึ่งจะนำไปสู่ชุมชนจริยธรรมในชั้นเรียน การจัดกิจกรรรมกลุ่มโดยให้นักศึกษามีปฏิสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนความรู้จึงเป็นการส่งเสริมคุณลักษณะการครองคนของนักศึกษา ดังผลการวิจัยที่พบว่า นักศึกษาได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นด้วยความกระตือรือร้นมากขึ้น และที่นักศึกษาอีกคนหนึ่งได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่า *"วิชานี้เป็นวิชาที่ให้กลวิธีสอนที่ดี ประทับใจตรงที่ได้วิเคราะห์สถานการณ์ข่าวและแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อน ทำให้รู้ว่าการการแสดงความคิดเห็นต้องอดทนและควบคุมอารมณ์เพราะข้อมูลที่เพื่อนนำเสนอทุกคนมีค่าเท่าเทียมกัน"* ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของบุคคลในยุคเทคโนโลยีสารเทศที่ต้องมีการแลกเปลี่ยนความรู้

2.3 *การครองงาน* รูปแบบการเรียนการสอนได้เสริมสร้างคุณลักษณะการครองงานโดยการปรับบทบาทผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน และให้ผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง การได้ลงมือปฏิบัติจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะการวางแผนการทำงานดีขึ้น และได้ฝึกกระบวนการทำงานร่วมกันอยู่เสมอจะช่วยให้มีทักษะการแก้ปัญหา การกำหนดเป้าหมายของการทำงานจะทำให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะการทำงานอย่างเป็นระบบซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ดีในการครองงาน ดังผลการวิจัยที่พบว่า นักศึกษากลุ่มนี้มีทักษะการวางแผนการทำงานกลุ่มในการเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนคนหนึ่งที่กล่าวถึงนักศึกษากลุ่มนี้ว่า "*จากประสบการณ์ในการให้นักศึกษาจัดกลุ่ม พวกเขาจะมีขั้นตอนการจัดกลุ่มและดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนการนำเสนอผลงานด้วยมั่นใจ*" จึงกล่าวได้ว่าสิ่งที่สำคัญในการเสริมสร้าง

คุณลักษณะของบัณฑิตอุดมคติไทยคือการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างผู้เรียนและผู้สอนให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันจึงจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้การพัฒนาผลงานให้มีคุณภาพ (Knowles, 1980; Tompkins and McGraw, 1988; ทิศนา, 2546 และ อาชัญญา, 2546)

2.4 *การมีจิตสำนึกสาธารณะ* รูปแบบการเรียนการสอนได้เสริมสร้างคุณลักษณะการมีจิตสำนึกสาธารณะโดยผู้สอนได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลงาน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ในการทำกิจกรรมกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและให้ข้อแนะนำด้วยความเป็นกัลยาณมิตรซึ่งกันและกัน การสร้างบรรยากาศการประเมินที่สร้างสรรค์ ซึ่งการประเมินตามสภาพจริงนี้ได้ส่งผลให้นักศึกษามีคุณลักษณะ การมีจิตสำนึกสาธารณะดีขึ้น เช่นเดียวกับผลการวิจัยที่พบว่า นักศึกษามีการการยอมรับการวิพากษ์เพื่อปรับปรุงผลงานกลุ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของนักศึกษาคนหนึ่งที่กล่าวว่า *"การแสดงความคิดเห็นที่หลากหลายของแต่ละคนทำให้ได้เรียนรู้ประสบการณ์และแนวความคิดที่แปลกใหม่และได้รู้ว่าสิ่งที่สมาชิกในห้องเรียนนำเสนอมีประโยชน์และมีคุณค่าต่อกลุ่ม ยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์เพื่อปรับปรุงผลงาน"* การที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้พูด ได้คิดและมีส่วนร่วมในการประเมินผลงาน ได้ฝึกให้ผู้เรียนกล้ายอมรับความจริงมากขึ้น สร้างความเชื่อมั่นในการแสดงความคิดเห็นในการประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาผลงานกันมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพงานอย่างรอบด้าน ดังแนวคิดของ Bird (1990); Hans and Dennis (1991); อุทุมพร (2540); ธนพร (2542); ส.วาสนา และ คณะ (2543); จินตวีพร (2544); Joyce, Weil and Calhoun (2004) ที่ได้กล่าวถึง การประเมินตามสภาพจริงว่า เป็นการประเมินผลงานของผู้เรียนอย่างตรงไปตรงมาในสิ่งที่ผู้เรียนปฏิบัติและตรวจสอบความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนได้ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า บทบาทความเป็นกัลยาณมิตรของผู้สอน และพฤติกรรมการเรียนที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมด้วยความกระตือรือร้น เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนที่เสริมสร้างคุณลักษณะการมีจิตสำนึกสาธารณะได้

3. ผลการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมจริยธรรมกับนักศึกษาจำนวน 20 คน พบว่า นักศึกษากลุ่มนี้มีคะแนนร้อยละของการปฏิบัติพฤติกรรมจริยธรรมครั้งที่ 1 สูงกว่า ครั้งที่ 2 อย่างชัดเจน และในการประเมินครั้งที่ 3 นักศึกษากลุ่มนี้ทุกคนมีคะแนนร้อยละการปฏิบัติพฤติกรรมจริยธรรมระดับดี (ร้อยละ 76) แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนได้เสริมสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้กับนักศึกษา เนื่องจากผลการประเมินในครั้งที่ 3 นักศึกษาทุกคนมีการปฏิบัติพฤติกรรมจริยธรรมอยู่ในระดับดี ซึ่งแสดงว่านักศึกษา

ทุกคนมีการปฏิบัติพฤติกรรมจริยธรรมจนเป็นจิตตนิสัยและพฤติกรรมมีความคงทน สอดคล้องกับอาจารย์ผู้สอนท่านหนึ่งที่มีความเห็นว่า *"นักศึกษากลุ่มนี้ เป็นนักศึกษาที่มีความรับผิดชอบตรงต่อเวลา มีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนการสอนและให้ความร่วมมือในการเรียนการสอนที่ดี"* เช่นเดียวกับอาจารย์ผู้สอนอีกท่านหนึ่งที่กล่าวถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษากลุ่มนี้ในทำนองเดียวกันว่า *"มีความรับผิดชอบในการนำเสนอผลงาน การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น การแต่งกายเป็นระเบียบ มีสัมมาคารวะที่เหมาะสม มีปฏิภาณในการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับศักยภาพครู พันธุ์ใหม่"* ดังนั้นจึงสรุปได้ว่ากระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่มาจากการสร้างความตระหนักและตัดสินในเลือกประเด็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนใช้กระบวนการกลุ่มในการวางแผนการมีปฏิสัมพันธ์กับแหล่งเรียนรู้ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และการนำเสนอผลงานจะช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมจริยธรรมที่ดีให้กับผู้เรียนได้

4. ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า นักศึกษากลุ่มนี้ส่วนใหญ่ เห็นด้วยมากที่สุดในทุกรายการ และเห็นด้วยในเรื่อง บุคลิกภาพของผู้สอนมีความเป็นกัลยาณมิตร ผู้สอนปรับเปลี่ยนวิธีสอนตามสถานการณ์ ผู้สอนส่งเสริมกระตุ้นให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายในการเรียนสอดคล้องกับนักศึกษาคนหนึ่งที่กล่าวว่า *"ผู้สอนมีการกระตุ้นการคิดเชิงบวก ให้ผู้เรียนมีอิสระทางความคิด เปิดโอกาสให้แสดงความคิด ตั้งใจสอน ใจกว้าง เข้าใจผู้เรียน ไม่ถือตัว เป็นกันเอง เอาใจใส่ผู้เรียนทุก ๆ คน มีความรับผิดชอบต่องานสอน เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่อง การพูด การแต่งกาย บุคลิกภาพ กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดและปฏิบัติ สอดแทรก แนวคิดและข้อคิดดีๆ อยู่เสมอ"* ดังนั้นบทบาทครูผู้สอนถือว่าเป็นมีความสำคัญในการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังที่ นงเยาว์ (2545) ได้กล่าวว่า *"บุคลิกภาพทางบวกของครูคือหัวใจการสอนจริยธรรม"* ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้สำนึกในคุณค่าแห่งตนด้วยการใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ ไตร่ตรองแบบมีส่วนร่วมจากครูต้นแบบ จากเพื่อนจะช่วยให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ได้

5. ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ พบว่า นักศึกษาเห็นด้วยมากที่สุด (ร้อยละ 95) ใน 2 เรื่อง คือ การเรียนการสอนเสริมสร้างโอกาสเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น และการเรียนการสอนเสริมสร้างให้มีความรับผิดชอบต่องาน รองลงมา (ร้อยละ 90) นักศึกษาเห็นด้วยใน 1 เรื่อง คือ การเรียนการสอนเสริมสร้างให้มีการวางแผนเวลาและลำดับต่อมา (ร้อยละ 85) นักศึกษาเห็นด้วยใน 6 เรื่อง คือเรื่อง การเรียนการสอนเสริมสร้างให้

มีทักษะการวางแผนการเรียนรู้ การเรียนการสอนเสริมสร้างให้ใช้เหตุผลในการแสดงความคิดเห็น การเรียนการสอนเสริมสร้างการยอมรับความสามารถผู้อื่น การเรียนการสอนเสริมสร้างให้มีความอดทนต่อการทำงาน การเรียนการสอนเสริมสร้างให้เห็นคุณค่าการเสียสละเพื่อกลุ่ม การเรียนการสอนเสริมสร้างให้ตระหนักในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม แสดงว่าการใช้กิจกรรมมาบูรณาการในการเรียนการสอนช่วยเสริมสร้างให้นักศึกษาได้นำประสบการณ์ที่ได้จากกิจกรรมไปประยุกต์ใช้ในสภาพการสอนในห้องเรียนจริงได้ การเรียนรู้ทฤษฎีกับเสริมสร้างจิตตนิสัยในการเรียนรู้อย่างมีความหมายจึงดำเนินไปพร้อมๆ กับการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการ จึงสรุปได้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับนักศึกษากลุ่มนี้ได้

6. ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อกิจกรรมเสริมประสบการณ์ พบว่า กิจกรรมที่นำมาบูรณาการในการเรียนการสอน จำนวน 10 กิจกรรม เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยได้ ดังนี้

6.1 *กิจกรรมการสัมภาษณ์ครูในอุดมคติ* แนวคิดในการใช้กิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้ซึมซับแบบอย่างที่ดีเพื่อนำมาใช้ปรับพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งนักศึกษาเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้าง *คุณลักษณะความเมตตา* ดังคำพูดของนักศึกษาคนหนึ่งที่กล่าวว่า *"การได้สัมผัสกับความเมตตาของครูที่เป็นต้นแบบในดวงใจด้วยการพูดและสนทนาทำให้รู้สึกประทับใจและจิตสำนึกการเป็นครูที่ดี"* ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา (2545) ที่กล่าวว่า การสร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับผู้เรียนให้เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น การหาตัวแบบที่ดีให้กับผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนได้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพราะคุณลักษณะความเมตตาของครูที่ศรัทธาจะช่วยให้ผู้เรียนซึมซับความดีงามที่ผู้เรียนได้สัมผัสไปด้วย

6.2 *กิจกรรมคุณค่าหนังสือนอกเวลา* แนวคิดในการใช้กิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างวิถีการเรียนรู้จากการอ่านให้ผู้เรียนได้สร้างปัญญาของตนเองในการแยกแยะเลือกสรรสิ่งที่มีคุณค่าจากหนังสือไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับตนเอง ซึ่งนักศึกษาเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้าง *ความรับผิดชอบได้ดี* เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนได้อ่านหนังสือแล้วนำประเด็นที่ได้จากการอ่านมาแลกเปลี่ยนความรู้กับสมาชิกในกลุ่มทุกคนจึงทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังคำกล่าวของนักศึกษาคนหนึ่งที่ว่า *"ได้รับแนวคิดในการพัฒนาตนเองจากการอ่านเพราะหนังสือได้สะท้อนความเป็นจริงในสังคมและคุณธรรมที่ผ่านตัวละครทำให้คนอ่านได้นำไปปรับใช้และได้ฝึกความรับผิดชอบเพราะต้องอ่านหนังสือให้เสร็จตามกำหนด"* ซึ่ง รังสรรค์ และคณะ (2544) ยังได้กล่าวสนับสนุนการจัดกิจกรรมการอ่านว่าเป็นกิจกรรมที่ดี ประหยัดเวลาและสามารถเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษาได้ด้วย

6.3 *กิจกรรมบันทึกประสบการณ์ความดี* แนวคิดในการใช้กิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ประสบการณ์ที่มีคุณค่ามาทบทวน ไตร่ตรอง ให้รู้จักกลัวและละอายต่อการทำชั่ว โดยให้ผู้เรียนได้จดบันทึกประสบการณ์ความดีที่เคยปฏิบัติแล้วนำมาแลกเปลี่ยนกับสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งนักศึกษาเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้าง *ความซื่อสัตย์* เนื่องจากกิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่ผู้สอนให้ผู้เรียนวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อสร้างความตระหนัก เช่น การละเมิดลิขสิทธิ์ การให้เกียรติกับเจ้าของผลงาน จึงส่งผลทำให้นักศึกษาได้เสริมสร้างคุณลักษณะ*ความซื่อสัตย์* ซึ่งสอดคล้องกับคำพูดของนักศึกษาคนหนึ่งที่ได้กล่าวถึงกิจกรรมนี้ว่า *"การบันทึกเป็นการฝึกความซื่อสัตย์ต่อตนเองในการถ่ายทอดประสบการณ์ความดีที่เป็นความภูมิใจที่ได้ทำและอยากให้คนอื่นได้รับรู้ ซึ่งการถ่ายทอดประสบการณ์ความดีไม่สามารถสร้างภาพขึ้นเองได้เพราะมาจากเขียนประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริง"* เช่นเดียวกับ ปราชญา (2544) ที่ให้ข้อแนะนำว่า การสอนในเรื่องความซื่อสัตย์นั้นผู้สอนจะต้องสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนเคารพในตนเองและเคารพในสิทธิและปัญญาของผู้อื่น การเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม และมีปฏิสัมพันธ์จะเป็นการเรียนรู้ที่มีคุณค่า

6.4 *กิจกรรมวิทยากรครูแห่งชาติ* แนวคิดในการใช้กิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้าง *"บุคลิกภาพเปิด"* ให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่พร้อมเรียนรู้และเห็นคุณค่าของบุคคลรอบตัว โดยผู้เรียนได้เรียนรู้กับวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถทางด้านการเรียนการสอน ซึ่งนักศึกษาเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะ*ความมีมนุษยสัมพันธ์* ได้ดี ดังคำพูดของนักศึกษาคนหนึ่งที่กล่าวถึงกิจกรรมนี้ว่า *"การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นการ ฝึกมารยาททางสังคมซึ่งจะต้องมีการเตรียมคำถาม การวางแผนการสนทนารวมทั้งการบันทึกประเด็นสำคัญจากการสนทนากับครูต้นแบบ"* เช่นเดียวกับ ประเวศ (2456) ที่ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยให้กลุ่มได้ร่วมกันตั้งคำถามจะเป็นคำถามที่มีคุณค่ามากกว่าคำถามที่มาจากผู้สอนเนื่องจากคำถามที่ผู้เรียนตั้งเองนั้นจะมีแรงจูงใจที่อยากจะรู้คำตอบมากกว่า ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมจะก่อให้เกิดกัลยาณมิตรและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนรู้

6.5 *กิจกรรมวันว่างวันเวลาที่สำคัญ* แนวคิดในการใช้กิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้รู้จักแสวงหาความรู้ใหม่ การจัดการบริหารเวลาทำงานและสามารถปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน โดยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการผลิตและเลือกใช้สื่อเพื่อนำไปจัดการเรียนการสอน มีการวางแผนและใช้เวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุด หลังจากที่นักศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมวันว่างวันเวลาที่สำคัญ แล้วนักศึกษาเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้าง*คุณลักษณะความประหยัด* ดังคำพูดของนักศึกษาคนหนึ่งที่ว่า *"การวางแผนการใช้เวลาให้มีประโยชน์อย่างคุ้มค่า*

ผลิตสื่อโดยใช้วัสดุอุปกรณ์ที่เน้นความประหยัดและคำนึงถึงงบประมาณที่มีอยู่" สอดคล้องกับชัยยงศ์ (2532) ที่ให้เหตุผลในเรื่องนี้ว่า การผลิตสื่อนอกจากผู้ผลิตจะเกิดทักษะความชำนาญในการผลิตแล้วสิ่งที่ผู้ผลิตจะต้องคำนึงถึงคือ การประหยัดแรงงาน สมอง และเวลาในการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

6.6 *กิจกรรมปฏิบัติธรรมสร้างสมาธิ* แนวคิดในการใช้กิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สำรวจ ประเมินตนเอง เป็นบุคคลที่แข่งขันกับตนเอง พึ่งตนเอง คิดเป็น เป็นตัวของตัวเอง ตัดสินใจเองได้อย่างสร้างสรรค์ และมีความพร้อมที่จะอยู่ในสังคมแห่งการแข่งขัน โดยให้นักศึกษามีประสบการณ์การประเมินตนเองจากการปฏิบัติสมาธิเพื่อปรับปรุงตนเอง และนักศึกษาเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะ *ความอดทนได้ดี* เนื่องจากนักศึกษาได้มีการฝึกปฏิบัติจริงเพื่อนำข้อมูลจากการฝึกปฏิบัติมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน และผู้สอนได้จัดให้มีการสนทนาธรรมแลกเปลี่ยนกับพระสงฆ์นักปฏิบัติในสิ่งที่นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติ ซึ่งคุณลักษณะที่เกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัตินั้นสอดคล้องกับคำพูดของนักศึกษาคนหนึ่งที่กล่าวถึงกิจกรรมนี้ว่า *"การปฏิบัติสมาธิทำให้จิตใจสงบไม่ฟุ้งซ่านอดทน อดกลั้นในสิ่งที่ไม่ชอบ ทำให้มีสมาธิสามารถพิจารณาตนเองและมองตนเองว่าเป็นคนอย่างไร"* จะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนประเมินตนเองจากการปฏิบัติจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาและปรับปรุงบุคลิภาพของตนเองในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

6.7 *กิจกรรมครูภูมิปัญญาล้านนา* แนวคิดในการใช้กิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เห็นคุณค่าประสบการณ์การเรียนรู้จากการสัมผัสแหล่งความรู้ในชุมชนที่มีอยู่ตามธรรมชาติหรือวิถีชาวบ้าน และสามารถบูรณาการความรู้จากการเรียนรู้ในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัยได้ โดยให้นักศึกษาเรียนรู้จากครูภูมิปัญญาในท้องถิ่น ซึ่งนักศึกษาเห็นเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะ *ความเสียสละ* ซึ่งนักศึกษาคนหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมนี้ไว้ว่า *"การมีปฏิสัมพันธ์กับครูภูมิปัญญาทำให้เห็นค่าความเสียสละของบรรพชนที่สร้างไว้ควรได้รับการถ่ายทอดและอนุรักษ์การพูดคำเมือง (ภาษาล้านนา) ในการสนทนากับครูภูมิปัญญาทำให้ได้รู้ว่าภาษาถิ่นมีความสำคัญและเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างความภูมิใจในความเป็นล้านนาได้ด้วย"* สอดคล้องกับ สวิง (2547) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องเข้าสู่การศึกษาในระบบ ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาจึงเป็นทางเลือกการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ เพราะว่าผู้เรียนบางคนเรียนรู้ได้ดีจากการปฏิบัติหรือการพิจารณาด้วยตนเอง ดังนั้นจากผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้สะท้อนให้เห็นว่าความเสียสละเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อวิชาชีพครูโดยได้แบบอย่างจากครูภูมิปัญญาล้านนา ดังนั้นการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสัมผัสกับ *"ปราชญ์ที่สร้างสรรค์ภูมิปัญญาด้วยตนเอง"* จึงทำให้เกิดคุณลักษณะนี้ขึ้นเพราะการเรียนรู้ด้วย

ประสบการณ์ตรงเป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าความเสียสละที่ครูภูมิปัญญาได้ถ่ายทอดความรู้จะช่วยให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์ต่อวิชาชีพครูและเกิดการเรียนรู้ที่คงทน

6.8 *กิจกรรมสำนึกดีสังคมดี* แนวคิดในการใช้กิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ มีจิตสำนึกในการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างชุมชนการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติการนำแผนการเรียนรู้ไปใช้ในห้องเรียน ซึ่งนักศึกษาเห็นกิจกรรมนี้ได้เสริมสร้างคุณลักษณะ *ความสามัคคี* ดังคำพูดของนักศึกษาคนหนึ่งที่กล่าวว่า *"การมีปฏิสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันในสังคมทำให้ต้องตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและงานที่จะประสบความสำเร็จต้องอาศัยการรับฟังความคิดเห็นและความร่วมมือจากทุกคนในสมาชิกกลุ่ม"* การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำความรู้ที่ได้ไปบริการสังคมทำให้ผู้เรียนมองเห็นความสำคัญของสิ่งที่กำลังเรียนรู้ เพราะการเชื่อมโยงระหว่างการศึกษากับชีวิตและสังคมได้ จะช่วยให้ผู้เรียนมีการปรับพฤติกรรมเพื่อสร้างความร่วมมือกันเรียนรู้ในแก้ปัญหาในสังคม

6.9 *กิจกรรมห้องเรียนศึกษา* แนวคิดในการใช้กิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้เผชิญสถานการณ์จริงและค้นหาแนวทางและวางแผนการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน เชื่อมโยงกับบทเรียนกับสภาพจริงในห้องเรียน โดยผู้เรียนได้มีโอกาสปฏิบัติจริงในการเข้าไปสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนโดยใช้กระบวนการวิจัย ในการตั้งประเด็นปัญหา การรวบข้อมูล การวิเคราะห์ และการสรุปผลข้อมูล ซึ่งนักศึกษาเห็นว่า เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะในเรื่อง *ความมีระเบียบวินัย* ดังคำพูดของนักศึกษาคนหนึ่งที่แสดงเหตุผลสนับสนุนถึงคุณลักษณะที่ได้รับการเสริมสร้างจากกิจกรรมนี้ไว้ว่า *"ฝึกความมีระเบียบวินัยในการทำงานและเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นเพื่อวางแผนแก้ปัญหานักเรียนโดยใช้ กรณีศึกษาซึ่งการแก้ปัญหาในชั้นเรียนนั้นจะต้องใช้ทักษะการสังเกต รวบรวม วิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนเป็นรายบุคคลจึงจะดำเนินการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนมากที่สุด"* ดังนั้นการให้ผู้เรียนได้เข้าไปสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนจึงเป็นการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงและเสริมสร้างคุณลักษณะความมีระเบียบวินัยให้กับนักศึกษาได้

6.10 *กิจกรรมชุมชนศึกษา* แนวคิดในการใช้กิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างการเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม เป็นพลเมืองดีของสังคมที่ใฝ่สันติ และเน้นการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาชุมชนและสังคมอย่างสรรค์ โดยนำกิจกรรมที่ใช้โครงงานมาบูรณาการในการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย ซึ่งนักศึกษาเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะ*ความยุติธรรม*ให้กับนักศึกษาได้ เนื่องจากการจัดทำโครงงานต้องมีการวางแผนเพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่และมอบหมายงานให้กับสมาชิกกลุ่มอย่างชัดเจนเพื่อร่วมมือป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น ซึ่งสอด

คล้องกับ สำนักนิเทศและพัฒนาการศึกษา (2544) ที่เห็นว่า การวางแผนเป็นทักษะการจัดการอย่างเป็นระบบเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นและให้ได้ทางออกที่พึงประสงค์ เช่นเดียวกับนักศึกษาคนหนึ่งที่เห็นว่า *"การวางแผนการทำกิจกรรมโครงงานจะต้องให้สอดคล้องกับจุดประสงค์เพราะการวางแผนที่รอบคอบรัดกุมจะสามารถป้องกันปัญหาเวลานำโครงงานไปปฏิบัติ การจัดการเรียนการสอนโดยโครงงานเป็นวิธีการสร้างความยุติธรรมในการปฏิบัติงานกลุ่มให้กับผู้เรียน"* จึงกล่าวได้ว่ากิจกรรมชุมชนศึกษานอกจากจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ในท้องถิ่นแล้วผู้เรียนยังเกิดคุณลักษณะความยุติธรรมจากกิจกรรมดังกล่าวด้วย

การจัดการเรียนการสอนโดยการบูรณาการกิจกรรมเข้าไปในการเรียนรู้ของผู้เรียนจึงเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่สามารถเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยได้ ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอนได้เสริมสร้างคุณลักษณะของคนไทยที่ประเทศต้องการ ดังที่ ปราชญา (อ้างถึง พระพิพิธธรรม สุนทร, 2544) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของคนไทยที่ประเทศต้องการนั้นประกอบด้วย ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม ขยัน ประหยัดและยึดมั่นในสัมมาชีพ สำนึกในหน้าที่ความรับผิดของต่อสังคมและประเทศชาติ มีความคิดริเริ่ม วิจารณ์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล กระตือรือร้น รู้จักพึ่งตนเอง มีอุดมคติ มีความภาคภูมิ รู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ มีความเสียสละ เมตตา กตัญญูกตเวที กล้าหาญและสามัคคี ผลการวิจัยจากรูปแบบการเรียนการสอนได้ค้นพบว่า กิจกรรมที่นำมาบูรณาการในแผนการเรียนรู้ทั้ง 10 กิจกรรมสามารถเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย ซึ่งในแต่ละกิจกรรมจะเสริมสร้างคุณลักษณะที่เด่นชัดแตกต่างกัน สำหรับผู้ที่สนใจจะนำกิจกรรมเสริมประสบการณ์ไปใช้จึงควรปรับให้เหมาะสมกับบริบทของสถาบันการศึกษานั้นๆ ก่อนที่จะใช้ในชั้นเรียน

7. ผลลัพธ์ของการเรียนการสอน การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เสนอผลวิจารณ์ใน 6 ประเด็น คือ 1) สาระความรู้ 2) สื่อการเรียนการสอน 3) การวัดและประเมินผลการเรียน 4) ผู้เรียน 5) ผู้สอน และ6) บรรยากาศการเรียนการสอน ตามลำดับดังนี้

7.1 *สาระความรู้* ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาจากแบบสอบแบบอัตนัยประยุกต์ คะแนนผลงาน และคะแนนการมีส่วนร่วมในการเรียน คะแนนเฉลี่ยครั้งหลังดีกว่าคะแนนเฉลี่ยครั้งแรก เนื่องจาก ผู้สอนได้จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริง การบูรณาการจริยธรรมเข้าไปในการเรียนการสอน จะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีการปรับปรุงและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น ดังคำพูดของนักศึกษาคนหนึ่งที่มีคะแนนการพัฒนาผลสมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุดได้

กล่าวถึงการประเมินการเรียนการสอนในรายวิชานี้ว่า *"ผมชอบการประเมินในรายวิชานี้เพราะเป็นการประเมินที่แตกต่างจากรายวิชาอื่นเนื่องจากเป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองมากกว่าการประเมินว่าสอบได้หรือสอบตก"* และเช่นเดียวกับนักศึกษาอีกคนหนึ่งซึ่งเป็นนักศึกษาคนที่มีคะแนนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ในรายวิชานี้ต่ำสุดได้ให้ความเห็นในทำนองเดียวกันว่า *"ผมเห็นว่าการประเมินในรายวิชานี้เป็นสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนมากกว่าการนำคะแนนมาใช้ในการตัดสินผลการเรียน"* ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่าการเรียนการสอนที่จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีสู่การปฏิบัติจะส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีการปรับปรุงและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของตนให้ดีขึ้น

7.2 *สื่อการเรียนการสอน* ผลการวิจัยพบว่า การใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายจะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และในการจัดการเรียนการสอนวิชานี้ได้เน้นให้ผู้เรียนได้นำความรู้เกี่ยวกับเรื่องสื่อมาใช้ในการวางแผนการเรียนรู้ ซึ่งนักศึกษาเห็นว่าสื่อบุคคลเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและความสำคัญต่อการสอนศาสนาดังที่นักศึกษาคนหนึ่งได้กล่าวว่า *"การได้สนทนากับสื่อที่เป็นบุคคลทำให้ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและสื่อบุคคลมีความสำคัญต่อการสอนศาสนาในโรงเรียน"* และสอดคล้องกับนักศึกษาอีกคนหนึ่งที่มีความเห็นในทำนองเดียวกันว่า *"ได้ฟังวิทยากรครูแห่งชาติมาบรรยายทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเป็นครู"* ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การใช้สื่อในการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์จึงควรใช้หลากหลาย เช่น ข่าว บทความ ภาพยนตร์ หนังสืออ่านนอกเวลา การศึกษาดูงานนอกสถานที่ สื่อที่เป็นครูภูมิปัญญาล้านนา เป็นต้น

7.3 *การวัดและประเมินผลการเรียน* ผลการวิจัยพบว่า การใช้เครื่องมือในการวัดและประเมินการเรียนที่หลากหลายจะสามารถค้นพบคุณลักษณะที่ต้องการพัฒนาและปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ ซึ่งในการการจัดการเรียนการสอนในรายวิชานี้เป็นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน ดังที่นักศึกษาคนหนึ่งที่กล่าวว่า *" การมีส่วนร่วมในการประเมินและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มทำให้ได้เห็นแนวทางในการปรับปรุงผลงาน"* แสดงให้เห็นว่า การประเมินที่เน้นการมีส่วนร่วมเป็นการเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีพลังอำนาจในตนเองและเสริมสร้างความยุติธรรมให้กับผู้เรียน เช่นเดียวกับนักศึกษาอีกคนหนึ่งที่เห็นว่า *"การประเมินผลที่เปิดโอกาสให้พิจารณาผลงานและการนำเสนอผลงานจะเป็นฝึกความยุติธรรมในการประเมิน"* ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การประเมินที่เน้นการมีส่วนร่วมจะช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของการประเมินมากกว่าการประเมินจากผู้สอนฝ่ายเดียวในการประเมินจึงต้องใช้ข้อมูลจากหลายฝ่ายและเครื่องมือประเมินหลากหลายรูปแบบ

7.4 *ผู้เรียน* ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนที่เรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญ ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 3 ซึ่งเป็นช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น การจัดการเรียนการสอนในรายวิชานี้เน้นให้ผู้เรียนค้นพบและสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน ให้กำลังใจและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ แสดงออกอย่างอิสระ ดังที่ สุมน (2546) ที่เห็นว่า วิถีการเรียนรู้ของผู้เรียนในวัยนี้ (อายุ 18 –25 ปี) จะเป็นตัวของตัวเอง คิดเป็น พึ่งตนเองในการเรียนรู้ และตัดสินใจเองได้อย่างมีเหตุผลในทางสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับ พรรณี 2538 (อ้างถึง Havighurst, 1935) และ Knowles (1989) ที่มีความเห็นว่า การเรียนรู้ในวัยนี้เป็นวัยที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเองมากว่าการทำตามคำสั่งของผู้สอน ดังนั้นการปรับบทบาทผู้สอนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในวัยนี้ ผู้สอนจึงมีฐานะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ คอยสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง คอยชี้แนะแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนสนใจ เป็นบทบาทที่เอื้อต่อการเรียนรู้มากกว่าการออกคำสั่งบังคับ เน้นการสร้างบรรยากาศและสร้างสัมพันธภาพกับผู้เรียนอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับนักศึกษาคนหนึ่งที่กล่าวถึงสัมพันธภาพของผู้เรียนและผู้สอนในการเรียนรายวิชานี้ไว้ว่า "*การเป็นกันเองกับผู้เรียน ยิ้มแก่ง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นให้การเสริมแรงผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ กระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกและแสดงความคิดเห็น ใช้วิธีสอนที่แปลกใหม่น่าสนใจ ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์*"

จากผลการวิจัยดังกล่าวนักศึกษาได้สะท้อนให้เห็นว่าบรรยากาศการเรียนในห้องเรียนที่ให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองจะสามารถเสริมสร้างบัณฑิตครูให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพครู ดังที่สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2548) ได้กำหนดไว้ว่า ครูต้องส่งเสริมผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ ดังนั้นผู้สอนจึงต้องนำความรู้ในด้านเทคนิคการสอน จิตวิทยาการศึกษา การวัดและประเมินผลมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ จากผลการเรียนรู้ได้แสดงให้เห็นว่านักศึกษาได้รับการพัฒนาศักยภาพสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา ดังที่นักศึกษาคนหนึ่งได้กล่าวว่า "*ได้ศึกษาพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนเพื่อนำมาแก้ปัญหาและพัฒนานักเรียนให้ดีขึ้นผู้สอนจะต้องเข้าใจธรรมชาติของนักเรียนและต้องใช้ความอดทน ไม่ใจร้อน นำไปปฏิบัติตนให้ถูกต้องในการควบคุมชั้นเรียนเวลาไปฝึกสอน*" แสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่เรียนในรายวิชานี้นอกจากจะเรียนรู้ในเนื้อหาสาระแล้วนอกจากนี้ผู้เรียนยังได้รับการเสริมสร้างคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานวิชาชีพ เช่น ความอดทน และต้องเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียนที่มีลักษณะการเรียนรู้แตกต่างกัน (สำนักเลขาธิการคุรุสภา, 2537) ดังนั้นการเรียนการสอนในรายวิชานี้ได้แสดงให้เห็นว่า การเรียน

การสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ผู้สอนสามารถนำกิจกรรมมาบูรณาการร่วมกับการเรียนการสอนในรายวิชาที่เป็นเนื้อหาสาระได้

7.5 *ผู้สอน* การปรับพฤติกรรมและบทบาทของผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบความรู้คู่คุณธรรม ประกอบด้วย การเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม มีความเป็นกัลยาณมิตร จัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลากหลาย ให้การเสริมแรงสม่ำเสมอ ให้ผู้เรียนมีอิสระทางความคิด การเป็นแบบอย่างที่ดี ดังที่นักศึกษาคนหนึ่งได้กล่าวเกี่ยวกับผู้สอนไว้ว่า *"เป็นแบบอย่างที่ดีต่อการประกอบวิชาชีพครูและการดำรงชีวิต เอาใจใส่ผู้เรียนดีมากและจำชื่อผู้เรียนได้ทุกคน มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลากหลาย และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี"* สำหรับข้อจำกัดของผู้สอนที่นักศึกษาเห็นว่าเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย การพูดสอดแทรกในขณะที่ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น การใช้ศัพท์ภาษาต่างประเทศบ่อยๆ พูดนอกเรื่องและพูดเร็ว ขาดการสรุปประเด็นที่แต่ละคนนำเสนอ ขาดการติดตามงาน ซึ่งสอดคล้องกับนักศึกษาคนหนึ่งที่ได้กล่าวถึงข้อจำกัดของผู้สอนในรายวิชานี้ไว้ว่า *"งานที่มอบหมายมีมาก ทำไม่ทัน ผู้สอนขาดการติดตามงานและทบทวนการมอบหมายงานบางครั้งลืม ทำให้ส่งงานช้าและเลยเวลากำหนด"* ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นต่อผู้สอนทั้งข้อดีและข้อจำกัดเป็นกิจกรรมที่จะช่วยให้ผู้เรียนและผู้สอนได้เกิดการการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อปรับพฤติกรรมและบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ให้กับตนเอง

7.6 *บรรยากาศการเรียนการสอน* นักศึกษาได้เห็นว่า เป็นบรรยากาศการเรียนการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วม มีปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีความเป็นกันเอง อบอุ่น ดังที่ Hammond and Collins (1994) ได้กล่าวว่า บรรยากาศการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และเปิดรับความคิดอย่างยืดหยุ่นนั้นจะต้อง *"ลดช่องว่างระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน"* ไม่ให้เกิดความรู้สึกว่าผู้สอนเป็นผู้นำและผู้เรียนเป็นผู้ตาม จึงพอสรุปได้ว่าบรรยากาศการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้นจะเป็นบรรยากาศที่ให้ *"อิสระทางความคิด"* และ *"การใช้เหตุผลในการให้คำแนะนำตักเตือน"* จึงจะทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับนักศึกษาคนหนึ่งที่เห็นว่า *"เป็นบรรยากาศการเรียนการสอนที่เน้นให้ทุกคนมีส่วนร่วม มีความเป็นกันเอง สร้างแรงจูงใจให้มาเรียน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมากขึ้น การเรียนสบายๆ สนุกสนาน มีกิจกรรมทุกครั้ง เปิดโอกาสให้ได้วิเคราะห์วิจารณ์ ผู้สอนเป็นกันเอง อบอุ่น มีความสุขที่ได้มาเรียนในวิชานี้"* ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าบรรยากาศการเรียนการสอนที่เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยจึงเป็นบรรยากาศที่เน้นการมีส่วนร่วม มีความยืดหยุ่น ให้อิสระทางความคิด และนำกิจกรรมมาใช้ในการเรียนการสอน

กล่าวโดยสรุป การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการกิจกรรมในแผนการเรียนรู้ ตามกระบวนการเรียนการสอน 6 ขั้น คือ 1) การสร้างความตระหนัก 2) การเลือกประเด็น 3) การวางแผน 4) การปฏิสัมพันธ์ 5) การสะท้อนคิด 6) การแสดงผลงาน จากการเรียนการสอนพบว่าขั้นตอนการเรียนการสอนและกิจกรรมที่นำมาบูรณาการในแผนการเรียนรู้สามารถเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย ในด้านการครองตน การครองคน การครองงาน และ การมีจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งผลการเรียนเรียนการสอนมีประสิทธิภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นอกจากกระบวนการเรียนการสอนแล้วยังมีปัจจัยที่สนับสนุนให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายคือ ผู้สอนมีความตระหนักและเห็นความสำคัญในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับนักศึกษาและได้พัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนขึ้น ผู้บริหารของคณะศึกษาศาสตร์ที่ให้การสนับสนุนในการศึกษาดูงานนอกสถานที่และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีนโยบายให้นักศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมบริการสังคมและนำความรู้สู่ชุมชน โดยกำหนดให้วันศุกร์ของสัปดาห์เป็นวันกิจกรรมนักศึกษา ปัจจัยเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนและเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนพอสรุปได้ดังนี้

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย ในด้านการครองตน การครองคน การครองงานและ การมีจิตสำนึกสาธารณะ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยในด้านการครองตน การครองคนการครองงาน และ การมีจิตสำนึกสาธารณะให้มีคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนการสอนที่เสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย ในด้านการครองตน การครองคน การครองงาน และ การมีจิตสำนึกสาธารณะ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research: PAR) โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ประชากรและการกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 058414 หลักการสอนวิชาศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 20 คน กลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยใช้การเลือกแบบแบบเจาะจง (purposive sampling) เนื่องจากผู้บริหารคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยยินดีให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยสามารถประสานงาน อำนวยความสะดวกและรวบรวมผลการวิจัยตามแผนการวิจัยได้

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนานารูปแบบการเรียนการสอนประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ที่สำคัญดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยมีแนวทางดำเนินการเพื่อสร้างกรอบในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีดังนี้

1.1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างให้กับนักศึกษาครูและสอดคล้องกับคุณลักษณะบัณฑิตตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในด้าน การครองตน การครองคน การครองงาน การมีจิตสำนึกสาธารณะ และนำจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างไปบูรณาการในกิจกรรมการเรียนการสอน

1.2 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม แนวคิดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

2. การพัฒนานวัตกรรมการสอน ผู้วิจัยสร้างแผนการเรียนรู้โดยใช้จริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในขั้นตอนที่ 1 มาบูรณาการในกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษามีการพัฒนาคุณลักษณะการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ

3. การทดลองใช้ ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองใช้กับนักศึกษาในสถานการณ์จริง

4. การประเมินผลและปรับปรุง ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการทดลองใช้มาพิจารณาปรับปรุงรูปแบบให้สมบูรณ์เพื่อนำไปเผยแพร่และนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้

<u>เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย</u>

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำแนกเครื่องมือได้ตามลักษณะของการใช้ดังนี้

1. แบบสอบถามความต้องการจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยตามมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างให้กับนักศึกษาครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2. แบบประเมินรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย มีจุดประสงค์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแผนการเรียนรู้

3. แผนการเรียนรู้รายวิชาหลักการสอนวิชาศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 3 หน่วยการเรียน 10 แผนการเรียนรู้ และกิจกรรมที่ใช้บูรณาการในแผนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย มี 10 กิจกรรม ดังนี้

3.1 แผนการเรียนรู้นำ

3.2 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พลังอำนาจแห่งตน

3.2.1 แผนการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องปณิธานครูใช้กิจกรรมที่ 1 ครูในอุดมคติ

3.2.2 แผนการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ศักยภาพครูใช้กิจกรรมที่ 2 คุณค่าหนังสือนอกเวลา

3.2.3 แผนการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ครูเกียรติยศใช้กิจกรรมที่ 3 บันทึกประสบการณ์ความดี

3.2.4 แผนการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง ครูมืออาชีพใช้กิจกรรมที่ 4 ครูแห่งชาติ

3.3 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 รังสรรค์งานสอน

3.3.1 แผนการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง แผนการเรียนรู้สร้างสรรค์ใช้กิจกรรมที่ 5 สำนึกดีสังคมดี

3.3.2 แผนการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง กลวิธีสอนใช้กิจกรรมที่ 6 ครูภูมิปัญญา

ล้านนา

3.3.3 แผนการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง นวัตกรรมการเรียนรู้ใช้กิจกรรมที่ 7 วันว่างวันเวลาที่สำคัญ

3.3.4 แผนการเรียนรู้ที่ 8 เรื่อง การประเมินดีมีคุณค่าใช้กิจกรรมที่ 8 ปฏิบัติธรรมสร้างสมาธิ

3.4 หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรียนรู้ร่วมกัน

3.4.1 แผนการเรียนรู้ที่ 9 เรื่อง การวิจัยในชั้นเรียนใช้กิจกรรมที่ 9 ห้องเรียนศึกษา

3.4.2 แผนการเรียนรู้ที่ 10 เรื่อง โครงงานศาสนาเพื่อสันติสุขใช้กิจกรรมที่ 10 ชุมชนศึกษา

4. แบบประเมินแผนการเรียนรู้ มีจุดประสงค์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของแผนการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์จริง

5. แบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอน มีจุดประสงค์เพื่อสอบถามความรู้สึกของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์จริงของกลุ่มนักศึกษาอาสาสมัคร

6. แบบสอบแบบอัตนัยประยุกต์มีจุดประสงค์เพื่อประเมินให้ครอบคลุมคุณลักษณะการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ

7. แบบประเมินคุณลักษณะการครองตนของผู้เรียน มีจุดประสงค์เพื่อประเมินพฤติกรรมการทำงานของผู้เรียนในการทำงานทั้งกระบวนกลุ่มและคุณภาพของผลงานที่นำเสนอโดยทำการประเมินในระหว่างการนำเสนอผลงาน

8. แบบประเมินคุณลักษณะการครองคนของผู้เรียน มีจุดประสงค์เพื่อประเมินพฤติกรรมการควบคุมตนเองในการแสวงหาความรู้โดยการประเมินเป็นช่วงในระหว่างการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน

9. แบบประเมินคุณลักษณะการครองงานของผู้เรียน มีจุดประสงค์เพื่อประเมินความร่วมมือในการเรียนรู้และช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ในระหว่างการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน

10. แบบประเมินคุณลักษณะการมีจิตสำนึกสาธารณะ มีจุดประสงค์เพื่อประเมินความเสียสละ ความสามัคคี ในการปฏิบัติงานกลุ่มในระหว่างการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน

11. แบบประเมินพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยการประเมิน 3 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 ประเมินในระหว่างเรียนสัปดาห์ที่ 8 ครั้งที่ 2 ประเมินในสัปดาห์สุดท้ายของการเรียนการสอนสัปดาห์ที่ 16 และ ครั้งที่ 3 ประเมินภายหลังจากจบการเรียนการสอน สัปดาห์ที่ 20

12. แบบสังเกตพฤติกรรมและบรรยากาศการเรียนการสอน มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสภาพที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคการเรียนการสอน ตรวจสอบการเรียนรู้ของนักเรียน การปฏิบัติการสอนของผู้สอน แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงข้อบกพร่องในการสอนต่อไป โดยสังเกตเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนการสอนขณะที่กิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินอยู่ บันทึกเหตุการณ์ทั่วไป เหตุการณ์ที่สำคัญและสอดแทรกความคิดเห็นเป็นการประเมินว่าเหตุการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นในชั้นนั้นๆ ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ ควรแก้ไขอย่างไร

13. แบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นบันทึกที่ผู้เรียนเขียนเพื่อสะท้อนภาพของตนเองในการเรียนทั้งความรู้ ความคิด ความรู้สึกที่มีต่อบทเรียน สภาพการเรียนการสอน ตลอดจนประสบการณ์และความคิดเห็นอื่นๆ ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในการเรียน ผู้สอนให้ผู้เรียนเขียนบันทึกการเรียนรู้เมื่อสิ้นสุดการเรียน ผู้สอนอ่านบันทึกของผู้เรียนแล้วให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงแก้ไขในการเรียนรู้ที่ยังไม่สมบูรณ์หรือยังเข้าใจคลาดเคลื่อนและนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

14. แบบบันทึกผลการสอน มีจุดประสงค์เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงข้อบกพร่องในการเรียนการสอนชั่วโมงถัดไป โดยผู้สอนเป็นผู้บันทึกภายหลังการดำเนินการสอนเสร็จสิ้นในแต่ละแผนการเรียนรู้ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์และบรรยากาศการเรียนการสอนตามที่เกิดขึ้นจริง โดยมุ่งเน้นพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียน และพฤติกรรมของตนเองส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร เหตุการณ์ทั่วไปเป็นอย่างไร และเหตุการณ์ที่สำคัญเกิดขึ้นหรือไม่อย่างไร แก้ไขได้หรือไม่อย่างไร

<u>การรวบรวมข้อมูล</u>

การวิจัยพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลภาคสนามจากการจัดการเรียนการสอนกระบวนวิชา 058414 หลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระยะเวลาที่ใช้สอน 15 สัปดาห์ 45 ชั่วโมง

<u>การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ</u>

1. การประเมินคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยของนักศึกษาเกี่ยวการครองตน การครองคน การครองงาน การมีจิตสำนึกสาธารณะในระหว่างเรียนและหลังเรียนผู้วิจัยนำคะแนนจากผลการประเมิน*ครั้งแรก*ในระหว่างเรียนสัปดาห์ที่ 8 และ*ครั้งหลัง*ในสัปดาห์ที่ 16 มาวิเคราะห์ข้อมูลและหาค่าร้อยละเพื่อเปรียบเทียบค่าร้อยละการเปลี่ยนแปลง

$$PC = 100 \quad (X_2 - X_1) / X_1$$

เมื่อ PC คือ คะแนนพัฒนาการของร้อยละการเปลี่ยนแปลง

X_1 คือ คะแนนการประเมินครั้งแรก

X_2 คือ คะแนนการประเมินครั้งหลัง

2. การประเมินพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา ผู้วิจัยได้ประเมิน 3 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 ประเมินในระหว่างเรียนสัปดาห์ที่ 8 ครั้งที่ 2 ประเมินในสัปดาห์สุดท้ายของการเรียนการสอนสัปดาห์ที่ 16 และ ครั้งที่ 3 ประเมินภายหลังจากจบการเรียนการสอนในสัปดาห์ที่ 20 และนำคะแนนจากมาตรส่วนประมาณค่ามาหาค่าร้อยละเพื่อแปลความหมายแสดงระดับคุณภาพการปฏิบัติตามเกณฑ์ของกรมวิชาการ (2539) ดังนี้

คะแนนร้อยละ	76-100	หมายถึง	พฤติกรรมการปฏิบัติระดับดี
คะแนนร้อย	51-76	หมายถึง	พฤติกรรมการปฏิบัติระดับพอใช้
คะแนนร้อยละ	1-50	หมายถึง	พฤติกรรมการปฏิบัติระดับควรปรับปรุง

3. วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การประเมินการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม การนำเสนอผลงาน และแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอน

4. วิเคราะห์เนื้อหาจากแบบบันทึกผลหลังการสอน แบบบันทึกการสังเกตของผู้ร่วมสอน แบบบันทึกการเรียนรู้ และแบบบันทึกกิจกรรมเสริมประสบการณ์

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. จริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างให้กับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในด้านการครองตน การครองคน การครองงาน และ การมีจิตสำนึกสาธารณะ พบว่า มี 10 จริยธรรม คือ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความประหยัด ความเมตตา ความยุติธรรม ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความรับผิดชอบ ความอดทน ความเสียสละ และ ความสามัคคี

2. รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ใช้ชื่อว่า ASPIRE ประกอบด้วย 6 ขั้น คือ 1) การสร้างความตระหนัก (A-Awareness) 2) เลือกประเด็น (S-Selection) 3) การวางแผน (P-Plan) 4) การปฏิสัมพันธ์ (I-Interaction) 5) การสะท้อนคิด (R-Reflection) และ 6) การแสดงผลงาน (E-Exhibition) หรือ ASPIRE Model

3. ประสิทธิภาพของแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นว่ารูปแบบการเรียนการสอน 6 ขั้น ได้เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยให้กับนักศึกษาดังนี้ คือ 1) การสร้างความตระหนัก ได้เสริมสร้าง *ความซื่อสัตย์* 2) การเลือกประเด็นได้เสริมสร้าง *ความยุติธรรม* 3) การวางแผน ได้เสริมสร้าง *ความประหยัด* 4) การปฏิสัมพันธ์ได้เสริมสร้างลักษณะ *ความอดทน* 5) การสะท้อนคิดได้เสริมสร้าง *ความมีมนุษยสัมพันธ์* และ 6) การแสดงผลงานได้เสริมสร้าง *ความรับผิดชอบ*

4. ผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาใน 3 ประเด็น พบว่า 1) ผลการพัฒนาคะแนนโดยใช้แบบสอบอัตนัยประยุกต์ จาก*การประเมินครั้งแรก*นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 67.00 และ *การประเมินครั้งหลัง* ร้อยละ 83.50 และเพิ่มขึ้นร้อยละ 24.62 ของคะแนนครั้งแรก 2) ผลการพัฒนาคะแนนจากผลงานจากการประเมิน*ผลงานเดี่ยว* นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 59.58 และ *ผลงานกลุ่ม* ร้อยละ 82.81 และเพิ่มขึ้นร้อยละ 23.23 ของคะแนนผลงานเดี่ยว และ 3) ผลการพัฒนาคะแนนการมีส่วนร่วมในการเรียน จาก*การประเมินครั้งแรก* นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 59.37 และ*การประเมินครั้งหลัง* ร้อยละ 83.75 และเพิ่มขึ้นร้อยละ 41.05 ของคะแนนครั้งแรก

5. ผลการประเมินคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยของนักศึกษา พบว่า นักศึกษากลุ่มนี้มีคะแนนความก้าวหน้าของพฤติกรรมคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยเพิ่มขึ้นโดยจำแนกเป็นรายด้านคือ *ด้านการครองตน* ร้อยละ 38.44 *ด้านการครองคน* ร้อยละ 63.92 *ด้านการครองงาน* ร้อยละ 54.48 *ด้านการมีจิตสำนึกสาธารณะ* ร้อยละ 59.15 และนักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยในระหว่างเรียนสัปดาห์ที่ 16 (ครั้งหลัง) ร้อยละ 87.28 คะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนการสอนสัปดาห์ที่ 8 (ครั้งแรก)

ร้อยละ 56.93 มีคะแนนเพิ่มขึ้นร้อยละ 53.29 ของคะแนนเฉลี่ยครั้งแรก การพิจารณาเปรียบเทียบคะแนนคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย นักศึกษามีคะแนนพฤติกรรมการปฏิบัติครั้งหลังสูงกว่าครั้งแรก และมีคะแนนความก้าวหน้าของคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยอยู่ระหว่างร้อยละ 38.44 – 63.92 จึงแสดงว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตไทยให้กับนักศึกษากลุ่มนี้ได้

5. ผลการประเมินพฤติกรรมจริยธรรมโดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา จำนวน 20 คน พบว่า *การประเมินครั้งที่ 1* มีนักศึกษาที่มีคะแนนร้อยละการปฏิบัติพฤติกรรมจริยธรรมระดับพอใช้ 18 คน และ ปรับปรุง 2 คน *การประเมินครั้งที่ 2* ทุกคนมีพฤติกรรมจริยธรรมระดับดี และ *การประเมินครั้งที่ 3* ทุกคนมีพฤติกรรมจริยธรรมระดับดี จากผลการเปรียบเทียบร้อยละของคะแนนการพัฒนาครั้งที่ 2 และครั้งที่ 1 นักศึกษามีคะแนนความก้าวหน้าของพฤติกรรมจริยธรรมอยู่ระหว่างร้อยละ 34.04- 68.32 และผลการเปรียบเทียบการพัฒนาครั้งที่ 3 และครั้งที่ 2 นักศึกษามีคะแนนการพัฒนาอยู่ระหว่างร้อยละ 1.44 - 24.19 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนสามารถเสริมสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้กับนักศึกษาได้ ในการประเมินครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 แสดงให้เห็นว่านักศึกษากลุ่มนี้มีการปฏิบัติพฤติกรรมจริยธรรมในระดับดีอย่างต่อเนื่อง จึงแสดงว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถเสริมสร้างให้นักศึกษากลุ่มนี้มีพฤติกรรมจริยธรรมการปฏิบัติจนเป็นจิตตนิสัยได้

6. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาต่อกิจกรรมเสริมประสบการณ์ทั้ง 10 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) กิจกรรมครูในอุดมคติ 2) คุณค่าหนังสือนอกเวลา 3) บันทึกประสบการความดี 4) ครูแห่งชาติ 5) สำนึกดีสังคมดี 6) ครูภูมิปัญญาล้านนา 7) วันว่างวันเวลาที่สำคัญ 8) ปฏิบัติธรรมสร้างสมาธิ 9) ห้องเรียนศึกษา 10) ชุมชนศึกษา พบว่า กิจกรรมที่นักศึกษาเห็นว่าได้เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยมากที่สุด (ร้อยละ 95) โดยจำแนกเป็นรายด้าน ได้แก่ *ด้านการครองตน* เป็นกิจกรรมบันทึกประสบการณ์ความดี *ด้านการครองคน* เป็นกิจกรรมครูในอุดมคติ *ด้านการครองงาน* เป็นกิจกรรมครูแห่งชาติและกิจกรรมสำนึกดีสังคมดี และ*ด้านการมีจิตสำนึกสาธารณะ* เป็นกิจกรรมครูภูมิปัญญาล้านนาและกิจกรรมชุมชนศึกษา จากการพิจารณากิจกรรมเสริมประสบการณ์ทั้ง 10 รายการ พบว่านักศึกษากลุ่มนี้ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75) เห็นว่ากิจกรรมที่นำมาบูรณาการในแผนการเรียนรู้ทั้ง 10 รายการเป็นกิจกรรมที่สามารถเสริมสร้างจริยธรรมที่ต้องการสำหรับนักศึกษาครูที่สอดคล้องตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้

7. ผลประเมินความคิดของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอน พบว่า นักศึกษากลุ่มนี้เห็นด้วยมากที่สุด (ร้อยละ 95) ได้แก่ บุคลิกภาพของผู้สอนมีความเป็นกัลยาณมิตร รองลงมา (ร้อยละ 90) คือ ผู้สอนปรับเปลี่ยนวิธีสอนตามสถานการณ์ และลำดับต่อมา (ร้อยละ 85) คือ

ผู้สอนส่งเสริมกระตุ้นให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายในการเรียนตามลำดับ ในการพิจารณาความคิดเห็นโดยรวมนักศึกษาส่วนใหญ่เห็นด้วยมากที่สุดต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย จึงแสดงว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นนี้บุคลิกภาพของผู้สอนการปรับเปลี่ยนวิธีสอน และการให้คำปรึกษา ให้กำลังใจ และสนับสนุนการเรียนรู้ในบรรยากาศที่อิสระของผู้สอนมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย

8. ผลการประเมินความคิดของนักศึกษาต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นด้วยมากที่สุด(ร้อยละ 95)ที่ได้รับการเสริมสร้างในเรื่องมีโอกาสเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น และความรับผิดชอบต่องาน รองลงมา (ร้อยละ 90) คือ การวางแผนเวลา และลำดับต่อมา (ร้อยละ 85) คือ มีทักษะการวางแผนการเรียนรู้ มีใช้เหตุผลในการแสดงความคิดเห็น การยอมรับความสามารถผู้อื่น ความอดทนต่อการทำงาน การเห็นคุณค่าการเสียสละเพื่อกลุ่ม ความตระหนักในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม การใช้เหตุผลในการแสดงความคิดเห็นตามลำดับ จากการพิจารณาทุกรายการแสดงให้แสดงว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับนักศึกษากลุ่มนี้ได้

9. สถานภาพทั่วไปของนักศึกษาแสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนที่เรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 20 คน มีเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยร้อยละ 55.00 เป็นเพศชายและร้อยละ 45.00 เป็นเพศหญิง นักศึกษามีผลการเรียนเฉลี่ย 3.00 ขึ้นไป ร้อยละ 60.00 กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 3 ร้อยละ 95.00 อาศัยอยู่ในหอพักเอกชน ร้อยละ 50.00 มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคเหนือ ร้อยละ 95 และ มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคกลาง ร้อยละ 5

10. ผลลัพธ์ของการเรียนการสอน พบว่า *1) สาระความรู้* ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นโดยกระบวนการเรียนการสอนได้เสริมสร้างคุณลักษณะให้ผู้เรียนรู้ด้วยตนเองมีทักษะในการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ได้ดีโดยพิจารณาจากคะแนนการสอบครั้งหลังสูงกว่าครั้งแรก *2) สื่อการเรียนการสอน*ได้มีการใช้สื่อที่หลากและเน้นให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงกับแหล่งการเรียนรู้ซึ่งทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้มากขึ้น 3) *การวัดและประเมินผลการเรียน* เป็นการวัดผลตามสภาพจริงมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนจะช่วยปรับพฤติกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน 4) *ผู้เรียน* ได้รับการเสริมสร้างศักยภาพนักศึกษาครูให้มีมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาในด้านความรู้ ด้านเทคนิคการสอน จิตวิทยาการศึกษา การวัดและประเมินผลการและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์จริงได้ และ*ข้อจำกัด*ที่พบ คือ กิจกรรมที่ปฏิบัติต้องใช้เวลามาก การเตรียมสื่อ อุปกรณ์ในการปฏิบัติกิจกรรมนอกสถานเป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายให้กับผู้เรียน 5) *ผู้สอน*ได้ปรับพฤติกรรมการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้น

ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ การปรับบทบาทมาเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือในการเรียนรู้ และ*ข้อจำกัด*ที่พบคือ มีเวลาในการให้คำปรึกษานอกเวลาเรียนกับนักศึกษามีน้อยเนื่องจากผู้สอนมีภาระในการประเมินโรงเรียน การนิเทศนักศึกษา การบริการวิชาการให้แก่โรงเรียนต่างจังหวัด จึงส่งผลให้การนัดหมายให้คำปรึกษากับผู้เรียนไม่เป็นไปตามแผนกำหนด *6) บรรยากาศการเรียนการสอน* เน้นมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีความเป็นกันเอง อบอุ่น ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และเปิดรับความคิดอย่างยืดหยุ่น มีอิสระทางความคิด ลดช่องว่างระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนไม่ให้เกิดความรู้สึกว่าผู้สอนเป็นผู้นำและผู้เรียนเป็นผู้ตาม และ*ข้อจำกัด*ที่พบ คือ ห้องเรียนไม่เหมาะสมที่จะใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้ผู้เรียนขาดโอกาสในเข้าถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ มีเสียงดังรบกวนจากห้องประชุมเชียร์ทำให้ผู้เรียนไม่มีสมาธิในการเรียน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทำให้ทราบถึงผลการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้

1. รูปแบบการเรียนการสอนนี้สามารถเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้ผลดีกับ จำนวนนักศึกษา 20 คน อาจารย์ผู้สอน 2 คน ผู้สอนที่จะนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปใช้จึงควรปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับรายวิชา ในกรณีที่รายวิชาต้องสอนนักศึกษาเป็นกลุ่มใหญ่มีจำนวนผู้เรียนมาก ควรมีการเพิ่มจำนวนผู้สอนที่สมารถดูแล ให้คำปรึกษาในการทำกิจกรรมกลุ่มอย่างทั่วถึง และควรมีการศึกษาแนวทางและข้อจำกัดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นก่อนที่จะนำไปใช้

2. รูปแบบการเรียนการสอนนี้สามารถเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยได้ดีจากการเรียนรู้ทฤษฎีควบคู่กับการปฏิบัติจริงโดยกำหนดให้นักศึกษาได้มีประสบการณ์ตรงจากปฏิบัติกิจกรรมที่นำมาบูรณาการในแผนการเรียนรู้ เช่น การปฏิบัติกิจกรรมสำนึกดีสังคมดี กิจกรรมห้องเรียนศึกษา กิจกรรมชุมชนศึกษา กิจกรรมครูภูมิปัญญาล้านนา ดังนั้นผู้สอนจึงควรจัด

การเรียนการการสอนเป็นทีมเพื่อให้การดูแลนักศึกษาอย่างทั่วถึงในระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม และร่วมมือกันวางแผนเพื่อให้ปรับกิจกรรมเสริมประสบการณ์ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของสถาบัน

3. รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยได้ดีจากการใช้ขั้นตอนการเรียนการสอน 6 ขั้น คือ การสร้างความตระหนัก การเลือกประเด็น การวางแผน การปฏิสัมพันธ์ การสะท้อนคิด และ การแสดงผลงาน ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ต้องใช้เวลามากในการดำเนินกิจกรรมในแต่ละขั้นจึงจะสามารถสร้างความตระหนัก และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนั้นผู้สอนจึงต้องมีการจัดการเรื่องเวลาให้เหมาะสม และให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนการสอนจะช่วยลดช่องว่างระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนที่จะเสริมสร้างให้ผู้เรียนรู้สึกมีอำนาจและเห็นคุณค่าในตนเอง

4. รูปแบบการเรียนการสอนนี้อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมากในการเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยให้แก่นักศึกษา ดังนั้นผู้สอนจึงต้องปรับบทบาทการจัดการเรียนสอนให้มีลักษณะเป็นกัลยาณมิตร เป็นแบบอย่างที่ดี ยอมรับความคิดเห็นที่หลากหลายและแตกต่างให้ความสำคัญกับผู้เรียนอย่างเสมอภาคและส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน

5. รูปแบบการเรียนการสอนนี้ได้นำกิจกรรมเสริมประสบการณ์มาบูรณาการในการเรียนการสอนและสามารถเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยได้ดี ดังนั้นผู้สอนควรมีการร่วมมือกับกิจกรรมชมรมของฝ่ายกิจการนักศึกษาเพื่อนำกิจกรรมมาใช้ในการเรียนการสอนโดยให้นักศึกษาได้เขียนหรือเล่าประสบการณ์ที่นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของมหาวิทยาลัยเช่น กิจกรรมค่ายอาสา กิจกรรมบริการสังคม กิจกรรมละคอนเวที กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ซึ่งจะทำให้นักศึกษาเห็นคุณค่าของกิจกรรมเสริมประสบการณ์ของมหาวิทยาลัยมากขึ้น

<u>ข้อเสนอแนะด้านการวิจัย</u>

1. รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นเป็นรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษาซึ่งเป็นรายวิชาเตรียมความพร้อมสำหรับนักศึกษาก่อนที่จะไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียน ดังนั้นควรมีการวิจัยติดตามและประเมินคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยที่นักศึกษาได้นำทักษะการสอน ความรู้ กิจกรรม และบุคลิกภาพไปใช้ในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียนเพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

2. รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น 6 ขั้น คือ การสร้างความตระหนัก การเลือกประเด็น การวางแผน การปฏิสัมพันธ์ การสะท้อนคิด และการแสดงผลงาน จากผลการวิจัยพบว่า สามารถใช้ได้ดีกับห้องเรียนที่มีจำนวนนักศึกษา 20 คน และอาจารย์ผู้สอน 2 คน ดังนั้นควรวิจัยเพื่อศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพของขั้นตอนการเรียนการสอนนี้ จากการนำไปใช้กับจำนวนขนาดห้องเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ และจำนวนคนเดียว และสอนเป็นทีม

3. รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งธรรมชาติของวิชามีลักษณะที่ผู้สอนเห็นความสำคัญต้องสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมให้กับนักศึกษาก่อนที่จะออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนรู้ การปฏิบัติกิจกรรมเสริมประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ความรู้ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ ดังนั้นควรวิจัยเพื่อยืนยันรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นจะสามารถนำไปใช้รายวิชาอื่นๆ ที่มีลักษณะธรรมชาติวิชาที่คล้ายคลึงกับรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา และในระดับชั้นปีที่แตกต่างกัน

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กนกวรรณ ฉันธนะมงคล. 2545. กิจการนักศึกษากับการพัฒนานักศึกษา. **รวมบทความหลักสูตรการพัฒนาผู้บริหารระดับสูงมหาวิทยาลัย รุ่นที่ 6**. กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมและพัฒนาระบบบริหาร ทบวงมหาวิทยาลัย.

กมลวรรณ โพธิบัณฑิต. 2543. **การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ. 2543. **บทความเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับการบูรณาการการเรียนการสอน.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2545ก. **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

_____. 2545ข. **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์(ร.ส.พ.).

กระทรวงศึกษาธิการ. 2539. **การวัดและประเมินผลในชั้นเรียนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. 2542. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

กีรติ บุญเจือ. 2538. **จริยศาสตร์สำหรับผู้เริ่มเรียน.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2543. **การสอนแบบจิตปัญญา.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอดิสัน เพรสโปรดักส์ จำกัด.

กุหลาบ รัตนสัจธรรม. 2547. **การสร้างรายวิชาในหมวดการศึกษาทั่วไปเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษา: กรณีศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ภาพรวมจรรยาบรรณวิชาชีพในประเทศไทย.** ชลบุรี: คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

คณะกรรมการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2542. **สรุปการสร้างเครือข่ายการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทยของสถาบันอุดมศึกษาภาคเหนือ.** เชียงใหม่: สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จรรยา สุวรรณทัต. 2540. **เอกสารสรุปผลการประชุมสัมมนาทางวิชาการเรื่อง จิตพิสัย: มิติสำคัญของการพัฒนาคน.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

จรัส สุวรรณเวลา. 2542. **การประชุมวิชาการประจำปี ครั้งที่ 4 เรื่อง บทบาทของมหาวิทยาลัยในศตวรรษที่ 11.** ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.

_____. 2545. **อุดมศึกษาไทย.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จันทร์เพ็ญ เชื้อพาณิช. 2546. การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม: หลักสูตรการเรียนการสอนที่จำเป็นสำหรับสังคมประชาธิปไตย. ใน สุวัฒนา เอี่ยมอรพรรณ และ คณะ (บรรณาธิการ). **แนวคิดและแนวปฏิบัติสำหรับครูเพื่อรองรับเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 81-98.

จิราพร วัฒนศรีสิน. 2546. **การพัฒนาการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข.** นครศรีธรรมราช: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครศรีธรรมราช.

จิราภรณ์ จันทร์อารักษ์. 2547. **รูปแบบการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี.** ชลบุรี: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี.

จินตนา บุญบงการ. 2545. **จริยธรรมทางธุรกิจ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จินตวีพร เขมะจารีย์กุล. 2544. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้และการประเมินแฟ้มงานในวิชาแนวคิดพื้นฐานและหลักการพยาบาล สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต. **วารสารศึกษาศาสตรปริทัศน์** 16 (2): 59-71.

เฉลิมชัย มนูเสวต. 2545. **รูปแบบการเรียนการสอนเชิงบริการเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษา.** เอกสารประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การขยายผลโครงการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย ระดับภูมิภาค. 7 กันยายน 2545. เชียงใหม่: สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, หน้า 23-35.

ชวาลา เวชยันต์. 2544. **การพัฒนาการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเพื่อส่งเสริมความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น.** วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ. 2544. **การศึกษาผู้ใหญ่: ปรัชญาตะวันตกและการปฏิบัติ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช. 2545. **คู่มือการเขียนแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.** กรุงเทพมหานคร: จูนพับลิชชิ่ง จำกัด.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. 2532. **สื่อการสอนกับเด็กประถมศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมดา.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2541. **การปฏิวัติหลักสูตรการศึกษาไทย: จากแท่งหลักสูตรสู่มลฑลของการเรียนรู้.** กรุงเทพมหานคร: วชิราวุธวิทยาลัย.

ชุติมา ชวสินธุ์. 2545. การบริหารการศึกษา. **รวมบทความหลักสูตรการพัฒนาผู้บริหารระดับสูงมหาวิทยาลัย รุ่นที่ 9.** กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมและพัฒนาระบบบริหารทบวงมหาวิทยาลัย.

ชุติมา ปัญญาพินิจนุกูร. 2540. **รูปแบบการจัดการเรียนการสอนจริยธรรมทางการพยาบาลโดยบูรณาการแนวคิดเชิงพุทธและเน้นปัญหาเป็นหลัก.** ปริญญานิพนธ์ปริญญาเอก, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ณัฏฐพงษ์ เจริญพิทย์. 2543. **การวัดผลการเรียนวิทยาศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท เซ็นเตอร์ดิสคัฟเวอรี จำกัด.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2544. **ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม การวิจัยและพัฒนาบุคคล.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

ทบวงมหาวิทยาลัย. 2540. **ประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของทบวงมหาวิทยาลัย.** 14 สิงหาคม 2540.

ทิศนา แขมมณี. 2545ก. **รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทด่านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.

_____. 2545ข. **ศาสตร์การสอน.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทด่านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.

_____. 2546. **การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.** กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เสริมสิน พรีเพรส ซิสเท็ม.

ทิศนา แขมมณี, พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และ ชนาธิป พรกุล. 2545. **กระบวนการเรียนรู้ ความหมาย แนวทางพัฒนาและปัญหาข้องใจ.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด.

ธนพร แย้มสุดา. 2542. **การพัฒนาระบบการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ที่เน้นการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมโดยใช้พอร์ทโฟลิโอ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นงเยาว์ แข่งเพ็ญแข. 2545. **การเสริมพลังจิตใจ จริยธรรม วินัย เด็กและเยาวชน ร่วมกับกระบวนการคิดทางสมอง.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทส่งเสริมการศึกษาและจริยธรรม จำกัด.

นาตยา ปิลันธนานนท์. 2542. บทบาทของทฤษฎีการกระจ่างค่านิยมกับการศึกษา. ใน ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (บรรณาธิการ). **ความรู้คู่คุณธรรม รวมบทความเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 167-179.

บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2527. **การทดสอบแบบอิงเกณฑ์: แนวคิดและวิธีการ.** กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

บุญมี แท่นแก้ว. 2542. **ความจริงของชีวิต.** กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

บุญเรียง ขจรศิลป์. 2546. วิธีวิทยาการวิจัยแบบบูรณาการ: ประสบการณ์ตรงจากภาคสนาม. **วารสารวิธีวิทยาการวิจัย** 16 (3): 422-440

บูรชัย ศิริมหาสาคร. 2541. **การสร้างและใช้แฟ้มสะสมผลงาน.** กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.

เบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว. 2548. **การสอนแบบบูรณาการ.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้.

ปทีป เมธาคุณวุฒิ. 2544. **การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนาเพลส แอนด์ กราฟฟิค จำกัด.

ประพันธ์ ผาสุขยืด. 2548. **การจัดการความรู้ฉบับมือใหม่หัดขับ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ใยไหม.

ประเวศ วะสี. 2546. **ยุทธศาสตร์ทางปัญญาเพื่ออนาคตของประเทศไทย.** กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสื่อสร้างสรรค์.

ปราชญา กล้าผจัญ. 2544. **คุณธรรมจริยธรรมจรรยาบรรณวิชาชีพ.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์ข้าวฟ่างจำกัด.

ปราณี โพธิสุข. 2546. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. **วารสารวิธีวิทยาการวิจัย** 16 (3): 456-472.

ปรีชา วงศ์ทิพย์. 2548. **รองคณบดีคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สัมภาษณ์,** 21 กันยายน 2548.

ปิยะรัตน์ คัญทัพ. 2545. **รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบเว็บเควสในระดับประถมศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียนนานาชาติเกศินี กรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปิยะวัติ บุญหลง. 2543. รากแก้วแห่งปัญญา: ชาวบ้านทำวิจัย. **หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน** (4 สิงหาคม 2543): 8.

ผกา สัตยธรรม. 2544. **คุณธรรมของครู.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พลอยเพลท.

ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกูล. 2543. **การวิจัยในชั้นเรียน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พงษ์ศักดิ์ ศรีจันทร์. 2545. **การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะครูวิชาชีพให้แก่นักศึกษาสายครูของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.** ปริญญานิพนธ์ปริญญาเอก, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พนิดา สินสุวรรณ. 2548. **อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สัมภาษณ์,** 30 กันยายน 2548.

พรทิพย์ โภไคยอุดม. 2546. **เสริมพลังอำนาจนักศึกษาสู่บัณฑิตบูรณาการ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานจัดการศึกษาทั่วไป จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรรณี ช. เจนจิต. 2538. **จิตวิทยาการเรียนการสอน.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทคอมแพคพรินท์ จำกัด.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). 2547. พิมพ์ครั้งที่ 2. **แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา แก่นธรรมเพื่อชีวิต.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทสื่อตะวัน จำกัด.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). 2542ก. **การศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมมิก จำกัด.

_____. 2542ข. **การศึกษาเพื่อสร้างบัณฑิตหรือการศึกษาเพื่อเพิ่มผลผลิต.** กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.

_____. 2544. **พุทธวิธีในการสอน.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมมิก จำกัด.

พวงแก้ว ปุณยกนก. 2539. แบบหนึ่งของเครื่องมือการวิจัย: แบบสอบเอ็มอีคิว. ใน ทิศนา แขมมณี และ สร้อยสน สกลรักษ์. (บรรณาธิการ). **การพัฒนาโครงร่างการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน.** กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 54-70.

_____. 2532. **รายงานการวิจัยเรื่อง แบบสอบอัตนัยประยุกต์ (เอ็มอีคิว) เพื่อใช้วัดทักษะในการแก้ปัญหา.** กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540. **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พิภพ วชังเงิน. 2545. **จริยธรรมวิชาชีพ.** กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. 2543. **รายงานการวิจัยเรื่อง กระบวนการเรียนรู้ในระดับบัณฑิตศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.

ไพพรรณ เกียรติโชติชัย. 2545. **กระบวนทัศน์ใหม่แห่งการศึกษาในศตวรรษที่ 21.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์การศึกษา จำกัด.

มนตรี แย้มกสิกร. 2547. **การพัฒนาหลักสูตรและออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการรายวิชาการศึกษาทั่วไปเพื่อพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย.** ชลบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

มนสิช สิทธิสมบูรณ์. 2547. **การจัดการเรียนการสอนตามแนวทางอัตลักษณ์ศึกษา.** พิษณุโลก: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

มณีวรรณ กมลพัฒนะ. 2547. **วิถีชีวิตชาวมหาวิทยาลัย: พัฒนาคุณภาพบัณฑิตด้วยแนวคิดภูมิปัญญาตะวันออก.** การประชุมวิชาการระดับชาติเรื่อง การพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย ครั้งที่ 5. 5-6 สิงหาคม 2547. กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, หน้า 1-3.

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2544. **สรุปประเมินผลโครงการการผลิตบัณฑิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ให้เป็นบัณฑิตอุดมคติไทย.** เชียงใหม่: กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

_____. 2547. **รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษา.** เชียงใหม่: สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มาลินี จุฑะรพ. 2537. **จิตวิทยาการเรียนการสอน.** กรุงเทพมหานคร: ทิพยวิสุทธิ์.

มาณี ไชยธีรานุวัฒศิริ. 2541. **การบูรณาการคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในกระบวนการวิจัย.** นครปฐม: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

รังสรรค์ แสงสุข และ คณะ. 2544. **ความรู้คู่คุณธรรม.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วลัย พานิช. 2546. การบูรณาการ: แนวคิดและแนวปฏิบัติสู่การจัดการเรียนรู้ที่มีความหมาย. ใน สุวัฒนา เอี่ยมอรพรรณ และ คณะ. (บรรณาธิการ). **แนวคิดและแนวปฏิบัติสำหรับครูเพื่อรองรับเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 43-80.

วัชรี ทรัพย์มี. 2546. **ทฤษฎีให้บริการปรึกษา.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วัฒนาพร ระงับทุกข์. 2542. **แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด.

วันทนา อมตาริยกุล. 2547. **การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม.** ขอนแก่น: สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตขอนแก่น.

วัลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. 2543. **การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ชวนการพิมพ์.

วารินทร์ รัศมีพรหม. 2541. **การออกแบบและพัฒนาระบบการสอน**. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิรัช วรรณรัตน์. 2546. มาตรฐานคุณภาพผู้เรียน. **วารสารการวัดผลการศึกษา** 24 (72): 21-28.

ศิริพร มโนพิเชฐวัฒนา. 2547. **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์แบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ที่กระตือรือร้น เรื่องร่างกายมนุษย์.** ปริญญานิพนธ์ปริญญาเอก, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ส. วาสนา ประวาลพฤกษ์. 2538. **นักวางแผนวิจัยปฏิบัติการ.** กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

ส. วาสนา ประวาลพฤกษ์, จริยา หาสิตพานิชกุล และ อาภรณ์ บางเจริญพรพงศ์. 2543. **ระบบการวัดและประเมินผู้เรียนระดับอุดมศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.** กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์.

สงกรานต์ จิตสุทธิภากร และคณะ. 2548. **7 อุปนิสัยพัฒนาสู่ผู้มีประสิทธิผลสูง.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน). แปลจาก Covey, Stephen R. 1989. **The 7 Habits Highly Effective People**. n.p.

สมคิด อิสระวัฒน์. 2538. **รายงานการวิจัยเรื่อง ลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของคนไทย.** นครปฐม: ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมนึก นนธิจันทร์. 2544. **การเรียนการสอน การวัดและประเมินผลจากสภาพจริงโดยใช้ PORTFOLIO.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

สมบูรณ์ ชิตพงศ์. 2544. **การวัดและการประเมินผลด้านคุณธรรม จริยธรรม.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมพร เทพสิทธา. 2542. **คุณธรรมและจริยธรรม**. กรุงเทพมหานคร: สมชายการพิมพ์.

สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรธน์. 2544. **การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริง.** เชียงใหม่: โรงพิมพ์แสงศิลป์.

สมร เจนจิจะ. 2548. **อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สัมภาษณ์,** 19 กันยายน 2548.

สวิง ตันอุด. 2547. **คู่มือกระบวนการถอดความรู้สู่การจัดการทางสังคม.** กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยการจัดการทางสังคม.

สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์. 2546. **การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ.** กรุงเทพมหานคร: บุ๊ค พอยท์.

สุมน อมรวิวัฒน์. 2542. **การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์.** นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

_____. 2545. **คิดเป็นตามนัยแห่งพุทธธรรม.** กรุงเทพมหานคร: พรีเพรส ซิสเท็ม.

_____. 2546. **วิถีการเรียนรู้: คุณลักษณะที่คาดหวังในช่วงวัย.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

_____. 2544. **หลักบูรณาการทางการศึกษาตามนัยแห่งพุทธธรรม.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุลัดดา ลอยฟ้า. 2536. **รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้.** ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุทธิพร บุญส่ง และ คณะ. 2547. **การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาจริยธรรมวิชาชีพ สำหรับนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.** ปทุมธานี: สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตปทุมธานี.

สุภางค์ จันทวนิช. 2540. **การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุนทร โคตรบรรเทา. 2544. **รวมบทความและงานเขียน ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ปรัชญาการศึกษาประชาธิปไตยและจริยธรรม.** กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

สุนทรา โตบัว. 2546. **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างลักษณะ การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล.** ปริญญานิพนธ์ปริญญาเอก, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุภาพ ณ นคร และ คณะ. 2547. **รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบที่เหมาะสม ในการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย.** กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.

สุรางค์ โค้วตระกูล. 2544. **จิตวิทยาการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: บริษัทด่านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.

สุวิทย์ มูลคำ. 2540. **แฟ้มสะสมงาน.** กรุงเทพมหานคร: ที. พี. พริ้น.

สุวิมล ว่องวาณิช. 2546. **การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทด่านสุทธา-การพิมพ์จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2537. **หลักการและวิธีการการปฏิรูปการฝึกหัดครู พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

_____. 2540. **ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

_____. 2543ก. **แนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษาไทย.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

_____. 2543ข. **แนวทางการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา: เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.

_____. 2543ค. **บทบาทและยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของสถาบันอุดมศึกษาในการปฏิรูปการเรียนรู้.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

_____. 2546. **แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559).** กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2547. **แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549).** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2545. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 –2549).** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. 2545. **การประเมินโครงการศึกษาและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพระดับอุดมศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัย.** กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

_____. 2546. **เครือข่ายหลัก: การพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย.** กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2546. **เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. 2548. **มาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ พ.ศ. 2548.** (Online). Available: http://www.ksp.or.th/upload/278/files/268-5296.doc

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2548. **มาตรฐานการศึกษาของชาติ.** กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสหายบล็อกและการพิมพ์

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2540. **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.** กรุงเทพมหานคร: กองการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน). 2547. **กรอบแนวคิดแนวทางการประเมินภายนอกระดับอุดมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุดทองจำกัด.

สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. 2548. **ปรัชญาวิสัยทัศน์และพันธกิจมหาวิทยาลัย.** ภูเก็ต: สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

สำนักนิเทศและพัฒนาการศึกษา. 2545. **แนวการพัฒนาทักษะภาษาไทย การจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้.** กรุงเทพมหานคร: สำนักนิเทศและพัฒนาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

สำเริง บุญเรืองรัตน์. 2537. **การพัฒนาหลักสูตรทั่วไปเพื่อสร้างคุณลักษณะบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.** กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

แสงเดือน ทวีสิน. 2545. **จิตวิทยาการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยเส็ง.

แสวง แสนบุตร. 2548. **อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สัมภาษณ์,** 15 กันยายน 2548.

อมร ปรางค์น้อย. 2542. **การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการสอนวิชาชีพทางด้านศิลปะประจำชาติ.** ปทุมธานี: คณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.

อัครพงษ์ สัจจวาทิต. 2546. **ปรัชญาการศึกษาแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทแอล. ที. เพรส จำกัด.

อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. ม.ป.ป.. **การพัฒนาศักยภาพอย่างสมบูรณ์.** กรุงเทพมหานคร: สถาบันการศึกษาสัตยาไส.

อาชัญญา รัตนอุบล. 2546. การสอนแบบเน้นวิจัยโดยใช้สัญญาแห่งการเรียนรู้. ใน ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (บรรณาธิการ). **การเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน.** กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 61-80.

อุทุมพร (ทองอุทัย) จามรมาน. 2540. **การตีค่าความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนเพื่อการปฏิรูปการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: ฟันนีพับบลิชชิ่ง.

อุ่นตา นพคุณ. 2546. **กรอบแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมอย่างมีส่วนร่วมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

อำพร ไตรภัทร. (บรรณาธิการ). 2543. **คู่มือการเรียนการสอนการคิดวิเคราะห์วิจารณ์.** ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.

Austriaco, N. C. 1995. Partnership in teacher development for a new Asia. **Report on the International Conference UNESCO-ACEID and UNICEF.** Bangkok: The Office of National Education Commission.

Bandura, A. 1977. **Social Learning Theory**. New Jersey: Printice-Hall.

Barton, J. and Collins, A. 1993. Portfolios in teacher education. **Journal of Teacher Education** 44 (3): 200-210.

Bird, T. 1990. **The School Teacher's Portfolio: An Essay on Possibilities.** California: SAGE Publications.

Bloom, B. S. 1956. **Taxonomy of Education Objective.** New York: David Mckay.

Carroll, J. A., Potthoff, D. and Huber, T. 1996. Learning from three year of portfolio use in teacher education. **Journal of Teacher Education** 47 (September-October): 253-262.

Chickering, A. W. and Reisser, L. 1993. **Education and Identity**. San Francisco: Jossey Bass.

Clarke, J. M. and Agne, R. M. 1996. **Interdisciplinary High School Teaching: Strategies for Integrated Learning.** Boston: Allyn & Bacon.

Cole, P. 1992. Constructivism revisited: A search for common. **Educational Technology** 32 (2): 27-34.

Costa, L. A. 1991. **The School as Home for the Mind: A Collection of a Articles.** California: Corwin press.

Costa, L. A. and Lowerly, F. L. 1989. **Technique for Teaching Thinking.** California: Critical Thinking Books & Software.

Davies, I. K. 1971. **The Management of Learning.** London: McGraw-Hill.

Duckenfield, M. and Swanson, L. 1992. **Service - Learning: Meeting the Needs of Youth at Risk.** Clemson, SC: National Dropout Prevention Center.

Elden, M. and Lewin, M. 1991. **Cognitive Learning in Participatory Action Research**. London: Sage.

Fals-Borda, O. and Rahman, M. 1991. **Action and Knowledge: Breaking the Monopoly with Participatory Action Research.** New York: Cinep.

Fogarty, R. 1991. **The Mindful School: How to Integrate the Curricula.** Illinois: Skylight Training & Publishing.

_____. 2002. **How to Integrate the Curricula.** 2nd ed. University of Massachusetts: Corwin Press.

Fosnot, C. T. 1996. **Constructivism: Theory Perspectives and Practice.** New York: Teacher College Press.

Fross, K. 1989. **Participatory Evaluation: Questions and Issues.** New York: Campus press.

Garwick, A. and Auger, S. 2003. Participatory action research: The indian family stories project. **Nursing Outlook** 51 (6): 261-266.

Hans, M. and Dennis, A. 1996. Portfolios assessment. **The Science Teacher** 58: 18 -21.

Harris, J. and Moseley, A. 2000. **Strategies for College Writing.** Boston: Allyn and Bacon.

Henderson, J. G. 996. **Reflective Teachers: The Study of Your Constructivist Practice.** Englewood Cliff, New Jersey: Prentice Hall.

Henriques, L. 1997. **Constructivist Learning and Teaching.** (Online). Available: http://www.edu.uvic.ca/depts/snsc/temporary/cnstrct.htm

Hinman, L. M. 1998**. Ethic: A Pluralistic Approach to Moral Theory.** San Diego: Harcourt Brace.

Johnsen, S. 1994. Figuring out interdisciplinary curriculum. **Gift child Today Magazine** (1): 37-39.

Johnson, D. W. and Johnson R. T. 1997. **Learning Together and Alone: Cooperative, Competitive, and Individualistic Learning.** New Jersey: Prentice Hall.

_____. 2002. **Meaningful Assessment: A Managements and Cooperative Process.** Boston: Allyn and Bacon.

Joyce, B., Weil, M. and Calhoun, E. 2004. **Models of Teaching.** 7th ed. Boston: Allyn and Bacon.

Kimmis, S. and McTaggart, R. (Eds.). 1990. **The Action Research Planner.** Australia: Deakin University.

Knowles, M. 1980. **The Modern Practice of Adult Education: What is Andragogy.** Chicago: Follet.

Kohlberg, L. 1981. **Essays on Moral Development: The Philosophy of Moral Development. Vol. I.** San Francisco: Harper and Row.

Kolb. D. 1984. **Experiential Learning.** New Jersey: Prentice-Hall.

Lickona, T. 1992. **Educating for Character: How Our School Can Teach Respect and Responsibility**. New York: Bantom Book.

_____. 1997. The teacher's role in character education**. Journal of Education** 179 (2): 63-80

Leff, S., Costigan, T. and Power, T. 2004. Using participatory research to develop a playground-based prevention program. **Journal of School Psychology** 41 (1): 3-21

Lowry, D. 2003. An investigate of student moral awareness and associated factors in two cohorts of an undergraduate business degree in a British University: Implications for business ethics curriculum design. **Journal of Business Ethics** 48: 7 – 19.

Luala, E. S., et al. 2001. **Undergraduate Faculty and Student Perceptions of Ethical Climate and Its Importance in Retention.** (Online). Available: http://www.findarticles.com/p/articles/

Marzano, R. J. , Pickering, D. and McTighe, J. 1993. **Assessment Outcome: Performance Assessment Using the Dimension of Learning Model.** Aurora, Co: Association for Supervision & Curriculum Deve.

Marzano, R. J., et al. 1997. **Dimension of Learning: Teacher's Manual**. Aurora, Co: McRel Institute.

McTaggart, R. 1997. **Participatory Action Research.** New York : State University of New York.

Murry, J. L. 2005. **Gender differences in moral reasoning and university student views on juvenile justice.** (Online). Available: http://www.collegevalues.org/articles.cfm/

Piaget, J. 1965. **The Moral Judgment of the Child.** New York: The Free Press.

Raths, L. E., Harmin, M. and Simon, S. B. 1966. **Value and Teaching.** Ohio: Charles E. Merill Publishing.

Richmond, G. and Striley, J. 1994. An integrated approach. **The Science Teacher** 7: 24-29

Robie, C. and Kidwell, R. B. 2003. The "ethical" professor and the undergraduate student: Current perceptions of moral behaviors among business school faculty. **Journal of Academic Ethics.** 1: 153-173.

Russell, M. 2000**. Summarizing Changes in Test Score: Shortcomings of Three Common Method. Practical Assessment, Research and Evaluation.** (Online) Available: http://pareonline.net/getvn.asp?v=7&n=5

Saylor, J. G., Alexander, W. M. and Lewis, A. J. 1981. **Curriculum Planning for Better Teaching and Learning.** 4th ed. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Shaw, W. H. 1999. **Social and Personal Ethics.** Belmont: Wadsworth.

Slavin, R. E. 1995. **Cooperative Learning Theory: Research and Practice.** 2nd ed. Massachusetts: A Simon and Schuster Company.

Thiroux, J. 1998. **Ethics: Theory and Practice.** New Jersey: Prentice-Hall.

Tompkins, C. and McGraw, M. 1988. The negotiated learning contract. In Bound, D. (Ed.). **Development Student Autonomy in Learning.** New York: Nichols Publishing, pp. 172-191.

White, G., Suchowierska, M. and Campbell, M. 2004. Developing and systematically implementing participatory action research. **Archives of Physical Medicine and Rehabilitation** 85 (2): 3-12.

Wring, C. 2002. The Diversity of Moral Education. **Journal of Philosophy of Education** 34 (4): 662-663.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบกรอบรูปแบบการเรียนการสอนและ
คุณลักษณะบัณฑิตที่สอดคล้องกับปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

1. รองศาสตราจารย์ ดร.เสริมศรี ไชยศร ภาควิชามัธยมศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญา กำศิริพิมาน ภาควิชาอาชีวศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. รองศาสตราจารย์สาลี่ งามคีรี ภาควิชามัธยมศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิ่มอนงค์ งามประภาสม ภาควิชาพลานามัย
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ชรี รูปวิเชต ภาควิชาอาชีวศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระพงษ์ แสง-ชูโต ภาควิชามัธยมศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา เกียรติมณีรัตน์ ภาควิชาอาชีวศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฤตินันท์ สมุทรทัย ภาควิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุนทรี คนเที่ยง ภาควิชามัธยมศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแผนการเรียนรู้และเครื่องมือประกอบการเรียนการสอน

1. รองศาสตราจารย์ ดร.เสริมศรี ไชยศร	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
2. รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี แย้มกสิกร	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี
3. รองศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ สิงหะพล	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย พานิช	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมทรง สุวพานิช	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกียรติสุดา ศรีสุข	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประวิต เอราวรรณ์	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิ่มอนงค์ งามประภาสม	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกื้อ กระแสโสม	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบประเมินพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา และแบบประเมินคุลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย

1. ศาสตราจารย์นายแพทย์ธีระ ทองสง
   คณะแพทย์ศาสตร์
   มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
   อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
2. ศาสตราจารย์ พ.ต.อ. ไพฑูรย์ เพิ่มศิริวิลาศ
   ภาควิชาการสืบสวน
   โรงเรียนนายร้อยตำรวจ สามพราน
   อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
3. รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญา กำศิริพิมาน
   คณะศึกษาศาสตร์
   มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
   อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
4. รองศาสตราจารย์ ดร.กุหลาบ รัตนสัจธรรม
   คณะสาธารณสุขศาสตร์
   มหาวิทยาลัยบูรพา
   อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี
5. รองศาสตราจารย์ ดร.มาณี ไชยธีรานุวัฒศิริ
   ภาควิชาศึกษาศาสตร์
   คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
   มหาวิทยาลัยมหิดล
   อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน
   คณะมนุษยศาสตร์
   มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
   กรุงเทพมหานคร
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ บุญเติม
   คณะศึกษาศาสตร์
   มหาวิทยาลัยขอนแก่น
   อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรวดี กระโหมวงศ์
   คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิน
   อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นาวาโท ดร.กิตติ กิตติศัพท์
   กองวิชาวิศวกรรมศาสตร์
   โรงเรียนนายเรือ
   อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามและแบบประเมินที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง

คุณลักษณะบัณฑิตที่ต้องการเสริมสร้างสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับจริยธรรมที่ต้องการและจำเป็นต้องเสริมสร้างตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจไปใช้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย จึงขอให้ท่านตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง และโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ด้านล่างนี้ให้ตรงกับสถานภาพของท่าน

☐ อาจารย์

☐ นักศึกษา

2. แบบสอบถามนี้มี 3 ข้อ

ข้อที่ 1 จริยธรรมที่ต้องการและจำเป็นต้องเสริมสร้างตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ข้อที่ 2 พฤติกรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ข้อที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3. การตอบแบบสอบถามโปรดเขียนข้อความลงในช่องว่างตามความคิดเห็นของท่านและขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง

ข้อคำถาม

1. ท่านคิดว่าจริยธรรมใดที่ต้องการเสริมสร้างสำหรับนักศึกษาครูตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่มีความจำเป็นในการออกไปปฏิบัติหน้าที่ตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูในอนาคต (โปรดพิจารณาจริยธรรมตามที่ท่านเห็นว่าจำเป็นและสอดคล้องกับปณิธานของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในการตอบคำถาม ข้อ 1.1 – 1.4 หรือท่านสามารถใช้จริยธรรมที่กำหนดไว้ในกรอบด้านล่างนี้เป็นแนวทางในการตอบคำถาม)

คุณลักษณะบัณฑิต ตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	จริยธรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพ สำหรับนักศึกษาครู	
• การครองตน • การครองคน • การครองงาน • การมีจิตสำนึกสาธารณะ	• ความรับผิดชอบ • ความเสียสละ • ความมีมนุษยสัมพันธ์ • ความเมตตา • ความซื่อสัตย์	• ความประหยัด • ความยุติธรรม • ความมีระเบียบวินัย • ความสามัคคี • ความอดทน

1.1 จริยธรรมใดที่ท่านเห็นว่าจำเป็นต้องเสริมสร้างสำหรับการครองตน ได้แก่

1)……2). ……3)……

1.2 จริยธรรมใดที่ท่านเห็นว่าจำเป็นต้องเสริมสร้างสำหรับการครองคนได้แก่

1)……2). ……3)……

1.3 จริยธรรมใดที่ท่านเห็นว่าจำเป็นต้องเสริมสร้างสำหรับการครองงานได้แก่

1)……2)……3)……

1.4 จริยธรรมใดที่ท่านเห็นว่าที่จำเป็นต้องเสริมสร้างสำหรับการมีจิตสำนึกสาธารณะ ได้แก่

1)……2). ……..3)……

2. จากคำตอบข้อ 1 จริยธรรมที่จำเป็นต้องเสริมสร้างในแต่ละด้านที่ท่านระบุไว้นั้น ควรมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 พฤติกรรม)

2.1 ด้านการครองตน ควรมีพฤติกรรมจริยธรรมคือ

……

……

……

2.2 ด้านการครองคน ควรมีพฤติกรรมจริยธรรมคือ

……

……

……

2.3 ด้านการครองงาน ควรมีพฤติกรรมจริยธรรมคือ

……

……

……

2.4 ด้านการมีจิตสำนึกสาธารณะ ควรมีพฤติกรรมจริยธรรมคือ

……

……

……

3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

……

……

……

แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ
เรื่อง
กรอบรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย
สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นการสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญสำหรับงานวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มี 2 ข้อ โดยมีจุดประสงค์เพื่อ สอบถามความเหมาะสมของพฤติกรรมจริยธรรมที่สอดคล้องคุณลักษณะบัณฑิตตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และสอบถามความเหมาะสมของขั้นตอนการเรียนการสอนกับการอธิบายความหมายที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้นในแผนการเรียนรู้ฉบับร่างที่ผู้วิจัยแนบมาพร้อมนี้

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากการสัมภาษณ์ การศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาสร้างนิยามขั้นตอนการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างความตระหนัก การเลือกประเด็น การวางแผน การปฏิสัมพันธ์ การสะท้อนคิด และการแสดงผลงาน การพัฒนารูปแบบการสอนในครั้งนี้ มีแนวคิดพื้นฐานว่าโครงสร้างและการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยที่สอดคล้องกับปณิธานของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในด้าน การครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดพฤติกรรมคุณลักษณะบัณฑิตมาให้ท่านได้พิจารณาความเหมาะสมในครั้งนี้ด้วย บัดนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดขั้นตอนการเรียนการสอนและกำหนดพฤติกรรมจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูสำเร็จในเบื้องต้นแล้ว จึงใคร่ขอความกรุณาจากผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความชัดเจนและ ความเหมาะสมของขั้นตอนการเรียนการสอนกับแผนการเรียนรู้ฉบับร่างและพฤติกรรมคุณลักษณะบัณฑิตเพื่อใช้เป็นแนวทางไปพัฒนาแผนการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ต่อไป

ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญได้ตอบแบบสอบถามและส่งกลับคืนผู้วิจัย **ภายในวันที่ 30 เมษายน 2548** โดยผู้วิจัยได้แนบซองเปล่าและติดแสตมป์มาพร้อมนี้แล้ว และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านได้สละเวลาอันมีค่าในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อนำไปพัฒนาแผนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยต่อไป

นายชรินทร์ มั่งคั่ง
นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้อแนะนำ โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง ☐ ตามความคิดเห็นของท่าน

1. การพิจารณาคุณลักษณะบัณฑิตตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บัณฑิตตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	**คุณลักษณะบัณฑิตครูตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่**	**พฤติกรรมที่ต้องการเสริมสร้างสำหรับนักศึกษาครูตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่**	**ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ**
การครองตน	1. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีอย่างสม่ำเสมอ	1.1 ปฏิบัติตามกฎและระเบียบของสถาบัน 1.2 ตรงต่อเวลาโดยคำนึงถึงการใช้เวลาอย่างคุ้มค่า 1.3 พัฒนาตนเองให้ก้าวทันต่อความก้าวหน้าทางวิทยาการ	☐ เหมาะสม ☐ ไม่แน่ใจ ☐ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
	2. ขยันหมั่นเพียรใฝ่เรียนรู้ด้วยความกระตือรือร้น	2.1 มุ่งมั่นในการเรียนรู้ด้วยความกระตือรือร้น 2.2 วิเคราะห์ข้อมูล ข่าวสาร สถานการณ์ปัจจุบันได้อย่างมีเหตุผล 2.2 ตระหนักในการเรียนรู้โดยการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	☐ เหมาะสม ☐ ไม่แน่ใจ ☐ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
การครองคน	3. มีมนุษยสัมพันธ์ในทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี	3.1 อดกลั้นต่อคำวิพากษ์ด้วยการแสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม 3.2 มีความยุติธรรมโดยพิจารณาความถูกต้องตามความเป็นจริง 3.3 เมตตาและช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเสมอภาค	☐ เหมาะสม ☐ ไม่แน่ใจ ☐ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
	4. มีความเป็นประชาธิปไตยด้วยการเคารพสิทธิ์ของผู้อื่น	4.1 เปิดโอกาสให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น 4.2 รับฟังความคิดเห็นและข้อโต้แย้งของผู้อื่นอย่างมีวิจารณญาณ 4.3 ยอมรับมติกลุ่มเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรม	☐ เหมาะสม ☐ ไม่แน่ใจ ☐ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....

1. การพิจารณาคุณลักษณะบัณฑิตตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ต่อ)

บัณฑิตตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	**คุณลักษณะบัณฑิตครูตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่**	**พฤติกรรมที่ต้องการเสริมสร้างสำหรับนักศึกษาครูตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่**	**ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ**
การครองงาน	5. มีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อหน้าที่ด้วยความรอบคอบ	5.1 วางแผนการปฏิบัติงานให้บรรลุจุดประสงค์ 5.2 ปฏิบัติงานตามแผนจนสำเร็จทันเวลา 5.3 ปฏิบัติงานด้วยความอดทนโดยไม่ละทิ้งงาน 5.4 ประเมินผลด้วยการแสดงผลงานอย่างต่อเนื่อง	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
การมีจิตสำนึกสาธารณะ	6. มีความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม	6.1 สละเวลาในการทำประโยชน์ต่อกลุ่ม 6.2 ปฏิบัติกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
	7. มีความสามัคคีเพื่อแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	7.1 ร่วมมือกันจัดทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม 7.2 ตระหนักถึงประโยชน์ส่วนรวมในการตัดสินใจและแก้ปัญหา	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....

2. การพิจารณาความเหมาะสมของขั้นตอนกับกิจกรรมการเรียนการสอนในแผนการเรียนรู้

ขั้นตอนการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย	
ประเด็นพิจารณา	**ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ**
ขั้นการสร้างความตระหนัก หมายถึง การจัดสถานการณ์การเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์เหตุการณ์และอภิปรายประเด็นปัญหาทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนและสังคม	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
ขั้นการเลือกประเด็น หมายถึง ผู้เรียนแต่ละคนได้ประเมินตนเองเพื่อเลือกสาระที่ต้องการเรียนรู้โดยยึดจุดประสงค์การเรียนรู้	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
ขั้นการวางแผน หมายถึง ผู้เรียนได้มีอิสระในการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติและวางแผนการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจโดยใช้แบบบันทึกกิจกรรมเสริมประสบการณ์	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
ขั้นการปฏิสัมพันธ์ หมายถึง ผู้เรียนได้ดำเนินการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล แหล่งเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ตามที่ผู้เรียนได้วางแผนไว้	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
ขั้นการสะท้อนคิด หมายถึง ผู้เรียนได้เสนอข้อค้นพบความรู้ด้วยตนเอง การแลกเปลี่ยนความรู้ อภิปรายเพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
ขั้นการแสดงผลงาน หมายถึง ผู้เรียนนำเสนอวิธีการค้นคว้าและองค์ความรู้ที่ได้รับ โดยแสดงผลงานที่เชื่อมโยงกับคุณลักษณะบัณฑิตที่นำมาใช้ในเรียนรู้ และแสดงออกถึงการนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....

แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ
เรื่อง
รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย
สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นการสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญสำหรับงานวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย โดยมีจุดประสงค์เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์หลักการแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องแล้วพัฒนาเป็นแผนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน ขั้นตอนการเรียนการสอน แผนการเรียนรู้ที่ประอบด้วย สาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล แหล่งเรียนรู้และเอกสารประกอบ และแบบประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพการเรียนการสอนในห้องเรียน

บัดนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยสำเร็จในเบื้องต้นแล้ว จึงใคร่ขอความกรุณาจากผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบรูปแบบการเรียนการสอน ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน และแผนการเรียนรู้ และแบบประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพการเรียนการสอนแล้วนำไปปรับปรุงและนำไปใช้ในการเรียนการสอนในสถานการณ์จริงต่อไป

การตอบแบบสอบถามโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง ☐ ตามความคิดเห็นของท่านและขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

นายชรินทร์ มั่งคั่ง
นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. ด้านองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย

ประเด็นพิจารณา	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
<u>องค์ประกอบที่ 1</u> ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง หมายถึง เป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้แก่ ความรู้ตามเนื้อหารายวิชา และมีคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ .....
<u>องค์ประกอบที่ 2</u> สาระการเรียนรู้ หมายถึง เนื้อหาในรายวิชาหลักการสอนวิชาศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ใช้จัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ .....
<u>องค์ประกอบที่ 3</u> กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาที่เรียนในรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา มี 6 ขั้น ได้แก่ การสร้างความตระหนัก (Awareness) การเลือกประเด็น (Selection) การวางแผน (Plan) การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) การสะท้อนคิด (Reflection) และการแสดงผลงาน (Exhibition)	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ .....
<u>องค์ประกอบที่ 4</u> แหล่งวิทยาการเรียนรู้ หมายถึง สื่อการเรียนรู้เรียนรู้ที่เป็นบุคคล ตำรา วัสดุ อุปกรณ์ สื่อเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาหลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ .....
<u>องค์ประกอบที่ 5</u> การประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง การประเมินผลตามสภาพจริงในด้านทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง การทดสอบความรู้ในรายวิชา และแบบประเมินคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....

2. ด้านขั้นตอนการจัดเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย

ประเด็นพิจารณา	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
ขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนัก (Awareness) การสร้างความตระหนัก หมายถึง หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์สถานการณ์และอภิปรายประเด็นปัญหาเกี่ยวกับจริยธรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนและสังคม	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
ขั้นที่ 2 การเลือกประเด็น (Selection) การเลือกประเด็น หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนแต่ละคนได้มีส่วนร่วมในการเลือกสาระที่ต้องการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน โดยยึดจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
ขั้นตอนที่ 3 การวางแผน (Plan) การวางแผน หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่สร้างทางเลือกให้ผู้เรียนได้มีอิสระในการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติและวางแผนการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจเพื่อไปสู่เป้าหมาย โดยใช้แบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมเสริมประสบการณ์	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
ขั้นที่ 4 การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) การปฏิสัมพันธ์ หมายถึง ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติในการสืบค้นเพื่อเรียนรู้ด้วยตนเองโดยมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล แหล่งเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ตามที่ผู้เรียนได้เลือกไว้และแสดงความรู้สึกต่อกระบวนการทำงานของผู้เรียน	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
ขั้นที่ 5 การสะท้อนคิด (Reflection) การสะท้อนคิด หมายถึง ผู้เรียนได้เสนอข้อค้นพบความรู้ด้วยตนเอง อภิปรายเพื่อสรุปเป็นความรู้ นำเสนอวิธีการค้นคว้าและองค์ความรู้ที่ได้รับ การแลกเปลี่ยนความรู้ การใช้คุณธรรมในการเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
ขั้นที่ 6 การแสดงผลงาน (Exhibition) การประเมินผล หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงการเชื่อมโยงระหว่างการบูรณาการคุณธรรมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และการนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม □ สอดคล้อง ข้อเสนอแนะ.....

3. ด้านแผนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย

ประเด็นพิจารณา	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
หน่วยที่ 1 พลังอำนาจแห่งตน **แผนการเรียนรู้ที่ 1** สาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล แหล่งเรียนรู้ เอกสารประกอบการเรียนรู้	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
แผนการเรียนรู้ที่ 2 สาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล แหล่งเรียนรู้ เอกสารประกอบการเรียนรู้	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
แผนการเรียนรู้ที่ 3 สาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล แหล่งเรียนรู้ เอกสารประกอบการเรียนรู้	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
แผนการเรียนรู้ที่ 4 สาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล แหล่งเรียนรู้ เอกสารประกอบการเรียนรู้	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
หน่วยที่ 2 รังสรรค์งานสอน **แผนการเรียนรู้ที่ 5** สาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล แหล่งเรียนรู้ เอกสารประกอบการเรียนรู้	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
แผนการเรียนรู้ที่ 6 สาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล แหล่งเรียนรู้ เอกสารประกอบการเรียนรู้	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
แผนการเรียนรู้ที่ 7 สาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล แหล่งเรียนรู้ เอกสารประกอบการเรียนรู้	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....

3. ด้านแผนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย (ต่อ)

ประเด็นพิจารณา	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
แผนการเรียนรู้ที่ 8 สาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล แหล่งเรียนรู้ เอกสารประกอบการเรียนรู้	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
หน่วยที่ 3 เรียนรู้ร่วมกัน **แผนการเรียนรู้ที่ 9** สาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล แหล่งเรียนรู้ เอกสารประกอบการเรียนรู้	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
แผนการเรียนรู้ที่ 10 สาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล แหล่งเรียนรู้ เอกสารประกอบการเรียนรู้	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....

4. ด้านกิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่ใช้บูรณาการในแผนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย

ประเด็นพิจารณา	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
กิจกรรมที่ 1 ครูในอุดมคติ เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในด้านการครองตน การครองคน การครองงานและการมีจิตสำนึกสาธารณะ	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
กิจกรรมที่ 2 คุณค่าหนังสือนอกเวลา เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในด้านการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
กิจกรรมที่ 3 ประสบการณ์ความดี เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในด้านการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
กิจกรรมที่ 4 ครูแห่งชาติ เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในด้านการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
กิจกรรมที่ 5 ครูภูมิปัญญาล้านนา เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในด้านการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....

4. ด้านกิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่ใช้บูรณาการในแผนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย (ต่อ)

ประเด็นพิจารณา	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
กิจกรรมที่ 6 วันว่างวันเวลาที่สำคัญ เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในด้านการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
กิจกรรมที่ 7 ปฏิบัติธรรมสร้างสมาธิ เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในด้านการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
กิจกรรมที่ 8 สำนึกดีสังคมดี เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในด้านการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
กิจกรรมที่ 9 ห้องเรียนศึกษา เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในด้านการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
กิจกรรมที่ 10 ชุมชนศึกษาเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยในด้านการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....

5. เครื่องมือประเมินประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย

ประเด็นพิจารณา	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
• แบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมเสริมประสบการณ์	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
• แบบสังเกตพฤติกรรมและบรรยากาศการเรียนการสอน	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
• แบบบันทึกผลการสอน	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
• แบบประเมินการนำเสนอผลงานในชั้นเรียน	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
• แบบประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
• แบบประเมินการจัดป้ายนิเทศ	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
• แบบบันทึกการเรียนรู้	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....

5. เครื่องมือประเมินประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย (ต่อ)

ประเด็นพิจารณา	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
• แบบทดสอบแบบอัตนัยประยุกต์(MEQ) หน่วยที่ 1	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
• แบบทดสอบแบบอัตนัยประยุกต์(MEQ) หน่วยที่ 2	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
• แบบทดสอบแบบอัตนัยประยุกต์(MEQ) หน่วยที่ 3	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....
• แบบประเมินความพึงพอใจการเรียนการสอน	□ เหมาะสม □ ไม่แน่ใจ □ ไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะ.....

6. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

……..
……....
……..
……....
……..
……....
……..
……....
……

แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ

เรื่อง

แบบประเมินพฤติกรรมจริยธรรมและแบบประเมินคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีจุดประสงค์เพื่อสอบถามความสอดคล้องของข้อคำถามเกี่ยวกับ **พฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาและคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย ตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่** ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์งานวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดเป็นข้อประเด็นคำถามในแต่ละข้อ

2. แบบสอบถามชุดนี้มี 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นเกณฑ์การพิจารณาข้อกระทงคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมที่จำเป็นต้องเสริมสร้างสำหรับนักศึกษาครู ตอนที่ 2 เป็นข้อกระทงคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา จำนวน 20 ข้อ และตอนที่ 3 เป็นข้อกระทงคำถามคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยที่ต้องการประเมินซึ่งครอบคลุมพฤติคุณลักษณะของนักศึกษาทั้ง 4 ด้านตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คือการครองตน 8 ข้อ การครองคน 8 ข้อ การครองงาน 8 ข้อ และการมีจิตสำนึกสาธารณะ 8 ข้อ

3. การตอบแบบสอบถาม ขอความกรุณาให้ท่านแสดงความคิดเห็นด้วยการทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน หากมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมโปรดให้ข้อเสนอแนะลงในช่องด้านขวามือของข้อกระทงคำถามของแต่ละข้อ

ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญได้ตอบแบบสอบถามและส่งกลับคืนผู้วิจัย ตามที่อยู่ที่ผู้วิจัยได้แนบซองเปล่าและติดแสตมป์มาพร้อมนี้แล้ว **ภายในวันที่ 31 มีนาคม 2548**

นายชรินทร์ มั่งคั่ง
นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตอนที่ 1 เกณฑ์การพิจารณาข้อกระทงคำถามพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา

กลุ่มที่ 1 เป็นข้อความเชิงบวกมีจำนวน 10 ข้อได้แก่ข้อ

1	3	6	8	10	12	13	16	18	20

กลุ่มที่ 2 เป็นข้อความเชิงลบมีจำนวน 10 ข้อได้แก่ข้อ

2	4	5	7	9	11	14	15	17	19

การพิจารณาความหมาย

การครองตน หมายถึง การแสดงออกเกี่ยวกับความมีระเบียบวินัย ความประหยัด และความซื่อสัตย์ในการเรียนรู้

การครองคน หมายถึง การแสดงออกเกี่ยวกับความความเมตตา ความยุติธรรม และความมีมนุษยสัมพันธ์ในการมีปฏิสัมพันธ์เพื่อเรียนรู้

การครองงาน หมายถึง การแสดงออกเกี่ยวกับ ความรับผิดชอบ และความมอดทนในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย

การมีจิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง การแสดงออกเกี่ยวกับ ความสามัคคี และความเสียสละ ในการทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อเรียนรู้

การพิจารณาพฤติกรรมรายข้อพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา

คุณลักษณะบัณฑิต	คุณธรรม	ข้อ
การครองตน	ความซื่อสัตย์	2, 4
	ความมีระเบียบวินัย	5
	ความประหยัด	1, 3
การครองคน	ความเมตตา	8,9
	ความยุติธรรม	10
	ความมีมนุษยสัมพันธ์	6, 7
การครองงาน	ความรับผิดชอบ	11, 14
	ความอดทน	12, 13, 15
การมีจิตสำนึกสาธารณะ	ความเสียสละ	17, 18, 19,16
	ความสามัคคี	11, 20

ตอนที่ 2 การพิจารณาข้อกระทงคำถามพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา

รายการพิจารณา	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			
	สอดคล้อง	ไม่แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง	ข้อเสนอแนะ
1. ฉันปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่วางแผนไว้อยู่เสมอ				
2. การให้เพื่อนทำรายงานให้เป็นบางครั้งฉันว่าไม่ใช่เรื่องเสียหายอะไร				
3. การเก็บรักษาและใช้อุปกรณ์ในการเรียนอย่างคุ้มค่าเป็นเรื่องปกติสำหรับฉัน				
4. ฉันเคยลาป่วยเพื่อไม่ต้องเข้าเรียนเพราะไม่มีงานส่งอาจารย์ผู้สอน				
5. ฉันไม่ชอบปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ขัดแย้งกับความความเคยชินของฉัน				
6. ฉันยินดีที่จะทำงานกลุ่มมากกว่าการทำงานคนเดียว				
7. การกล่าวตำหนิเพื่อนให้ผู้อื่นได้รับรู้เป็นการแสดงความจริงใจของฉัน				
8. การแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่นเป็นเรื่องที่เสียเวลาสำหรับฉัน				
9. การกล่าวชมเชยคนที่มีความสามารถเป็นเรื่องที่ฉันลำบากใจ				
10. ฉันเชื่อว่าให้คำแนะนำอย่างตรงไปตรงมาจะทำให้ผลงานมีคุณภาพ				
11. ฉันยอมรับว่าบ่อยครั้งที่ฉันมีความรับผิดชอบค่อนข้างน้อยในการทำงาน				
12. ฉันมีความมั่นใจว่าฉันทำได้สำเร็จแม้จะเป็นงานที่ยากและต้องใช้เวลานาน				
13. เมื่อเผชิญกับอุปสรรคการทำงานฉันพยายามหาสาเหตุเพื่อแก้ไขจนสำเร็จ				
14. การทำงานตามขั้นตอนด้วยความรอบคอบเป็นเรื่องที่ยากสำหรับฉัน				
15. ฉันไม่ชอบให้ใครมาวิพากษ์วิจารณ์ผลงานของฉัน				
16. ฉันยินดีร่วมมือทำกิจกรรมส่วนรวมถึงแม้จะต้องเสียประโยชน์ส่วนตัวบ้าง				
17. ฉันรู้สึกว่ากิจกรรมชมรมบำเพ็ญประโยชน์ของมหาวิทยาลัยนั้นไร้สาระ				
18. ฉันใช้เวลาว่างอย่างคุ้มค่าและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นอยู่เสมอ				
19. ฉันยอมรับว่าการเอาเปรียบผู้อื่นบ้างเป็นเรื่องปกติของคนที่อยู่ร่วมกัน				
20. ฉันเต็มใจที่จะปฏิบัติตามการตัดสินใจของมติกลุ่มถึงแม้จะไม่เห็นด้วย				

ตอนที่ 3 การพิจารณาข้อกระทงคำถามคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย

รายการพิจารณา	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			
	สอดคล้อง	ไม่แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง	ข้อเสนอแนะ
1. ด้านการครองตน 1.1 วางแผนการแสวงหาความรู้ตามข้อตกลงของกลุ่ม				
1.2 เข้าห้องเรียนตรงเวลาอย่างสม่ำเสมอ				
1.3 แต่งกายสุภาพถูกต้องตามระเบียบของมหาวิทยาลัย				
1.4 ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อข้อมูลที่กลุ่มนำเสนอด้วยความสนใจ				
1.5 พึ่งตนเองในการแสวงหาความรู้ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย				
1.6 ระบุชื่อเจ้าของผลงานที่นำมาใช้อ้างอิงทุกครั้ง				
1.7 ประเมินตนเองเพื่อปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น				
1.8 ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กลุ่มกำหนดอย่างเคร่งครัด				
2. ด้านการครองคน 2.1 เสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม				
2.2 กริยาสุภาพแสดงอารมณ์ที่เหมาะสมในการเสนอข้อมูล				
2.3 พูดเพื่อตัดสินปัญหาในกลุ่มด้วยการประนีประนอม				
2.4 ยอมรับความสามารถของสมาชิกกลุ่มด้วยความจริงใจ				
2.5 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นด้วยความกระตือรือร้น				
2.6 ไม่เพิกเฉยหรือทำงานอื่นในการทำกิจกรรมกลุ่ม				
2.7 ส่งเสริมกำลังใจให้คำแนะนำปรึกษาแก่สมาชิกกลุ่ม				
2.8 ประเมินผลงานสมาชิกกลุ่มด้วยความยุติธรรม				

ตอนที่ 3 (ต่อ)

รายการพิจารณา	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			
	สอดคล้อง	ไม่แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง	ข้อเสนอแนะ
3. ด้านการครองงาน 3.1 แสดงความอดทนในการทำงานโดยไม่ละทิ้งงาน				
3.2 รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มจนสำเร็จ				
3.3 มีสติควบคุมอารมณ์ในการทำงาน				
3.4 รับฟังการประเมินผลงานตามที่กลุ่มเสนอแนะด้วยความเต็มใจ				
3.5 วางแผนการทำงานกลุ่มเพื่อกำหนดขั้นตอนการเรียนรู้				
3.6 ปฏิบัติงานตามขั้นตอนด้วยความละเอียดรอบคอบ				
3.7 ร่วมมือตรวจสอบและปรับปรุงผลงานกลุ่มด้วยความตั้งใจ				
3.8 ผลงานที่ปฏิบัติมีคุณภาพสำเร็จตามกำหนด				
4. ด้านการมีจิตสำนึกสาธารณะ 4.1 การใช้สิ่งของและวัสดุอย่างคุ้มค่าและเหมาะสม				
4.2 รับอาสาทำกิจกรรมบริการรับใช้ส่วนรวมอยู่เสมอ				
4.3 แสดงให้เห็นว่ามีการปิดไฟเมื่อเลิกใช้ทุกครั้ง				
4.4 อุทิศเวลาให้กลุ่มในการปฏิบัติกิจกรรมด้วยความเต็มใจ				
4.5 แลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับปัญหาสังคมในท้องถิ่น				
4.6 ทำงานช่วยเหลือกลุ่มด้วยความกระตือรือร้น				
4.7 ร่วมมือกันแสดงความคิดเห็นเพื่อวางแผนการทำงานกลุ่ม				
4.8 ยอมรับการวิพากษ์เพื่อปรับปรุงผลงานกลุ่ม				

แบบประเมินพฤติกรรมจริยธรรมนักศึกษา

สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาทยาลัยเชียงใหม่

คำชี้แจง

แบบประเมินนี้เป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการแสดงออกในลักษณะต่างๆ ขอให้เลือกคำตอบที่ตรงกับการปฏิบัติของท่านมากที่สุด ไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด ตอบคำถามตามความเป็นจริงและตอบทุกข้อเพื่อท่านจะได้รู้จักตนเองและวางแผนพัฒนาตนเองต่อไป โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องใต้ข้อความในช่องที่ตรงกับตัวท่านมากที่สุด

รายการ	ไม่จริง	จริงบางครั้ง	จริงมาก	จริงมากที่สุด
1. ฉันปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่วางแผนไว้อยู่เสมอ				
2. การให้เพื่อนทำรายงานให้เป็นบางครั้งฉันว่าไม่ใช่เรื่องเสียหายอะไร				
3. การเก็บรักษาอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนอย่างคุ้มค่าเป็นเรื่องปกติสำหรับฉัน				
4. ฉันเคยลาป่วยเพราะไม่อยากเข้าเรียนเนื่องจากไม่ได้ทำงานส่งอาจารย์ผู้สอน				
5. ฉันไม่ชอบปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ขัดแย้งกับความเคยชินของฉัน				
6. ฉันมีความสุขที่ได้ทำงานกลุ่มมากกว่าที่ได้ทำงานคนเดียว				
7. การกล่าวตำหนิเพื่อนให้ผู้อื่นได้รับรู้เป็นการแสดงความจริงใจของฉัน				
8. การแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่นเป็นเรื่องที่เสียเวลาสำหรับฉัน				
9. การกล่าวชมเชยคนที่มีความสามารถเป็นเรื่องที่ฉันลำบากใจ				
10. ฉันเชื่อว่าการให้คำแนะนำอย่างตรงไปตรงมาจะทำให้ผลงานมีคุณภาพ				
11. ฉันยอมรับว่าบ่อยครั้งที่ฉันมีความรับผิดชอบค่อนข้างน้อยในการทำงาน				
12. ฉันมีความมั่นใจว่าฉันทำได้สำเร็จแม้จะเป็นงานที่ยากและต้องใช้เวลานาน				
13. เมื่อเผชิญกับอุปสรรคการทำงานฉันพยายามหาสาเหตุเพื่อแก้ไขจนสำเร็จ				
14. การทำงานตามขั้นตอนด้วยความรอบคอบเป็นเรื่องที่ยุ่งยากสำหรับฉัน				
15. ฉันตั้งใจทำงานอย่างดีแล้วจึงไม่ชอบให้ใครมาวิพากษ์วิจารณ์ผลงานของฉัน				
16. ฉันยินดีร่วมมือทำกิจกรรมส่วนรวมถึงแม้จะต้องเสียประโยชน์ส่วนตัวบ้าง				
17. ฉันรู้สึกว่ากิจกรรมชมรมบำเพ็ญประโยชน์ของมหาวิทยาลัยนั้นไร้สาระ				
18. ฉันใช้เวลาว่างอย่างคุ้มค่าในการทำประโยชน์ต่อผู้อื่นอยู่เสมอ				
19. ฉันยอมรับว่าการเอาเปรียบผู้อื่นบ้างเป็นเรื่องปกติของคนที่อยู่ร่วมกัน				
20. ฉันเต็มใจที่จะปฏิบัติตามการตัดสินใจของมติกลุ่มถึงแม้จะไม่เห็นด้วย				

แบบประเมินคุณลักษณะการครองตนของนักศึกษา

ชื่อกลุ่ม……

รายชื่อสมาชิก ก*……. …ข…… ค……

ง……... จ……. (ก*สำหรับนักศึกษาที่ประเมินตนเอง)

เรื่องที่เรียนรู้……วันที่……เดือน……พ.ศ……..

ผู้ประเมิน (โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่กำหนดให้) ☐ผู้สอน ☐เพื่อน ☐ตนเอง

คำชี้แจง

1. แบบประเมินคุณลักษณะการครองตนเป็นเครื่องมือในการประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะการแสวงหาความรู้ของนักศึกษา จากผู้ประเมิน 3 ฝ่าย ได้แก่การประเมินตนเอง เพื่อนประเมินผู้เรียน และผู้สอนประเมินผู้เรียนในระหว่างปฏิบัติการเรียนการสอนในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มของนักศึกษา

แบบประเมินคุณลักษณะการครองตนของนักศึกษาฉบับนี้ เป็นเครื่องมือสำหรับประเมินเพื่อให้นักศึกษาได้พัฒนาคุณลักษณะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จึงขอให้ตอบตามความเป็นจริง คำตอบของผู้ประเมินไม่มีผลต่อคะแนนการเรียน

2. โปรดประเมินรายการต่างๆ ตามความเห็นของท่านด้วยการระบุระดับคะแนน ลงในช่องที่นักศึกษาและสมาชิกลุ่มได้ผ่านการปฏิบัติในกิจกรรมกลุ่มตามช่องที่ระบุไว้ด้านล่างนี้ ความหมายของคะแนนที่กำหนดให้นั้นบอกระดับคุณภาพของการปฏิบัติดังนี้

5 หมายถึง ดีมาก 4 หมายถึง ดี 3 หมายถึง ปานกลาง

2 หมายถึง พอใช้ 1 หมายถึง ควรปรับปรุง

รายการ	ระดับคะแนนการประเมิน				
	ก*	ข	ค	ง	จ
1. วางแผนการแสวงหาความรู้ตามข้อตกลงของกลุ่ม					
2. เข้าห้องเรียนตรงเวลาอย่างสม่ำเสมอ					
3. แต่งกายสุภาพถูกต้องตามระเบียบของมหาวิทยาลัย					
4. ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อข้อมูลที่ผู้กลุ่มนำเสนอด้วยความสนใจ					
5. พึ่งตนเองในการแสวงหาความรู้ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย					
6. ระบุชื่อเจ้าของผลงานที่นำมาใช้อ้างอิงทุกครั้ง					
7. ประเมินตนเองเพื่อปรับพฤติกรรรมการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น					
8. ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กลุ่มกำหนดอย่างเคร่งครัด					

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม .....

ลงชื่อ……ผู้ประเมิน

แบบประเมินคุณลักษณะการครองคนของนักศึกษา

ชื่อกลุ่ม.....

รายชื่อสมาชิก ก*..... ...ข..... ค.....

ง..... จ..... (ก*สำหรับนักศึกษาที่ประเมินตนเอง)

เรื่องที่เรียนรู้.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ผู้ประเมิน (โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ที่กำหนดให้)☐ผู้สอน ☐เพื่อน ☐ตนเอง

คำชี้แจง

1. แบบประเมินคุณลักษณะการครองคนเป็นเครื่องมือในการประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น จากผู้ประเมิน 3 ฝ่าย ได้แก่การประเมินตนเอง เพื่อนประเมินผู้เรียน และผู้สอนประเมินผู้เรียนในระหว่างปฏิบัติการเรียนการสอนในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มของนักศึกษา

แบบประเมินคุณลักษณะการครองคนของนักศึกษาฉบับนี้ เป็นเครื่องมือสำหรับประเมินเพื่อให้นักศึกษาได้พัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น จึงขอให้ตอบตามความเป็นจริง คำตอบของผู้ประเมินไม่มีผิดและไม่มีผลต่อคะแนนการเรียน

2. โปรดประเมินรายการต่างๆ ตามความเห็นของท่านด้วยการระบุระดับคะแนน ลงในช่องที่นักศึกษาและสมาชิกลุ่มได้ผ่านการปฏิบัติในกิจกรรมกลุ่มตามช่องที่ระบุไว้ด้านล่างนี้ ความหมายของคะแนนที่กำหนดให้นั้นบอกระดับคุณภาพของการปฏิบัติดังนี้

5 หมายถึง ดีมาก 4 หมายถึง ดี 3 หมายถึง ปานกลาง

2 หมายถึง พอใช้ 1 หมายถึง ควรปรับปรุง

รายการ	ระดับคะแนนประเมิน				
	ก*	ข	ค	ง	จ
1. เสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม					
2. กริยาที่สุภาพแสดงอารมณ์ที่เหมาะสมในการเสนอข้อมูล					
3. พูดจาตัดสินปัญหาในกลุ่มด้วยการประนีประนอม					
4. ยอมรับความสามารถของสมาชิกกลุ่มด้วยความจริงใจ					
5. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นด้วยความกระตือรือร้น					
6. ไม่เพิกเฉยหรือทำงานอื่นในการทำกิจกรรมกลุ่ม					
7. ส่งเสริมกำลังใจให้คำแนะนำปรึกษาแก่สมาชิกลุ่ม					
8. ประเมินผลงานสมาชิกกลุ่มด้วยความยุติธรรม					

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม .....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

แบบประเมินคุณลักษณะการครองงานของนักศึกษา

ชื่อกลุ่ม.....

รายชื่อสมาชิก ก*..... ...ข..... ค.....

ง..... จ..... (ก*สำหรับนักศึกษาที่ประเมินตนเอง)

เรื่องที่เรียนรู้.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ผู้ประเมิน (โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ที่กำหนดให้)☐ผู้สอน ☐เพื่อน ☐ตนเอง

คำชี้แจง

1. แบบประเมินฉบับนี้เป็นเครื่องมือในการประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะการทำงานร่วมกับผู้อื่นจากผู้ประเมิน 3 ฝ่าย ได้แก่การประเมินตนเอง เพื่อนประเมินผู้เรียน และผู้สอนประเมินผู้เรียนในระหว่างปฏิบัติการเรียนการสอนในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มของนักศึกษา

แบบประเมินคุณลักษณะการครองงานของนักศึกษาฉบับนี้ เป็นเครื่องมือสำหรับประเมินเพื่อให้นักศึกษาได้พัฒนาคุณลักษณะการทำงานร่วมกับผู้อื่น จึงขอให้ตอบตามความเป็นจริง คำตอบของผู้ประเมินไม่มีผิดและไม่มีผลต่อคะแนนการเรียน

2. โปรดประเมินรายการต่างๆ ตามความเห็นของท่านด้วยการระบุระดับคะแนน ลงในช่องที่นักศึกษาและสมาชิกลุ่มได้ผ่านการปฏิบัติในกิจกรรมกลุ่มตามช่องที่ระบุไว้ด้านล่างนี้ ความหมายของคะแนนที่กำหนดให้นั้นบอกระดับคุณภาพของการปฏิบัติดังนี้

5 หมายถึง ดีมาก 4 หมายถึง ดี 3 หมายถึง ปานกลาง

2 หมายถึง พอใช้ 1 หมายถึง ควรปรับปรุง

รายการ	ระดับคะแนนประเมิน				
	ก*	ข	ค	ง	จ
1. แสดงความอดทนในการทำงานโดยไม่ละทิ้งงาน					
2 . รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มจนสำเร็จ					
3. มีสติควบคุมอารมณ์ในการทำงานกลุ่ม					
4. รับฟังการประเมินผลงานตามที่กลุ่มเสนอแนะด้วยความเต็มใจ					
5. วางแผนการทำงานกลุ่มเพื่อกำหนดขั้นตอนการเรียนรู้					
6. ปฏิบัติงานตามขั้นตอนด้วยความละเอียดรอบคอบ					
7. ร่วมมือตรวจสอบและปรับปรุงผลงานกลุ่มด้วยความตั้งใจ					
8. ผลงานที่ปฏิบัติมีคุณภาพสำเร็จตามกำหนด					

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม .....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

แบบประเมินคุณลักษณะการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษา

ชื่อกลุ่ม.....

รายชื่อสมาชิก ก*..... ...ข..... ค.....

ง..... จ..... (ก*สำหรับนักศึกษาที่ประเมินตนเอง)

เรื่องที่เรียนรู้.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ผู้ประเมิน (โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง □ทีกำหนดให้)□ผู้สอน □เพื่อน □ตนเอง

คำชี้แจง

1. แบบประเมินฉบับนี้เป็นเครื่องมือในการประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะการมีจิตสำนึกสาธารณะจากผู้ประเมิน 3 ฝ่าย ได้แก่การประเมินตนเอง เพื่อนประเมินผู้เรียน และผู้สอนประเมินผู้เรียนในระหว่างปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน

แบบประเมินคุณลักษณะการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาฉบับนี้ เป็นเครื่องมือสำหรับประเมินเพื่อให้นักศึกษาได้พัฒนาคุณลักษณะการมีความสำนึกและให้ความสำคัญในการสร้างประโยชน์ต่อกลุ่ม จึงขอให้ตอบตามความเป็นจริง คำตอบของผู้ประเมินไม่มีผิดและไม่มีผลต่อคะแนนการเรียน

2. โปรดประเมินรายการต่างๆ ตามความเห็นของท่านด้วยการระบุระดับคะแนน ลงในช่องที่นักศึกษาและสมาชิกลุ่มได้ผ่านการปฏิบัติในกิจกรรมกลุ่มตามช่องที่ระบุไว้ด้านล่างนี้ ความหมายของคะแนนที่กำหนดให้นั้นบอกระดับคุณภาพของการปฏิบัติดังนี้

5 หมายถึง ดีมาก 4 หมายถึง ดี 3 หมายถึง ปานกลาง

2 หมายถึง พอใช้ 1 หมายถึง ควรปรับปรุง

รายการ	ระดับคะแนนประเมิน				
	ก*	ข	ค	ง	จ
1. การใช้สิ่งของและวัสดุอย่างคุ้มค่าและเหมาะสม					
2. รับอาสาทำกิจกรรมบริการรับใช้ส่วนรวมอยู่เสมอ					
3. แสดงให้เห็นว่ามีการปิดไฟเมื่อเลิกใช้ทุกครั้ง					
4. อุทิศเวลาให้กลุ่มในการปฏิบัติกิจกรรมด้วยความเต็มใจ					
5. แลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับปัญหาสังคมในท้องถิ่น					
6. ทำงานช่วยเหลือกลุ่มด้วยความกระตือรือร้น					
7. ร่วมมือกันแสดงความคิดเห็นเพื่อวางแผนการทำงานกลุ่ม					
8. ยอมรับการวิพากษ์เพื่อปรับปรุงผลงานกลุ่ม					

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม .....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

ภาคผนวก ค

รายนักศึกษาอาสาสมัครและนักศึกษากลุ่มทดลอง

รายชื่อนักศึกษาที่อาสาสมัครทดลองนำร่องการใช้แผนการเรียนรู้

1. นางสาวกัลยา พิทวงส์	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. นายคมกริช บุญเขียว	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. นายวุฒิไกร ใจคำฟู	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
4. นางสาวอรวรรณ อุษา	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
5. นางสาวกรรณิกา ทองสุข	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
6. นางสาวปิยนุช ชาวรัตนพันธุ์	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
7. นางสาวพนารัตน์ เพ็ชรเจริญ	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
8. นางสาวพันธุ์ทิพย์ ทองคำ	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
9. นายเฉลิมชัย โรจนพงษ์ไพร	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
10. นางสาวอัจฉรา สถาปนานุสรณ์	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
11. นางสาวกรกช ณ ลำปาง	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
12. นายณกานต์ อนุกูลวรรธกะ	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
13. นางสาวพัชรินทร์ นามวงศ์	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
14. นายพิศาล เครือลิต	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
15. นายรังสิมันต์ เนื่องพืช	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
16. นางสาวธนวรรณ ล้วนเลิศ	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
17. นางสาวนรีพร อุดมผล	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
18. นางสาวมนฤดี ซาวคำเขตต์	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
19. นายศราวุฒิ สุภายอง	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
20. นางสาวศิริลักษณ์ เชิดศิลป์	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
21. นายภูเดช แสนสา	ชั้นปีที่ 3 คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
22. นายอานันท์ สังสกุล	ชั้นปีที่ 3 คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รายชื่อนักศึกษากลุ่มทดลองงานใช้แผนการเรียนรู้เพื่อการวิจัย

1. นางสาวฐิรกานต์ กองคำ	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. นางสาวนัฐยาภรณ์ ผ่องแผ้ว	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. นายถิรายุส์ บำบัด	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
4. นางสาวธันยพร กันทะวังอิน	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
5. นางสาวบุณฑริกา สุริยมณี	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
6. นายเพิก พงษ์ไทย	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
7. นายวิทวัส มณีกร	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
8. นางสาววิภาดา ต๊ะวงศ์	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
9. นายอภิชาติ สุคนธา	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
10. นางสาวอัจฉราภรณ์ ตาบุญ	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
11. นายศิริพงศ์ ภักดี	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
12. นางสาวจรวดี ดวงสวัสดิ์	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
13. นายณัฐวุฒิ ชัยศรีสวัสดิ์	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
14. นายธรรศ ศรีรัตนบัลย์	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
15. นางสาวพรพิมล สงค์ศาสตร์	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
16. นางสาววันวิสาข์ ประเสริฐศรี	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
17. นางสาวสุจิตรา จินะวงศ์	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
18. นายณัฐพงษ์ สายสุริยะ	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
19. นายณัฐพงษ์ จำปาศักดิ์	ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
20. นายวราวุฒิ อัมพุธ	ชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

(สำเนา)

ที่ ศธ 0513.109/729

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
50 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร
กรุงเทพมหานคร 10900

31 พฤษภาคม 2548

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูล
เรียน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ด้วยนายชรินทร์ มั่งคั่ง นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี” ภายใต้การควบคุมของ

รองศาสตราจารย์ปราณี โพธิสุข, Ph.D.	ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์แม้นมาศ ลีลสัตยกุล, Ph.D.	กรรมการวิชาเอก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์รุ่งแสง อรุณไพโรจน์, Ph.D.	กรรมการวิชาเอก

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์จึงขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานของท่านในการให้นิสิตเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยกับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 058414 หลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา อนึ่งรายละเอียดของการกำหนด วันเวลาที่จะเก็บข้อมูล จะให้นิสิตได้ไปติดต่อนัดหมายด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

พนิต เข็มทอง
(ผศ.ดร. พนิต เข็มทอง)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ภาควิชาการศึกษา
โทร. 0-2579-7114 ต่อ 111

ภาคผนวก จ

รูปแบบการเรียนการสอนและเกณฑ์การประเมินผลการเรียนรู้

รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

พัฒนาโดย

นางพนิดา สินสุวรรณ

นายชรินทร์ มั่งคั่ง

รายวิชา 058414

หลักการสอนวิชาศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548

คำนำ

รูปแบบจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นประมวลการเรียนรายวิชา ซึ่งประกอบด้วย หลักการและแนวคิด ลักษณะรายวิชา คำอธิบายรายวิชา วัตถุประสงค์รายวิชา แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน แหล่งวิทยาการเรียนรู้และหนังสืออ่านประกอบ การวัดและประเมินผลการเรียน กำหนดการสอน แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และเกณฑ์การประเมินผลงานนักศึกษา ส่วนที่ 2 เป็นนวัตกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 3 หน่วยการเรียน 10 แผนการเรียนรู้ และกิจกรรมที่นำมบูรณาการในแผนการเรียนรู้ จำนวน 10 กิจกรรม โดยผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 6 ขั้น คือ การสร้างความตระหนัก การเลือกประเด็น การวางแผน การปฏิสัมพันธ์ การสะท้อนคิด และการแสดงผลงาน การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนนี้ขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางการจัดประสบการณ์ให้นักศึกษาทักษะในการจัดการเรียนการสอนวิชาศาสนาในโรงเรียนโดยเน้นการบูรณาการคุณธรรมจริธรรมและค่านิยมในการวางแผนการเรียนรู้และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติการสอนจริงในโรงเรียนได้

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นนี้จะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาในการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะไปปฏิบัติหน้าที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียน ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นโดยการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมตามปณิธานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในด้าน การครองตน ครองคน ครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ เพื่อให้นักศึกษาเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ทั้งความรู้และคุณธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นบัณฑิตอุดมคติไทยต่อไป

นายชรินทร์ มั่งคั่ง และคณะ

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย
สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

หลักการและแนวคิด

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพคนโดยกำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม และในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ก็ได้ระบุให้การจัดการศึกษานั้นต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ การศึกษาทุกระบบต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม จัดกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสม มีการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงามอย่างสมดุล

การพัฒนาคุณภาพของคนให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาตินั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องการจัดการศึกษาเพื่อให้คนมีคุณภาพนั้นจำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือผนึกพลังเพื่อส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนที่มีอยู่ในตัวคนให้ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมตามศักยภาพในด้าน การรู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเองและสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นสุข โดยกระบวนการเรียนรู้นั้นจะต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ผ่านมาได้สะท้อนวิกฤตคุณภาพของบัณฑิตที่ไม่สามารถสนองต่อทิศทางการพัฒนาประเทศและการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย คือ อุดมศึกษาสร้างปัญญาไม่ลึกและวิชาการไม่เข้มข้น การขาดคุณธรรมจริยธรรม คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับผู้จ้างแรงงานวิกฤตความสามารถในการแข่งขันในสังคมนานาชาติ ซึ่งส่งผลให้บัณฑิตในปัจจุบันมักจะใช้ความรู้อย่างขาดปัญญาญาณในการพิจารณาความถูกต้อง การสร้างความรู้ใหม่ในสถาบันการศึกษามีน้อยและขาดการเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริง ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่ผ่านมายังขาด

จุดยืน ขาดแก่นสาร ขาดวิสัยทัศน์ ขาดเป้าหมายที่จะพัฒนาองค์ความรู้ โดยเฉพาะในด้านวัฒนธรรม คุณธรรม เกือบไม่มีการสอนและนำมาใช้ ผู้คนรุ่นใหม่จึงขาดคุณธรรมกันมาก นอกจากนั้นกระบวนการเรียนการสอนยังขาดการบูรณาการวิชาสามัญ ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และค่านิยมอันดีงามเข้าด้วยกัน การเรียนการสอนจึงอยู่ในลักษณะซอยเป็นแท่ง แบ่งเป็นท่อน ตัดตอนวิถีชีวิตที่แท้จริง ที่มนุษย์พึงเรียนรู้ด้วยระบบของความรู้คู่คุณธรรม ส่งผลให้ผู้เรียนขาดปัญญาที่จะใช้แก้ปัญหาชีวิตได้ อย่างรู้ทัน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงได้ตระหนักในความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตไทยให้มีความรู้ควบคู่กับการมีคุณธรรมและจริยธรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเร่งรัดและพัฒนากระบวนการถ่ายทอดการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรมเพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีคุณภาพและตอบสนองต่อวิสัยทัศน์การพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม การพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้คนมีคุณภาพอย่างสมดุลในด้านความรู้ควบคู่คุณธรรมตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติและเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ลักษณะรายวิชา

ชื่อรายวิชาวิชา	หลักการสอนวิชาศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา
รหัสวิชา	058414 (EDSS 414)
จำนวน	3 หน่วยกิต
สถานภาพวิชา	วิชาเอกบังคับ วิชาโทต่างสาขาและวิชาเลือกเสรี
ผู้เรียน	นักศึกษาระดับปริญญาตรี นักศึกษาชั้นปีที่ 3 –4
หน่วยงานที่สอน	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้สอน	รองศาสตราจารย์พนิดา สินสุวรรณ
	อาจารย์ชรินทร์ มั่งคั่ง

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาพฤติกรรมความเชื่อทางศาสนาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา หลักธรรมศาสนาที่สำคัญ หลักการสอนและเทคนิควิธีสอน สื่อการสอน การวัดและประเมินผล การฝึกปฏิบัติสมาธิ และการวางแผนการสอนวิชาศาสนาในโรงเรียน

วัตถุประสงค์รายวิชา เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความศรัทธาต่อการเป็นครูสอนวิชาศาสนาในโรงเรียน
2. มีความเข้าใจและประยุกต์ใช้หลักธรรมทางศาสนาในวางแผนการสอนวิชาศาสนา
3. มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมความเชื่อทางศาสนาของนักเรียน
4. มีความเข้าใจและประยุกต์ใช้วิธีสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา
5. มีความรู้และพัฒนาสื่อเพื่อใช้สอนในวิชาศาสนาได้
6. มีความเข้าใจและออกแบบเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
7. มีทักษะการวางแผนการสอนวิชาศาสนาเพื่อใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
8. มีความตระหนักและใช้หลักธรรมการทางศาสนาในการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะในการเรียนรู้

เนื้อหาการเรียนรู้

เนื้อหาที่ใช้ในในการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 3 หน่วยการเรียน ดังนี้

หน่วยที่ 1 พลังอำนาจแห่งตน

แผนการเรียนรู้ที่ 1 ปณิธานครู

- คุณธรรมสำหรับครู
- หลักคำสอนทางศาสนา

แผนการเรียนรู้ที่ 2 ศักยภาพครู

- ลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
- ปัจจัยและอิทธิพลความเชื่อทางศาสนาของนักเรียนมัธยมศึกษา

แผนการเรียนรู้ที่ 3 ครูเกียรติยศ

- บทบาทที่สำคัญของการเป็นครูสอนศาสนา

แผนการเรียนรู้ที่ 4 ครูมืออาชีพ

- หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม
- การสร้างหน่วยการเรียน

หน่วยที่ 2 รังสรรค์งานสอน

แผนการเรียนรู้ที่ 5 แผนการเรียนรู้สร้างสรรค์

- แผนการเรียนรู้แบบบูรณาการจริยธรรม

แผนการเรียนรู้ที่ 6 กลวิธีสอน

- เทคนิคการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

แผนการเรียนรู้ที่ 7 นวัตกรรมการเรียนรู้

- สื่อและนวัตกรรมการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

แผนการเรียนรู้ที่ 8 ประเมินดีมีคุณค่า

- การวัดและประเมินผลการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา

หน่วย 3 เรียนรู้ร่วมกัน

แผนการเรียนรู้ที่ 9 การวิจัยในชั้นเรียน

- การศึกษาสังเกตแบบมีส่วนร่วมในชั้นเรียน

แผนการเรียนรู้ที่ 10 โครงงานศาสนาเพื่อสันติสุข

- การจัดกิจกรรมโครงงานเพื่อบูรณาการในการเรียนการสอนรายวิชาพระพุทธศาสนา

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีความคิดสร้างสรรค์ในการสอน
2. เน้นฝึกปฏิบัติในกิจกรรมการค้นคว้าและการสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเอง
3. เน้นฝึกการวางแผนการสอนโดยบูรณาการคุณธรรมจริยธรรม
4. เน้นฝึกกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้กระบวนการกลุ่ม
5. เน้นความรับผิดชอบงานรายบุคคลและรายกลุ่มโดยใช้สัญญาการเรียน
6. เน้นทักษะการสืบค้นข้อมูลโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
7. เน้นทักษะการนำเสนอผลงานโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนัก (A-Awareness)

การนำเสนอปัญหาหรือสถานการณ์ทางจริยธรรมโดยการตั้งคำถาม การอภิปราย ศึกษากรณีศึกษา วิเคราะห์ข่าว ชมวิดีทัศน์ เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักกับปัญหาด้วยตนเองจากสถานการณ์ที่จัดขึ้น

ขั้นที่ 2 การเลือกประเด็น (S-Selection)

การกำหนดเป้าหมายหมายการเรียนรู้ โดยผู้เรียนแต่ละคนประเมินตนเองเพื่อเลือกประเด็นที่เป็นสาระการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ ตามความสนใจของผู้เรียนโดยยึดจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา

ขั้นที่ 3 การวางแผน (P-Plan)

กระบวนการเรียนรู้ที่สร้างทางเลือกให้ผู้เรียนได้มีอิสระในการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติและวางแผนการเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมาย โดยใช้แบบบันทึกกิจกรรมเสริมประสบการณ์

ขั้นที่ 4 การปฏิสัมพันธ์ (I-Interaction)

การสืบค้นความรู้โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล แหล่งเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ตามที่ผู้เรียนได้เลือกไว้ตามแผนและบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมเสริมประสบการณ์ของผู้เรียน

ขั้นที่ 5 การสะท้อนคิด (R-Reflection)

กระบวนการการที่ให้ผู้เรียนได้เสนอข้อค้นพบความรู้ด้วยตนเอง อภิปรายเพื่อสรุปเป็นความรู้ นำเสนอวิธีการค้นคว้าและองค์ความรู้ที่ได้รับ การแลกเปลี่ยนความรู้ การใช้คุณธรรมในการเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย

ขั้นที่ 6 การแสดงผลงาน (E-Exhibition)

กระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงผลงานเพื่อเชื่อมโยงระหว่างการบูรณาการคุณธรรมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และการนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ผู้เรียนร่วมกันสรุปองค์ความรู้และแนวคิดที่ได้จากการเรียนรู้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้

หมายเหตุ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่จำเป็นต้องทำตามทุกขั้นในบางครั้งอาจข้ามขั้นตอนได้ถ้าผู้สอนเห็นว่าเหมาะสม

สื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบมีลักษณะหลากหลายและเร้าความสนใจซึ่งประกอบด้วย

1. เอกสารประกอบการสอน
2. กรณีศึกษา
3. แผนภาพโปร่งใส
4. วีดิทัศน์

แหล่งวิทยาการเรียนรู้และหนังสืออ่านประกอบ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2545**. คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

_____. 2546. **การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ครุรักษ์ ภิรมย์รักษ์. 2544. **เรียนรู้และฝึกปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน**. ชลบุรี: โรงพิมพ์งามช่าง

ชาตรี สำราญ. 2544. **วิจัยชั้นเรียนสำหรับผู้เริ่มต้น.** กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี – สฤษดิ์วงศ์

ดุษฎี สีตลวรางค์. 2538ก. บูรณาการในหลักสูตรและการสอน. **สารพัฒนาหลักสูตร** 14 (120): 58-64.

_____. 2538ข. บูรณาการในหลักสูตรและการสอน(ตอนจบ). **สารพัฒนาหลักสูตร** 14 (122): 50-67.

เธียร พานิช. 2544. **4 MAT การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียน**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี – สฤษดิ์วงศ์.

นวลจิตต์ เชาวกีรติพงศ์. 2538. พัฒนาการของมโนทัศน์เกี่ยวกับการสอน. **สารพัฒนาหลักสูตร** 14(120): 63-75

นาตยา ภัทรแสงไทย. 2525. **ยุทธวิธีการสอนสังคมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

บูรชัย ศิริมหาสาคร. 2537. การเขียนสาระสำคัญในแผนการสอน. **สารพัฒนาหลักสูตร** 14 (119): 36-39

ประกอบ มณีโรจน์. 2544. **เรียนรู้สู่การปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน.** กรุงเทพมหานคร: จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.

ประวิต เอราวรรณ์. 2542. **การวิจัยในชั้นเรียน.** กรุงเทพมหานคร: บูแพด

พนิดา สินสุวรรณ. 2533. **หลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา**. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พนิดา สินสุวรรณ และ ชรินทร์ มั่งคั่ง. 2546. **การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้โครงงานของนักศึกษาบัณฑิตศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.** เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ถวัล มาศจรัส. 2545. **คู่มือการเขียนและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธารอักษร.

เมลินเจอร์,เอช,ดี.(บรรณาธิการ). 2534. **คู่มือการสอนสังคมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

วารี ถิรจิตร. 2534. **การพัฒนาการสอนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิเชียร อินทรสมพันธ์. 2545. **หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการบูรณาการจริยธรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.** ปริญญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วัฒนาพร ระงับทุกข์. 2545. **การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำลี รักสุทธี และคณะ. 2544. **เทคนิควิธีการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการ.** กรุงเทพมหานคร: ธนวัชการพิมพ์.

สุวิทย์ มูลคำ. 2540. **การประเมินตนเองและพัฒนางานสู่อาจารย์ 3.** กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.

แหล่งการเรียนรู้เว็บไซท์

http://student.spu.ac.th/~waleeporn/topic_12.html

http://www.vec-sorpororr2.com/paingasoon.pdf

http://www.onec.go.th/onec_pub/etc/teaching/th2.pdf

http://www.arc.dusit.ac.th/be/pdf/6/002.pdf

http://www.edu.cmu.ac.th/~second/BBC/058/Ma/700p2.doc

http://classnet.kku.ac.th/e-training/training-cu

การประเมินผลการเรียนการสอน

1. การนำเสนอผลงานและการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน	32 %
2. การประเมินแฟ้มผลงาน	
2.1 การเขียนผังมโนทัศน์	4 %
2.2 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้	4 %
2.3 การออกแบบสื่อการสอน	4 %
2.4 การออกแบบเครื่องมือการประเมินผลตามสภาพจริง	4 %
2.5 แผนการสอน	4 %
2.6 โครงงานการวิจัยในชั้นเรียน	4 %
2.7 โครงงานศาสนาเพื่อสันติสุข	4 %
3. การทดสอบ 3 หน่วยการเรียน	30%
4. การเข้าชั้นเรียน	10%

กำหนดการสอน

รายวิชา 058414 หลักการสอนวิชาศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548

สัปดาห์ที่	วัน เดือน ปี	จำนวนคาบ	หน่วยการเรียน/แผนการเรียนรู้และรายการสอน	กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิต
1	7 มิ ย. 2548	3	ปฐมนิเทศรายวิชา ทดสอบก่อนเรียน ประเมินพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาแผนการเรียนรู้นำ	• ทักษะการแก้ปัญหา: การฝึกทักษะการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการกลุ่ม
2	14 มิ.ย 2548	3	**หน่วยที่ 1 พลังอำนาจแห่งตน** แผนการเรียนรู้ที 1 ปณิธานครู	• ครูในอุดมคติ: การศึกษาชีวประวัติบุคคลที่มีคุณธรรมที่เป็นแบบอย่าง
3	21 มิ.ย. 2548	3	แผนการเรียนรู้ที่ 2 ศักยภาพครู	• คุณค่าหนังสือนอกเวลา: อ่านหนังสือที่นักศึกษาสนใจ
4	27 มิ.ย 2548	3	แผนการเรียนรู้ที่ 3 ครูเกียรติยศ	• ประสบการณ์ความดี: เขียนประสบการณ์ความดีที่เป็นแบบอย่างของตนเองและเป็นแบบอย่างต่อผู้อื่น
5	5 ก.ค. 2548	3	แผนการเรียนรู้ที่ 4 ครูมืออาชีพ	• ครูแห่งชาติ: นักศึกษาฝึกการจัดกิจกรรมเชิญวิทยากรมาให้ความรู้และฟังบรรยาย
6-7	12,19 ก.ค. 2548	6	**หน่วยที่ 2 รังสรรค์งานสอน** แผนการเรียนรู้ที่ 5 แผนการเรียนรู้สร้างสรรค์	• สำนึกดีสังคมดี: การวางแผนการสอนและนำไปใช้กับนักเรียนด้อยโอกาส

สัปดาห์ที่	วัน เดือน ปี	จำนวนคาบ	หน่วยการเรียน/แผนการเรียนรู้และรายการสอน	กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิต
8	26 ก.ค. 2548	3	แผนการเรียนรู้ที่ 6 กลวิธีสอน	● ครูภูมิปัญญาล้านนา: การศึกษานอกสถานที่โดยศึกษากลวิธีสอนจากครูภูมิปัญญาล้านนา
9	2 ส.ค. 2548	3	แผนการเรียนรู้ที่ 7 นวัตกรรมการเรียนรู้	● วันว่างวันเวลาที่สำคัญ: การสร้างสื่อการเรียนรู้โดยใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
10	9 ส.ค. 2548	3	สอบกลางภาคตามปฏิทินมหาวิทยาลัย	● สอบกลางภาค
11	16 ส.ค. 2548	3	แผนการเรียนรู้ที่ 8 การประเมินดีมีคุณค่า	● ปฏิบัติธรรมสร้างสมาธิ: การสร้างแบบประเมินตนเองและนำไปใช้ในการการฝึกสมาธิการสนทนาธรรม
12-13	23, 30 ส.ค. 2548	6	**หน่วยที่ 3 เรียนรู้ร่วมกัน** แผนการเรียนรู้ที่ 9 การวิจัยในชั้นเรียน	● ห้องเรียนศึกษา: การศึกษากรณีศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
14 - 15	6,13 ก.ย. 2548	6	แผนการเรียนรู้ที่ 10 โครงงานศาสนาเพื่อสันติสุข	● ชุมชนศึกษา: การจัดโครงการศึกษาดูงานโรงเรียนวิถีพุทธ โครงงานที่ใช้หลักธรรมทางศาสนาในการแก้ปัญหาสังคม
16	20 ก.ย. 2548	3	สรุปการเรียนรายวิชา ประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอน ประเมินพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา แบบทดสอบหลังเรียน	● การแสดงผลงานประจำภาคเรียน ● การประเมินการเรียนการสอนรายวิชา
	27 ก.ย. 2548	3	สอบปลายภาคตามปฏิทินของมหาวิทยาลัย	● สอบภายภาค

ผลการเรียนรูที่คาดหวังและแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

รายวิชา 058414 หลักการสอนวิชาศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา

สัปดาห์ที่	หน่วย/สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
1 (3 ชั่วโมง)	แผนการเรียนรู้นำ ● ปฐมนิเทศรายวิชา ● สาระสำคัญรายวิชา ● บทบาทของนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอน	● เข้าใจจุดมุ่งหมายและสาระการเรียนรู้ของรายวิชานี้ ● ปฏิบัติตามข้อกำหนดและยอมรับเกณฑ์การประเมินผลรายวิชานี้	● ผู้สอนแจกประมวลการสอนและเอกสารประกอบการมอบหมายงานให้ผู้เรียนได้ศึกษาความรู้ล่วงหน้าก่อนที่จะดำเนินการสอนในรายวิชานี้ ● ผู้สอนอธิบายจุดมุ่งหมาย สาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียน ● ผู้เรียนและผู้สอนร่วมอภิปรายเกี่ยวกับข้อตกลงในเรื่อง วิธีการเรียนรู้ การทำงานกลุ่ม การศึกษาค้นคว้าและสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเอง เกณฑ์การประเมินผลงาน เพื่อปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ● ผู้สอนสรุปแนวทางที่ผู้เรียนนำเสนอและกำหนดเป็นแนวปฏิบัติในการเรียนการสอนรายวิชาตลอดทั้งภาคเรียน
	● ทักษะการแก้ปัญหา	● มีทักษะการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการกลุ่ม	● ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับกระบวนการทำงานกลุ่มต้องมีคุณธรรมที่สำคัญอะไรบ้าง และให้ผู้เรียนวิเคราะห์ตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานกลุ่ม ● ผู้สอนเชื่อมโยงประเด็นสำคัญเกี่ยวกับคุณลักษณะอย่างไรที่มีผลกระทบต่อการทำงานกลุ่ม โดยให้ผู้เรียนระบุพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้และวิเคราะห์การขาดหลักธรรมใด แล้วสรุปเพื่อเขียนผังมโนทัศน์

สัปดาห์ที่	หน่วย/สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
			• แบ่งกลุ่มย่อยกลุ่มละ 4- 8 คน ได้ผู้เรียนกลุ่มย่อย 4 กลุ่มจัดให้เป็นกลุ่มบ้านให้นักศึกษาเลือกประธานและเลขานุการและปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดในใบงาน • ผู้เรียนระดมสมองเกี่ยวกับพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคนให้กลุ่มทราบเพื่อตอบคำถามตามใบงาน และให้ผู้เรียนเลือกพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติเพื่อกำหนดเป็นธรรมนูญของกลุ่ม • ผู้เรียนวางแผนการศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเองโดยใช้แบบบันทึกสัญญาการเรียนแล้วเสนอต่อกลุ่ม ให้กลุ่มช่วยพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะเพื่อกำหนดเป็นเป้าหมายของกลุ่มโดยให้ผู้เรียนส่งแบบบันทึกล่วงหน้าก่อนการเข้าเรียนในสัปดาห์ถัดไป • ผู้เรียนเขียนบันทึกตามแบบสัญญาการเรียนและดูตัวอย่างการเขียนที่ผู้สอนแจกให้ซึ่งผู้เรียนต้องการแผนการเรียนรู้ด้วยตนเองในสิ่งต่อไปนี้ • *จุดมุ่งหมายที่ปฏิบัติในประเด็นนี้* • *ประเด็นที่ศึกษาหรือปฏิบัติสอดคล้องกับหลักธรรมใดบ้าง* • *ผู้เรียนวางแผนการศึกษาประเด็นนี้อย่างไร* • *ผู้เรียนวางแผนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ศึกษาประเด็นนี้กับใครบ้างหรือบอกจุดเด่นของประเด็นที่ศึกษาเพราะเหตุใด*

สัปดาห์ที่	หน่วย/สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
			• *แนวคิดและหลักธรรมที่ใช้มาประยุกต์ในปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดคุณธรรมที่พึงประสงค์อย่างไร* • *ข้อคิดเห็นเสนอแนะและข้อคาดว่าจะเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องนี้ในโรงเรียน* • ผู้สอนมอบหมายใบงานเพื่อปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งต่อไป
2 -5 (12 คาบ) 6-7, 9-11 (15 คาบ)	**หน่วยที่ 1 พลังอำนาจแห่งตน** • ปณิธานครู • ศักยภาพครู • ครูเกียรติยศ • ครูมืออาชีพ **หน่วยที่ 2 รังสรรค์งานสอน** • แผนการเรียนรู้สร้างสรรค์	• วิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์เพื่อเสนอแนวทางการแก้ปัญหาโดยใช้หลักธรรมทางศาสนาได้ • กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเองและกลุ่มได้ • วางแผนการศึกษาค้นคว้าและสืบค้นความรู้ตามแผนที่วางไว้ • มีปฏิสัมพันธ์กับแหล่งความรู้ ผู้เชี่ยวชาญเพื่อสืบค้นตามจุดประสงค์การเรียนรู้	• ผู้สอนและผู้เรียนร่วมสนทนาเกี่ยวกับปัญหาและสถานการณ์ทางจริยธรรมที่นำเสนอเพื่อสร้างความตระหนักในเรื่องที่จะเรียนรู้ • ผู้เรียนอภิปรายปัญหาที่นำเสนอว่ามีผลกระทบกับใครบ้างและแสดงถึงการขาดหลักธรรมใดบ้าง • หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาปรับใช้ในแก้ปัญหาสามารถใช้หลักธรรมใดบ้าง • จัดแบ่งกลุ่มย่อยกลุ่มละ 4- 8 คน จัดให้เป็นกลุ่มบ้าน 4 กลุ่มให้นักศึกษาเลือกประธานและเลขานุการ และเลือกประเด็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสนใจ

สัปดาห์ที่	หน่วย/สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
12 –15 (12 คาบ)	• กลวิธีสอน • นวัตกรรมการเรียนรู้ • ประเมินผลดีมีคุณค่า **หน่วยที่ 3 เรียนรู้ร่วมกัน** • การวิจัยในชั้นเรียน • โครงงานศาสนาเพื่อสันติสุข	• สะท้อนผลการเรียนรู้และประเมินจุดเด่น จุดด้อยการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของตนและกลุ่มได้ • ประเมินองค์ความรู้และนำไปประยุกต์ใช้ได้	• จัดผู้เรียนที่สนใจในประเด็นเดียวกันเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และศึกษาใบความรู้ระดมสมองเกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมที่ก่อให้เกิดปัญหา เพื่อให้ผู้เรียนวางแผนปฏิบัติกิจกรรมตามที่กำหนด • กลุ่มผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนที่ได้รับผิดชอบในประเด็นใดให้วางแผนการศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเองโดยใช้แบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมเสริมปาระสบการณ์ กลังจากนั้นเสนอต่อกลุ่ม ให้กลุ่มช่วยพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะเพื่อกำหนดเป็นเป้าหมายของกลุ่ม • สมาชิกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามแผนการเรียนที่กำหนดไว้ • สมาชิกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญบันทึกกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติในแบบบันทึกกิจกรรมเสริมประสบการณ์ • รวบรวมหลักฐานการเรียนรู้ใบสรุปรายงานความรู้ ใบบันทึกกิจกรรมเสริมการณ์ไว้ในประสบแฟ้มผลงานเพื่อเสนอความรู้ • สมาชิกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญสะท้อนความรู้สึกในการทำงานของตนเองภายในกลุ่ม • สมาชิกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญร่วมกันสรุปความรู้แล้วส่งตัวแทนนำเสนอผลงานและประเมินผลงานกลุ่ม • สมาชิกกลุ่มบ้านร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้ ผู้สอนตรวจสอบความรู้ด้วยการสอบถาม • เขียนบันทึกการเรียนรู้ (Journal)

เกณฑ์การประเมินผลงานนักศึกษา

รายวิชา 058414 หลักการสอนวิชาศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ผลงานผู้เรียน	ระดับคะแนน				
	ระดับ 4	ระดับ 3	ระดับ 2	ระดับ 1	ระดับ 0
● ผังมโนทัศน์	● ผังมโนทัศน์มีความสอดคล้องและชัดเจนโดยคำนึงถึงการแสดงความสามารถในการเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ความรู้กับหลักธรรมทางศาสนาได้อย่างสมบูรณ์ดีมาก	● ผังมโนทัศน์มีความสอดคล้องโดยคำนึงถึงการแสดงความสามารถในการเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ความรู้กับหลักธรรมทางศาสนาได้อย่างสมบูรณ์ดี	● ผังมโนทัศน์มีความสอดคล้องและการแสดงความสามารถในการเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ความรู้กับหลักธรรมทางศาสนาได้อย่างสมบูรณ์พอใช้	● ผังมโนทัศน์มีความสอดคล้องบางส่วนและแสดงความสามารถในการเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ความรู้กับหลักธรรมทางศาสนาได้ น้อย	● ผังมโนทัศน์ไม่มีความสอดคล้อง ขาดความเชื่อมโยงและไม่มีการประยุกต์ใช้ความรู้กับหลักธรรมทางศาสนาได้
● แผนการจัดการเรียนรู้	● แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบครบถ้วน สัมพันธ์กันโดยคำนึงความสอดคล้องของผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนและมีความเป็นไปได้ในการนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริงได้มากที่สุด	● แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบครบถ้วน สัมพันธ์กันโดยคำนึงความสอดคล้องของผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนและมีความเป็นไปได้ในการนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริงได้มาก	● แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบครบถ้วน สัมพันธ์กันโดยคำนึงความสอดคล้องของผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนและมีความเป็นไปได้ในการนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริงได้พอใช้	● แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบไม่ครบถ้วน มีบางส่วนที่สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนและมีความเป็นไปได้ในการนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริงได้น้อย	● แผนการจัดการเรียนรู้**มีองค์ประกอบไม่ครบถ้วน ขาดความสอดคล้องกับ** ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนและไม่มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในสถานการณ์จริง

ผลงานผู้เรียน	ระดับคะแนน				
	ระดับ 4	ระดับ 3	ระดับ 2	ระดับ 1	ระดับ 0
• การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้	• กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียน ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียน และมีความเป็นไปได้ในการนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้มากที่สุด	• กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียน ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียน และมีความเป็นไปได้ในการนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้มาก	• กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียน ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียน และมีความเป็นไปได้ในการนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้พอใช้	• กิจกรรมการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียน ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียน และมีความเป็นไปได้ในการนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้น้อย	• กิจกรรมการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียน ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียน และไม่มีความเป็นไปได้ใช้ในการนำไปใช้ในสถานการณ์จริง
• แบบประเมินผลตามสภาพจริง	• แบบประเมินตอบสนองความถนัดและความสนใจของผู้เรียนโดยคำนึงผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและมีความเป็นได้ในการนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริงได้มากที่สุด	• แบบประเมินตอบสนองความถนัดและความสนใจของผู้เรียนโดยคำนึงผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและมีความเป็นได้ในการนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริงได้มาก	• แบบประเมินตอบสนองความถนัดและความสนใจของผู้เรียนโดยคำนึงผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและมีความเป็นได้ในการนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริงได้พอใช้	• แบบประเมินมีบางส่วนที่ตอบสนองความถนัดและความสนใจของผู้เรียนโดยคำนึงผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและมีความเป็นได้ในการนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริงได้น้อย	• แบบประเมินไม่ตอบสนองความถนัดและความสนใจของผู้เรียนโดยคำนึงผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและขาดความเป็นได้ในการนำไปประยุกต์ใช้

ผลงานผู้เรียน	ระดับคะแนน				
	ระดับ 4	ระดับ 3	ระดับ 2	ระดับ 1	ระดับ 0
• การออกแบบโครงงาน	• โครงงานมีความสมบูรณ์ ครบถ้วน สอดคล้องของกับการเรียนรู้ด้วยตนเองและแสดงออกถึงการบูรณาการจริยธรรมในการเรียนรู้โครงงานได้ดีมาก	• โครงงานมีความสมบูรณ์ครบถ้วน สอดคล้องของกับการเรียนรู้ด้วยตนเองและแสดงออกถึงการบูรณาการจริยธรรมในการเรียนรู้โครงงานได้ดี	• โครงงานมีความสมบูรณ์ครบถ้วนบางส่วน สอดคล้องของกับการเรียนรู้ด้วยตนเองและแสดงออกถึงการบูรณาการจริยธรรมในการเรียนรู้โครงงานได้พอใช้	• โครงงานขาดความสมบูรณ์ มีความสอดคล้องของกับการเรียนรู้ด้วยตนเองบางส่วนและแสดงออกถึงการบูรณาการจริยธรรมในการเรียนรู้โครงงานได้น้อย	• โครงงานขาดความสมบูรณ์ ไม่สอดคล้องของกับการเรียนรู้ด้วยตนเองและขาดการบูรณาการจริยธรรมในการเรียนรู้โครงงาน
• การออกแบบงานวิจัยในชั้นเรียน	• งานวิจัยในชั้นเรียนมีความสมบูรณ์ ครบถ้วน สอดคล้องกับการเรียนรู้ด้วยตนเองและแสดงออกถึงการประยุกต์ใช้ทักษะการสังเกตในการบันทึกข้อมูลได้ดีมาก	• งานวิจัยในชั้นเรียนมีความสมบูรณ์ ครบถ้วน สอดคล้องกับการเรียนรู้ด้วยตนเองและแสดงออกถึงการประยุกต์ใช้ทักษะการสังเกตในการบันทึกข้อมูลได้ดี	• งานวิจัยในชั้นเรียนมีความสมบูรณ์บางส่วน และแสดงออกถึงการประยุกต์ใช้ทักษะการสังเกตในการบันทึกข้อมูลได้พอใช้	• งานวิจัยในชั้นเรียนขาดความสมบูรณ์ และแสดงออกถึงการประยุกต์ใช้ทักษะการสังเกตในการบันทึกข้อมูลได้น้อยมาก	• งานวิจัยในชั้นเรียนขาดความสมบูรณ์ และขาดการประยุกต์ใช้ทักษะการสังเกตในการบันทึกข้อมูล
• บันทึกการเรียนรู้	• บันทึกครบถ้วน สมบูรณ์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีการแสดงแนวคิดและข้อคิดเห็นที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองดีมาก	• บันทึกครบถ้วน สมบูรณ์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีการแสดงแนวคิดและข้อคิดเห็นที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองดี	• บันทึกมีความสมบูรณ์ มีการแสดงแนวคิดและข้อคิดเห็นที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองได้พอใช้	• บันทึกขาดความสมบูรณ์มีการแสดงแนวคิดและข้อคิดเห็นที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองได้น้อย	• บันทึกขาดความสมบูรณ์ ข้อความขาดการแสดงแนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

เกณฑ์การประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน

รายวิชา 058414 หลักการสอนวิชาศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา

คุณลักษณะผู้เรียน	ระดับคะแนน				
	ระดับ 4	ระดับ 3	ระดับ 2	ระดับ 1	ระดับ 0
• การนำเสนอผลงาน	• สาระที่นำเสนอถูกต้องประเด็นครบถ้วนสมบูรณ์ การนำเสนอเป็นขั้นตอน เรียงลำดับสาระความรู้ได้อย่างสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เรื่องที่นำเสนอน่าสนใจและเร้าคุณธรรม การอภิปรายมีหลักฐานอ้างอิง สมเหตุสมผล ผู้นำเสนอสามารถตอบคำถามได้ชัดเจนตรงประเด็น สามารถสรุปแนวคิดที่ได้แสดงถึงการประยุกต์ใช้คุณธรรมในการเรียนรู้ได้ครอบคลุมประเด็นร้อยละ 80 ขึ้นไป	• สาระที่นำเสนอถูกต้องประเด็นครบถ้วนสมบูรณ์ การนำเสนอเป็นขั้นตอน เรียงลำดับสาระความรู้ได้อย่างสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เรื่องที่นำเสนอน่าสนใจและเร้าคุณธรรม การอภิปรายมีหลักฐานอ้างอิง สมเหตุสมผล ผู้นำเสนอสามารถตอบคำถามได้ชัดเจนตรงประเด็น สามารถสรุปแนวคิดที่ได้แสดงถึงการประยุกต์ใช้คุณธรรมในการเรียนรู้ได้ครอบคลุมประเด็นร้อยละ 70 - 79	• สาระที่นำเสนอถูกต้องประเด็นบางส่วนขาดสมบูรณ์ การนำเสนอเป็นขั้นตอน เรียงลำดับสาระความรู้ได้อย่างสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เรื่องที่นำเสนอน่าสนใจและเร้าคุณธรรม การอภิปรายมีหลักฐานอ้างอิง สมเหตุสมผล ผู้นำเสนอสามารถตอบคำถามได้ชัดเจนตรงประเด็น สามารถสรุปแนวคิดที่ได้แสดงถึงการประยุกต์ใช้คุณธรรมในการเรียนรู้ได้ครอบคลุมประเด็นร้อยละ 60-69	• สาระที่นำเสนอขาดสมบูรณ์ การนำเสนอเรียงลำดับสาระความรู้ได้ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เรื่องที่นำเสนอขาดความน่าสนใจและเร้าคุณธรรมค่อนข้างน้อย การอภิปรายมีหลักฐานอ้างอิงน้อย ผู้นำเสนอสามารถตอบคำถามได้บ้าง การสรุปแนวคิดที่ได้แสดงถึงการประยุกต์ใช้คุณธรรมในการเรียนรู้ได้ครอบคลุมประเด็นร้อยละ 50-59	• สาระที่นำเสนอไม่มีประเด็นสำคัญ ขาดการวางแผนการนำเสนอ การอภิปรายไม่มีหลักฐานอ้างอิงและผู้อภิปรายไม่สามารถตอบคำถามได้

คุณลักษณะผู้เรียน	ระดับคะแนน				
	ระดับ 4	ระดับ 3	ระดับ 2	ระดับ 1	ระดับ 0
• การมีส่วนร่วมของผู้เรียน	• เข้าเรียนและร่วมกิจกรรมตามกำหนดทุกครั้งอย่างตั้งใจ แสดงความคิดเห็นร่วมกับผู้อภิปรายและแสดงออกด้วยการใช้คุณธรรมในประเด็นที่ขัดแย้งและประเด็นที่เห็นด้วยอย่างสร้างสรรค์ ยอมรับข้อแนะนำจากเพื่อนและผู้อื่นอย่างเห็นคุณค่าและเต็มใจ ร่วมมือและทำงานกลุ่มในการสร้างผลงานเพื่อนำเสนอมีคุณภาพดีมาก	• เข้าเรียนและร่วมกิจกรรมตามกำหนดทุกครั้งอย่างตั้งใจ แสดงความคิดเห็นร่วมกับผู้อภิปรายและแสดงออกด้วยการใช้คุณธรรมในประเด็นที่ขัดแย้งและประเด็นที่เห็นด้วยอย่างสร้างสรรค์ ยอมรับข้อแนะนำจากเพื่อนและผู้อื่นอย่างเห็นคุณค่าและเต็มใจ ร่วมมือและทำงานกลุ่มในการสร้างผลงานเพื่อนำเสนอมีคุณภาพดี	• เข้าเรียนและร่วมกิจกรรมตามกำหนดบ้างแสดงความคิดเห็นร่วมกับผู้อภิปรายและแสดงออกด้วยการใช้คุณธรรมในประเด็นที่ขัดแย้งและประเด็นที่เห็นด้วย ไม่ค่อยยอมรับข้อแนะนำจากเพื่อนและผู้อื่นอย่าง ร่วมมือและทำงานกลุ่มในการสร้างผลงานเพื่อนำเสนอมีคุณภาพพอใช้	• เข้าเรียนและร่วมกิจกรรมตามกำหนดบ้างแสดงความคิดเห็นร่วมกับผู้อภิปรายและแสดงออกด้วยการใช้คุณธรรมในประเด็นที่ขัดแย้งและประเด็นที่เห็นด้วย ไม่ค่อยยอมรับข้อแนะนำจากเพื่อนและผู้อื่นอย่าง ร่วมมือและทำงานกลุ่มในการสร้างผลงานเพื่อนำเสนอมีคุณภาพน้อยมาก	• ขาดการเข้าเรียนและร่วมกิจกรรม ขาดการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการอภิปราย ขาดความร่วมมือในการสร้างผลงานและนำเสนอผลงาน

ภาคผนวก ฉ

ตัวอย่างแผนการเรียนรู้และแบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แผนการเรียนรู้ที่ 6

หน่วยที่ 2 รังสรรค์งานสอน
เรื่อง กลวิธีสอน
วิชา หลักการสอนวิชาศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สัปดาห์ที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 3 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

กลวิธีสอนเป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมให้กับผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

เมื่อจบการเรียนการสอนแล้วผู้เรียนมีความรู้และคุณลักษณะ

1. วิเคราะห์กิจกรรมการสอนที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้
2. วิเคราะห์หลักธรรมทางศาสนาที่สอดคล้องกับคุณธรรมความรับผิดชอบได้
3. ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้
4. เห็นคุณค่าความรับผิดชอบและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการครองงานได้

สาระการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนัก (A-Awareness)

1. ผู้สอนเสนอสถานการณ์บุคคลที่ขาดความรับรับผิดชอบต่อการเรียนการสอน หลังจากนั้นผู้เรียนร่วมอภิปรายและสรุปความสำคัญของความรับผิดชอบ

2. ผู้สอนเสนอข้อความบนแผ่นใส หลักธรรมใดบ้างที่สอดคล้องกับความรับผิดชอบ หลังจากนั้นให้ผู้เรียนอภิปรายและยกตัวอย่างหลักธรรมทางศาสนาที่สอดคล้อง

3. จัดกลุ่มบ้านศึกษาใบความรู้ *(เอกสารหมายเลข 1)* หลังจากนั้นให้ผู้เรียนยกตัวอย่างวิธีการเรียนการสอนอื่นๆที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่นักศึกษาทราบ เช่น กิจกรรมการเรียนแบบเส้นทางเรื่อง (story line) การเรียนรู้ด้วยโครงงาน กรณีศึกษา การเรียนแบบร่วมมือ เกม การแสดงบทบาสมมติ การใช้เทคนิคพยากรณ์ การแสดงละครธรรมะ เป็นต้น

ขั้นที่ 2 การเลือกประเด็น (S-Selection)

4. จัดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญกลุ่มละ 4- 8 คน ศึกษาใบกิจกรรม *(เอกสารหมายเลข 2)* และให้ผู้เรียนร่วมมือกันเลือกกิจกรรมการเรียนโดยการศึกษาดูงานจากครูภูมิปัญญาล้านนาในเรื่อง กลวิธีสอนที่เน้นพุทธิพิสัย กลวิธีสอนที่เน้นทักษะพิสัย และกลวิธีสอนที่เน้นจิตพิสัย โดยจัดกิจกรรมการศึกษาดูงานจากครูภูมิปัญญาล้านนา

5. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเสนอประเด็น หลังจากนั้นผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมตามที่กำหนดในใบกิจกรรม (เอกสารหมายเลข 2) กำหนดให้กลุ่มช่วยกันการมอบบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกกลุ่มเพื่อศึกษาความรู้การศึกษาดูงานนอกสถานศึกษาที่เกี่ยวกับกลวิธีสอนจากครูภูมิปัญญา

ขั้นที่ 3 การวางแผน (P-Plan)

6. ผู้เรียนกลุ่มเชี่ยวชาญร่วมวางแผนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่โดยศึกษาดูงานจากครูภูมิปัญญาล้านนา โดยใช้แบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมเสริมประสบการณ์ *(เอกสารหมายเลข 3)*

7. ผู้เรียนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญวางแผนในแบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมเสริมประสบการณ์ตอนที่ 1 ที่ผู้สอนแจกให้ซึ่งผู้เรียนวางแผนปฏิบัติในสิ่งต่อไปนี้

7.1 นักศึกษามีจุดมุ่งหมายอะไรที่จัดกิจกรรมศึกษาครูภูมิปัญญาล้านนา

7.2 ผู้เรียนได้วางแผนและปฏิบัติกิจกรรมการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร ผู้เรียนได้วางแผนแลกเปลี่ยนประสบการณ์กิจกรรมนี้กับใครบ้าง

ขั้นที่ 4 การปฏิสัมพันธ์ (I-Interaction)

8. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามแผนการเรียนที่กำหนดไว้

9. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญบันทึกผลกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติในแบบปฏิบัติกิจกรรมเสริมประสบการณ์ตอนที่ 2 โดยบันทึกในสิ่งต่อไปนี้

9.1 แนวคิดและข้อคิดเห็นที่ได้จากการศึกษาครูภูมิปัญญาล้านนานักศึกษาได้นำความรู้มาออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร

9.2 ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติกิจกรรมการศึกษาครูภูมิปัญญาล้านนาเร้าให้เกิดคุณธรรมอย่างไร

9.3 สรุปการทำงานได้สำเร็จตามแผนหรือไม่หรือมีปัญหาอุปสรรคใด

9.4 การเสริมสร้างคุณค่าของตนที่ทำงานสำเร็จจะให้รางวัลอะไรแก่ตนเองหรือผู้ที่ทำงานไม่บรรลุเป้าหมายได้มีแนวทางในการพัฒนาตนเองในครั้งต่อไปอย่างไร

10. ผู้เรียนรวบรวมหลักฐานการเรียนรู้ ใบสรุปรายงานความรู้ ใบบันทึกกิจกรรมไว้ในแฟ้มผลงานเพื่อเสนอกลุ่ม หลังจากนั้นให้ผู้เรียนประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของนักศึกษา *(เอกสารหมายเลข 4)*

ขั้นที่ 5 การสะท้อนคิด (R-Reflection)

11. สมาชิกกลุ่มเชี่ยวชาญให้แต่ละคนนำเสนอข้อค้นพบความรู้ที่ได้ให้กลุ่มอภิปรายถึงความน่าเชื่อถือความถูกต้องและแนวทางการนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้

12. ผู้เรียนสะท้อนความรู้สึกในการทำงานกลุ่มโดยการบอกเล่าจากแบบบันทึกกิจกรรมการเรียนของแต่ละคน การโดยเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่ตนตั้งไว้ว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่ หากพบว่าปฏิบัติได้ตามเป้าหมายหรือสูงกว่าผู้เรียนมีการให้รางวัลตนเองอย่างไร หากไม่บรรลุเป้าหมายให้บอกแนวทางการปรับเปลี่ยนวิธีการในการเรียนครั้งต่อไป หลังจากนั้นให้ผู้เรียนประเมินคุณลักษณะการครองงาน(เอกสารหมายเลข 5)

ขั้นที่ 6 การแสดงผลงาน (E-Exhibition)

13. สมาชิกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้จากการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนความรู้กับคนอื่นๆ แล้วส่งตัวแทนนำเสนอผลงาน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เหลือสลับกันส่งตัวแทนประเมินกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่นำเสนอ *(เอกสารหมายเลข 6)*

14. สมาชิกกลุ่มบ้านมารวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และเขียนผังมโนทัศน์*(เอกสารหมายเลข 7)* ผู้สอนสุ่มกลุ่มบ้านนำเสนอมโนทัศน์ หลังจากนั้นกลุ่มบ้านแข่งขันการตอบคำถามจากผู้สอนเรื่อง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

15. เขียนบันทึกการเรียนรู้ (journal) โดยให้ผู้เรียนบันทึกถึงสิ่งต่อไปนี้ *(เอกสารหมายเลข 8)*

15.1 สิ่งที่นักศึกษาได้เรียนรู้ในการเรียนการสอนครั้งนี้และมีความรู้ความเข้าใจมากที่สุด

15.2 ความรู้ที่ผู้เรียนได้รับและมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น

15.3 สิ่งที่ผู้เรียนต้องการศึกษาเพิ่มเติม

15.4 ความรู้สึกต่อกิจกรรมการเรียนการสอนและสิ่งที่ผู้เรียนต้องการให้เกิดขึ้น

สื่อการเรียนรู้

1. ใบความรู้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. ใบกิจกรรมเรื่อง กลวิธีสอนสาระพระพุทธศาสนา

การวัดและประเมินผล

1. แบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม
2. แบบประเมินคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย (การครองงาน)
3. แบบบันทึกการเรียนรู้
4. แบบสังเกตพฤติกรรมและบรรยากาศการเรียนการสอน *(เอกสารหมายเลข 9)*
5. แบบบันทึกผลการสอน *(เอกสารหมายเลข 10)*

แหล่งเรียนรู้และเอกสารประกอบ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2544. **การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กิติยวดี บุญซื่อ. 2541. **การเรียนรู้อย่างมีความสุข การปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวคิด 5 ทฤษฎี.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ประเวศ วะสี. 2543. **ปฏิรูปการเรียนรู้ แก้ไขความทุกข์ยากของแผ่นดิน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

พนิดา สินสุวรรณ. 2533. **หลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา.** เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541. **หลากหลายวิธีสอนของครูต้นแบบ.** บริษัทพิมพ์ดีจำกัด.

สมศักดิ์ สินธุรเวศญ์. 2544. **สู่เส้นทางวิชาชีพครู.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สุมน อมรวิวัฒน์. 2546. **การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนนำร่อง: รูปแบบที่คัดสรร.** กรุงเทพมหานคร: เอส พี เค เปเปอร์ แอน ฟอร์ม.

สุมน อมรวิวัฒน์. 2541. **แก่นแท้ของการเรียนการสอนคือการเรียนรู้ของผู้เรียน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

<u>แหล่งค้นคว้าเว็บไซท์</u>

www.medsci.nu.ac.th/Thai/SideAcademic/

www.onec.go.th/publication/ t_vacharin/index_vacharin.htm

http://korat.mcu.ac.th/vichakarn/technicbuddha/technicbuddha.html

http://www.thaiwisdom.org/p_religion/pon_re/re_eng/re_eng.pdf

http://www.nfe.go.th/0405/function/learn/learn6K.html

www.moe.go.th/wijai/child%20centerlearning.htm -

ใบเสริมความรู้
เรื่อง
กลวิธีสอนสาระพระพุทธศาสนา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ได้เสนอแนวทางให้การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสามารถและพัฒนาตนเองได้ จึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ การศึกษาทุกระบบต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสม มีการจัดเนื้อหาตามความสนใจของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงาม ครูต้องจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม และสื่อการเรียนเพื่อสร้างการเรียนรู้ มีการวัดและประเมินผลอย่างเหมาะสม

การปฏิรูปการเรียนการสอนจึงมีความสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ ซึ่งมีนักการศึกษาและนักวิชาการของไทยได้เสนอแนวทางในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาไว้ดังนี้

ประเวศ (2543) ได้เสนอกระบวนการเรียนรู้ว่าเป็นกระบวนการทางปัญญา ประกอบด้วย 10 ขั้นตอน คือ การสังเกต การบันทึก การฝึกนำเสนอ การฝึกฟัง การฝึกปุจฉา-วิสัชนา การฝึกตั้งสมมติฐานและตั้งคำถาม การฝึกค้นหาคำตอบ การวิจัยเพื่อสร้างความรู้ การฝึกเชื่อมโยงบูรณาการ และการฝึกเขียนเรียบเรียง

สุมน (2541) ได้เสนอแนวคิดกระบวนเรียนการสอนไว้ 5 ประการดังนี้

1. แก่นแท้ของการเรียนการสอน คือ การเรียนรู้ของผู้เรียน
2. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกแห่ง ทุกเวลา ต่อเนื่องยาวนานตลอดชีวิต
3. ศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่สุดของการเรียนรู้
4. ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีจาการสัมผัสและสัมพันธ์
5. สาระที่สมดุลซึ่งเกิดจากการเรียนรู้คือ ความรู้ ความคิด ความสามารถและความดี

กิติยวดี และคณะ (2541) ได้วางหลักการสอนให้ผู้อย่างมีความสุขนั้นมี 2 องค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. องค์ประกอบของการเรียนรู้อย่างมีความสุข
    1.1 เด็กแต่ละคนได้รับการยอมรับว่าเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่มีหัวใจและสมอง
    1.2 ครูให้ความเมตตา จริงใจและอ่อนโยนต่อเด็กทุกคนโดยทั่วถึง
    1.3 เด็กเกิดความรักและภูมิใจในตนเอง รู้จักปรับตัวได้ทุกที่ทุกเวลา
    1.4 สัมพันธภาพกับธรรมชาติ
    1.5 เด็กแต่ละคนได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจของตนเอง

1.6 บทเรียนสนุกแปลกใหม่จูงใจให้ติดตามและเร้าใจอยากให้ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง

1.7 สิ่งที่เรียนรู้สามารถนำไปใช้

2. กิจกรรมการสอนที่ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข

2.1 บทเรียนเริ่มจากง่ายไปหายากและมีความต่อเนื่อง

2.2 วิธีการเรียนสนุก จูงใจและไม่กดดัน

2.3 พัฒนาและส่งเสริมการคิด

2.4 สัมพันธ์กับธรรมชาติ

2.5 กิจกรรมหลากหลายสำหรับทุกคน

2.6 สื่อการสอนเร้าใจและตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ชัดเจน

2.7 ประเมินพัฒนาการของเด็กโดยรวมไม่เน้นแต่ด้านวิชาการ

สุมนฑา และคณะ (2541) ได้เสนอยุทธวิธีสอนเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 4 ยุทธวิธี โดยแต่ละยุทธวิธีจะมีองค์ประกอบดังนี้

ยุทธวิธีที่ 1 วิธีสอนแบบดาว 5 แฉก ประกอบด้วยการตั้งคำถาม การจัดกิจกรรม การสร้างจินตนาการ การทำงานเป็นกลุ่ม และการเชื่อมโยงกับชีวิตจริง

ยุทธวิธีที่ 2 การจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อฝึกการเรียนรู้ด้วยตนเอง ประกอบด้วยสิ่งแวดล้อมนอกโรงเรียน สิ่งแวดล้อมในบ้าน ศูนย์วิทยาการในโรงเรียน และการจัดสภาพห้องเรียน

ยุทธวิธีที่ 3 การแนะแนวและจิตวิทยา “ศูนย์เพื่อนเด็ก” เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของกัลยาณมิตร 5 กลุ่ม คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง ครูแนะแนวและนักจิตวิทยา

ยุทธวิธีที่ 4 การประเมินผล เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การประเมินจากแฟ้มสะสมผลงาน การประเมินจากกระบวนการทำงานของเด็ก และการประเมินจากข้อสอบมาตรฐานเพื่อวัดความสามารถพิเศษด้านต่างๆ ของเด็ก

อำไพ และคณะ (2541). ได้เสนอหลักการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรีภาพและลักษณะนิสัย: การฝึกฝน กาย วาจา ใจไว้ดังนี้

1. การฝึกกาย เน้นการสร้างเสริมคุณะรรมมนุษย์ได้แก่ การฝึกสติตามหลักสติปัฏฐาน 4 การพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักทฤษฎีสากล เป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดความเบี่ยงเบนทางเพศ ละความก้าวร้าว และเลิกสิ่งเสพย์ติด ควบคู่กับหลักทฤษฎีไทย คือ การฝึกมารยาทไทยและมารยาทชาวพุทธ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดีมีความสุข อยู่ในครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติ สิ่งแวดล้อมยั่งยืน

2. การฝึกวาจา ใช้หลักการฝึกสัจจวาจา มธุรสวาที วจีมีประโยชน์ ฝึกศิลปะการพูด เทคนิคการประชุม และการมีสัมมาวาจา

3. การฝึกใจ เน้นการพัฒนาจิตใจและพัฒนาปัญญา สมบัติผู้ดี และความมีสติสัมปชัญญะ

กลวิธีการสอนจึงเปรียบเสมือนกับหัวใจของการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้ฝึกคิด ฝึกทำและฝึกการวัดและประเมินได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ได้รับการฝึกหัดขัดเกลาทั้งกาย วาจา และใจ และได้เรียนในบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตร และไม่มีวิธีสอนใดที่ดีที่สุด แต่สิ่งที่สำคัญคือ ผู้สอนต้องรู้ว่าจะใช้วิธีการใดที่จะนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล

รายการเอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2544. **การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กิติยาวดี บุญซื่อ. 2541. **การเรียนรู้อย่างมีความสุข การปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวคิด 5 ทฤษฎี.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ประเวศ วะสี. 2543. **ปฏิรูปการเรียนรู้ แก้ไขความทุกข์ยากของแผ่นดิน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

พนิดา สินสุวรรณ. 2533. **หลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา.** เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541. **หลากหลายวิธีสอนของครูต้นแบบ.** บริษัทพิมพ์ดีจำกัด

สมศักดิ์ สินธุรเวชญ์. 2544. **สู่เส้นทางวิชาชีพครู.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สุมน อมรวิวัฒน์. 2546. **การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนนำร่อง: รูปแบบที่คัดสรร.** กรุงเทพมหานคร: เอส พี เค เปเปอร์ แอน ฟอร์ม.

_____. 2541. **แก่นแท้ของการเรียนการสอนคือการเรียนรู้ของผู้เรียน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

<u>แหล่งค้นคว้าเว็บไซท์</u>

www.medsci.nu.ac.th/Thai/SideAcademic/

www.onec.go.th/publication/ t_vacharin/index_vacharin.htm

http://korat.mcu.ac.th/vichakarn/technicbuddha/technicbuddha.html

http://www.thaiwisdom.org/p_religion/pon_re/re_eng/re_eng.pdf

http://www.nfe.go.th/0405/function/learn/learn6K.html

www.moe.go.th/wijai/child%20centerlearning.htm -

ใบกิจกรรมที่ 6

รายวิชา	058414 หลักการสอนศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา
หน่วยที่ 2	รังสรรค์งานสอน
แผนการเรียนรู้ที่ 6	กลวิธีสอน
ชื่อกิจกรรม	ครูภูมิปัญญาล้านนา
ผู้สอน	รองศาสตราจารย์พนิดา สินสุวรรณ และ อาจารย์ชรินทร์ มั่งคั่ง

จุดมุ่งหมายเพื่อให้นักศึกษา

มีคุณลักษณะแสดงความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. จัดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเสนอประเด็นเพื่อเลือกกลวิธีการสอนทีสนใจในเรื่อง กลวิธีสอนที่เน้นพุทธิพิสัย กลวิธีสอนที่เน้นจิตพิสัย และกลวิธีสอนที่เน้นทักษะพิสัย

2. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญศึกษาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับกลวิธีสอนจากครูภูมิปัญญาล้านนาในชุมชน โดยเป็นผู้บุคคลที่มีความรู้เกี่ยวการแพทย์โบราณ(หมอเมือง) การทอผ้า การแกะสลักไม้ เครื่องเขิน การทำตุง การฟ้อนรำดนตรีพื้นเมือง การถนอมอาหาร ศิลปะการต่อสู้ นักบวชที่อนุรักษ์ป่าไม้หรือดูแลผู้ป่วยติดเชื้อ โดยนักศึกษาต้องไปสัมภาษณ์ด้วยตนเองโดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสัมภาษณ์ดังนี้

2.1 บุคคลที่สัมภาษณ์เป็นใคร อายุ เพศ สถานที่อยู่ การประกอบอาชีพและเป็นครูภูมิปัญญาเกี่ยวกับอะไร

2.2 ท่านได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญากับใครและวิธีการเรียนรู้อย่างไร(นักศึกษาควรใช้ประเด็นนี้ในการสอดแทรกคำถามเกี่ยวกับความรับผิดชอบ ความอดทนต่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาของบุคคลที่นักศึกษาได้สัมภาษณ์)

2.3 กลวิธีสอนที่ครูภูมิปัญญาได้ถ่ายทอดมีลักษณะอย่างไร

3. ปฏิบัติการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้วางแผนการบันทึกเกี่ยวกับกิจกรรมที่นักศึกษาต้องการปฏิบัติ ประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

3.1 จุดมุ่งหมายกิจกรรมการเรียนการสอนที่นักศึกษาได้ออกแบบคืออะไร

3.2 นักศึกษาได้วางแผนการออกแบบกิจกรรมนี้อย่างไร

3.3 แนวคิดและข้อคิดเห็นที่ได้จากกิจกรรมนี้เร้าให้เกิดคุณธรรมจริยธรรม

3.4 เสนอข้อคิดเห็นและข้อจำกัดและแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องนี้

4. ส่งตัวแทนกลุ่มประเมินการนำเสนอผลงาน

5. ส่งผลงานกลุ่มสรุปในรูปแบบรายงานส่งงานภายในวันที่ 25 สิงหาคม 2548

เอกสารหมายเลข 3

แบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมเสริมประสบการณ์

ชื่อผู้เรียน.....ชื่อกลุ่ม.....
วันที่เริ่มปฏิบัติ.....วันสิ้นสุดการปฏิบัติ.....
แผนการเรียนรู้ที่..... ชื่อกิจกรรม.....

ตอนที่ 1 การวางแผน

- ประเด็นที่ปฏิบัติ.....
- ท่านมีจุดมุ่งหมายอย่างไรที่ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนนี้

.....

- ผู้เรียนได้วางแผนการปฏิบัติกิจกรรมนี้ไว้อย่างไร

.....

- ผู้เรียนวางแผนแลกเปลี่ยนประสบการณ์การปฏิบัติกิจกรรมนี้กับใครบ้าง

ตอนที่ 2 ผลการปฏิบัติกิจกรรม

- ความรู้สึกต่อกิจกรรมและข้อคิดเห็นที่ได้จากกิจกรรมเร้าให้เกิดคุณธรรมใดบ้าง

.....

- ข้อคิดเห็นเสนอแนะและแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติกิจกรรมเรื่องนี้

.....

- สรุปการประเมินตนเองเกี่ยวกับการทำงานได้สำเร็จหรือมีปัญหาอุปสรรคใด

.....

- การเสริมสร้างคุณค่าของตนที่ทำงานสำเร็จจะให้รางวัลอะไรแก่ตนเองหรือผู้ที่ทำงานไม่บรรลุเป้าหมายได้มีแนวทางในการพัฒนาตนเองในครั้งต่อไปอย่างไร

.....

แบบบันทึกฉบับนี้จะสมบูรณ์เมื่อผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมจนสำเร็จ และได้ให้สมาชิกภายในกลุ่มตรวจสอบและทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน □ หน้าข้อความด้านล่างนี้

□ ตรวจสอบการปฏิบัติกิจกรรมครบถ้วนทุกข้อ
ลงนาม.....สมาชิกกลุ่ม

แบบประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

เอกสารหมายเลข 4

กลุ่มที่.....

เรื่องที่เรียนรู้.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ผู้ประเมิน (โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง □ ที่กำหนดให้) □ ผู้สอน □ เพื่อน □ ตนเอง

คำชี้แจง

1. แบบประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเป็นเครื่องมือในการประเมินพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของนักศึกษาจากผู้ประเมิน 3 ฝ่าย ได้แก่การประเมินตนเอง เพื่อนประเมินผู้เรียน และผู้สอนประเมินผู้เรียนในระหว่างปฏิบัติการเรียนการสอนในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มของนักศึกษา

2. โปรดระบุคะแนนลงในช่องรายการพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมตามความเห็นของท่าน โดยในแต่ละช่องจะมีคะแนนเต็ม 4 คะแนน โดยท่านสามารถพิจารณาการให้คะแนนตามเกณฑ์ประเมินดังนี้

4 หมายถึง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมมากที่สุด 3 หมายถึง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมมาก

2 หมายถึง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมน้อย 1 หมายถึง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ที่	ชื่อ - สกุล	รายการพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม					คะแนนรวม
		การทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ	การแสดงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อช่วยเหลือกลุ่ม	การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี	การแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่องาน	การร่วมมือแก้ปัญหาการทำงาน	
		4	4	4	4	4	20

ลงชื่อ..... ผู้ประเมิน

เกณฑ์การแปลคะแนนเพื่อประเมินคุณภาพ

ช่วงคะแนน		**ระดับคุณภาพ**
16 - 20	หมายถึง	พฤติกรรมในระดับดี
9 - 14	หมายถึง	พฤติกรรมในระดับพอใช้
1 - 8	หมายถึง	พฤติกรรมในระดับควรปรับปรุง

แบบประเมินการนำเสนอผลงานกลุ่ม

เอกสารหมายเลข 6

กลุ่มที่.....

เรื่องที่เรียนรู้.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ผู้ประเมิน (โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง □ ที่กำหนดให้)☐ผู้สอน ☐เพื่อน ☐ตนเอง

คำชี้แจง

1. แบบประเมินการนำเสนอผลงานกลุ่มเป็นเครื่องมือในการประเมินพฤติกรรมการนำเสนอผลงานกลุ่มของนักศึกษาจากผู้ประเมิน 3 ฝ่าย ได้แก่การประเมินตนเอง เพื่อนประเมินผู้เรียน และผู้สอนประเมินผู้เรียนในระหว่างปฏิบัติการเรียนการสอนในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มในการนำเสนอผลงานของนักศึกษา

2. โปรดระบุคะแนนลงในช่องรายการต่างๆ ตามความเห็นของท่าน โดยในแต่ละช่องจะมีคะแนนเต็ม 4 คะแนน และท่านสามารถพิจารณาการให้คะแนนตามเกณฑ์ประเมินดังนี้

4 หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติมากที่สุด 3 หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติมาก

2 หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติน้อย 1 หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติน้อยที่สุด

ที่	ชื่อ – สกุล	ความรับผิดชอบ	ความคิดสร้างสรรค์	การวางแผนนำเสนอ	คุณภาพของผลงาน	การตรงเวลา	คะแนนรวม
		4	4	4	4	4	20

ลงชื่อ..... ผู้ประเมิน

เกณฑ์การแปลคะแนนเพื่อตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน		**ระดับคุณภาพ**
15 - 20	หมายถึง	ดี
9 - 14	หมายถึง	พอใช้
1 - 8	หมายถึง	ควรปรับปรุง

เอกสารหมายเลข 7

ใบงาน

เรื่อง

ผังมโนทัศน์ แสดงประโยชน์ของหลักธรรมทางศาสนาที่สอดคล้องกับคุณธรรมความรับผิดชอบ

ข้อแนะนำ

ให้นักศึกษาเขียนผังมโนทัศน์เกี่ยวกับประโยชน์ของหลักธรรมที่สอดคล้องกับคุณธรรมความรับผิดชอบในการครองตน การครองคน การครองงาน และการมีจิตสำนึกสาธารณะ จากการปฏิบัติกิจกรรมครูภูมิปัญญาล้านนา

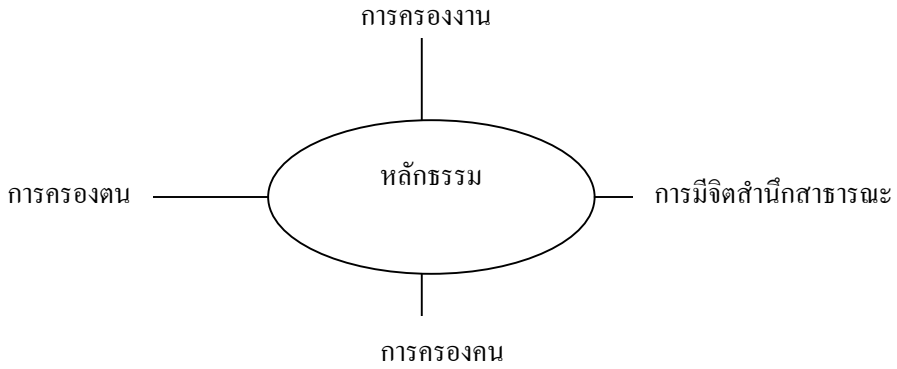

เอกสารหมายเลข 8

แบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน

ชื่อผู้เรียน.....กลุ่มที่.....

เรื่องที่เรียน.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

---

1. ฉันได้เรียนรู้อะไรบ้างในวันนี้.....

.....

.....

2. วันนี้ฉันชอบกิจกรรมอะไรมากที่สุด เพราะเหตุใด.....

.....

.....

3. ในระหว่างที่เรียนฉันพบปัญหาอะไรบ้าง.....

.....

.....

4. ความในใจที่ฉันอยากระบายให้ผู้สอนได้รับรู้.....

.....

.....

5. ฉันอยากให้มีการปรับปรุงแก้ไขอะไรในการสอนวันนี้และแนวทางแก้ไขควรเป็นอย่างไร

.....

.....

6. ฉันต้องการให้ผู้สอนช่วยเหลือในเรื่องอะไรบ้าง

.....

.....

7. จากการเรียนรู้เรื่องต่างๆ ในวันนี้เร้าให้ฉันเกิดพฤติกรรมจริยธรรมใดบ้าง และฉันสามารถทำอะไรได้บ้าง.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารหมายเลข 9

แบบสังเกตพฤติกรรมและบรรยากาศของการเรียนการสอน

(สำหรับอาจารย์ผู้ร่วมสอน)

ชื่อผู้สอน……แผนการเรียนรู้ที่……..

เรื่องที่สอน……วันที่สอน…….เดือน……พ.ศ

รายการสังเกต	ความคิดเห็น
• พฤติกรรมผู้เรียน……. …… …… …… …… …… …… • พฤติกรรมผู้สอน…… …… …… …… …… …… …… • บรรยากาศโดยทั่วไปในชั้นเรียน…….. …… …… …… …… …… ……	

ข้อมูลการสังเกตอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน……

……

……

แบบบันทึกผลการสอนของผู้สอน

เอกสารหมายเลข 10

(สำหรับอาจารย์ผู้สอน)

ชื่อผู้สอน.....ชื่อหน่วย.....
เรื่องที่สอน.....วันที่สอน.....เดือน.....พ.ศ.....

---

1. ผู้เรียนให้ความสนใจในกิจกรรมการเรียนการสอนวันนี้มากน้อยเพียงใด.....
.....
.....
2. ผู้สอนได้ดำเนินการอย่างไรที่ทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมสนใจกิจกรรมการเรียนการสอน.....
.....
.....
.....
3. ความประทับใจที่ผู้สอนได้รับจากประเด็นที่เป็นความสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในวันนี้
.....
.....
.....
4. ปัญหาที่เกิดขึ้นและการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนในวันนี้
   - ก่อนการเรียนการสอน.....
.....
   - ระหว่างการเรียนการสอน.....
.....
   - หลังการเรียนการสอน.....
.....
5. ความคิดเห็นทั่วไปที่มีต่อการนำรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยไปใช้สอนวันนี้
   - ข้อดี.....
.....
.....
   - ข้อจำกัด.....
.....
.....

เอกสารหมายเลข 9

แบบประเมินการจัดป้ายนิเทศ

กลุ่มที่.....

เรื่องที่เรียนรู้.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ผู้ประเมิน (โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง □ ที่กำหนดให้) □ ผู้สอน □ เพื่อน □ ตนเอง

คำชี้แจง

1. แบบประเมินการจัดป้ายนิเทศเป็นการประเมินผลงานกลุ่มของนักศึกษาโดยผลการประเมินได้จากการประเมิน 3 ฝ่าย ได้แก่ การประเมินตนเอง เพื่อนประเมินผู้เรียน และผู้สอนประเมินผู้เรียน

2. โปรดระบุคะแนนลงในช่องรายการต่างๆ ตามความเห็นของท่าน โดยในแต่ละช่องจะมีคะแนนเต็ม 4 คะแนน โดยท่านสามารถพิจารณาและให้คะแนนตามเกณฑ์การประเมินดังนี้

4 หมายถึง ดีมาก 3 หมายถึง ดี 2 หมายถึง พอใช้ 1 หมายถึง ปรับปรุง

ที่	ชื่อกลุ่ม	ความถูกต้องชัดเจน	การจัดลำดับหัวเรื่อง	การเลือกใช้หลักธรรม	ความคิดสร้างสรรค์	การนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	คะแนนรวม
		4	4	4	4	4	20

ลงชื่อ..... ผู้ประเมิน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน		**ระดับคุณภาพ**
15 – 20	หมายถึง	ดี
7- 14	หมายถึง	พอใช้
1- 6	หมายถึง	ปรับปรุง

แบบทดสอบอัตนัยประยุกต์ (MEQ) หน่วยที่ 2
รายวิชาหลักการสอนวิชาศาสนาที่สำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คำชี้แจง

โปรดอ่านคำชี้แจงให้เข้าใจก่อนลงมือตอบหากมีข้อสงสัยให้สอบถามกรรมการคุมสอบก่อนลงมือทำข้อสอบ เมื่อลงมือทำแบบทดสอบกรรมการคุมสอบจะไม่ตอบคำถามใดๆ

1. เขียนชื่อและรหัสประจำตัวนักศึกษาลงที่มุมซ้ายของหัวกระดาษของแบบทดสอบทุกหน้า และให้นักศึกษาใช้เวลาทำข้อสอบแต่ละข้อในเวลาที่กำหนด

2. ข้อสอบมีจำนวน 4 ข้อ ในแต่ละข้อจะกำหนดคะแนนเต็มไว้ที่มุมซ้ายและกำหนดเวลาประมาณการทำแบบทดสอบไว้ที่มุมขวา นักศึกษาใช้เวลาทำข้อสอบแต่ละข้อภายในเวลาที่กำหนด

3. ลงมือทำข้อสอบเมื่อกรรมการคุมสอบอนุญาตให้ลงมือทำได้

4. หยิบข้อสอบออกจากซองทีละแผ่น ตั้งแต่ข้อ 1 เมื่อทำเสร็จแล้วให้ตรวจสอบให้แน่ใจในคำตอบแล้วใส่ข้อสอบที่ทำเสร็จแล้วในซอง **ห้ามย้อนกลับมาแก้ไขข้อสอบที่ทำผ่านไปแล้ว**

5. ใส่ข้อสอบที่ทำเสร็จแล้วลงในซองทีละแผ่น ห้ามหยิบข้อสอบที่ทำเสร็จแล้วมาแก้ไขหากฝ่าฝืนกรรมการคุมสอบจะให้การยุติการสอบทันที

แบบทดสอบหน่วยที่ 2

ชื่อ.....รหัส.....

สถานการณ์

ข้อมูล: อาจารย์ธีรเดชซึ่งเป็นครูบรรจุใหม่ได้รับมอบหมายให้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้บริหารโรงเรียนได้แนะนำให้อาจารย์ธีรเดชจัดทำแผนการสอนแบบบูรณาการที่เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ มีการนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน เน้นที่การประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน และครูผู้สอนต้องจัดทำเอกสารประกอบการสอนขึ้นเองเนื่องจากเป็นหลักสูตรใหม่ที่โรงเรียนต้องดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อ 1 จากข้อมูลกลวิธีสอนที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีอะไรบ้าง

คะแนนเต็ม 5 คะแนน เวลา 5 นาที

คำตอบ

แบบทดสอบหน่วยที่ 2

ชื่อ.....รหัส.....

ข้อ 2 จากข้อมูลให้ออกแบบแผนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่บูรณาการคุณธรรมจริยธรรมและเลือกมา 1 จริยธรรม มาบูรณาการเพื่อเขียนแผนการเรียนรู้

คะแนนเต็ม 10 คะแนน เวลา 15 นาที

คำตอบ

แบบทดสอบหน่วยที่ 2

ชื่อ.....รหัส.....

ข้อ 3 จากข้อมูลอธิบายขั้นตอนการผลิตสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา และเสนอแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT)

คะแนนเต็ม 5 คะแนน เวลา 5 นาที

คำตอบ

แบบทดสอบหน่วยที่ 2

ชื่อ.....รหัส.....

ข้อ 4 จากข้อมูลเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงมีอะไรบ้างและให้ออกแบบเครื่องมือเพื่อใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนมา 1 ตัวอย่าง

คะแนนเต็ม 10 คะแนน เวลา 15 นาที

คำตอบ

ภาคผนวก ช

ตัวอย่างการเก็บข้อมูลภาคสนาม

สรุปการเข้าสนามแผนการเรียนรู้ที่ 6

ชนิดการเก็บข้อมูล: การบันทึกการปฏิบัติการสอน
พื้นที่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
วันปฏิบัติการสอน: วันที่ 20, 25 กรกฎาคม 2548 เวลา 14.30-16.00 น ห้อง 1117
วันที่บันทึก 29 กรกฎาคม 2548
ผู้บันทึก นายชรินทร์ มั่งคั่ง ผู้ตรวจ นางพนิดา สินสุวรรณ

1. ภารกิจ ประเด็นหลักในการเข้าสนามในครั้งนี้

สังเกตการทำงานของนักศึกษาในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาการส่งงานล่าช้า

2. สรุปข้อมูลที่ได้และยังไม่ได้ตามคำถาม/เป้าหมายในการเข้าสนาม

คำถาม	**ข้อมูล**
ผู้สอน	นักศึกษาได้ตั้งใจเรียนเป็นพิเศษเนื่องจากผู้สนได้ย้ำว่าเป็นเรื่องที่สำคัญเกี่ยวกับเรื่อง การตั้งชื่อหน่วยการเรียนและผู้ได้แนะนำให้ผู้เรียนได้รู้คุณค่าของการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น จากการเลือกประเด็นในการเรียนรู้ของแผนนี้ผู้เรียนได้กระจายอยู่ตามกลุ่มต่างๆ ที่ไม่ซ้ำกัน พฤติกรรมการเรียนรู้กับเพื่อนดีขึ้น
ผู้เรียน	ผู้สอนได้ปรับปรุงพฤติกรรมการเรียนในห้องเรียนโดยพยามยามกำหนดเวลาในระหว่างทำกิจกรรมกลุ่ม ให้เสนอแนะความคิดเห็น เดินอธิบายตามกลุ่มต่างๆ ทำให้ผู้เรียนกระตือรือร้นมากขึ้น มีการถามอย่างเป็นระบบมากขึ้นเช่น การยกมือขึ้นถาม เป็นต้น
กิจกรรมการเรียนการสอน	การเรียนการสอนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี การอธิบายบางประเด็นผู้สอนได้ให้ผู้เรียนคิดได้กว้างขึ้น เช่น หน่วยการเรียนที่ผู้เรียนรู้จักมีลักษณะอย่างไร กิจกรรมที่จะสอนนั้นควรมีลักษณะอย่างไร เช่น หน่วยสำนึกดีวิถีพุทธ ควรจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มได้เสนอกิจกรรมที่จะนำไปสู่การสำนึกดีวิถีพุทธ เช่น กิจกรรมเรียนรู้แบบสร้างความตระหนัก กิจกรรมการเสริมสร้างค่านิยม เป็นต้น

3. ประเด็นสะดุดใจคิดว่าน่าจะเป็นประเด็นสำคัญ
   - ทำไมนักศึกษาจึงขาดทักษะการตั้งคำถามเพื่อการเรียนรู้ และการส่งงานไม่ตรงตามกำหนด
4. ประเด็นคำถามใหม่/กิจกรรมการในการเข้าสนามครั้งต่อไป
   - จะจัดกิจกรรมกลุ่มอย่างไรที่จะพัฒนานักศึกษาให้มีทักษะการตั้งคำถามเพื่อการเรียนรู้

บันทึกแผนการเรียนรู้ที่ 6

ผู้สอน นางพนิดา สินสุวรรณ

ผู้สังเกต นายชรินทร์ มั่งคั่ง

	ข้อความ	ความคิด/วิเคราะห์
	ครั้งที่ 14 วันที่ 20 กรกฎาคม 2548 เวลา 14.30-16.00 น ห้อง 1117 **<u>ขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนัก</u>** ผู้สอนเสนอสถานการณ์เขียนข้อ ***"ความรับผิดชอบ"*** หมายถึงอะไร มีความสำคัญอย่างไร ให้นักศึกษายกตัวอย่างพฤติกรรมสิ่งที่แสดงว่ารับผิดชอบโดยเสนอข้อความไม่ซ้ำกันหลังจากนั้นให้นักศึกษานำข้อความที่นักศึกษานำเสนอมาเขียนเป็นข้อความที่แสดงถึงความรับผิดชอบ (เวลา 15 นาที) หลังจากนั้น ผู้สอนเสนอข้อความบนแผ่นใสเพื่อเชื่อมโยงพฤติกรรมที่นักศึกษานำเสนอว่า หลักธรรมใดบ้างที่สอดคล้องกับพฤติกรรมเหล่านั้น หลังจากนั้นให้ผู้เรียนอภิปรายและยกตัวอย่างหลักธรรมทางศาสนาที่สอดคล้อง ผู้เรียนสรุปความสำคัญที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบ และผู้สอนเชื่อมโยงเพื่อให้นักศึกษาเห็นว่ากลวิธีใดบ้างที่จะส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ โดยผู้สอนทบทวนความรู้เรื่อง **กลวิธีสอนวิชาศาสนา** หลังจากนั้นผู้สอนเขียนข้อความบนแผ่นใสว่า *"ให้ผู้เรียนยกตัวอย่างวิธีการเรียนการสอนอื่นๆที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่นักศึกษาทราบ"* หลังจากนั้นนักศึกษาตอบว่า *" กิจกรรมการเรียนแบบเส้นทางเรื่อง (story line)"* นักศึกษาอีกคนตอบว่า *"การเรียนรู้ด้วยโครงงาน กรณีศึกษา การเรียนแบบร่วมมือ"* และมีนักศึกษาอีกคนเสริมว่า *"มีกิจกรรมที่เป็น เกม การแสดงบทบาทสมมติ การใช้เทคนิคพยากรณ์ การแสดงละครธรรมะ ค่ะ"* หลังจากนั้นผู้สอนได้ถามต่อว่า *"กลวิธีสอนมีความสำคัญอย่างไร"* นักศึกษาตอบว่า *"เป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น"* นักศึกษาอีกคนตอบว่า *"เป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียน"* ผู้สอนเสริมแรงโดยให้เหตุผลว่า *"นักศึกษาสามารถเข้าใจเกี่ยวกับกลวิธีสอนได้ดีมากแต่ไม่ใช่ทำให้การเรียนดีขึ้นอย่างเดียวยังเปลี่ยนแปลงผู้เรียนในด้านอื่นๆ อีกด้วย"* **<u>ขั้นที่ 2 การเลือกประเด็น</u>** ผู้สอนให้นักศึกษาจัดกลุ่ม ศึกษาใบกิจกรรมเสริมประสบการณ์เรื่อง ครูภูมิปัญญาล้านนา และให้ผู้เรียนร่วมมือกันเลือกกิจกรรมการเรียนโดยการศึกษาดูงานจากครูภูมิปัญญาล้านนาในเรื่อง กลวิธีสอนที่เน้นพุทธิพิสัย กลวิธีสอนที่เน้นทักษะพิสัย และกลวิธีสอนที่เน้นจิตพิสัย โดยจัดกิจกรรมการศึกษาดูงานจากครูภูมิปัญญาล้านนาตามกลุ่มที่นักศึกษาได้วางแผนหลังจากนั้นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเสนอประเด็น หลังจากนั้นผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมตามที่กำหนดในใบกิจกรรมเสริมประสบการณ์กำหนดให้กลุ่มช่วยกันการมอบบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกกลุ่มเพื่อศึกษาความรู้การศึกษาดูงานนอกสถานศึกษาที่เกี่ยวกับกลวิธีสอนจากครูภูมิปัญญาล้านนา	• *การสร้างความตระหนักเกี่ยวกับกลวิธีสอนนักศึกมุ่งเน้นเฉพาะการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ของนักเรียนเท่านั้น*

	ข้อความ	ความคิด/วิเคราะห์
	หลังจากที่นักศึกษาเลือกประเด็นผู้สอนได้ตรวจสอบการเลือกประเด็นของนักศึกษาว่า *"ทำไมจึงสนใจกระบวนการถ่ายทอดที่เน้นการปฏิบัติ"* นักศึกษาตอบว่า *"อยากทราบว่าครูภูมิปัญญามีขั้นตอนอย่างไรในการให้คำแนะนำในการปฏิบัติ เพราะครูภูมิปัญญาบางคนไม่สามารถอ่านหนังสือได้ จึงน่าสนใจมาก"* ผู้สอนได้เสนอแนะว่า *"เป็นกลวิธีการสอนที่นักศึกษาควรที่จะศึกษาเนื่องจากเป็นการถ่ายทอดที่ท่านไม่ได้คำนึงว่าผู้เรียนเป็นแบบใด กลุ่มใด"* **<u>ขั้นที่ 3 การวางแผน</u>** ผู้เรียนกลุ่มเชี่ยวชาญร่วมวางแผนการจัดกิจกรรมการสอนโดยนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานจากครูภูมิปัญญาล้านนามาประยุกต์ โดยใช้ใบบันทึกผลการปฏิบัติกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ผู้เรียนวางแผนในแบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมเสริมประสบการณ์ตอนที่ 1 จากการสนทนาพบว่า ผู้เรียนได้วางแผนในการนำแผนการสอนไปใช้โดยได้ระดมสมองเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะการคัดเลือกโรงเรียนที่จะนำกลวิธีการสอนไปใช้ นักศึกษาให้เหตุผลว่า *"วันนี้เข้าไปติดต่อโรงเรียนเพื่อจะนำกลวิธีสอนไปใช้ได้ทราบข้อมูลว่าห้องที่จะไปสอนเป็นนักเรียนที่นักเรียนไม่สนใจเรียน ทำให้รู้สึกขาดความเชื่อมั่นในการสอนมาก แต่ก็ได้มาวางแผนการใช้กลวิธีสอนโดยปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้น่าสนใจมากขึ้น"* หลังจากนั้นผู้เรียนได้วางแผนออกแบบกิจกรรมเพื่อที่จะนำไปใช้ **<u>ขั้นที่ 4 การปฏิสัมพันธ์</u>** กลุ่มผู้เชี่ยวชาญดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามแผนการเรียนที่กำหนดไว้ โดยบันทึกผลกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติในแบบปฏิบัติกิจกรรมเสริมประสบการณ์ หลังจากนั้นผู้สอนถามว่า *"แนวคิดและข้อคิดเห็นที่ได้จากการศึกษาครูภูมิปัญญาล้านนา นักศึกษาได้นำความรู้มาออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร"* นักศึกษาตอบว่า *"สิ่งที่ได้เรียนรู้คือกระบวนการถ่ายทอดอย่างเป็นขั้นตอน"* แล้วผู้สอนถามว่า *"แล้วแตกต่างจากกลวิธสอนที่พวกเราได้เรียนรู้อย่างไร"* นักศึกษาตอบว่า *" ไม่แตกต่างกันเพียงแต่การถ่ายทอดแต่ปฏิสัมพันธ์ของครูภูมิปัญญายังมีลักษณะครูเป็นศูนย์กลาทำให้รู้สึกเบื่อ"* แนวคิดและข้อคิดเห็นที่ได้จากการศึกษาครูภูมิปัญญาล้านนานักศึกษาได้นำความรู้มาออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น หลังจากนั้นผู้สอนได้ถามว่า *"แล้วปัญหาที่พบในการสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญาล้านนามีอะไรบ้าง"* นักศึกษาตอบว่า *"ขาดการเตรียมพร้อมในเรื่องการบันทึกเทป"* นักศึกษาอีกคนเสริมว่า *"การพูดคุยเป็นภาษาพื้นเมืองที่เป็นภาษาล้านนาโบราณยังไม่เข้าใจ"*	• *การตรวจสอบวิธีการเลือกประเด็นจะทำให้รู้ว่าผู้เรียนได้ใช้กระบวนการกลุ่มในการเลือกประเด็นหรือไม่* • *การศึกษาบริบทของโรงเรียนก่อนที่จะนำกลวิธีสอนไปใช้* • *การสำรวจปัญหาในระหว่างที่มีการออกภาคสนามเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติกิจกรรมและรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติ*

	ข้อความ	ความคิด/วิเคราะห์
	หลังจากนั้นผู้สอนได้ให้ข้อเสนอแนะว่า *"การเตรียมพร้อมในการศึกษาข้อมูลจากวิทยากรภายนอกจะต้องเตรียมความพร้อมก่อนที่จะนำนักเรียนไปศึกษา เช่น จัดกลุ่มนักศึกษาที่พูดภาษาไทยกลางอยู่ร่วมกับกลุ่มที่พูดภาษาพื้นเมืองเพื่อแปลให้ฟัง"* หลังจากนั้นให้นักศึกษาประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม **ครั้งที่ 15 วันที่ 25 กรกฎาคม 2548 เวลา 14.30-16.00 น ห้อง 1117** **<u>ขั้นที่ 5 การสะท้อนคิด</u>** สมาชิกกลุ่มเชี่ยวชาญให้แต่ละคนนำเสนอข้อค้นพบความรู้ที่ได้ให้กลุ่มอภิปรายถึงความน่าเชื่อถือ นักศึกษาได้ให้ความเห็นว่า *"การได้ออกไปเรียนรู้กระบวนการถ่ายทอดจากครูภูมิปัญญาล้านนาทำให้ได้ทักษะความอดทน การอธิบายอย่างเป็นขั้นตอน"* ผู้สอนให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า *"ทักษะการปฏิบัติของครูภูมิปัญญาโดยส่วนใหญ่จะสาธิตให้ดูก่อนแล้วให้ปฏิบัติตามซึ่งนักศึกษาสามารถนำไปใช้ในห้องเรียนได้"* หลังจากนั้นผู้สอนถามว่า *"ประโยชน์ที่ได้จาการศึกษากระบวนการถ่ายทอดของครูภูมิปัญญาล้านนานักศึกษาได้อะไรบ้าง"* นักศึกษาตอบว่า *"ได้ความรักความภูมิใจในความเป็นล้านนา"* นักศึกษาอีกคนตอบว่า *"ได้รู้คุณค่าของภาษาล้านนาเพราะได้ใช้ประโยชน์ในการสนทนากับครูภูมิปัญญาล้านนา"* หลังจากนั้นผู้สอนได้ให้นักศึกษาได้เห็นคุณค่าของการนำกลวิธีสอนจากครูภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้ในห้องเรียน ต่อจากนั้นให้ผู้เรียนประเมินคุณลักษณะการครองงานจาการปฏิบัติงานกลุ่มที่ผู้สอนมอบหมาย **<u>ขั้นที่ 6 การแสดงผลงาน</u>** สมาชิกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้จากการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนความรู้กับคนอื่นๆ แล้วส่งตัวแทนนำเสนอผลงาน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เหลือสลับกันส่งตัวแทนประเมินกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่นำเสนอ หลังจากนั้นผู้สอนให้ กลุ่มบ้านมารวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และร่วมกันเขียนผังมโนทัศน์ แล้วสุ่มมานำเสนอมโนทัศน์ หลังจากนั้นกลุ่มบ้านแข่งขันการตอบคำถามจากผู้สอนเรื่อง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนเขียนบันทึกการเรียนรู้ (journal) โดยให้ผู้เรียนบันทึกถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ 1) สิ่งที่นักศึกษาได้เรียนรู้ในการเรียนการสอนครั้งนี้และมีความรู้ความเข้าใจมากที่สุด 2) ความรู้ที่ผู้เรียนได้รับและมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น 3) สิ่งที่ผู้เรียนต้องการศึกษาเพิ่มเติม 4) ความรู้สึกต่อกิจกรรมการเรียนการสอนและสิ่งที่ผู้เรียนต้องการให้เกิดขึ้น	• *การพูดภาษาถิ่นไม่ได้ทำให้ภูมิปัญญาบางอย่างสูญหายไปเนื่องจากคนรุ่นใหม่ไม่เข้าใจภาษาถิ่น* *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ได้รับการเสริมสร้างจากการนำเสนอผลงาน*

การวิเคราะห์บันทึกผลการเรียนรู้

นักศึกษาได้เรียนรู้ในแผนการเรียนรู้นี้ คือ กลวิธีสอน การจัดกิจกรรมการเรียนที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน การแก้ปัญหาโดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อควบคุมชั้นเรียน กิจกรรมการเรียนการสอนที่เสริมความรู้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สร้างบรรยากาศการเรียนการสอนให้ไม่น่าเบื่อและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนดีขึ้น

กิจกรรมการเรียนการสอนที่ประทับใจ คือ การใช้กิจกรรมวงล้ออนาคต กิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติ กิจกรรมการวิเคราะห์ข่าว เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น พร้อมทั้งสรุปแนวคิด มีการออกไปสัมภาษณ์ศึกษาดูงานครูภูมิปัญญาล้านนา โดยใช้ช่วงเวลานักศึกษากลับภูมิลำเนาหรือช่วงวันหยุดตามปฏิทินของมหาวิทยาลัย

ปัญหาของนักศึกษาในระหว่างเรียน คือ การติดต่อประสานงานกับครูภูมิปัญญาล้านนาต้องใช้เวลานาน งานที่มอบหมายขาดการวางแผนจึงทำให้ผลงานที่ออกมาไม่ดี

ความต้องการของผู้เรียนที่ต้องการให้ผู้สอนปรับปรุง คือ ต้องการให้ผู้สอนคอยเตือนส่งงานที่มอบหมายไปแล้วเพราะถ้าผู้สอนได้เตือนอยู่เสมอหรือตรวจสอบการทำงานเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอจะทำให้ผู้เรียนไม่ลืมและมีการวางแผนการทำงาน

คุณธรรมที่ได้จากแผนการเรียนรู้นี้ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล ความมีเมตตาของผู้สอนจะทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกมากขึ้น การจัดกิจกรรมต้องคำนึงถึงผู้เรียนให้มากที่สุด

การวิเคราะห์ผลการสังเกตการสอน

พฤติกรรมผู้เรียน พบว่า นักศึกษาได้เรียนรู้เกี่ยวกับกลวิธีการสอนโดยผู้สอนได้นำเสนอกลวิธีการสอนโดยใช้วงล้ออนาคต โดยให้ผู้เรียนได้ออกมาปฏิบัติกิจกรรมวงล้ออนาคตทุกคน ซึ่งการให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมบนกระดานดำจะทำให้ได้ปรับพฤติกรรมการทำงานอื่นในระหว่างเรียนลดลง หลังจากนั้นผู้เรียนได้เข้ากลุ่มเพื่อนำวางแผนกระบวนการเรียนรู้เพิ่มเติมโดยการออกไปศึกษาดูงานกระบวนการถ่ายทอดของครูภูมิปัญญาล้านนา

พฤติกรรมผู้สอน พบว่า ผู้สอนได้เรียงลำดับการอธิบายถึงขั้นตอนการสอนก่อนที่จะให้ผู้เรียนปฏิบัติ แต่ประเด็นที่ผู้สอนขาดการวางแผนผู้สอนไม่ได้เลือกบุคคลที่ออกไปอ่านสถานการณ์ในเรื่องการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับทำให้ผู้เรียนขาดความสนใจในเนื้อเรื่องที่เพื่อนนำเสนอ

กิจกรรมเรียนการสอน พบว่า ผู้เรียนได้ให้ความสนใจในเรื่องกิจกรรมวงล้ออนาคต และการวาดภาพที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมคำสอน ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงเพราะการสอนกลวิธีที่ดีจะต้องให้นักศึกษาได้ปฏิบัติด้วยเพื่อให้นักศึกษาได้นำไปปรับใช้กับการสอนนักเรียนในสถานการณ์จริง

วิเคราะห์ผลการสอนของผู้สอน

การเรียนการสอนของแผนการเรียนรู้นี้ คือ ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการออกแบบกลวิธีสอนที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ เช่น การใช้วิธีแก้ปัญหาในการฝึกทักษะการคิดโดยใช้วงล้ออนาคตในการจัดกิจกรรมกลุ่มซึ่งเป็นการสร้างกระบวนการทำงานและการคิดร่วมกัน

ความประทับใจในการสอนในวันนี้ คือ ผู้เรียนได้นำเสนอกิจกรรมร่วมกันอย่างสนุกสนาน มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน การนำเสนอเกี่ยวกับประเด็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ของครูภูมิปัญญาล้านนาที่ผู้เรียนเห็นว่ามีประโยชน์

ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ การศึกษากระบวนการถ่ายทอดครูภูมิปัญญาล้านนาจะต้องใช้ภาษาพื้นเมืองล้านนาโบราณ การสื่อความหมายทำให้มีอุปสรรคในการเรียนรู้จากครูภูมิปัญญาล้านนา

รูปแบบการเรียนการสอนที่นำไปใช้แล้วมีข้อดี คือ นักศึกษาได้เกิดความตระหนักในคุณค่าของภาษาล้านนา (คำเมือง) เนื่องจากกิจกรรมเสริมประสบการณ์ได้ส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีปฏิสัมพันธ์กับครูภูมิปัญญาโดยตรง ความซาบซึ้งในภาษาถิ่นของตนเองจึงเกิดขึ้นจากกิจกรรมที่นักศึกษาได้ปฏิบัติ

ภาคผนวก ซ

ตัวอย่างภาพกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชา

ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ: สำนึกดีสังคมดี

บทบาทสมมติประสบการณ์ความดี

คุณค่าดีๆ จากหนังสืออ่านนอกเวลา
11 3:59 AM

ถามตอบ: ครูในอุดมคติที่ข้าพเจ้าประทับใจ
Expert

สนทนาธรรม

วิทยากรครูแห่งชาติ
25 8 2005

กระบวนการกลุ่ม: บรรยากาศในห้องเรียน
31 5:10PM

สื่อสร้างสรรค์: ตู้ไปรษณีย์ความดี
25 8 2005

วันว่างวันเวลาที่สำคัญ

ครูภูมิปัญญาล้านนา

ห้องเรียนศึกษา

ชุมชนศึกษา: โรงเรียนวิถีพุทธ

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

ชื่อ- นามสกุล	นายชรินทร์ มั่งคั่ง
วัน เดือน ปีเกิด	16 ธันวาคม 2510
สถานที่เกิด	บ้านหนองตาไก้ ตำบลบะ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์
ที่อยู่ปัจจุบัน	239/35 ถนนห้วยแก้ว ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ประวัติการศึกษา	สำเร็จการศึกษาครุศาสตรบัณฑิต วิชาเอกสังคมศึกษา จากสถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ และ พ.ศ. 2540 จบการศึกษา ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยทุนยกเว้นค่าเล่าเรียน การศึกษา Diploma in Social Studies จาก Kyoto University of Education ประเทศญี่ปุ่น โดยทุนรัฐบาลญี่ปุ่น (MONBUSHO) เมื่อ พ.ศ. 2545 และใน พ.ศ. 2546 ได้เข้าศึกษาต่อหลักสูตร ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยรับทุนโครงการผลิตและพัฒนาอาจารย์ (UDC.) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา
สถานที่ทำงาน	ภาควิชามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ประสบการณ์การทำงาน	พ.ศ. 2533 รับราชการตำแหน่งอาจารย์ 1 โรงเรียนบ้านสน อำเภอบัวเชด จังหวัดสุรินทร์ พ.ศ. 2541 รับราชการตำแหน่งศึกษานิเทศก์ 5 อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ พ.ศ. 2542 – ปัจจุบัน รับราชการตำแหน่งอาจารย์ ระดับ 7 ภาควิชามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่